24 Τουρκικα 9719

ΤΑ ΤΟΥΡΚΙΚΑ ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΧΑΡΕΜΙΑ

ΠΙΕΡ ΛΩΤΗ
ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ

Β Γ ΜΕΝΤΖΟΥ

2719

ΠΙΕΡ ΑΩΤΗ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ

ΤΑ ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΤΟΥΡΚΙΚΑ ΧΑΡΕΜΙΑ

ΑΙ ΑΠΟΓΟΗΤΕΥΜΕΝΑΙ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ
ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Γ. ΜΕΝΤΖΟΥ

ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ
ΜΕΝΤΖΟΥ - ΚΥΡΙΑΖΗ & Σ^ΙΑΣ
Ζινζιρλῆ - Χὰν Ἀρ. 4—5.

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ
1909

Τύποις Ε. Βασιλειάδου καὶ Σας.

ΑΙ ΑΠΟΓΟΗΤΕΥΜΕΝΑΙ

Εἰς τὴν προσφιλῆ καὶ εὐλαβῆ
καὶ ἀγωνιώδη μνήμην

ΤΗΣ

ΛΕΪΛΑ-AZIZE-AΪΣΣΕ ΧΑΝΟΥΜ

Θυγατρὸς τοῦ Μεχμὲτ Μπέη Ζι... Ζ... καὶ τῆς Ἐσμὰ Χανοὺμ Ντ.... γεννηθείσης τὴν 16 Ρέμπι-οὺλ-ἀχὶρ 1297 ἐν Τ... (Μικρᾶς Ἀσίας), ἀπθανούσης τὴν 28 Σιεβὰλ 1323 (17 Δεκεμβρίου 1905) εἰς Σι... Ζ... (Σταμούλ).

ΠΙΕΡ ΛΩΤΗ

ANOGLIO

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ἐν ἡμέραις χαλεπαῖς, μεγάλους, ἰδίᾳ μετὰ τὴν συνέντευξιν τῆς Ρεβάλ, χάριν βεβαίως τῆς περιωνύμου Equilibre Européen, ἐγκυμονούσαις κινδύνους, καὶ ἐν περιβάλλοντι τοσοῦτον ἀσφικτικῷ καὶ εἰς τοσοῦτον βαθμὸν παραμορφωμένῳ πρὸ πάντων διὰ τοὺς ὑποδούλους τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας λαοὺς διὰ τοῦ καὶ νῦν ἔτι par interim βασιλεύοντος Κομιτάτου, ἀνέτειλεν τέλος πλησιφαὴς ἡ 11 Ἰουλίου 1908.

Κατὰ τὴν ἡμέραν λοιπὸν ταύτην πρὸς τῇ φαυλοκρατίᾳ τῆς ἀπολυτάρχίας ἥτις ἕνα Θεὸν ἐγνώρισε τὸν Μαμμωνᾶν καὶ ἕνα δίκαιον ἐθέσπισε τὴν καὶ ἐν αἵμασιν ἔτι ἐπικράτησιν τῆς σπείρας ταύτης διὰ τῆς καταπνίξεως πάσῃ θυσίᾳ ὅλων τῶν ἄλλων ἑκατομμυρίων, ἔπεσαν τέλος καὶ αἱ χειροπέδαι τῆς ἐπαράτου λογοκρισίας. Ἐκτὸς ἀναμφιβόλως καὶ τῶν ἐφημερίδων, πᾶν βιβλίον, πᾶν ἐν γένει ἔντυπον, ἔστω καὶ ἀπολύτως ἀθῷον, ἔδει νὰ διέλθῃ ὑπὸ τὰ **ἄγρυπνα** (sic) τῶν λογοκριτῶν ὄμματα· καὶ ἡ ἀθωοτέρα τότε φράσις, ὕποπτος κριθεῖσα, διὰ τῆς ἐρυθρᾶς μολυβδίδος ἀπηνέστατα διεγράφεετο. Μέχρι δὲ τοσούτου βαθμοῦ ἐξίκετο ἡ μανία αὕτη τῶν ρουσφετολόγων τούτων, τῶν τῷ σκότει δουλευόντων ἀτέγκτων

ἐκείνων ἱεροεξεταστῶν, ὥστε ἐσχάτως εἶχον θεσπίσει, ὅπως εἰς τὸ ἑξῆς μηδὲ τὸ ὄνομα **Ἑλληνικὴ ἱστορία** νὰ ἐπιτρέπεται εἰς τὰς ἐκ συνωθυλευμάτων ἐκείνας ἱστορίας, ἀλλὰ νὰ ἀντικατασταθῇ διὰ τῆς λέξεως Ἱστόρικαὶ Πινακίδες ἢ δι' ἄλλου τινὸς παρεμφεροῦς.

Ἐννοεῖται ὅτι ἡ τοιαύτη κατάστασις πᾶν ἄλλο ἢ τὴν τελειοτέραν καὶ ἐλευθέραν ἔκφανσιν τῆς σκέψεως ἐπέτρεπε ἢ καί, παρ' ὅλην τὴν τότε διατυμπανιζομένην αὐλοκολακείαν, τὴν ἐλευθέραν μετάγγισιν εἰς τὰ καθ' ἡμᾶς τῶν τῆς Δύσεως φώτων, ἵνα τοὐλάχιστον ἀκούσωμεν τὰς περὶ ἡμῶν καὶ τῶν περιοίκων κρίσεις τῶν ξένων καὶ ὡς ἐκ τούτου τὰς ἀτελείας μας γνῶντες, τραπῶμεν εἰς τὰ βελτίω διορθούμενοι καὶ ἐν γένει πρὸς τοῖς ἄλλοις ἀπολαύσωμεν ἄνευ οὐδεμιᾶς τοὐλάχιστον παραμορφώσεως πᾶν ὅ,τι τέλειον καὶ αἰθέριον παρήγαγεν, ἢ παράγει ἡ ξένη φιλολογία.

Ἀνὰ δύο μίαν τοιαύτην σελίδα, ἐν ᾗ μετὰ δυνάμεως οὐ τῆς τυχούσης περιγράφεται μία παραμορφωμένη, ἐστρεβλωμένη, δεσμευμένη, παραγνωρισμένη, πιεζομένη, περιφρονημένη ἔστιν ὅτε καὶ λακπατουμένη μία μικὰ ζωὴ ἡ ὁποία ὀργῶσα πρὸς δρᾶσιν καὶ ἀντιλαμβανουμένη βεβαίως τῶν ἑαυτῆς καθηκόντων καὶ τοῦ προορισμοῦ της, μία ζωὴ ἡ ὁποία κατανοήσασα τὸν κίνδυνον ἐξ ἐμφύτου, ἐξ αὐτοσυντηρησίας πρὸς ἀνταρσίαν τείνει ὅπως καταρρίψῃ τέλεον τὰ δεσμά της καὶ ἀφήσῃ τὴν πτῆσιν της ἐλευθέραν. Λοιπὸν μίαν τοιαύτην σελίδα, γραφεῖσαν διὰ

καλάμου ἀριστοτέχνου, τοῦ μοναδικοῦ τῆς Ἀνατολῆς Τροὺβαδούρου, τοῦ μέχρι μυελοῦ ὀστέων μυηθέντος τὸ ἄρρητον καὶ ἄδυτον τῆς Σταμπούλ μεγαλεῖον, τὸ ἀρχαῖον τοῦ Ἰσλὰμ πνεῦμα, τὸ περιϊπτάμενον εἰς τὰ τεμένη της, τοὺς μιναρέδες της, τοὺς τρούλους της, τὰς μὲ ποικιλμένας ἀραβουργήματα βρύσεις της, τὰς σκολιὰς καὶ ἐφθαμένας της ὁδούς, τὰ γραφικά της τοπεῖα, τὰ καφασωμένα σπήτια της, τὴν ἀνέφικτον ἠρεμίαν καὶ γαλήνην τῶν ὀνειροπόλων κατοίκων της, τοῦ μὲ Πινδάρειον λυρισμὸν καὶ μὲ κοδὰκ-ένσταντανὲ, ἐν εἴδει κινηματογράφου τελειοτάτου, ἐν εἴδει γοητεύοντος ποιήματος, ἀναπαριστάνον τος τὰς τελευταίας ἀναλαμπὰς τοῦ ὑπὸ τοῦ ἀκράτου τῆς Δύσεως ρεαλισμοῦ θνήσκοντος μυστηρίου τῶν χαρεμίων, τοῦ διασήμου γάλλου ἀκαδημαϊκοῦ, τοῦ ὑπερόχου **maître Ἰουλιανοῦ Βιώ**, παγκοίνου ὑπὸ τὸ ὄνομα **Πιὲρ Λωτῆ** ἀπεφάσισα νὰ δώσω τὸ γ' ἐπ' ἐμοὶ ἐν πιστῇ μεταφράσει πρὸς τοὺς Ἕλληνας ἀναγνώστας.

Καὶ ἐπειδὴ, ὡς νομίζω, εἶνε τὸ πρῶτον του ἔργον μεταφραζόμενον ἑλληνιστὶ εἰς βιβλίον, ἔκρινα καλὸν νὰ προτάξω μὲ τὰς ἀσθενεῖς μου δυνάμεις ὀλίγα περὶ τοῦ συγγραφέως καὶ τοῦ ἔργου του.

Ὁ Λουδοβῖκος-Μαρία-**Ἰουλιανὸς** Βιὼ (μὲ τὸ ψευδώνυμον Πιὲρ Λωτῆ, τὸ ὁποῖον καὶ ἀπεκρυσταλλώθη πλέον) ἐγεννήθη ἀπὸ οἰκογένειαν παναρχαίων διαμαρτυρομένων εἰς τὸ Ροσφὼρ τῆς Γαλλίας τῷ 1850. Καὶ τὸ πρῶτον, τῷ 1867, εἰσῆλθεν εἰς τὸ πολεμικὸν πλοῖον «Borda», καὶ ἔκαμε πολλὰ ταξείδια εἰς τὴν Αὐστραλίαν,

Ἰαπωνίαν, Σενεγάλην, Τογκῖνον. Ἂν δὲ καὶ ἦτο χαρακτῆρος ἐνεργητικοῦ, ὁ νεαρὸς ἐκεῖνος ἀξιωματικός, οὐχ ἧττον εἰς τὰ πρωτόλεια τοῦ σταδίου του τοσοῦτον ἦτο δειλός, ὥστε οἱ συνάδελφοί του τὸν προσωνόμασαν **Λωτῆ**, ἐκ φυτοῦ τινος τῶν Ἰνδιῶν **λωτὸς** καλουμένου, τὸ ὁποῖον φύεται κρυπτόμενον ἐχεμύθως. Εἰς πλοίαρχον προήχθη τῷ 1898, πλοίαρχον δὲ φρεγάτας τῷ 1899 καὶ ἐτέθη ἐκτὸς πινάκων, μεθ' ὃ ὑπηρέτησεν εἰς τὸν στόλον τῆς Ἀπω Ἀνατολῆς κατὰ τὰς ταραχὰς τῶν Βόξερς τῆς Κίνας. Ὡς πλοίαρχος δὲ τῆς φυλακίδος «Vautour» ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπηρέτησε τῷ 1904 καὶ 1905.

Ὡς μυθιστοριογράφος ἤρξατο ἀπὸ τῆς ἡλικίας τῶν 20 ἐτῶν, καὶ ὡς ὡμολόγησεν ὁ ἴδιος εἰς κάποιον ρέπορτερ κατὰ τὰς σπουδάς του ἐν τῇ Ναυτικῇ Σχολῇ οὐδέποτε ἔγραφε τὰς φιλολογικάς του ἐκθέσεις μόνος του, ἀλλὰ διά τινος συμμαθητοῦ του φίλου—νῦν ναυάρχου,—εἰς ἀντάλλαγμα δ' αὐτὸς ἐζωγράφιζε τὰ σχέδια ἐκείνου. Εἰς τὸ στάδιον δὲ τοῦ μυθιστοριογράφου πρώτη ἀφορμὴ τοῦ ἐδόθη ἀπὸ ἕνα φίλον του τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, τὸν Πολινιάκ. Οὗτος εἶχε διαβάσει τὸ ἰδιαίτερόν εου ἡμερολόγιον ὅπου ἡμέραν παρ' ἡμέραν ἐγράφοντο αἱ ἐντυπώσεις ἐρωτικῆς του περιπετείας ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἡ ὁποία μεγάλως τὸν εἶχε συγκινήσει. Κατανοήσας ἐκεῖνος τὴν ἀξίαν τοῦ ἔργου τὸν ἠνάγκασε νὰ δημοσιεύσῃ τῷ 1879, ἀφοῦ μετέτρεψεν εἰς **Ἀζιγιαδὲν** τὴν «ἡρωΐδα» του, τὰς χρονολογίας, τὰ ὀνόματα, τὰς συνοικίας καὶ τὰ λοιπά.

Μετὰ ταῦτα τὴν **Ραραχοὺ** (1880), ἀνατυπωθεῖσαν ὑπὸ τὸ ὄνομα ὁ **Γάμος τοῦ Λωτῆ** (1882). **Τὸ μυθιστόρημα ἑνὸς Σπαχῆ** (1881). **Ὁ Ἰᾶ τ' ἀδέλφι** (1883). **Ὁ Ἰσλανδὸς ψαρᾶς** 1886). **Ἡ κυρία χρυσάνθεμον** (1887). **Λόγοι ἐξορίας** (1887). **Φθινοπωρινὰ Ἰαπωνίσματα** (1889) **Εἰς τὸ Μαρόκον** (1890). **Τοῦ οἴκτου καὶ τοῦ θανάτου βιβλίον** (1891) Κατὰ τιν ἐποχὴν ταύτην εἰσῆλθεν καὶ ὡς ἀθάνατος εἰς τὴν Γαλλικὴν Ἀκαδημίαν τῶν 40. Ἐπηκολούθησαν μετὰ ταῦτα τὸ **Ἀνατολίτικον φάντασμα** (1892). **Ὁ Ναύτης** (1893) **Τὰ Ἱεροσόλυμα** (1894). **Ἡ Γαλιλαία** (1897). **Ἀνταύγειαι ἐπὶ τοῦ συννεφιασμένου δρόμου** (1899) Καθὼς καὶ τὸ **Μυθιστόρημα παιδιοῦ**, ἡ **Τρίτη νεότης τῆς κυρίας Προὺν**, τὸ **Πρὸς τὴν Ἰσπαχὰν**, αἱ **Τρεῖς κυρίαι τῆς Κασπὰχ**, τὸ παρὸν **Αἱ Ἀπογοητευμέναι κλπ.**

Ὁ Πιὲρ Λωτῆ εἶνε, ὅπως λέγει κάποιος κριτικὸς Γάλλος, ἕνας ἐμπρεσσιονίστ Ἐνδιαφέρεται ὀλίγον διὰ τὴν ψυχολογικὴν ἀνάλυσιν, πάντοτε σχεδὸν περὶ τοῦ ἑαυτοῦ του ὁμιλεῖ καὶ πρόσωπα ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἀναβιβάζει ἐντελῶς στοιχειωδέστατα καὶ ἐπουσιώδη. Ἡ σύνθεσις τοῦ ἔργου του ἔχει τί τὸ διακεκομμένον, καὶ τὸ λεκτικόν του συνίσταται εἰς τὸ νὰ ἀναπαραγάγῃ ρίγη ἀδιακόπως δονουμένης νευρικῆς ὑπερεντάσεως· μᾶς δίδει τὴν εὐφρόσυνον γοητείαν ἀτελῆ καὶ φευγαλέαν, ὅπου τ' ἀντικείμενα περνοῦν ἀνακατωμένα μὲ τὰ ὄνειρά του, τὰς ἐπιθυμίας του, τὰς ἐπιπο-

λαίους ἀναμνήσεις του, τὰς προφητικάς του μαντείας, μὲ ὁλόκληρον τέλος ἕνα κόσμον ἀορίστων καὶ σχεδὸν φαντασιωδῶν ἐντυπώσεων, τὰς ὁποίας προκαλοῦν χαίνουσαι ἄβυσσοι τοῦ ἀσυνειδήτου.

Εἰς τὸ παρόν του ὅμως ἔργον μὲ ἔξαρσιν λυρισμοῦ Πινδάρειον καὶ ἀπαράμιλον, μὲ περιγραφικὴν δύναμιν ἀνέφικτον, μὲ παρατηρητικότητα τελείαν καὶ μὲ ψυχολογικὴν ἀνατομίαν ἐπιτυχεστάτην ἔρχεται ὁ συγγραφεὺς οὕτως νὰ δικαιολογήσῃ αὐτὸς ἑαυτόν, διότι πάντοτε ἐπὶ σκηνῆς ἀνεβίβαζε πρόσωπα στοιχειωδέστατα, πολὺ ὀλίγον τῶν πραγμάτων διαφέροντα (ἐκτὸς, ἐννοεῖται, τοῦ ἑαυτοῦ του), διὰ τὸ ὁποῖον πολλάκις τὸν ἐμέμφθησαν οἱ κριτικοί, καὶ πρὸς τούτοις νὰ δικαιολογήσῃ τὰς προσπαθείας τῶν πρὸς ἀπόπτυσιν τῶν παλαιῶν πιεστικῶν ἐθίμων τῆς Ἀνατολῆς τουρκισσῶν, νὰ ὑπεραμυνθῇ αὐτῶν διὰ τοὺς ἀγῶνας τῶν τωρινῶν παιδευμένων γυναικῶν τῶν χαρεμίων, ἐναντίον τῶν περιορισμῶν τοῦ Ἰσλὰμ, τοῦ μὴ ἐννοοῦντος ἴσως καὶ ἐν Κ' αἰῶνι ν' ἀποδῶσῃ τὴν ψυχὴν εἰς τὴν γυναῖκα. Καὶ διὰ τὰς ἀριστοκράτιδας τούτων — τὰς μόνας βεβαίως δυναμένας νὰ τύχωσιν εὐνοϊκῆς ἀνωτέρας πως ἐκπαιδεύσεως ὑπὸ κατάκλειστον μὲν ὁρίζοντα ἀλλὰ κάπως ἐλευθεριώτερον — τὰς ὑπὸ διαφόρων παιδαγωγῶν (ναυγίων τῆς Δύσεως), μορφουμένας ἄνευ συστήματος καὶ ἐπιστημονικῶν θεμελίων καὶ ὡς ἐκ τούτου μέχρι μυελοῦ ὀστέων καταβροχθιζομένας ὑπὸ τοῦ πεσσιμισμοῦ τῆς Δύσεως καὶ τῶν διαφόρων θεωριῶν τῶν νεωτέρων décadents ἢ détraqués ὅπως τοὺς

καλεῖ ὁ συγγραφεὺς, λοιπὸν διὰ ταύτας, πολλὰ τὰ ἐποικοδομιτικὰ ἀριστοτεχνικῶς φέρει ὁ συγγραφεὺς, καὶ ἐν τῇ ῥύμῃ τοῦ δαιμονίου του ἔργου πίπτει εἰς σφαλερὰς τινας κρίσεις, ὅσον ἀφορᾷ τοὺς λεβαντίνους καὶ λεβαντίνας ὧν οἱ Ἕλληνες ἀποτελοῦν τὴν κυριωτέραν καὶ ἀκαταμάχητον πλειονοψηφίαν. Διότι μὲ ὅσην δήποτε εὐστροφίαν πνεύματος καὶ ἂν θέλῃ νὰ μᾶς πείσῃ τοὐναντίον, μετὰ πεποιθήσεως καὶ μετ' ἐπιχειρημάτων ἀκαταμαχήτων ὑπ' αὐτῶν τῶν πραγμάτων ἐνδεικνυμένων εἰμποροῦμεν ν' ἀποδείξωμεν, ὅτι αἱ γυναῖκες τῶν λεβαντίνων (ἀνάγνωθι Ἑλλήνων) ἵστανται εἰς πολὺ ἀνώτερον ἐπίπεδον τῶν Μουσουλμανίδων ὑπὸ ἔποψιν παιδείας, πολιτισμοῦ, γραμμάτων, μαθήσεως, τρόπων, ἠθῶν, ἐθίμων καὶ παντὸς συμβάλλοντος εἰς τὴν πρόοδον. Καὶ ἂν ἀκόμη ἐπεκράτησαν ὀθνεῖα τινὰ ἔκ τε τῶν κατακτητῶν καὶ τοῦ ψευδοπολιτισμοῦ, ὅσημέραι ταῦτα τείνουν πρὸς ἐξάλειψιν. Ἐκ τούτου ὅμως δὲν ἕπεται, ὅτι ἀρνούμεθα τὸν πρὸς πρόοδον ὀργασμὸν τῶν Μουσουλλανίδων, θὰ ἔλθῃ σὺν τῷ χρόνῳ αὔτη. Ἵνα μὴ μακρυγορῶμεν ὑπὸ δύο μόνον ἐπόψεις ἐπιτρέπονται αἱ σφαλεραὶ αὗται διὰ τὸ ὅλον κρίσεις τοῦ συγγραφέως, ὡς ποιητικὴ τὸ πρῶτον συγκατάβασιν πρός τι λατρευόμενον ὃν καὶ τὰς πρός τινας συμπαθείας ἢ καὶ ἀντιπαθείας ἐκείνου μεταγγισθεὶς — ἴσως καὶ χωρὶς νὰ θέλῃ — τῶν ἰδεῶν του, τῶν θεωριῶν του καὶ δὴ ὄντος ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας ἀναπτυχθέντος καὶ ἐκκολαφθέντος, συνθήκας ὅπου πάντοτε αἱ Μουσουλμανίδες βλέπουν, κρίνουν,

σκέπτονται, εἰκάζουν, μαντεύουν κάτω ἀπὸ τοὺς πυκνοὺς των πέπλους καὶ τὰ ἀνέκδοτα καὶ ἄτεγκτά των καφέσια, καὶ αἱ ὁποῖαι ἀναμφιβόλως θὰ ζηλοφθονοῦν πως τὰς ἀπελευθερωμένας λεβαντίνας (Ἑλληνίδας καὶ Ἀρμενίας) Καὶ δεύτερον ξένος αὐτὸς καὶ διάσημος δὲν εἰμποροῦσε παρὰ νὰ συχνάσῃ εἰς τὸ σύμφυρμα γεννῶν καὶ φυλῶν ἐκεῖνο τῆς ἀριστοκρατίας τοῦ Πέραν, ὁπόθεν ἴσως καὶ ἄκων νὰ ἐξήγαγε (ἀπαράλλακτα ὅπως αἱ ἐπαρχιώτιδες εἰς τὴν madame de chez Max me διὰ τὰ ἐν Παρισίοις ἤθη καὶ ἔθιμα) τὰς ὰς ἐξήγαγε σφαλεράς του κρίσεις ἐνῷ ἰπᾶς ἄλλος γνώστης τῶν πραγμάτων θὰ ἐγνώριζεν, ὅτι οὐδεμία Ἑλληνὶς (λεβαντίνη κατὰ συγγραφέα) ἔχει ὡς ὑπόδειγμα ἢ ὡς περὶ ἄξονα στρέφεται πρὸς τὴν mon-sain- de la grand' rue de Pera, ἀφοῦ ἄλλα τὰ ἰδανικά της καὶ ἀλλοῖος ὁ προορισμός της.

Παρὰ τὰ συγνωστέα τέλος ταῦτα τὸ ἔργον ἐν γένει εἶνε τέλειον ὡς Σαικσπήρειος τραγῳδία· καταλῆγον ἀφοῦ καὶ αἱ τρεῖς ἀποθνήσκουν πλὴν, ὃ μὴ γένοιτο τοῦ συγγραφέως δρῶντος προσώπου.

Καὶ ὅπως ἐδήλωσεν αὐτὸς ὁ συγγραφεὺς εἰς τὸν κ. Ντουβερνοὰ ἡ ἱστορία αὕτη εἶνε ἀληθὴς, τὴν καταστροφὴν τῆς ὁποίας ὅλοι οἱ ἀναφερῖς πρὸς τὸν συγγραφέα κύκλοι τῆς Κωνσταντινουπόλεως γνωρίζουν, καὶ ὅτι εἰς τὰς ἐπιστολὰς—ἀληθῆ ἀριστουργήματα—τῆς Δζενὰν (πράγματι Λεϊλὰ-Ἀζιζὲ-Ἀϊσσὲ χανοὺμ εἰς ἣν καὶ ἀφιέρωσε τὸ ἔργον ἐν τῇ β' ἐκδόσει) οὐδὲ κατὰ κεραίαν παρήλλαξεν· ἀλλ' ἡ δήλωσίς του αὕτη δὲν

μᾶς ἀποκλείει καὶ τὴν παραδοχὴν, ὅτι καὶ ἐκείνη πολὺ θὰ ἐπηρεάσθη ὑπὸ τοῦ ἔργου τοῦ συγγραφέως καὶ τῆς μετὰ ταῦτα μετ' αὐτοῦ πνευματικῆς μετὰ δύο ἔτη ἀναστροφῆς της.

Ταῦτα ἐν ἀδραῖς γραμμαῖς, διὰ τὸ στενὸν τοῦ χώρου, καὶ δι' ὅτι θίγει κάπου ἡμᾶς. Οὐχ ἧττον τὸ ἔργον φέρει τὴν σφραγῖδα τοῦ μεγάλου καλλιτέχνου, τοῦ δαιμονίου maitre ὅπως λέγουν οἱ Γάλλοι διὰ τοὺς μεγαλοφυεῖς των συγγραφεῖς, καὶ περὶ τούτου θὰ πειοθῇ μόνος του ὁ ἀναγνώστης ἐκ τῆς κατὰ δύναμίν μου μετρφράσεως ταύτης.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Γ. ΜΕΝΤΖΟΣ

Κωνσταντινούπολις τῇ 16 Δεκεμβρίου 1908.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Α'.

Ὁ Ἀνδρέας Λερῆ, γνωττὸς μυθιστοριογράφος, πλήττων ἐξεφύλλιζε τὸν ταχυδρομικόν του φάκελλον, κατα τινα ὡχρὰν πρωΐαν ἐαρινὴν μέσα εἰς ἕνα οἰκίσκον παρὰ τὴν παραλίαν τῆς Βισκαῗς θαλάσσης κείμενον, ὅπου τὸν ἐκράτει σχεδὸν προσκλωμένον ἡ τελευταία του ἰδιοτροπία ἀπὸ τοῦ προηγουμένου χειμῶνος.

«Πολλὰ γράμματα, τὸ πρωὶ τοῦτο, ἐδυσφόρησεν, ὅπως θέλεις ἐπιστολάς».

Καὶ ὅμως ἦτο ἀληθὲς ὅτι ὁσάκις ὁ γραμματοκομιστὴς του ἔφερεν ὀλίγα δὲν ηὐχαριστεῖτο καθόλου. ἐνόμιζενἐξαφνα τότε, ὅτι ἀπεμονώθη εἰς τὸν κόσμον, εἰς τὴν ζωήν. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον αἱ ἐπιστολαὶ ἦσαν γυναικεῖαι, ἄλλαι μὲν ὑπογεγραμμέναι ἄλλαι ἀνυπόγραφοι, κομίζουσαι εἰς τὸν συγγραφέα τὸν λίβανον χαριεσσῶν πνευματικῶν λατρειῶν Σχεδὸν ὅλαι ἤρχιζον οὕτωσεί· «Θὰ ἐκπλαγεῖτε πολύ, κύριε, βλέπων τὸ γραψίμον γυναικός, τὴν ὁποίαν καθόλου δὲν γνωρίζετε». Ὁ Ἀνδρέας ἐμειδία διὰ τὴν ἀρχὴν ταύτην. Θὰ ἐκπλαγῇ ! ἄπαγε, πρὸ πολλοῦ ἔπαυσε νὰ ἐκπλήττεται. Ἀκολούθως δὲ κάθε νέα ἀνταποκρίτρια κατὰ κανόνα ἐφαντάζετο, ὅτι αὐτὴ μόνη ἦτο τόσον τολμηρὰ διὰ παρομοίων διαβημάτων καὶ δὲν ἐλησμόνει νὰ προσθέσῃ «Ἡ ψυχή μου εἶνε ἡ μικρὰ ἀδελφὴ τῆς ἰδικῆς σας καὶ ἠμπορῶ νὰ σᾶς βεβαιώσω ὅτι καμμία δὲν σᾶς

ἐννόητε τόσον ὅτον ἐγώ » Καὶ τώρα εἰς τὴν περικοπὴν ταύτην, ὁ Ἀνδρέας, ἂν καὶ δὲν εὑρίσκετο τίποτε τὸ ἀπρόοπτον εἰς τὴν διαβεβαίωσιν ταύτην, δὲν ἐμειδία, ἀπ' ἐναντίας συνεκινεῖτο. Καὶ ἐξ ἄλλου ἡ συνείδησίς του, ἡ κυριαρχοῦσα ἐπὶ τόσων πλασμάτων διεσπαρμένων καθ' ἅπασαν τὴν γῆν καὶ διὰ παντὸς ἀποχωρισμένων, ἡ διὰ τὴν ἐξέλεξιν ἄλλων παρομοίων τόσον εὐθυνομένη συνείδησίς του πολλάκις τὸν ἔκαμνε σκεπτικόν.

Καὶ ὕστερα μέσα εἰς κάποια γράμματα ἦσαν φωναὶ ἐπιπληκτικαὶ τόσον αὐθόρμητοι τόσον ἐμπιστευτικαὶ ἀληθεῖς ἐπικλήσεις σὰν νὰ ἐστέλλοντο εἰς μεγαλείτερον ἀδελφόν, ὁ ὁποῖος δὲν θὰ παρέλειπε νὰ τοὺς συμβουλεύσῃ νὰ τὰς συμπονέσῃ! Καὶ τὰ γράμματα ταῦτα ὁ Ἀνδρέας Λερῆ ἐχώριζε προφυλακτικῶς τὰ ἔθετε εἰς ἀσφαλὲς μέρος ἐν' ᾧ τὰ ἄλλα, τὰ κενόδοξα, τὰ χυδαῖα ἔρριπτεν αὐθωρεὶ εἰς τὸν κάλαθον τῶν ἀχρήστων, τὰ ἐφύλασσε μὲ τὴν ἀπόρασιν νὰ ἀπαντήσῃ, ἀλλὰ δυστυχῶς! δὲν εὕρισκε καιρὸν καὶ τὰ δυστυχισμένα γράμματα συνεσωρεύοντο διὰ νὰ πνιγοῦν μετ' ὀλίγον εἰς τὰ κύματα τῶν ἄλλων ποῦ ἐπήρχοντο καὶ νὰ ἀποθάνουν λησμονημένα.

Τῆς πρωΐας δὲ ταύτης ὁ ταχυδρομικὸς φάκελλος ἐμπεριεῖχε καὶ μίαν ἐπιστολὴν γραμματοσημασμένην ἐκ Τουρκίας μὲ σφραγῖδα ὅπου καθαρώτατα δ' ἐκρίνετο τὸ πάντοτε μέχρι μυχίων συγκινοῦν τὸν Ἀνδρέαν ὄνομα Σ τ α μ π ο ύ λ.

Σταμπούλ! Πόση προκλητικὴ μαγεία εἰς τὸ ἁπλούστατον αὐτὸ ὄνομα!... Καὶ πρὶν ξεσχίσῃ τὸν φάκελλόν της ἔστω καὶ τὸ χαΐα τις ἂν ἦτο ὁ Ἀνδρέας ἐσταμάτησε, καὶ διὰ μιᾶς διέδραμε τὸ σῶμα του τὸ ρῖγος ἐκεῖνο, τὸ ἴδιον μὲν πάντοτε, ἀλλὰ ρῖγος ἐκεῖνο, τὸ οὐσιαστικῶς ἀνεκλάλητον, τὸ ὁποῖον ἐδοκίμα-

ζε πάντοτε ὁσάκις ξάφνω ἀπὸ τὸ βάθος τῆς μνήμης του ἐπροβάλλεν ἡ Σταμπούλ ὕστερα ἀπὸ τόσον καιρὸν λήθης. Καὶ κατὰ τὴν ῥέμβην του ἐκείνην, εἰς τὴν ὁποίαν πολλάκις περιέπιπτε, πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του, ὀφθαλμῶν, οἱ ὁποῖοι εἶχον ἴδει ὁλόκληρον τὴν γῆν καὶ θαυμάσει τὴν ἐπ' ἄπειρον διαφορὰν τοῦ κόσμου, ἐσκιαγραφήθη ἡ σιλουέτα πόλεως: τῆς πόλεως τῶν μιναρέδων καὶ τῶν θόλων. Ἡ μεγαλοπρεπὴς καὶ ἐξαισίως μοναδικὴ ἐκείνη πόλις, ἡ ἀπαράμιλλος ἀκόμη παρ' ὅλον τὸ βαθύτατον αὐτῆς γῆρας, ἡ ὑψαυχένως δεικνύουσα πρὸς τὸν οὐρανὸν τὴν κατατομήν της, ἐπιστεφομένη μὲ τὸν γαλανὸν κύκλον τῆς Προποντίδος κλειούσης τὸν ὁρίζοντα.

Πρὶν δέκα πέντε ἐτῶν, εἶχεν ἀπαριθμήσει, μεταξὺ τῶν ἀγνώστων του ἀνταποκριτριῶν, μερικὰς ὡραίας ἀφροντίδας τῶν τουρκικῶν χαρεμίων· ἄλλαι μὲν ἐπεθύμουν τὴν ἀλληλογραφίαν του, ἄλλαι δὲ τὸν ἠγάπων μὲ τύψεις, διότι εἶχε διηγηθῇ εἰς βιβλίον τῆς πρώτης του νεότητος τὴν ἐρωτικὴν περιπέτειάν του· μὲ μίαν ἀπὸ τὰς ταπεινὰς των ἀδελφάς, καὶ κρυφίως τοῦ ἔστελλον ἐγκαρδίους σελίδας εἰς γαλλικὰ ἀνορθόγραφα· ἀλλὰ συχνάκις λατρευτά· καὶ ὕστερα μετὰ τὴν ἀνταλλαγὴν ὀλίγων ἐπιστολῶν, ἐσιώπων καὶ ἐπανέπιπτον εἰς τὸ ἀπαραβίαστον μυστήριον, συγκεχυμέναι ἐπὶ τῇ σκέψει δι' ὅτι ἐτόλμησαν νὰ πράξουν σὰν νὰ ἦτο τοῦτο θανάσιμον ἁμάρτημα.

Ἐξέσχισε τέλος τὸν ἐκ τοῦ προσφιλοῦς ἐκεῖ κάτω γραμματοσημασμένον φάκελλον, — καὶ τὸ περιεχόμενον εὐθὺς τὸν ἐξηνάγκασε νὰ σηκώσῃ τοὺς ὤμους : Ἄ μπᾶ! ἡ κυρία αὕτη ἐχλεύαζε μὲ αὐτόν, ἐπὶ παραδείγματι! Ἡ γλῶσσα της πολὺ νεωτεριστική, τὰ γαλλικά της παρισινά, καθαρὰ καὶ εὔληπτα.

Ματαίως τοῦ ἐνεθύμιζε τὸ Κοράνιον ὑπογραφομένη Ζαχιδὲ χανοὺμ καὶ ἀπήτει τὴν ἀπάντησιν «πόστ ρεστάν», προφυλαττομένη ὡς Ἐρυθρόδρομος ὅταν λῃστεύῃ, ὅλα ἐκεῖνα ἐμαρτύρουν μᾶλλον περιηγήτριαν διερχομένην ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἢ κάτοιαν κυρίαν ἀκολούθου πρεσβείας τινός, τίς οἶδε; ἢ τὸ χειρότερον Λεβαντίνην(1) τινὰ σπουδάσασαν εἰς Παρισίους;

Ἦτον ὅμως τόσον πλήρης γοητείας ἡ ἐπιστολή, ὥστε χωρὶς νὰ θέλῃ ἐξηνάγκασε τὸν Ἀνδρέαν, ν' ἀπαντήσῃ ἀμέσως· ἔπρεπε δὲ πρὸς τοῖς ἄλλοις νὰ τῇ δείξῃ καὶ τὰς γνώσεις του περὶ τοῦ Μουσουλμανικοῦ κόσμου καὶ νὰ εἴπῃ εἰς αὐτὴν, κολακευτικῷ βεβαίως τῷ τρόπῳ «Σεῖς εἶσθε μία κυρία χανούμισσα! Πολλοῦ γε καὶ δεῖ, μάθετε ὅτι δὲν ἐμπίπτω εἰς τὴν παγίδα ταύτην! . . .

Παρὰ τὴν ἀπιθανότητα, τῆς ἐπιστολῆς ταύτης ἡ γοητεία ἦτον ἀδιαφιλονείκητος . . . Μέχρι δὲ τῆς ἐπαύριον, ὁπότε, κατὰ τὴν συνήθειάν του ἔπρεπε πλέον νὰ σκέπτηται ταύτην, προησθάνθη τότε ὁ Ἀνδρέας ὅτι κάτι τι ἤρχιζε διὰ τὴν ζωήν του, κάτι τι, τὸ ὁποῖον θὰ εἶχε συνέχειαν καὶ συνέχειαν πλήρη γλυκύτητος, κινδύνων καὶ θλίψεως ἅμα.

Ὡμοίαζε μὲ πρόσκλησιν εἰς μέρος τῆς Τουρκίας πρὸς ἄνθρωπον ὁ ὁποῖος τόσον εἶχεν ἀγαπήσῃ αὐτὴν ἄλλοτε, ἀλλ' ὁ ὁποῖος δὲν ἐπανήρχετο πλέον. Καὶ ἡ Βισκαϊανὴ θάλασσα τὴν ἡμέραν ἐκείνην, τὴν ἡμέραν ταύτην τοῦ ἀστάτου Ἀπριλίου μὲ τὸ χειμωνιάτικό της ἀκόμη φῶς, παρουσιάσθη τότε ξάφνου εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του σὰν θάλασσα ῥοῥοῦσα ἀνυπόφορον μελαγχολίαν, σὰν θάλασσα ὠχροπράσινη μὲ τοὺς γιγαντιαίους της ἀφρόεντας πίδακας τῶν αἰώνια σχεδὸν μὴ κοπαζουσῶν τρικυμιῶν της, ἀτρύγετος πόντος, χαῖνον στόμα εἰς ἀπεράντους ἐκτάσεις, ἐκτάσεις προσελκυούσας καὶ ἀνησυχούσας ἅμα. Πόσον ἡ τότε ἀναμνηστθεῖσα Προποντὶς ἦτο γλυκυτέρα, πραϋντικωτέρα καὶ νανουριστικὴ μὲ τὸ τριγύρω εἰς τὰς ὄχθας της περιῤῥιπτάμενον μυστήριον τοῦ Ἰσλάμ. Καὶ τοῦ ἐφάνη τώρα ἡ τοσοῦτον ἄλλοτε καταμαγεύσασα αὐτὸν χώρα τῆς Βισκαΐας ὡς τόπος ποῦ δὲν ἤξιζε οὐδὲ τὸν κόπον νὰ σταματήσῃ τις ἁπλῶς· τὸ πνεῦμα τῶν παλαιῶν καιρῶν, τὸ ὁποῖον εἶχε νομίσει ἄλλοτε ὅτι ἐζοῦσε μέσα εἰς τοὺς Πυρρηναίους λειμῶνας, ὅτι ἐπλανᾶτο εἰς τὰ γύρω ἀρχαϊκὰ χωρία,—ὅτι ἐπεκάθητο ἀκόμη ἐκεῖ εἰς αὐτὰ τὰ παράθυρα τοῦ ἀρχαίου ἄστεως τῆς Φονταραβίας, παρ' ὅλην τὴν σήμερον εἰσβολὴν τῶν νεωτεριστικῶν ἀγρεπαύλεων—τὸ ἀρχαῖον Βισκαϊκὸν πνεῦμα, ὄχι, δὲν τὸ ἐπανεύρισκε πλέον. Ὢ! ἐκεῖ κάτω εἰς τὴν Σταμπούλ, πόσον περισσότερον ἐνυπῆρχε παρελθὸν καὶ ἀρχαῖον τῆς ἀνθρωπότητος ὄνειρον, ἐμμένον καὶ περιπλανώμενον εἰς τὴν σκιὰν τῶν ὑψικαρήνων τερενῶν, εἰς τὴν νέκραν τῶν σκολιῶν της δρόμων, εἰς τὸν ἀτελεύτητον τῶν κοιμητηρίων της χῶρον ὅπου μυρίαι λυχνίαι μὲ λόμψιν κιτρινωπὴν χάριν τῶν ψυχῶν τῶν ἀποθαμμένων ἀνάπτονται κάθε βράδυ. Ὢ! αἱ δύο ἐκεῖναι ὀκταὶ αἱ ἀλληλοσπαρασσόμεναι, ἡ Εὐρώπη καὶ ἡ Ἀσία, ἐπιδεικνύουσαι ἡ μὲν εἰς τὴν ἄλλην μιναρέδες καὶ παλάτια καθ' ὅλον τὸ μῆκος τοῦ Βοσπόρου, μὲ συνεχεῖς ἐναλλαγὰς ὀπτασιῶν, κάτω ἀπὸ τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἑκπάγλου ἀνατολικοῦ φωτός! Πλησίον εἰς τὴν

(1) Λεβαντίνους καλοῦσι τοὺς Χριστιανοὺς Ἀνατολίτας Ἕλληνας, Ἀρμενίους κτλ.) Σ. Μ.

γόησσαν μαγείαν τῆς Ἀνατολῆς, τί τὸ σκυθρωπότερον καὶ τραχύτερον ἀπὸ τὸν κόλπον τοῦτον τῆς Γασκόνης! Καὶ διατέ λοιπὸν κατοικεῖ ἐδῶ ἀντὶ νὰ εὑρίσκεται ἐκεῖ κάτω; Καὶ πόση ἀσυνέπεια νὰ χάνῃ ἐδῶ τὰς μετρημένας ἡμέρας τῆς ζωῆς ἐνῷ ἐκεῖ κάτω ἦτο ἡ χώρα τῶν αἰθερίων γοητειῶν, τῶν θλιβερῶν καὶ ἐξαισίων ὡρῶν μέθης, καὶ διὰ ποῖον λόγον ἐλησμονήθη τὸ φευγαλέον τοῦ χρόνου!...

Ἀλλ' ἐδῶ, εἰς τὸν αἰγιαλὸν τοῦ ἀχρωματίστου τούτου κόλπου τοῦ δερομένου ὑπὸ τῶν λαιλάπων καὶ τῶν μεγάλων ὄμβρων τοῦ ὠκεανοῦ, ἠνεῴχησαν οἱ ὀφθαλμοί του εἰς τὸ θέαμα τοῦ κόσμου, ἐδῶ τοῦ ἀπεδόθη ἡ συνείδησις διὰ μερικὰς κλοπιμαίας ἐποχὰς τοῦ χρόνου· βεβαίως, τὰ πράγματα τὰ ἐδῶ ἤθελε μόλα ταῦτα ἀγαπήσει ἀκριβῶς ὅταν θὰ τὰ ἔχανεν εὑρισκόμενος ἀλλοῦ.

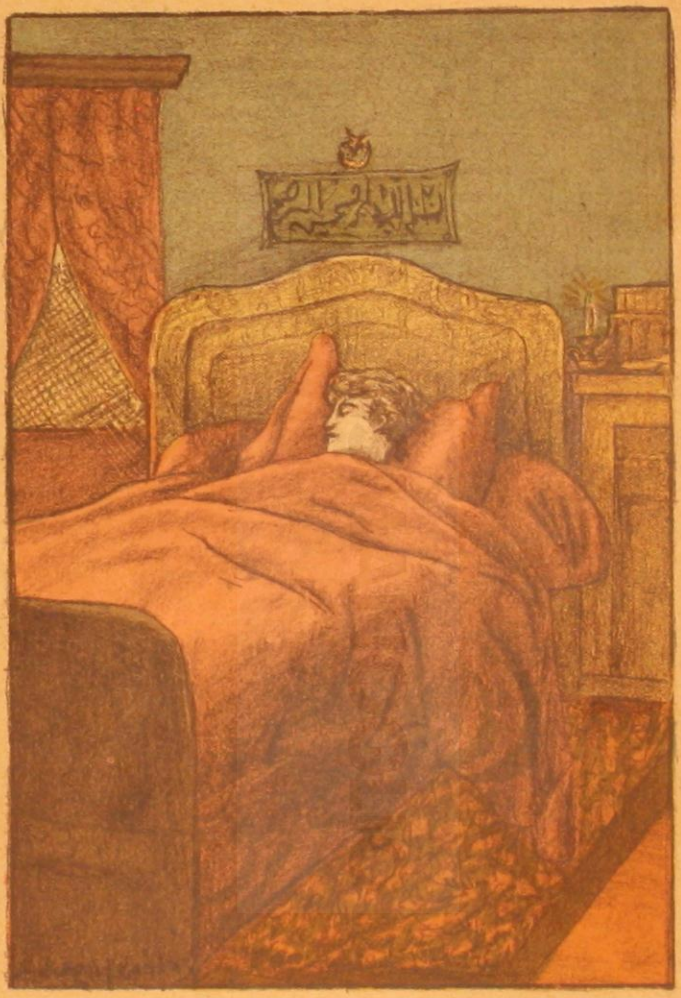
Τότε, τὴν ἀπριλιανὴν ταύτην πρωΐαν ὁ Ἀνδρέας Λερῆ, μίαν φορὰν ἀκόμη ἐνόησε τὸ ἀνίατον πάθημα, νὰ εἶναι δηλαδὴ μεμερισμένος εἰς ὅλους τοὺς λαούς, ὅπως εἶναι φερέοικος νομὰς καθ' ὅλην τὴν γῆν, προσηλούμενος ἐδῶ κ' ἐκεῖ ὑπὸ τῆς καρδίας. Θεέ μου, διατί ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ ἔχῃ δύο πατρίδας· τὴν καθ' ἑαυτοῦ ἰδικήν του, καὶ ὕστερα τὴν πατρίδα του Ἀνατολήν; . . . .

Β'.

Ἥλιος Ἀπριλίου, τοῦ ἰδίου μάλιστα Ἀπριλίου, ἀλλὰ μίαν ἑβδομάδα κατόπιν, διασκορπιζόμενος ἐδῶ κ' ἐκεῖ ὑπὸ τῶν παραπετασμάτων καὶ μουσελινῶν, εἰσελαύνων ἐπεχύνετο εἰς τὸν θάλαμον τῆς κοιμωμένης παρθένου. Πρωϊνὸς ἥλιος, φερόμενος ἰδίως διὰ μέσου τῶν στορίων, τῶν ὁριζοντίως γραμμοειδῶν παραθυροφύλλων, τῶν κιγκλίδων, προσάγει τὴν ἐφήμερον ἐκείνην χαρὰν καὶ τὸν αἰώνιον ἐκεῖνον δόλον τῶν γηΐνων ἀναγεννήσεων ὅπου ἀπὸ καταβολῆς κόσμου ἐκοῦσαι συλλαμβάνονται αἱ σύνθετοι ἢ ἁπλαῖ ψυχαὶ τῶν πλασμάτων, αἱ ψυχαὶ τῶν ἀνθρώπων, αἱ ψυχαὶ τῶν ζώων, αἱ μικραὶ ψυχαὶ τῶν κελαδούντων πτηνῶν.

Ἔξωθεν ἠκούετο ὁ θορυβώδης ψίθυρος τῶν χελιδόνων προσφάτως ἀριχθεισῶν, καὶ οἱ ὑπόκωφοι στόνοι μὲ ἀνατολικὸν ρυθμὸν παιζομένου ταμπουρᾶ. Καὶ κάτου κάπου ὑψοῦντο εἰς τὸν ἀέρα μυκηθμοὶ ὡσεὶ ἐξηρεύγοντο ἀπὸ τερατώδη ζῷα, γαῦροι φωναὶ ἀτμοπλοίων σπευδόντων δι' ἀναχώρησιν, δαιμονιώδεις κραυγαὶ σφυρικτριῶν ἀτμακάτων, καὶ ὅλα ταῦτα ἐμαρτύρουν ὅτι ἐκεῖ που πλησίον ὑπῆρχε λιμὴν, μέγας λιμὴν, τρελλὸς ἀπὸ κίνησιν· ἀλλὰ τὰς προσκλήσεις ταύτας τῶν ἀτμοπλοίων, ἠσθάνετό τις ἐρχομένας πολὺ μακρόθεν καὶ ἀπὸ χαμηλά, ἐμφαινούσας ὅτι εὑρίσκετό τις τώρα εἰς ζώνην ἠρεμίας ἐπάνω εἰς κάποιον γήλοφον ὑπεράνω τῆς θαλάσσης.

Κομψοπρεπὴς καὶ λευκὸς ὁ θάλαμος ὅπου εἰσέδυεν ὁ ἥλιος

ἡ παρθένος ἐξημολόγηθη νὰ κοιμᾶται

Σ. 8.

ἐκοιμᾶτο ἡ παρθένος ἐκείνη ἐπιπλωμένος σύμφωνα μὲ τὸν τελευταῖον ρυθμὸν διὰ τῆς ἐπιπλάστου ἁπλοϊκότητος καὶ ἀφελείας, καὶ τῆς παρομοιώτεως τοῦ ἀρχαϊσμοῦ, ὁ ὁποῖος εἰσέτι ἀντιπροσώπευε καὶ τὸ ἔτος τοῦτο (τὸ ἔτος 1901) μίαν ἀπὸ τὰς τελευταίας τελειοποιήσεις τῶν παρακμῶν μας καὶ ὁ ὁποῖος ὠνομάζετο «ἀρνουβιώ». Μέσα εἰς μίαν κλίνηνέξ ἐλεφαντοκόνεως λευκῆς,—ὅπου ἦσαν σχεδιασμένα ἀόριστα ἄνθη εἰς πρωτογενῆ βλακώδη ἀνάμιξιν καὶ εἰς Ἰαπωνικὴν ἐπιτήδευσιν κάποιου φημισμένου Λονδρέζου ἢ Παρισινοῦ σχεδιαστοῦ,—ἡ παρθένος ἐξηκολούθει νὰ κοιμᾶται ἀναμέσον τῆς ἀτάκτου ξανθῆς κόμης· ἕνα προσωπάκι,προσωπάκι ἐξαισίως ὠοειδές,τόσον τελείως ὠοειδές, ὥστε τὸ ἐξελάμβανε πᾶς τις διὰ κέρινον ἀγαλμάτιον, ὀλίγον ὅμως ἀπίθανον, τοσοῦτον ἦτο χαρίεν καὶ κομψὸν· μικρὰ μυτοῦλα μὲ λεπτοφυῆ πτερύγια ἀνεπαισθήτως κυρτουμένη πρὸς τὸ ῥάμφος τοῦ ἱέρακος,μεγάλα μάτια καθὼς ἐκεῖνα τῆς Θεομήτορος καὶ μεγάλα φρύδια ἐπικλινῆ πρὸς τοὺς κροτάφους, ὅμοια μὲ ἐκεῖνα τῆς Παναγίας τῶν Παθῶν. Ὑπερβολικὴ ἴσως ἀφθονία τριχάπτων εἰς τὰς σιαδόνας, εἰς τὰ ὑράσματα, εἰς τὰ προσκεφάλαια, ἀφθονία σπινθηροβολούντων δακτυλιδίων εἰς τὰ λεπτοΰφαντα χεράκια τὰ παρημελημένα ἐπάνω εἰς τὰμετάξινα σκεπάσματα, πολὺς σκορπισμένος πλοῦτος θὰ ἐλέγομεν ἡμεῖς διὰ παιδίον τῆς ἡλικίας της· καὶ ἐκτὸς τούτων,ὅλα ἀντεπεκρίνοντο,γύρωθέν της, εἰς τὰς προσφάτους συλλήψεις τῆς Δυτικῆς ἡμῶν πολυτελείας. Καὶ ἐντοσούτῳ εἰς τὰ παράθυρα ἐφρούρουν οἱ σιδηρένιοι ἐκεῖνοι φραγμοί, κατόπιν τὰ ξύλινα ἐκεῖνα τετραγωνίδια, τὰ καφέσια,---σφραγισμένα πράγματα καλωμένα ἐπίτηδες, ὅπως μὴ ἀνοιγῶσι ποτέ,---προσδίδοντα εἰς τὴν τελείαν ταύτην ἀριστοκρατικὴν κομψότητα μίαν στενοχωρίαν, σχεδὸν μίαν ἀγωνίαν φυλακῆς.

Ἂν καὶ ἔλαμπεν τόσον ὁ ἥλιος, ἂν καὶ ἐξετρελλένοντο ἔξω τὰ χαρωπὰ χελιδόνια, ἡ παρθένος ἐκοιμᾶτο ἀργά, πολὺ ἐξώρας μὲ ἕνα ὕπνον βαθύ, ποὺ ἐπέρχεται ζαφνικὰ περὶ τὸ τέλος τῶν νυκτῶν ἀϋπνίας καὶ τὰ μάτια της εἶχον τὴν μελαψὴν ἐκείνην στεφάνην σὰν νὰ εἶχε κλάψῃ πολὺ χθές.

Ἐπάνω εἰς τὸ ἐξ ἐλεφαντόδοντος, μικρὸν γραφεῖον ἔκαιεν ἀκόμη λησμονημένη μικρὰ στεάτινος λαμπὰς ἀναμέσον χειρογράφων φυλλαδίων ἑτοίμων ὅλως ἐπιστολῶν ἐντὸς φακέλλων φερόντων χρυσᾶ μονογράμματα. Ὑπῆρχον ὡσαύτως ἐκεῖ καὶ φύλλα μουσικῆς σκαλαθυρμένα μένότες ὡς ὅταν αὗται γράφωνται κατὰ τὸν πυρετὸν τῆς συνθέσεως. Καὶ μερικὰ βιβλία μεταξὺ τῶν εὐθραύστων σαξωνικῶν ἀθυρμάτων, τὸ τελευταῖον ἔργον τῆς κομήσσης Ντὲ Νοάγι, γειτονεῦον μὲ τὰ ποιήματα τοῦ Μπωδελὲρ, τοῦ Βερλαίν, μὲ τὴν φιλοσοφίαν τοῦ Κὰντ, τὴν φιλοσοφίαν τοῦ Νίτσε... Ἀναμφιβόλως δὲν θὰ ὑπῆρχε μήτηρ διὰ νὰ ἐπιβλέπῃ εἰς τὰς ἀναγνώσεις ὅπως μετριάσῃ τὴν ὑπερθέρμανσιν τοῦ νεαροῦ τούτου ἐγκεφάλου.

Καὶ πρᾶγμα ἀλλόκοτον εἰς τὸν θάλαμον τοῦτον ὅπου ἀδιάφορον ποία πολὺ χοϊδευμένη μικρὰ Παρισινὴ ἀνεπαύετο, καὶ πολὺ ἀπροσδόκητος ἄνωθεν τῆς ἐξ ἐλεφαντόδοντος κλίνης μία ἐπιγραφὴ μὲ ἀραβικὰ γράμματα ἐξετείνετο, εἰς τὴν θέσιν ἀκριβῶς ποῦ αἱ ἡμέτεραι κρεμῶσιν τὸν σταυρὸν ἴσως, μία ἐπιγραφὴ κειτημένη μὲ χρυσᾶς κλωστὰς ἐπὶ βελούδου βαθυπρασίνου, ἕνα ἐδάφιον τοῦ βιβλίου τοῦ Μωάμεθ εἰς γράμματα ὁλοσπρόγγυλα καὶ συμπεπλεγμένα ἐν ἀρχαϊκῇ καὶ πολυτίμῳ τέχνῃ.

Τραγούδια, πιὸ ξεθεωτικὰ ποῦ ἤρχισαν δύο χελιδόνια καθήσαντα χωρὶς ἐντροπὴν εἰς αὐτὸ τὸ χεῖλος τοῦ παραθύρου,

ἠνάγκασαν μὲ μιᾶς νὰ μιτανοίξουν δύο μεγάλα μάτια εἰς τὸ τόσον μικρὸν καὶ νεαζον συμμετρικὸν ἐκεῖνο πρόσωπον, ματια μὲ εὐρείας κόρας χρώματος μελαγχρωινο-πρασίνου, ἀναποφάσιστα κατ' ἀρχὰς καὶ τρομασμένα, ἐραίνοντο ὅτι ἐζήτουν ἀπὸ τὴν ζωὴν ἔλεος, ὅτι ἱκέτευον τὴν πραγματικότητα νὰ ἐκδιώξῃ τάχιστα κάποιο ἀφόρητον ὄνειρον.

Ἀλλ' ἡ πραγματικότης θὰ εὑρίσκετο εἰς πλήρη ἁρμονίαν μὲ τὸ κακὸν ὄνειρον, διότι τὸ βλέμμα καθίστατο σκυθρωπότερον, ἐφ' ὅσον ἐπανήρχετο ἡ σκέψις καὶ ἡ ἀνάμνησις ἐξαφνα ἐτα-πεινώθη τόσον ὥστε ὑπετάγη χωρὶς ἐλπίδα εἰς τὸ ἀναπόφευκτον, ἅμα συνήντησεν ἀντικείμενα, τὰ ὁποῖα προφανῶς φαίνονται ὅτι ἦταν πράγματα πειστικὰ μέσα εἰς τὴν ἀνοικτὴν ἀδαμαντοθήκην διάθημα ρίπτον γύρω τὰ πυρσά του, καὶ ἐπὶ τῶν ἑδρῶν ἀτλωμένη ἐκ λευκῆς μεταξης ἐσθῆς, ἐσθῆς μελλονύμφου, μὲ ἄνθη λεμονέας μέχρι τῆς ἄκρας τῆς μακρᾶς της οὐρᾶς...

Σὰν φύσημα ἀνέμου, χωρὶς νὰ κτυπήσῃ προσῆλθεν ἰσχνὸν πρόσωπον μὲ ζωηρὰ ἀλλ' ἀπογοητευμένα μάτια. Μὲ μαύρην ἐσθῆτα, μεγάλο μαῦρο καπέλο, ἀλλὰ χαρακτηριστικῆς ἁπλότητος, σοβαρὰ ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐκκεντρικότητος· σχεδὸν γεροντοκόρη, ὄχι ὅμως ἀκόμη διὰ τὴν ὥραν, κάποια παιδαγωγός, αὐτὸ δὰ ἐμαντεύετο, ἀριστοῦχος καὶ καλῆς μέν, ἀλλὰ πτωχῆς οἰκογενείας.

— Τὸ ἔχω !. Τὸ ἔχομεν, προσφιλὴς μικρά!.. εἶπε γαλλιστὶ μὲ κίνημα παιδικοῦ θρισμβου, ἐπιδεικνύουσα γράμμα κλειστόν, τὸ ὁποῖον μόλις πρὸ ὀλίγου παρέλαβεν ἐκ τοῦ ταχυδρομείου πόστ-ρεστάντ.

Καὶ ἡ ἐξηπλωμένη μικρὰ πριγκήπισσα ἀπήντησεν εἰς τὴν αὐτὴν γλῶσσαν ἄνευ τῆς ἐλαχίστης ξενικῆς προσφορᾶς.

— Τί λέγετε ἀλήθεια;

— Μὰ βέβαια ἀλήθεια! . . Καὶ ἀπὸ ποῖον ἠθέλατε νὰ εἶνε παιδί μου παρὰ ἀπ' αὐτόν; . . . Εἶνε ἢ δὲν εἶνε εἰς τὸν φάκελλον τοῦτον Ζαχιδὲ χανούμ; . . λοιπὸν λέγετε . . Ἄ! ἐκτὸς ἐὰν ἐδώκατε τὸ ψευδώνυμον τοῦτο καὶ εἰς ἄλλους τότε ἀλλάσσει . . .

— Μὰ γνωρίζετε πολὺ καλὰ τὸ ἐναντίον! . .

— Λοιπόν! τότε. .

Καὶ ἐτινάχθη ἡ νεᾶνις μὲ τὰ μάτια τώρα ὁλάνοικτα μὲ ροδόχρουν εἰς τὰς παρειὰς λάμψιν— παρομοία μὲ παιδίον ἔχον μεγάλην λύπην καὶ εἰς τὸ ὁποῖον μόλις πρὸ ὀλίγου ἔδωσαν ἕνα τόσον ἔκτακτον ἄθυρμα ὥστε πρὸς ὥρας τὸ πᾶν ἐλησμόνησεν. Ἐδῶ τὸ ἄθυρμα ἦτο ἡ ἐπιστολὴ τὴν περιέστρεφε μέσα εἰς τὰ χέρια της ἄπληστος νὰ τὴν ψαύῃ νὰ τὴν θωπεύῃ τρομαγμένη ὅμως πάλιν ὡσεὶ τοῦτο ἦτο ἔγκλημα ἐλαφρόν Καὶ ὕστερα ἑτοιμασθεῖσα νὰ τὴν ξεσχίσῃ ἐσταμάτησεν αἰφνιδίως καὶ θωπευτικῶς παρεκάλεσε.

—Καλὴ δεσποινὶς φιλτάτη δεσποινίς, μὴ θυμώσετε διὰ τὴν ἰδιοτροπίαν μου, πόσον θὰ ἤθελον νὰ τὴν ἐδιάβαζα ὁλομόναχη.

— Συγκατατίθεμαι, μικρό μου καὶ παράξενο πράγματι πλασματάκι· δὲν πιστεύω νὰ ὑπάρχῃ παραξενώτερον ἀπὸ σᾶς ἀγαπητή μου. Θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε καὶ ἐγὼ νὰ τὴν διαβάσω ἀκολούθως. Πιστεύω ὅτι τὸ ἀξίζω τουλάχιστον!.. Ἀφοῦ τὸ θέλετε ἔστω. Πηγαίνω νὰ ἀφαιρέσω τὸ καπέλο μου τὸν πέπλον μου καὶ θὰ ἐπιστρέψω. .

Πραγματικῶς πολὺ παράξενον πλάσμα καὶ ἐπὶ πλέον ἄλλο κότως περίφοβος διότι τῆς ἐπῆλθε τότε ὅτι τὸ καθῆκον της

ἀπήτει νὰ ἐγερθῇ νὰ ἐνδυθῇ καὶ νὰ καλύψῃ τὰ μαλλιά της πρὶν ἀνοίξῃ διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὴν ζωήν της ἀνδρικὴν ἐπιστολήν. Γοργὴ ἐπέρασε μίαν ἐσθῆτα πρωϊνὴν ὑπογάλανην προελθοῦσαν κατ' εὐθεῖαν ἀπὸ τὴν ὁδὸν Ντε-λα-παὶ τῶν Παρισίων ἐκ τοῦ μεγάλου φημισμένου ῥάπτου καὶ ἔπειτα ἐκάλυψε τὴν ξανθήν της κόμην μὲ πέπλον ἐκ γάζης, πλεχθέντα ἄλλοτε ἐν Κιρκασίᾳ, ἔσχισε τὸ περικάλυμμα ὁλοτρέμουσα.

Βραχυτάτη ἡ ἐπιστολὴ μία δεκὰς μόνον ἁπλουστάτων γραμμῶν — μὲ μίαν ἀπρόοπτον παράγραφον, ἡ ὁποία τὴν ἔκαμε νὰ μειδιάσῃ παρὰ τὸ κακὸν ἀποτέλεσμά της ὡς μὴ εὑρίσκουσα καὶ ἐκεῖ τίποτε τὸ ἐμπιστευτικώτερον — μία ἀπάντησις φιλόφρων καὶ χαρίεσσα μία εὐχαριστία ὅπου διεβλέπετο ὀλίγη νωχέλεια καὶ τίποτε περισσότερον. Ἀλλὰ παρ' ὅλα ταῦτα ἡ ὑπογραφὴ ἦτο ἐκεῖ εὐανάγνωστος πραγματική· Ἀνδρέας Λερῆ.

Τὸ ὄνομα τοῦτο γραφὲν ὑπὸ τῆς αὐτῆς χειρὸς ἐπροξένει εἰς τὴν νέαν ταραχὴν ὡς ὑπὸ γοητείας. Καὶ ὅπως εἰς αὐτὸν καθ' ἣν στιγμὴν ἐκεῖ κάτω ἐλάμβανε τὸν ἐκ Σταμποὺλ γραμματοσημασμένον φάκελλον ἔσχε τὴν ἐντύπωσιν ὅτι κάποιο πρᾶγμα ἤρχιζε, οὕτω καὶ αὐτὴ τώρα ἐδῶ προοιωνίζετο τί; οἶδε τί τὸ τερπνὸν καὶ ἀπαίσιον ἕνεκα τῆς ἀπαντήσεως ταύτης ἀφιχθείσης ἀκριβῶς τοιαύτην ἡμέραν τὴν προτεραίαν τοῦ μεγίστου τῆς ὑπάρξεώς της συμβεβηκότος. Ὁ ἄνθρωπος οὗτος, ὁ ὁποῖος ἀπὸ τόσου μακροῦ χρόνου ἐκυριάρχει εἰς τὰ ὄνειρά της ὁ ἄνθρωπος οὗτος ὁ τόσον χωρισμένος αὐτῆς τόσον ἀσύλληπτος ὡσὰν ἑκάτερος τούτων κατώκει διάφορον πλανήτην ὑπεισήρχετο πραγματικῶς τὴν πρωΐαν ταύτην εἰς τὴν ζωήν της ἐκ τοῦ ἁπλοῦ γεγονότος τῶν ὀλίγων τούτων λέξεων γραφεισῶν ὑπ' αὐτοῦ δι' αὐτήν.

Καὶ ποτὲ εἰς τοιοῦτον σημεῖον δὲν ἠσθάνθη ἑαυτὴν αἰχμάλωτον καὶ ἀντάρτιδα, ἄπληστον ἀνεξαρτησίας, ὑποστάσεως, ἐκδρομῶν διὰ μέσου ἀγνώστου κόσμου... Ἔκαμεν ἕνα βῆμα πρὸς τὰ παράθυρα ἐκεῖνα, ὅπου συχνὰ ἐστήριζε τὸν ἀγκῶνα της διὰ νὰ παρατηρήσῃ ἔξω: — ἀλλὰ φεῦ! ἐκεῖ, ὑπῆρχον αἱ διασταυρώσεις τῶν πολυπληθῶν ἐκείνων ξυλίνων βεργῶν, τὰ σιδηρᾶ κιγκλιδώματα, τὰ ὁποῖα τὴν ἀπήλπιζον. Ὀπισθοχώρησε πρὸς μίαν ἡμιάνοικτον θύραν, παραμερίζουσα διὰ κλωτσιᾶς τὴν οὐρὰν τῆς ἐσθῆτος τῆς μελλονύμφου, ὁποία ἐπεδεικνύετο ἐπὶ τῶν πολυτελῶν ταπήτων, — τὴν θύραν τοῦ καλλυντηρίου της, ἐκ μαρμάρου ὁλολεύκου, εὐρυτέρου τῆς αἰθούσης, μὲ ἀνοίγματα ὄχι καφασωτά, πολὺ πλατέα δίδοντα εἰς τὸν κῆπον μὲ τοὺς ἑκατονταετεῖς του πλατάνους. Κρατοῦσα πάντοτε τὴν ἐπιστολήν εἷς ἀπὸ τὰ παράθυρα ταῦτα ἀκούμπησε διὰ νὰ ἴδῃ ἐλεύθερον οὐρανόν, δένδρα, τὴν μεγαλοπρέπειαν τῶν πρώτων ῥόδων, νὰ ἐκθέσῃ τας παρειάς της εἰς τὴν θωπείαν τοῦ ἀέρος, τοῦ ἡλίου . . . Καὶ ὅμως τί ὑπερύψηλοι τοῖχοι γύρω τοῦ κήπου τούτου! Διατί οἱ μεγάλοι οὗτοι τοῖχοι ὅμοιοι μὲ ἐκείνους τῶν κτιζομένων πέριξ τῶν μοναστηριακῶν φυλακῶν; Κατὰ διαστήματα ὑπερείσματα ὅπως τοὺς στηρίζουν, τοσοῦτον ἦταν ἀσυμμέτρως μεγάλοι οἱ τοῖχοι· τὸ ὕψος των, ἰσοζυγίσθη, ὥστε καὶ ἀπὸ τὰς ὑψηλοτέρας γειτονικὰς οἰκίας ἀδύνατον ἦτο νὰ παρατηρήσῃ τίς περιπάτει εἰς τὸν περικεκλυσμένον τοῦτον τοῖχον . . .

Παρὰ τὸ κατηφὲς τοιοῦτου ἀποκλεισμοῦ, τὸν ἠγάπων τὸν κῆπον τοῦτον, διότι ἦτο παμπάλαιος, μὲ βρύα καὶ λειχῆνας ἐπὶ τῶν πετρῶν του, διότι εἶχε διαδρόμους κατακλυσμένους ὑπὸ χόρτου ἀναμέσον τῶν ἐκ λάμνων περιθωρίων, μὲ ἕνα

πίδακα ὕδατος εἰς μαρμάρινον λεκάνην ἐκχυνόμενον κατὰ τὸ ἀρχαϊκὸν σύστημα, καὶ ἕνα μικρὸ κιόσκι προσκλίνον ἐκ τῆς παλαιότητος διὰ νὰ ὀνειροπολῇ τις ἐκεῖ κάτω ἀπὸ τοὺς ὀζώδεις, καμπτωμένους καὶ γεμάτους ἀπὸ φωλιὲς πουλιῶν πλατάνους. Τὰ εἶχεν ὅλα αὐτὰ ὁ παμπάλαιος οὗτος κῆπος, καὶ πρὸ πάντων εἶχεν ὁμοίαν μὲ γλυκεῖαν καὶ νοσταλγικὴν ψυχήν, μίαν ψυχήν, ἡ ὁποία ὀλίγον καὶ ἠρέμα τοῦ ἐπῆλθε διὰ τῶν ἐτῶν μέχει τοῦ σημείου νὰ διαβραχῇ ὑπὸ τῶν νοσταλγιῶν τῶν νεαρῶν ἐγκεκλεισμένων γυναικῶν, τῶν νοσταλγιῶν τῶν νεαρῶν μαλακὰ φυλακισμένων καλλονῶν.

Τέσσαρες ἢ πέντε ἄνδρες,—μαῦροι εὐνοῦχοι ἀγένειοι—ἦταν ἐκεῖ τὴν πρωΐαν ταύτην, μὲ ὑποκάμισα μόνον, καὶ οἱ ὁποῖοι ἠργάζοντο προπαρασκευάζοντες τὰ τῆς μεγάλης ἑορτῆς τῆς ἐπαύριον· καὶ ὁ ἕνας ἅπλωνε μεταξὺ τῶν κλάδων ἕνα βέλο, ὁ ἄλλος ἐξεδίπλωνε χαμαὶ θαυμασίους ἀσιατικοὺς τάπητας. Μόλις παρετήρησαν ἐπάνω τὴν νεάνιδα, ὕστερα ἀπὸ μικρὰς κλίσεις ὀφθαλμῶν πλήρεις ὑπακουομένων τὴν ἐκαλημέρισαν οἰκείως ἅμα καὶ σεβασμοῦ, καὶ αὕτη μηδαμῶς πτοηθεῖσα ὑπὸ τῶν βλεμμάτων των, ἐξηναγκάσθη μὲ εὔθυμον μειδίαμα νὰ τὴν ἀνταποδώσῃ —Ἀλλὰ ξάφνω ἀπεσύρθη μὲ φόβον ἕνεκα νεαροῦ χωρικοῦ μὲ ξανθοὺς μύστακας, ἐλθόντος ὅπως ἀποθέσῃ δεσμίδας ἀνθέων, καὶ ὁ ὁποῖος σχεδὸν διεῖδε τὸ πρόσωπόν της...

Ἡ ἐπιστολή! Εἶχε μεταξὺ τῶν χειρῶν της μίαν ἐπιστολὴν τοῦ Ἀνδρέα Λερῆ, μίαν ἀληθῆ. Διὰ τὴν ὥραν τοῦτο ἐκυριάρχει ὅλων. Τὴν περασμένην ἑβδομάδα διέπραξε τὴν μεγάλην ταύτην ἀνοησίαν νὰ τοῦ γράψῃ, ὅλως ἀνισόρροπος ὡς ἐνόμιζεν ἑαυτὴν ἐκ τῆς φρίκης τοῦ γάμου τούτου, τοῦ ὁρισθέντος διὰ τὴν ἐπαύριον.

Πόλις φαρμήρησαν ἐσάνω τὴν γειάνιδα

Τέσσαρες σελίδες ἀθώων ἐκμυστηρεύσεων, φαινόμεναι αὐτῇ ὡς πράγματα τρομερά, καὶ εἰς τὸ τέλος τὸν παρεκάλει, τὸν ἱκέτευε νὰ ἀπαντήσῃ ἀμέσως, πόστ-ρεσταντ, καὶ εἰς δανικὴν διεύθυνσιν.

Φοβουμένη μὴ διστάσῃ ἀναλογιζομένη τοῦτο, τὴν ἀπέστειλε πάραυτα, ὀλίγον τυχαίως, ὡς ἀγνοοῦσα τὴν ἀκριβῆ του διεύθυνσιν, μὲ τὴν συνενοχὴν καὶ διὰ μέσου τῆς πρώην της παιδαγωγοῦ (δ/νίδος Ἐσθὴρ Μπονῶ.---Μπονὼ δὲ Σὰν Μιρὸν ἂν ἀγαπᾶτε—διπλωματοῦχον τοῦ Πανεπιστημίου καὶ ἀξιωματικοῦ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως),ἐκείνης ἥτις τῆς ἔμαθε τὰ γαλλικὰ·—προσθεσάσης μάλιστα εἰς ταῦτα καὶ ὀλίγην Ἀργὼ συλλεγεῖσαν ἐκ τῶν βιβλίων τῆς Ζύπ.

Καὶ ἰδοὺ ποῦ ἔφθασεν εἰς τὸν πρὸς ὃν ὅρον,ἡ κραυγὴ αὕτη τῆς ἀπελπισίας μικρᾶς νεάνιδος,καὶ ἰδοὺ ὁ μυθιστοριογράφος ἀπήντησεν ἴσως μὲ ὀλίγην ἀπόχρωσιν ἀμφιβολίας καὶ ἀστεϊσμοῦ, ἀλλ' ἐν τῷ συνόλῳ χαριέστατα· μία ἐπιστολὴ ἡ ὁποία ἠμποροῦσε νὰ ἐπιδειχθῇ καὶεἰς τὰς μᾶλλον εἴρωνας τῶν φίλων της καὶ ἡ ὁποία ἠδύνατο νὰ τὰς ἐμβάλῃ εἰς ζηλοτυπίαν...

Τότε, αἰφνιδίως, ἐπῆλθεν εἰς τὴν ἀνυπόμονον νὰ τὴν δώσῃ πρὸς ἀνάγνωσιν εἰς τὰς ἐξαδέλφας της (δι' αὐτὴν ἀδελφὰς μᾶλλον), αἱ ὁποῖαι εἶχον διακηρύξει ὅτι δὲν θὰἀπήντα.

Πλησιέστατα ἔκειντο αἱ οἰκίαι των, ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ὑψηλοῦ καὶ μεμονωμένου ἐπιπέδου Μετέβη λοιπὸν μὲ πρωϊνὴν οἰκιακὴν ἐσθῆτα χωρὶς νὰ χάσῃ καιρὸν εἰς καλλωπισμὸν καὶ ἐνδυμασίαν, καὶ γοργὴ ἐφώναξε μὲ ἐπιβλητικὴν ράθυμον φωνὴν παιδίου ὅτανόμιλῇ πρὸς κάποιαν παλαιὰν εὐνοουμένην ὑπηρέτριαν,ἢ πρὸς γηραιὰν τροφόν· «Νταντί!»(1)—Ὕστερα ἀ-

(1) ''Νταντὶ,, φιλικὴ ἔκκλησις, ἐν χρήσει διὰ τὰς γραίας ὑπηρετρίας ἢ σκλάβας ἀποβάσας μὲ τὸν καιρὸν ὡς τῆς ἰδίας οἰκογενείας.

κόμη ζωηροτέρα· «Ντανti!», συνειθισμένη ἀναμφιβόλως ὅτι πάντοτε ἐκεῖ ποῦ πλησίον εὑρίσκετο, ἑτοίμη διὰ τὰς ἰδιοτροπίας της, καὶ μὴ φαινομένης τῆς νταντί, ἤγγισε διὰ τοῦ δακτύλου ἠλεκτρικὸν κώδωνα.

Τέλος ἐφάνη ἡ νταντί αὕτη, ἔτι μᾶλλον ἀπροσδόκητος δι' ἕνα ἔτσι στολισμένον δωμάτιον, ἂν καὶ ὑπῆρχεν ἐδάφιον Κορανίου κεντημένον μὲ χρυσᾶ γράμματα ὕπερθεν τῆς κλίνης. Μ' ὁλόμαυρον ἐντελῶς πρόσωπον, κεφαλὴν καλυμμένην μὲ πέπλον δ.' ἀργύρου ραβδωμένον, ἡ Αἰθιοπὶς σκλάβα ἐκαλεῖτο Κονζιὰ-Γκιοὺλ (κάλυξ ρόδου). Καὶ ἡ νεᾶνις ἤρχισε νὰ τῆς ὁμιλῇ εἰς μίαν γλῶσσαν μακρυνήν, εἰς γλῶσσαν της Ἀσίας, τῆς ὁποίας θαυμάζει τις πάντοτε ἀσφαλῶς τοὺς χρωματισμούς, τὰ ἔπιπλα καὶ τὰ βιβλία.

— Κοντζιὰ-Γκιοὺλ, δὲν εὑρίσκεσαι πάντοτε ἐκεῖ!

Ἀλλὰ τὸ εἶπε μὲ ὕφος γλυκὺ καὶ στοργικόν, τόποιον πολὺ ἀπεῖχε τῆς μορφῆς Ἦτο ἄδικος ἄλλως τε ἡ μορφὴ αὕτη, διότι τοὐναντίον ἡ Κοντζιὰ-Γκιοὺλ ἐπιμόνως εὑρίσκετο μάλιστα ἐκεῖ εἰς τὴν γωνίαν ὡς πιστὸς σκύλος. Καὶ ἡ κόρη ἔτι μᾶλλον ὑπέφερε διὰ τὸ ἔθιμον τοῦτο τῆς πατρίδος της, ἡ ὁποία ἐπὶ οὐδενὶ ὅρῳ ἐπέτρεπε νὰ ἔχῃ ἔτσι θέλει σύρτην ἡ θύρα της Νὰ εἰσέρχονται πάντοτε ἐλευθέρως ὡς εἰς τὰς ἰδίας των οἰκίας αἱ ὑπηρέτριαι Διὰ νὰ μὴ εἶνε ποτὲ ἐξησφαλισμέναι χάριν στιγμιαίας ἀπομονώσεως. Ἡ Κοντζὰ-Γκιοὺλ ἐπὶ τοῦ κατωφλίου εἰκοσάκις ἦλθεν ἀναμένουσα ὀρθία τὴν ἀφύπνωσιν τῆς νεαρᾶς κυρίας της. Καὶ πόσην ἐπιθυμίαν εἶχε νὰ σβύσῃ τὴν πάντοτε καίουσαν λαμπάδα! Ναί, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ γραφείου τοῦτου τῆς ἦτο ἀπηγορευμένον νὰ θέσῃ ποτὲ χεῖρα καὶ τὸ ὁποῖον τῆς ἐφαίνετο πλῆρες ἐπικινδύνων μυστηρίων ἐρωτεῖτο σβύ-

νουσα μὴ διακόψῃ πιθανὸν γητειές, ἴσως μάγια..

— Κοντζιά-Γκιοὺλ, φέρε γρήγορα τὸ *τσαρτσάφι* (1) μου Πρέπει νὰ 'πάγω γρήγορα εἰς τὸ σπῆτι τῶν ἐξαδέλφων μου.

Τότε ἀνέλαβεν ἀμέσως νὰ καλύψῃ τὸ παιδί, μέσα εἰς τοὺς μαύρους πέπλους. Μαῦρον ἦτο τὸ εἶδος τῆς φούστας, τὴν ὁποίαν ἐπέρασεν ἀπάνω ἀπὸ τὴν πρωϊνὴν ἐσθῆτα τοῦ φημισμένου ράπτου, μαύρη ἡ μακρὰ πελερίνα τὴν ὁποίαν ἔρριψεν εἰς τοὺς ὤμους μαζῆ καὶ εἰς τὴν κεφαλήν, ἐν σχήματι καπουσιόν· μαῦρος ὁ πυκνὸς πέπλος, ὁ ὁποῖος συνεκρατεῖτο ἀπὸ τὸ καπουσιὸν αὐτὸ διὰ πορπίσκων, εἰς τὸν ὁποῖον ἄφησε νὰ πέσῃ πρὸς τὰ κάτω, χαμηλότερα τοῦ προσώπου, ὅπως εἰς τὴν μαύρην μάσκα μαύρου ντόμινου.

Κατὰ τὰ σύρε κ' ἔλα ἐκεῖνα πρὸς ἐνταφιασμὸν οὕτως εἶπεῖν τῆς νεάνιδος, τῆς ἔψαλλε ψιθυρίζουσα γλυκὰ πράγματα, εἰς γλῶσσαν σιατικήν, μὲ ἕνα ὕφος σὰν νὰ ὡμίλει πρὸς τὸν ἑαυτόν της, σὰν νὰ ἐτραγουδοῦσε καθ' ἑαυτὴν ἀσματάκι, πράγματα παιδικὰ καὶ ἀνουρίστικα, σὰν νὰ μὴ ἔδιδε καθόλου προσοχὴν εἰς τὸν πόνον τῆς μικρούλας μελλονύμφου.

— Εἶνε ξανθός, εἶνε κομψός, ὁ νεαρὸς μπέης, ποῦ θάλθῃ αὔριον νὰ γυρεύσῃ τὴν καλήν μου τὴν κυράν. Ἄχ! πόσον θὰ μεθα εὐχαριστημέναι, μέσα 'στὸ εὔμορφο παλάτι, ποῦ θὰ μᾶς φέρῃ καὶ τὰς δυό!

— Σώπα, νταντί, δέκα φορὲς σ' ἐμπόδισα νὰ μοῦ ὁμιλήσῃς γι' αὐτόν!

Καὶ σὲ λιγάκι.

---

(1) Πέπλος ἀποκρύπτων, ἀποκλειστικῶς ὅταν ἐξέρχωνται εἰς τὸν δρόμον.

— Ντανιέλ, ἤσο ἐκεῖ, καὶ θὰ ἤκουσες, βέβαια, τὴν φωνήν του τὴν ἡμέραν ποῦ ἦλθε νὰ ὁμιλήσῃ μὲ τὸν πατέρα μου, εἰπέ μου λοιπὸν τότε πῶς εἶνε τοῦ μπέη ἡ φωνή; Μελῳδικὴ ὀλίγον;

— Γλυκειὰ 'σὰν ἡ μουσικὴ τοῦ πιάνου σου, παρόμοια μ' ἐκείνην ποῦ βγαίνει ὅταν παίζῃς μὲ τὸ ἀριστερὸ χέρι, ξεύρεις, ἅμα προχωρῇς 'στὴν ἄκρη ποῦ τελειώνει τὸ πιάνο.. Γλυκειὰ σὰν 'κείνη!... Ἄχ! πόσον εἶνε ξανθὸς καὶ πόσον εἶνε κομψὸς ὁ νεαρὸς μπέης.

— Μπᾶ! τόσον τὸ καλλίτερον!— διέκοψεν ἡ νέα γαλλιστί, μὲ σκωπτικὸν τόνον ἐντελῶς παρισιάνικον.

Καὶ ἐπανέλαβεν εἰς γλῶσσαν ἀσιατικήν:

—'Εξύπνησεν ἡ μάμμη μου, γνωρίζεις;

—Ὄχι, ἡ κυρὰ εἶπεν, ὅτι θὰ ἀναπαυθῇ περισσότερον διὰ νὰ εἶνε εὐμορφότερη αὔριον.

—Τότε ἅμα ξυπνήσῃ, ἂς τῆς εἰποῦν, ὅτι εἶμαι εἰς τὸ σπῆτι τῶν ἐξαδελφῶν μου. Πήγαινε νὰ προειδοποιήσῃς τὸν γέροντα 'Ισμαὴλ, διότι θὰ μὲ συνοδεύσῃ, σεῖς οἱ δύο θἄλθετε κοντά μου.

Καὶ ὅμως πρὸ ὀλίγου ἡ δεσποινὶς 'Εσθὴρ Μπονὼ (ντὲ Σαλνὶ-Μιρόν) ἐπάνω εἰς τὸν θάλαμόν της,—τὸν ἀγαπητόν της θάλαμον, ὅπου ἐκοιμᾶτο τὸν καιρὸν ποῦ κατοικοῦσεν ἐδῶ, καὶ τὸν ὁποῖον κατώκησε πάλιν διὰ νὰ παραστῇ εἰς τὴν αὐριανὴν τελετήν— ἡ δεσποινὶς 'Εσθὴρ Μπονὼ εἶχε τώρα τύψεις καὶ τύψεις πικράς. Βεβαίως δὲν εἰσήγαγεν αὐτὴ εἰς τὸ ἀπὸ ἐλεφαντόκονιν ἄσπρον γραφεῖον τὸ ἔργον τοῦ Κάντ, οὔτε τὸ βιβλίον τοῦ Νίτσε, οὔτε μάλιστα ἐκεῖνο τοῦ Μπωντελέρ. Ἀπὸ

δέκα ὀκτὼ μηνῶν, ὁπότε ἐθεωρήθη ἡ ἐκπαίδευσις τῆς νεάνιδος περατωθεῖσα, εἶχεν ἐγκατασταθῇ εἰς τὸ μέγαρον Ἄλλου πασιᾶ, διὰ νὰ διδάξῃ ἐκεῖ τὰς κόρας του Καὶ τότε ἤρχισεν ἡ πρώτη της μαθήτρια νὰ χειραγετῆται εἰς τὰ ἀναγνώσματά της, ἀφοῦ δὲν εἶχε πλέον κανένα νὰ ἐλέγχῃ τὴν ἰδιοτροπίαν της. Τοῦτο ὅμως δὲν συμβάλλει πολὺ διὰ λογαργιασμόν της, καὶ ἐξηκολούθει νὰ θεωρῇ ἑαυτὴν ὀλίγον ὑπεύθυνον, διότι αὐτή, ὡς παιδαγωγὸς, εἶχεν ἐπιτρέψει ἐν μέρει τὴν ἀκανόνιστον πτῆσιν τοῦ νεαροῦ τούτου ἐγκεφάλου. Καὶ ἔπειτα, ἡ μὲ τὸν 'Ανδρέαν Λερῆ ἀλληλογραφία ἐκείνη, τὴν ὁποίαν αὐτὴ ηὐνόησε καὶ διηυκόλυνε ποῦ θὰ κατέληγε; Δύο ὄντα, ἀλήθεια, τὰ ὁποῖα δὲν θὰ εἶδον ποτὲ ἄλλην, καὶ διὰ τὸ πρᾶγμα τοῦτο ἦτο πλέον ἢ βεβαία. Τὰ ἔθιμα καὶ τὰ καρέσια ἀπεκρίνοντο εἰς ταῦτα .. Καὶ ὅμως...

Ἅμα τέλος κατῆλθε, εὑρέθη πρὸ μικροῦ προσώπου μεταμορφωθέντος εἰς μαῦρον φάντασμα ἕτοιμον δι' ἔξοδον, καὶ ἔχον ὕφος ταραγμένον καὶ βιαστικόν

— Καὶ ποῦ θὰ πᾶτε, μικροῦλά μου;

—'Σταῖς ἐξαδέλφαις μου διὰ νὰ ταῖς δείξω αὐτὸ (τὸ αὐτὸ ἦτο ἡ ἐπιστολή). Φυσικὰ θἄλθετε καὶ σεῖς. 'Εκεῖ θὰ τὴν διαβάσωμεν ὅλαι μας μαζῆ. 'Εμπρός, ἂς τοῦ δίνωμεν.

—'Σταῖς ἐξαδέλφαις σας; Χμ! ἔστω!... Ἂς πάγω νὰ ξαναφορέσω τὸν ἐλαφρόν μου πέπλον καὶ τὸ καπέλο μου.

— Τὸ καπέλο σας! τί λέγετε; τότε θ' ἀργοπορήσωμεν μίαν ὥραν σχεδόν, πούφ!

— Ναί, ναί, μικροῦλά μου, ἔλα δὰ τώρα!..

— Μὰ, καλέ;.. Πούφ, διότι καὶ σᾶς ἐκυρίευσεν ὁλόκληρον ἡ μανία αὐτή .. Ποὺφ διὰ τὸ καπέλο, ποὺφ διὰ τὸν ἐλα-

φρὸν πέπλον, ποὺρ διὰ τὲν νεαρὸν μπέην, ποὺρ διὰ τὸ μέλλον, ποὺρ διὰ τὴν ζωὴν καὶ τὸν θάνατον, δι' ὅλα τέλος πούφ!

Ἡ δεσποινὶς Μπονὼ προχοθάνθη τότε, ὅτι ἦτο ἐγγὺς μία δανρύων κρίσις καὶ διὰ νὰ φέρῃ ἀντιπερισπασμὸν ἐχαμήλωσε τὸ κεφάλι κστὰ τὴν καθιερωθεῖσαν στάσιν ἐν τῷ θεάτρῳ διὰ τὰς τραγικὰς τῆς συνειδήσεως τύψεις.

— Καὶ νὰ σκέπτωμαι, εἶπεν, ὅτι ἡ καϋμένη γιαγιά σας ἑπτὰ ὁλόκληρα χρόνια μὲ ἐπλήρωσε καὶ μὲ συνετήρησε διὰ μίαν τέτοιαν ἐκμάθησιν.

Τὸ μικρὸν μαῦρον φάντασμα ἐξέσπασε πίσω ἀπὸ τὸν πέπλον της 'στὰ γέλια, καὶ μὲ μίαν κίνησιν τῆς χειρὸς ἐδιόρθωσε τὰ μαλλιὰ τῆς δεσποινίδος Μπονώ, προσδέσασα δαντέλλαν, καὶ τὴν παρέτυσεν ἔπειτα ἀπὸ τὴν μέσην.

—Ἐγὼ, ποῦ περτυλίσσομαι, ξεύρετε, ὅτι μᾶς εἶνε ἐπιβλημένον, ἀφοῦ ὁ νόμος .. Μὰ ἐσεῖς, δὲν εἶσθαι ὑποχρεωμένη... Καὶ τί, νὰ προχωρήσετε δύο μόνον βήματα ἀπ' ἐδῶ... Καὶ ποῦ, εἰς τὴν συνοικίαν ταύτην ποῦ δὲν εὑρίσκει κανένας 'στὸν δρόμον οὔτε μιὰ γάτα!..

Τὰ τέσσαρα κατέβηκαν τὴν κλίμακα. Ἡ Κοντιᾶ-Γκοὺλ καὶ ὁ γέρων Ἰσμαὴλ, ὁ αἰθίοψ εὐνοῦχος. τὰς περιέμενον κάτω διὰ νὰ τὰς συνοδεύσουν. —Ἡ Κοντζιᾶ-Γκοὺλ εἶχε μπακεταρισθῇ ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν ἀναμέσου μετάξης πρασσίνης ἐξ ἀργύρου ραβδωμένης: Ὁ εὐνοῦχος ἐπνίγετο μέσα εἰς μαύρην ρεδιγκόταν ἀλλαφράγκα καὶ ὁ ὁποῖος, χωρὶς τὸ φέσι, ὡμοίαζε μὲ θυρωρὸν ἀγρεπαύλεως.

Μισοάνοιξεν ἡ βαρεῖα θύρα. Εὑρέθησαν ἔξω, ἐπάνω σὲ γήλοφον, κάτω ἀπὸ τὸν διαυγῆ τῆς ἐνδεκάτης π. μ. ὥρας ἥ-

λιον, ἐμπρὲς 'σένα πένθιμον δάσος, φυτευμένον ἀπὸ κυπαρίσσους καὶ μὲ ξεψυχισμένας ἐπιχρύσεις μνήματα, καὶ τὸ ὁποῖον ἁπλώνετο μαλακὰ ἐν εἴδει βραχίονος μέσα εἰς ἕναν ὑπερβολικὰ φορτωμένον ἀπὸ πλοῖα κόλπον.

Καὶ πέραν τοῦ ὑπὸ τοὺς πόδας των ἐκτεινομένου θαλασσίου τούτου βραχίονος, ἀντίπερα, ἐπάνω εἰς τὴν ἀντικρυνὴν ἀκτήν, τὴν μισοκρυμμένην ἀπὸ τὰς κυπαρίσσους τοῦ μελαγχολικοῦ καὶ γαληνιαίου δάσους, ὑψαύχην κατετέμνετο, λουσμένη εἰς τὴν φωταύγειαν τοῦ οὐρανοῦ, ἡ σιλουέτα τῆς πόλεως, τῆς πόλεως ἐκείνης ἡ ὁποία ἐδῶ καὶ εἴκοσι χρόνια πυκνὰ ἐπεφυτοῦσα νοσταλγικῶς εἰς τὸν Ἀνδρέαν Λερῆ. Ἐδῶ ἦτο θρονισμένη ἡ Σταμπούλ, ὄχι πλέον ὅπως ἦτο εἰς τὰ ὄνειρα τοῦ μυθιστοριογράφου ἀόριστος καὶ γλυκοχαράζουσα, ἀλλὰ ὡρισμένη, ἀστράπτουσα καὶ πραγματική

Ναὶ πραγματική, καὶ ὅμως παρομοία μὲ χιμαιρώδες γαλανὸν σύνεφον, βουτυγμένη εἰς τὴν σιωπὴν καὶ εἰς τὴν μεγαλοπρεπῆ φαντασμαγορίαν, ἡ Σταμπούλ, ἡ αἰωνόβιος Σταμπούλ ἔκειτο ἐδῶ ἀκριβῶς, ἀπαράλλακτη ὅπως τὴν ἀπεθαύμαζον οἱ παλαιοὶ χαλίφαι, τοιαύτη ἀκόμη ὅπως ὁ Σουλεϋμὰν ὁ Μεγαλοπρεπὴς εἶχε συλλάβει καὶ ὁρίσει τὰς μεγάλας της γραμμὰς, κτίζων εἰς αὐτὴν τοὺς περιφημοτέρους θόλους. Τίποτε δὲν ἐφαίνετο χαλασμένον ἀπὸ τὴν σύγχυσιν ἐκείνην τῶν μιναρέδων καὶ τῶν θολωτῶν τῶν εἰς τὸν πρωϊνὸν τοῦτον αἰθέρα συσσωρευμένων. Καὶ ὅμως ἐπάνω εἰς ὅλα αὐτὰ δὲν γνωρίζω τί ἀπροσδιόριστον δάνειον τοῦ χρόνου περιίπτατο Παρὰ τὴν ἀπόστασιν καὶ τὸ ἐκτυφλωτικὸν φῶς, ἐξαισία διεγράφετο ἐδῶ ἡ ἀρχαιότης. Τὰ μάτια δὲν ἐπλανῶντο καθόλου ἐδῶ: Ἦτο φάσμα μεγαλοπρεπὲς νοῦ παρελθόντος, ἡ ὀρθία ἀκόμη αὐτὴ

πόλις μὲ τὰ πέτρινα ἀμέτρητα ἀδράχτια της τὰ τόσον σβέλτα ὥστε ἀποροῦτεν ὁ καθένας διὰ τὴν ἀντοχήν των. Μιναρέδες καὶ τζαμιὰ εἶχον διὰ τοῦ χρόνου προσλάβει ξεθωριασμένην ἀσπράδα κλίνουσαν μᾶλλον πρὸς οὐδετέραν φαιότητα. Αἱ δὲ ἀπειράριθμοι ξύλιναι οἰκίαι, αἱ ὡς νεοσσιὰ ὑπὸ τὴν σκιὰν τούσυστωρευμέναι εἶναι χεώματος ὤχρας ἢ κόκκινο-μελαγχροινοῦ, ἀποχρώσεις ἐξασθενήσασαι ὑπὸ τὸ κυανωπὸν τῆς αἰωνίας σχεδὸν ἄχνας, τὴν ὁποίαν ἀναδίδει ὁλοτρόγυρα ἡ θάλασσα. Καὶ ὅλο αὐτὸ ἀπέραντον τοῦτο σύνολον ἠνακάτωτο εἰς τὸν καθρέπτην τοῦ κόλπου.

Αἱ δύο γυναῖκες, ἡ ὡς φάντασμα οκεπασμένη καὶ ἡ ἄλλη μὲ τὴν πονήρως εἰς τὰ μαλλιὰ βαλμένην δαντέλλαν, ἔτρεχον γοργαί, ἀκολουθούμεναι ἀπὸ τὴν νειγρητικὴν των συνοδίαν, μόλις προσέχουσαι τὸν θαυμάσιον τοῦτον διάκοσμον, κατάστα-καθημερινὴν δι' αὐτάς. Ἐβάδιζον ἐπάνω εἰς τὸν γήλοφον τοῦτον ἕνα δρόμον μὲ μισοχαλασμένην λιθόστρωσιν, ἀνάμεσα τῶν παλαιῶν, ἀριστοκρατικῶν καὶ τῶν μουμιοποιηθεισῶν πίσω ἀπὸ τὰ κιγκλιδωτὰ καὶ καφέσια οἰκιῶν καὶ ἀνάμεσα τοῦ σχισμοειδοῦς τούτου κοιμητηρίου τοῦ Κασὶμ πασιᾶ. Διὰ μέσου δὲ τῶν σκιερωπῶν δένδρων τοῦ κοιμητηρίου τούτου, ἐπετρέπετο νὰ διακρίνῃ τις τὴν μεγάλην ἐναντι γοητεύουσαν θέαν. Τὰ χελιδόνια, ποῦ εἶχον πήξει φωλεὰς κάτω ἀπὸ τοὺς κλειστοὺς καὶ καφασωμένους ἐξώστας, ἐτραγουδοῦσαν ἀνράτητα, τὰ κυπαρίσσια εὐωδῶς ἠρωμάτιζον τὴν μυτίνη, τὸ γεμᾶτο κόκκαλα παμπάλαιον ἔδαφος ἀπέπνεε γλυκὰ τὴν ἄνοιξιν.

Καὶ ἀλήθεια, κανένα δὲν συνήντησαν εἰς τὴν θραχεῖαν των ἔξοδον, κανένα, παρὰ μόνον ἕνα ὑδροφόρον μὲ ἀνατολικὴν φορεσιάν, εἰς μίαν ἐπὶ τοῦ δρόμου παμπάλαιαν μαρμάρινον

βρύσιν γλυμμένην μὲ ἐξαίρετα ἀριστουργήματα ὅπου εἶχεν μεταβῇ νὰ γεμίσῃ τὸν ἀσκόν του

Εἰς μίαν μὲ αὐστηρὰ καφεσωμένα παράθυρα οἰκίαν, οἰκίαν κάποιου πασιᾶ, ὅπου ἕνας ὑπερύψηλος ἀνθρωπάκος μὲ μακροὺς μύστακας καὶ φορεμένος ἐρυθρᾶ καὶ χρυσᾶ, πιστόλιον εἰς τὴν ζώνην, χωρὶς νὰ βγάλῃ τσιμουδιά, ἤνοιξεν εἰς αὐτὰς τὴν μικρὰν θύραν. Καὶ αὗται, χωρὶς νὰ ἀρθρώσουν λέξιν, ἀνέβησαν τὴν σκάλαν τὴν φέρουσαν εἰς τὸ χαρεμλίκι.

Εἰς τὸ πρῶτον πάτωμα, εὐρεῖα λευκὴ πλατεῖα, θύρα ὀρθάνοικτη, ἀπ' ὅπου ἤρχοντο φωναὶ καὶ γέλωτες νεαρῶν γυναικῶν. Ἐσκότωναν τὸν καιρὸν ὡμιλοῦσαι γαλλιστὶ ἐκεῖ μέσα- ἀφοῦ ὁ λόγος περὶ τουαλέτας. Ἤθελον νὰ μάθουν ἐὰν ἦτο προτιμώτερον νὰ ἐτίθετο οὕτως ἢ ἄλλως τὸ τάδε κέντημα ρόδου.

— Εἶναι μπονὲ μπλάν, μπλὰν μπονὲ ἔλεγεν ἡ μία.

— Εἶνε κίφ- κίφ μπουρικό· ὑπεστήριζεν ἡ ἄλλη, μία μικρὰ ροῦσα μὲ δέρμα σὰν τὸ γάλα, μὲ πονηροὺς ὀφθαλμούς, τῆς ὁποίας ἡ παιδαγωγὸς εἶχε μεταβῇ πολλάκις εἰς Ἀλγέριον.

Ἐκεῖ ἦτο ὁ θάλαμος τῶν «ἑξαδελφῶν» της, δύο ἀδελφῶν τῶν δεκαέξ καὶ εἴκοσιν ἐνὸς ἔτους. Διὰ ταύτας, ἡ τῆς αὔριον νύμφη ἐπεφύλαττε τὰ πρωτεῖα τῆς τοῦ διασήμου ἀνδρὸς ἐπιστολῆς.

Μέσα, διὰ τὰς δύο ἀδελφὰς δύο κλίναι ἀπὸ λευκὸν ἐλεφαντοστοῦν, καὶ εἰς κάθε μίαν τὸ ἀραβικόν της ἐδάφιον κεντημένον εἰς πράσινον βελοῦδιον ἐφαρμοσμένον ἐπὶ τοῦ τοίχου μὲ γράμματα χρυσᾶ· χαμαί, διὰ τὰς τέσσαρας νεαρὰς προσκεκλημένας τῆς γαμηλίου τελετῆς, καὶ ἄλλαι αὐτοσχέ-

δια στρωμναὶ μὲ στρώμματα καὶ καλύμματα ἀπὸ γαλανὸν ἢ κόκκινον μετάξι. Ἐπὶ τῶν καθισμάτων (καὶ τούτων ἐξ ἐλεφαντοστοῦ λευκοῦ καὶ μετάξης Πομπαντούρ μὲ ποικίλα λουλούδια) ἐσθῆτες διὰ τὴν ἀριστοκρατικὸν γάμον, νωπαί, μόλις ἀφιχθεῖσαι ἐκ Παρισίων, ἦσαν ἁπλωμέναι διαρανέσταται ἄρτι ἐξελθοῦσαι τῶν ἁβρῶν τῶν ραπτριῶν χειρῶν.

Ὁμοία μὲ τὰς ἀταξίας τὰς ἐπικρατούσας κατὰ τὰς παραμονὰς μεγάλων ἑορτῶν ἐβασίλευεν εἰς τὴν οἰκίαν, καταυλισμὸν καὶ κατασκήνωσιν θὰ ὑπέθετον καὶ δὴ κατασκήνωσιν μικρῶν ἀθιγγανίδων, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι αἱ ἀθιγγανίδες αὗται ἦσαν κομψοπρεπέσταται καὶ πλουσιώταται. (Ἐπειδὴ ὁ μουσουλμανικὸς νόμος ἀπαγορεύει νὰ ἐξέρχωνται αἱ μωαμεθανίδες μετὰ τὴν ἀμφιλύκην, ἐγεννήθη ἐκ τούτου τὸ γραφικὸν ἔθιμον νὰ παραμένουν αἱ μὲν εἰς τὰς οἰκίας τῶν δὲ ἐπὶ ἡμέρας καὶ κάποτε ἐπὶ ἑβδομάδας διὰ πᾶσαν αἰτίαν ἢ διὰ τὸ τίποτε ἢ ἔστιν ὅτε διὰ μίαν ἁπλῆν τυπικὴν ἐπίσκεψιν Καὶ τότε διοργανώνουν εἰς τὰ δωμάτιά των καταλυντήρια ὡς ἐκεῖνα τῶν νοσοκομείων). Ἐδῶ κ' ἐκεῖ, συρόμενοι πέπλοι, στολίδια ἀπὸ λουλούδια καὶ πολύτιμα κοσμήματα. Καὶ εἰς τὸν σκορπισμένον τοῦτον πλοῦτον, εἰς τὴν χυμένην ταύτην πολυτέλειαν τὰ σιδηρᾶ κιγκλιδωτά, τὰ ξύλινα καφάσια, προσέδιδον ὄψιν δεινῶς φαντασμαγορικήν. Καὶ μόλα ταῦτα ἦσαν προωρισμένα ἀποκλειστικῶς νὰ θαμβώσουν ἢ γοητεύσουν ἄλλας γυναῖκας καὶ τὰ ὁποῖα κανένας ὀφθαλμὸς κοσμούμενος μὲ μύστακας δὲν θὰ εἶχε ποτὲ τὴν ἄδειαν νὰ ἀπεθαυμάσῃ.

Καὶ εἰς τὴν ἄκρην, εἰς μίαν γωνίαν, δύο μαῦραι σκλάβαι, ἀσιατικὰ ἐνδεδυμέναι καὶ καθήμεναι ἀτημελητεὶ ἔψαλλον

τραγούδια τῆς πατρίδος των. Μαλακὰ ἔκυπτον εἰς τὸ μικρόφωνον τὰ μαμμούρινι, καὶ τὸ ἔπαιζον ἀκριβῶς ὁπόταν ἐτελείωνον τὴν μολπήν. (Μιὰ χαρά, ἠμποροῦσαν νὰ ἔλθουν ἐδῶ αἱ ἀτίθασσοι δημοκρατίδες τῆς Δύσεώς μας καὶ νὰ λάβουν μαθήματα ἀδελφωσύνης ἀπὸ τὴν αἰωνόβιον ταύτην χώραν ὅπου, ἐν τῇ πράξει, οὔτε φυλαί, οὔτε κοινωνικαὶ διακρίσεις ἀναγνωρίζονται, καὶ ὅπου οἱ ταπεινότεροι τῶν θεραπόντων καὶ θεραπαινίδων μεταχειρίζονται ἀπαράλλακτα ὡς νὰ ἦσαν μέλη μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς οἰκογενείας).

Αἴσθησιν καὶ ἐντύπωσιν προυξένησεν ὁ ἐρχομός τῆς μελλονύμφου. Τὴν πρωΐαν μάλιστα ταύτην δὲν τὴν περιέμενον καθόλου. Τί ἄραγε τὴν ἠνάγκασε νὰ ἔλθῃ; Ὁλόμαυρη δὲ καὶ χωμένη εἰς τὴν πένθιμον διὰ τὸν δρόμον ἐνδυμασίαν της, πόσον ἐφαίνετο μυστηριώδης καὶ πένθιμος, μέσα εἰς τὰς ὁλολεύκους, καὶ ροδίνας καὶ ὠχροπρασίνας μετάξας καὶ μουσελίνας ἐκείνας! τί ἐγύρευε νὰ κάμῃ οὕτως ἐξαφνικὰ εἰς τὴν οἰκίαν ἀκριβῶς τῶν δεσποινίδων τῆς τιμῆς της;

Τὸν πένθιμόν της πέπλον ἀνεσήκωσεν, ἀπεκάλυψε τὸ τελείως εὔμορφόν της πρόσωπον καὶ μὲ ἰδιάζον ὕφος ἀπήντησε γαλλιστὶ — φαίνεται, ὅτι ἡ γαλλικὴ εἶνε οἰκεία εἰς τὰ χαρέμια τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

— Ἰδέτε μίαν ἐπιστολήν, καὶ ἤλθα ἐπίτηδες νὰ σᾶς τὴν ἀνακοινώσω.

— Καὶ ἀπὸ ποίαν ἡ ἐπιστολή;

— Ἐλᾶτε! ἐμπρὸς μαντεύσατε;

— Στοιχηματίζω, ὅτι εἶνε ἀπὸ τὴν θείαν ἐξ Ἀνδριανουπόλεως, ἡ ὁποία ἀναγγέλει κόσμημα ἐξ ἀδαμάντων;

— Ποσῶς.

— Θὰ εἶνε τῆς θείας ἐξ Ἐριβὰν καὶ ἀναμφιβόλως θὰ σοῦ στέλλει ἕνα ζευγάρι γαλῶν τῆς Ἀγκύρας;

— Καθόλου· Εἶνε προσώπου ἀλλοδαποῦ... εἶνε... κάποιου κυρίου.

— Κυρίου, ἀ!... Θεέ μου τί φρίκη!... Κυρίου! Ἰδές την, τί μικρὸν τέρας ποῦ εἶσαι!...

Εὐχαριστημένη ἀπὸ τὴν ἐντύπωσιν ποῦ ἐπέφερεν ἄπλωσε τὸ χέρι δεικνύουσα τὸ γράμμα, καὶ διὰ μιᾶς δύο ἢ τρεῖς κεφαλαὶ ξανθαὶ—χρώματος φυσικοῦ ξανθοῦ καὶ χρώματος τεχνητοῦ ξανθοῦ—ὥρμησαν διὰ νὰ ἴδουν καλλίτερον τὴν ὑπογραφήν.

—Ἀνδρέας Λερῆ! .. Ἀδύνατον! τότε λοιπὸν ἀπήντησε; .. καὶ εἶνε τοῦ ἰδίου; .. Δὲν τὸ πιστεύομεν.

Καὶ πάραυτα ἐμυήθη εἰς τὸ ἀπόρρητον τῆς πρὸς τὸν μυθιστοριπγράφον γραφείσης ἐπιστολῆς της ὅλος ὁ μικρὸς ἐκεῖνος κόσμος. Ἔχουν δὲ ἀναμεταξύ των, αἱ σημεριναὶ τούρκισσαι, μίαν ἀνυπότακτον ἀλληλεγγύην ἐναντίον τῶν αὐστηρῶν κανονισμῶν τῶν χαρεμίω, ὥστε οὐδέποτε προδίδονται ἀναμεταξύ των. Ἀλλ' ὁτονδήποτε καὶ ἂν ἦτο σοβαρὰ ἡ ἐξολίσθησις, ὄχι μόνον ὡς ἡ παροῦσα ἡ τόσον ἀθῶα, θὰ ἐφυλάσσετο πάλιν ὑπὸ τὴν αὐτὴν σιωπὴν, ὑπὸ τὴν ἰδίαν ἐχεμύθειαν.

Ὅλαι μαζῆ συνεσπειρώθησαν διὰ νὰ τὴν ἀναγνώσουν καὶ κόμαι πρὸς κόμας συνεπλέκοντο, συμπεριλαμβανομένης ἀκόμη καὶ ἐκείνης τῆς δεσποινίδος Μποιὼ-ντὲ-Σαὶν-Μιρὸν, καὶ κάθε μία πρὸς τὸ μέρος της ἐτραβοῦσε τὴν ἐπιστολήν. Φλάσασαι τὴν τρίτην φράσιν, ἐξέσπασαν εἰς τὰ γέλια.

—Ἄ! εἶδες ἐκεῖ... Καὶ ἔχει τὴν ἀξίωσιν, ὅτι δὲν εἶσαι Τούρκισσα!... Μὰ τὴν ἀλήθειαν εἶνε ἀνεκτίμητος... Ἰδού, εἶνε

πεπεισμένος, ὅτι ἀκριβέστατα γνωρίζει τὴν φυλήν σου, καὶ ὅμως τὰ πράγματα πληρέστατα τὸν διαψεύδουν!

—Ἀλλὰ τοῦτο εἶνε ἐπιτυχία, ἀγαπητή μου, — εἶπεν ἡ Ζεϊνέπ, ἡ μεγαλειτέρα τῶν ἐξαδελφῶν της—ἀποδεικνύει, ὅτι τὸ ὑξὺ τοῦ πνεύματός σου, ἡ καλλιέπεια τοῦ ὕφους σου...

—Ἐπιτυχία,— ἀντέτεινεν ἡ μικρὰ κοκκινόξανθος μὲ τὴν αἰωρουμένην μύτην καὶ μὲ τὸ πάντοτε εἰρωνικὸν εὔμορφο προσωπάκι – τί λέγετε, ἐπιτυχία!... Ἐὰν αὕτη σύγκειται διὰ ὅτι σὲ ἐκλαμβάνει ὡς *Περαιώτιδα*, τὸν εὐχαριστῶ διὰ τὴν ἐπιτυχίαν ταύτην.

Ἔπρεπε δὲ νὰ τὴν ἀκούσῃ κανεὶς πῶς ἐπρόφερε τὴν λέξιν «*Περαιώτιδα*» (κάτοικον τῆς συνοικίας τοῦ Πέραν). Εἶχε προσθέσῃ μετ' ἐντάσεως εἰς τὸ διαπασῶν ὅλην της τὴν περιφρόνησιν ἐκείνην, τὴν ὁποίαν αἰσθάνονται αἱ ἀληθεῖς κόραι τῶν Ὀσμανλιδῶν πρὸς τοὺς Λεβαντίνους καὶ Λεβαντίνας (Ἀρμενίους, Ἕλληνας καὶ Ἰουδαίους) καὶ τῶν ὁποίων πρότυπον τυγχάνει ἡ Περαιῶτις (1).

—Ὁ καϋμένες ὁ Λερῆ—προσέθηκεν μία ἀπὸ τὰς προσκε-

(1) Καί τοι εἰς ὑποσημείωσιν ὁ συγγραφεὺς δικαιολογεῖται ἀορίστως ὅλως, ἀπαράλλακτα ὅπως εἰς μίαν, ἐὰν ἐνθυμοῦμαι, παραμίαν, καθ' ἣν ἐρωτηθείς τις ὑπὸ πολλῶν γυναικῶν τίνες ἦσαν αἱ τρεῖς ὡραιότεραι ἀπήντησε· ἡ Ἀθηνᾶ, ἡ Ἀφροδίτη καὶ μία ἀπὸ σᾶς, καὶ εὑρέθησαν οὕτω ὅλαι εὐχαριστημέναι, διότι ὡς τρίτην ἐξελάμβανεν ἑκάστη τὴν ἑαυτόν της. Οὐχ' ἧττον διαφωνοῦμεν πρὸς τὸν συγγραφέα καὶ πᾶς μετ' ἐμοῦ ἐμβριθέστερα μελετήσας τὰ καθ' ἡμᾶς πρὸς τὰ ὀνείρατα. Μόνον ὡς ποιητικὴ συγκατάβασις καὶ ὡς ὑπερθέρμανσις μέχρι φανατισμοῦ ἐξικνουμένη τοῦ ἐγκεφάλου πρός τι λατρευόμενον ὄν καὶ πρὸς πᾶν τὸ εἰς τὴν φυλὴν ἐκείνου ἀνῆκον ἐπιτρέπεται ἡ τοιαύτη κρίσις. Σημ. Μετ.

χλημένας, ἡ Κοιμὲ,— ἔμεινε πολὺ πίσω!... Βεβαίως θὰ ἔζησεν εἰς τὴν Τουρκίαν τῶν μυθιστορημάτων τῆς ἐποχῆς τοῦ 1830: ναργιλὲ, γλυκίσματα καὶ ξάπλα ὅλην τὴν ἡμέραν εἰς τὸ διβάνι.

—Ἡ ἁπλουστέρα,— εἶπεν πάλιν ἡ Μελέκ, ἡμικρὰ ροῦσσα μὲ τὴν πονηρὰν μύτην - ἁπλούστατα εἰς τὴν Τουρκίαν τῆς νεότητός του. Γνωρίζεις, πιστεύω, ὅτι ἐπῆρε τώρα τὸν κατήφορον, ὁ ποιητής σου...

Καὶ ἦτο πραγματικῶς ἀληθές, ἀδιαφιλονείκητος ἀλήθεια, ὅτι δὲν ἠμποροῦσε νὰ εἶνε ἀκόμη νέος, ὁ Ἀνδρέας Λερῆ. Καὶ διὰ πρώτην φορὰν, ἐπιβάλλετο ἡ ἔνστασις αὕτη εἰς τὸ πνεῦμα τῆς μικρᾶς του ἀγνώστου ἐρωτευμένης. Αὐτὸ δὲν τὸ ἐσκέφθη ποτέ. Καὶ περισσότερον διέψευδε τώρα τὰς ἐλπίδας της ἡ ἔνστασις αὕτη, ἐξεχαρβάλωνε τὸ ὄνειρόν της σκεπάζουσα μὲ μελαγχολίαν τὴν λατρείαν της πρὸς ἐκεῖνον...

Καὶ μολονότι ἔκαμνον χλευαστικὰ καὶ σκωπτικὰ μοῦτρα, ὅλαι τὸν ἐλάτρευον, τὸν ἀπομακρυσμένον καὶ σχεδὸν ἀπρόσωπον τοῦτον ἄνθρωπον, μάλιστα ὅλαι ὅσαι παρευρίσκοντο ἐδῶ. Τὸν ἠγάπων διότι μὲ πάθος καὶ ἔρωτα ὡμίλησε διὰ τὴν Τουρκίαν των, μὲ σεβασμὸν διὰ τὸ Ἰσλάμ των Καὶ μία ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου πρὸς μίαν ἀπ' αὐτὰς γραφεῖσα ἐπιστολὴ ἦτο γεγονὸς στρυντικὸν διὰ τὴν φυλακισμένην ταύτην ζωὴν, ζωὴν ὅπου μέχρι τῆς ἀστραπηβόλου καταστροφῆς τοῦ γάμου, τίποτε δὲν συμβαίνει τὸ ἰδιάζον. Τὴν ξαναδιάβασαν ὑψηλοφώνως. Καὶ κάθε μία ἤθελε νὰ ψαύσῃ τὸ τετραγωνίδιον τοῦτο τοῦ χάρτου, καὶ τὸ ὁποῖον ἡ χείρ του ἤγγισε. Καὶ μετὰ ταῦτα, ἐπειδὴ ὅλαι ἦσαν γραφολόγοι, ἐπεδόθησαν νὰ ἐμβατεύσουν εἰς τὰ μυστήρια τῆς γραφῆς.

Ξαφνικὴ ὅμως ἀπέρχεται ἡ μαμμά, μία μαμμά, ἡ μήτηρ τῶν δυο ἀδελφῶν, καὶ ἀμέσως ἤλλαξαν θέμα ὁμιλίας καὶ ἡ ἐπισολὴ τότε λαθραίως ἐξηφανίσθη. Ὄχι διότι ἦτο αὐστηρά ἡ μαμμά αὕτη, ἡ ἔχουσα τόσον γαλήνιον τὸ πρόσωπον, ὅσον διότι θὰ τὰς ἐπέπληττε καὶ πρὸ πάντων διότι δὲν ἦτο εἰς θέσιν νὰ καταλάβῃ. Κατὰ μίαν γεννεὰν ἦτο παλαιστέρα. Ἀνῆκεν εἰς γεννεὰν ἡ ὁποία μόνον ὀλίγα Γαλλικὰ ὡμίλει καὶ ἡ ὁποία ἐδιάβαζεν ἀποκλειστικῶς τὸν Ἀλέξανδρον Δουμᾶν πατέρα.

Ἀναμέσον αὐτῆς καὶ τῶν θυγατέρων της, ὑπῆρχε χάσμα, ἄβυσσος τοὐλάχιστον δύο αἰώνων, τοσοῦτον γοργὰ βαδίζουν πρὸς τὰ ἐμπρὸς τὰ πράγματα εἰς τὴν νέαν Τουρκίαν. Φύσει μάλιστα καθόλου δὲν ὡμοίαζε μὲ τὰς θυγατέρας της καὶ τὰ εὔμορφά της μάτια ἀνταναklοῦσαν ὀλίγον βλακώδη γαλήνην, πρᾶγμα ποσῶς μὴ ἀπαντώμενον εἰς τὸ βλέμμα τῶν θαυμαστριῶν τοῦ Ἀνδρέα Λερῆ. Τοῦτο δὲ προήρχετοι ἐκ τοῦ ὅτι περιώρισε τὸν ἐπὶ τῆς γῆς ρόλον της: εἰς τὸ νὰ εἶνε δηλαδὴ φιλόστοργος μήτηρ καὶ ἄψογος σύζυγος. Πρὸς δὲ, ἄσχημα ἐνεδύετο Εὐρωπαϊστί, ἀδεξιώτατα ἐφοροῦσεν ἐσθῆτας μὲ ἀνώτον πολυτέλειαν παραγεμισμένας, ἐνῷ τὰ τέκνα της τώρα ἐγνώριζον νὰ εἶνε τόσον ἀριστοκρατικῶς κομψαὶ καὶ τέλειαι, μέσα εἰς ἐντελῶς ἁπλούστατα ὑφάσματα.

Καὶ τώρα ἦτο καιρὸς νὰ εἰσέλθῃ ἡ τοῦ οἴκου γαλλὶς παιδαγωγὸς – τοῦ εἴδους Ἐσθὴρ Μπονὼ, ἀλλὰ περισσότερον νέας καὶ καὶ μᾶλλον ρωμαντικῆς. Καὶ τοσοῦτον ἐγέμισεν ὁ θάλαμος οὗτος ἀπὸ τόσον κόσμον, ἀπὸ τόσας εἰς τὰ καθίσματα ριφθείσας ἐσθῆτας, καὶ ἀπὸ τόσα κατὰ γῆς στρώματα, ὥστε ἐπέρασαν εἰς ἕνα μεγαλείτερον δωμάτιον ρυθμοῦ ἀμωντερν-στάϊλ,

καὶ τὸ ὁποῖον ἐχρησίμευεν ὡς αἴθουσα τῆς ὑποδοχῆς τοῦ χαρεμίου.

Καὶ προσετέθη οἷς ταύτας τότε χωρὶς κἂν νὰ κτυπήσῃ ἀπὸ τὴν πάντοτε ἀνοικτὴν θύραν μία χονδρὴ γερμανὶς καὶ διεπροφόρος κυρία, φοροῦσα καπέλλο κατάφορτο ἀπὸ λουλούδια, σωστὸς κρεμαστὸς κῆπος καὶ ὁδηγοῦσα ἐκ τῆς χειρὸς τὴν Φάχρ-ελ Νισσά, τὴν πλειὸ μικροτέραν τῶν προαναφερθεισῶν. Καὶ εἰς τὸν κύκλον τούτων τῶν νεανίδων, μετ' ὀλίγον ἤρχισαν νὰ συνομιλοῦν γερμανιστὶ μετὰ τῆς ἰδίας εὐχερείας, ὡς πρὸ ὀλίγου γαλλιστί. Ἦτο δὲ καθηγήτρια τῆς μουσικῆς ἡ χονδρὴ αὕτη κυρία, ἀδιαφιλονικήτου ἐν τοιούτῳ ταλάντου. Μὲ τὴν Φάχρ-ελ-Νισσά, ἡ ὁποία ἔπαιζε τώρα ὡς ἀληθὴς καλλιτέχνις, εἶχον παίξει πρὸ ὀλίγου εἰς δύο πιάνα, νέον διάγραμμα τῶν στροφῶν τοῦ Μπάχ, καὶ κάθε μία εἶχεν ἐναρκωθεῖ ἐκεῖ τὴν ψυχήν της ὁλόκληρον.

Ὡμίλουν τὰ γερμανικά, ἀλλὰ χωρὶς περισσοτέραν δυσκολίαν θὰ ὡμίλουν τὰ Ἰταλικὰ ἢ τὰ Ἀγγλικά, ἀφοῦ αἱ μικραὶ αὗται τούρκισσαι ἐδιάβαζον εἰς τὸ πρωτότυπον τὸν Δάντε, τὸν Μπάϊρον, ἢ τὸν Σαίκσπηρ. Εἶνε περισσότερον πεπαιδευμέναι τῶν νεανίδων τῆς μεσαίας τῶν εὐρωπαίων τάξεως. Καὶ χάρις εἰς τὴν φυλάκισιν καὶ εἰς τὰς μακρὰς μονήρεις βραδειᾶς, κατεβρόχθιζον τοὺς ἀρχαίους κλασσικοὺς καθὼς καὶ τοὺς μεγάλους νεωτέρους αντετρακὶς (ξεχαρβαλωμένους). Εἰς τὴν μουσικὴν ἐπαθαίνοντο τόσον διὰ τὸν Γκλοὺκ ὅσον καὶ διὰ τὸν Καίσαρα Φράγκ ἢ τὸν Βάγνερ, καὶ ἔπαιζον εὐκρινέστατα τὰ δυσκολώτατα διαγράμματα τοῦ Βεησὰν ντ' Ἰντῆ. Πιθανὸν νὰ ἐμακάριζον τώρα τὰς προγόνους των διὰ τὰς μακρὰς των πνευματικὰς γαλήνας καὶ τὰς ἡμιεγρηγόρσεις των ἐκείνας.

Μέσα εἰς τὸν ἐγκέφαλόν των, ἀποτελούμενον ἐξ ὑλικοῦ νεαροῦ, ἢ ἀπὸ ὑλικὸν ἐπὶ μακρότατον ἀνασπασθὲν πάντα ἐγονιμοποίουν θαυμασίως ἀπαράλλακτα πρὸς τὰς παρθένους ἐκείνας γαίας ὅπου τρέλλα ἀναδίδονται ὑπερύψηλα χόρτα καὶ τὰ ὡραιότατα ἰοβόλα ἄνθη.

Ὅλοεν ἐγίμιζεν ἡ αἴθουσα τοῦ χαρεμίου τὴν πρωΐαν ταύτην. Εἰς ταύτην τὰς ἠκολούθησαν καὶ αἱ δύο αἰθιοπίδες μὲ τὰς μικρὰς των βαρβίτους. Κατόπιν ἀπ' αὐτὰς εἰσῆλθε μία γραῖα κυρία, ἐνώπιον τῆς ὁποίας ὅλαι ἐσηκώθησαν ἀπὸ σεβασμόν: ἦτο ἡ μάμμη.

Ἤρχισαν τότε νὰ ὁμιλοῦν Τουρκικὰ διότι αὕτη δὲν κατελάμβανε γρῦ ἀπὸ τὰς δυτικὰς γλώσσας, καὶ τί τὴν ἔμελλε, αὐτὴν τὴν πρεσβύτιδα, διὰ τὸν Ἀνδρέαν Λερῆ! Κατὰ τὸ παλαιὸν σύστημα ἦτο ἡ ἐξ ἀργύρου κεντημένη ἐσθής της. Κιρκάσιος δὲ πέπλος ἐκάλυπτε τὰ ἄσπρα της μαλλιὰ Ἀναμέσου αὐτῆς καὶ τῶν ἐγγονῶν της ἡ σύνεσις τοῦ ἀκατανοήτου παρέμενεν ἀπολύτως ἀκαταμέτρητος. Πλέον δὲ ἡ ἄπαξ ἐσκανδάλιζε τὰς ἐγγονάς της κατὰ τὸ δεῖπνον διὰ τὴν συνήθειάν της τὴν ὁποίαν εἶχε διατηρήσει παλαιόθεν καὶ τὴν ὁποίαν εἶχε παραλάβει ἀπὸ τὰς συγχρόνους της καὶ τὰς προγενεστέρας της, νὰ τρώγῃ δηλαδὴ τὸ πιλάφι μὲ τὰ δάκτυλα, —κι' ὅμως καὶ τοῦτο πράττουσα παρέμενεν πάλιν ἡ μεγάλη κυρία, ἡ ἀνωτέρα κυρὰ μέχρις ὀνύχων, ἐπιβαλλομένη εἰς ὅλα δι' ὅλα.

Ἤρχισαν λοιπὸν νὰ ὁμιλοῦν τουρκιστὶ χάριν εὐλαβείας καὶ περιποιήσεως πρὸς τὴν πρεσβύτιδα, καὶ τότε ξάφνω ὁ ψίθυρος τῶν φωνῶν ἀπέβη περισσότερον ἁρμονικός, γλυκὺς καθὼς ἡ μουσική.

Ἀκριβῶς τὴν στιγμὴν ταύτην ἐπεφάνη μία γυνὴ εὐθυτενής, σβέλτα, καὶ εὐπλάστως κυματίζουσα. Ἤρχετο ἀπ' ἔξω καὶ ὡμοίαζε, σᾶς εἶνε πλέον γνωστόν, σὰν μαῦρο φάντασμα. Ἦτο ἡ Ἀλιμὲ Χανοὺμ, ὑρηγήτρια τῆς φιλοσοφίας εἰς τὸ λύκειον τῶν παρθένων, τὸ ὁποῖον ἵδρυσεν ἡ Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικὴ Μεγαλειότης ὁ Σουλτάνος. Κατὰ τὴν συνήθειαν τρεῖς φορὰς τὴν ἑβδομάδα ἤρχετο καὶ ἐδίδασκε εἰς τὴν Μελὲκ τὴν ἀραβικὴν καὶ περσικὴν φιλολογίαν. Ἐννοεῖται, ὅτι σήμερον καθόλου δὲν θὰ ἔκαμνε μάθημα, ἀφοῦ ἦτο παραμονὴ γάμου, ἡμέρα ποῦ τὰ μυαλὰ στριφογυρίζουν. Ἅμα ἐσήκωσε τὸν πέπλον της, τὸν ἐν εἴδει κουκούλας μετανοοῦντος. καὶ ἔδειξε τὴν σοβαρὰν εὔμορφόν της μορφήν, ἡ συνομιλία περιεστράφη τότε εἰς τοὺς ἀρχαίους ποιητὰς τοῦ Ἰρὰν (Περσίας). Καὶ τότε ἡ Μελὲκ ἐσιβαρεύθη καὶ ἀπήγγειλε ποίημα ἀπὸ τὸ Γκουλιστὰν (χώρας τῶν ρόδων) τοῦ Σαδῆ.

Μέσα εἰς τὸ χαρεμλίκι τοῦτο, τὸ ἀποτελούμενον ἀπὸ τὴν μάμμην, μητέρα, θυγατέρας, ἀνεψιὰς καὶ τὰς παιδαγωγούς των, ποσῶς δὲν ἀπηντᾶτο οὔτε κἂν ἴχνος ὀδαλίσκης, οὔτε ναργκιλέ, οὔτε γλυκτσμάτων.

Καὶ, ἐξαιρέσει δύο ἢ τριῶν ἴσως, ὅλα τὰ χαρεμλίκια τῆς Κωνσταντινουπόλεως παρωμοίαζον μὲ τοῦτο. Τὸ *χαρεμλίκι* τῶν ἡμερῶν μας ἁπλούστατα εἶνε τὸ γυναικεῖον μέρος μιᾶς οἰκογενείας συγκροτουμένης ὡς αἱ ἰδικαί μας ἀπαράλλακτα, — καὶ ἐκπαιδεύεται ὅπως καὶ παρ' Εὐρωπαίοις ἐὰν ἀφαιρέσωμεν βεβαίως τὸν περιορισμὸν τῆς φυλακίσεως, τοὺς πυκνοὺς πέπλους ὅταν περιπατοῦσιν εἰς τὰς ὁδούς, καὶ τὸ ἀδύνατον τῆς ἀντολλαγῆς καὶ τῆς ἐλαχίστης σκέψεως μετ' ἀνδρὸς, ἐκτὸς ἐὰν δὲν εἶναι οὗτος ὁ πατήρ, ὁ ἀδελφός ἢ καὶ

Ἡ ὡραία Ντουρυανὴ

κἄποτε κατ' ἀνεκτικὴν συγκατάβασιν ὁ πρωτεξάδελφος, μετὰ τοῦ ὁποίου συνέπαιξαν, κατὰ τὴν μικρὰν των παιδικὴν ἡλικίαν.

Ἤρχισαν πάλιν νὰ ὁμιλοῦν γαλλικὰ καὶ νὰ συζητοῦν περὶ τουαλέτας, ὁπόταν μία ἀνθρώπινος φωνὴ τόσον διαυγής, ὥστε τὴν ἐξελάμβανεν ὁ καθένας ὡς οὐρανιαν, ἀντήχησεν ἔξαφνα ἀπ' ἔξω, ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ οὐρανοῦ νομιζομένη ὅτι πίπτει. Ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ μιναρὲ τοῦ πλησιεστέρου γειτονικοῦ τεμένους, ἐκάλει τοὺς πιστοὺς εἰς τὴν μεσημβρινὴν προσευχήν.

Καὶ ἡ νεαρὰ μνηστευμένη, ἀνεπόλησε μὲ μιᾶς, ὅτι ἡ μάμμη της θὰ ἐγευμάτιζε μόνη Τωσκασε σαν ἡ Σταχτοῦ τοῦ παραμυθιοῦ, σύρουσα μαζῆ της κα τὴν δεσποινιδα Μπονώ. Καὶ ἡ τελευταία αὕτη, ἐπὶ τῇ σκέψει μόνον, ὅτι ἡ γηραιὰ κυρία θὰ ἐγευμάτιζε μονάχη, ἐτρόμαξε περισσότερον ἀκόμη.

Γ'

Μεταξὺ τῶν δύο τούτων γυναικῶν τῶν ὑποκώφως πρὸς ἀλλήλας ἐχθαιρομένων, τὸ ὕστατόν της εἰς τὴν πατρικὴν οἰκίαν δεῖπνον ὑπῆρξε σιωπηλότατον.

Μετὰ τοῦτο, ἀπεχώρησεν εἰς τὰ δώματά της ἐπιθυμοῦσα νὰ κλεισθῇ μὲ δύο εἰ δυνατὸν στρεφάς· ἀλλ' οἱ θάλαμοι τῶν τουρκισσῶν δὲν ἔχουν καθόλου κλειδαριάς. Ἔπρεπε ν' ἀρκεσθῇ εἰς ἐπίταξιν πρὸς τὴν Κοντζιὰ-Γκιούλ, δι' ὅλας τὰς θαλαμηπόλους καὶ σκλάβας, αἱ ὁποῖαι ἡμέρας καὶ νυκτὸς παρεμόνευον, κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν συνήθειαν, εἰς τὰ προαύλια, καὶ εἰς τοὺς μεγάλους διαδρόμους τοῦ διαμερίσματος, καὶ ὡς ἄλλοι τόσοι πιστοὶ ἅμα καὶ ἀδιάκριτοι σκύλλοι

Ὡς πρὸς θάνατον, ἤθελε νὰ παρασκευασθῇ, κατὰ τὴν ὑστάτην ἐναπολειπομένην εἰς αὐτὴν ἡμέραν Ἐπιθυμοῦσε νὰ διευθετήσῃ τὰ χαρτιά της, τὰ τετράδιά της, καὶ μύρια ἄλλα μικρὰ ἀντικείμενα. Νὰ καύσῃ, πρὸ πάντων νὰ καύσῃ, ν' ἀποτεφρώσῃ, φοβουμένη τὰ βλέμματα τοῦ ἀγνώστου ἀνδρὸς ὁ ὁποῖος μετ' ὀλίγας ὥρας θὰ γίνῃ ὁ ἀπόλυτός της αὐθέντης.

Πουθενά, οὔτε καταφύγιον, οὔτε ὑπεράσπισιν καὶ σκέπην δὲν

εὕρισκεν ἡ ψυχική της ἀπελπισία. Ὁλοένα ηὔξαιεν ὁ τρόμος της καὶ ἡ ἀνταρσία της.

Ἐκάθησεν ἔμπροσθεν τοῦ γραφείου της. Καὶ ἡ στεάτινος λαμπὰς ἤναψε πάλιν διὰ νὰ μεταδώσῃ τὴν φωτιάν της εἰς τὰ μυστηριώδη γραμματάκια, τὰ ὁποῖα ἐκοιμῶντο μέσα εἰς τὰ ἥσυχα ἐρμάρια, τὰ ἐξ ἐλεφαντοκόνεως ἄσπρης ἐπιστεφόμενα ἐρμάρια. Γραμματάκια φίλων χθὲς ὑπανδρευθεισῶν ἢ μετὰ τρόμου αὔριον ὑπανδρευθησομένων Γραμματάκια γραμμένα Τουρκιστί, Γαλλιστί, Γερμανιστί, Ἀγγλιστί, γενικῶς ὅλα κραυγάζοντα τὴν ἀνταρσίαν. Ὅλα δηλητηριασμένα ἀπὸ τὴν ἀπαισιοδοξίαν ἐκείνην τοῦ μεγάλου πεσσιμισμοῦ, ὁ ὁποῖος ἐρημάζει ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας, τὰ χαρέμια τῆς Τουρκίας. Κάπου, κάποτε ξαναδιάβαζε μίαν παράγραφον, ἐκυμαίνετο, ἐδίσταζε θλιβερὰ, καὶ μόλον τοῦτο ὕστερα ἐπλησίαζε τὸ φυλλάδιον πρὸς τὴν ἀμυδρὰν ὠχρὰν φλόγα, τὴν μόλις ἔνεκεν τοῦ ἡλίου διακρινομένην. Καὶ τότε ταῦτα ὅλα, ὅλαι αἱ κρύφιαι σκέψεις ὡραίων νεαρῶν γυναικῶν, αἱ χαλινωγωγημέναι των ἀγανακτήσεις, τὰ μάταιά των παράπονα, ταῦτα πάντα εἰς τέφραν μετεβάλλοντο. Καὶ ἡ τέφρα ἐκείνη ἐστιβάζετο, ἐσωρεύετο καὶ συνεχέετο μέσα εἰς μίαν κασσιτέρινον λεκάνην, τὸ μόνον Ἀνατολικὸν τοῦ δωματίου ἔπιπλον.

Ἄδειασαν τὰ συρτάρια, αἱ ἐκμυστηρεύσεις ἐξεμηδενίσθησαν Ἀπέμεινε μόνον ἔμπροσθέν της, ἕνα μὲ χρυσᾶ κλεῖθρα χαρτοφυλάκιον γεμᾶτο ἀπὸ τετράδια γραμμένα εἰς τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν ... Νὰ καύσῃ καὶ ταῦτα προσέτι; ... Ὄχι ἀδύνατον, ἐνόησεν ὅτι δὲν εἶχε πλέον θάρρος διὰ τοῦτο. Μέσα ἐκεῖ ἦτο ἡ ζωή της ὅλη, ὁλόκληρος ὡς παρθένου, ἦτο τὸ ἀγαπημένον της ἡμερολόγιον, τὸ ὁποῖον μόλις δεκα-

τριέτις ἤρχισε, —τὴν πένθιμον ἀκριβῶς ἐκείνην ἡμέραν ποῦ ἐφόρεσε τὸ τσαρτσάφι (ὅπως λέγουν ἐκεῖ κάτω), τὴν ἡμέραν δηλαδὴ ὁπότε διὰ πάντα ἔπρεπε νὰ ἀποκρύψῃ τὸ πρόσωπόν της εἰς τὸν κόσμον, νὰ ἐγκλεισθῇ, νὰ περιορισθῇ, νὰ γίνῃ ἕνα ἀπὸ τὰ ἀναρίθμητα ἐκεῖνα μαῦρα φαντάσματα τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Εἰς τὸ ἡμερολόγιον τοῦτο, οὐδὲ τὸ παραμικρὸν, τίποτε τὸ προηγούμενον τῆς προσλήψεως τοῦ πέπλου δὲν ἐσημειοῦτο. Τίποτε, οὔτε διὰ τὴν παιδικήν της ἡλικίαν ὡς βαρβάρου πριγγηπίσσης ἐκεῖ χαμηλά, εἰς τὰ βάθη τῶν πεδιάδων τῆς Κιρκασσίας, μέσα εἰς τὸ ἀπωλεσθὲν τιμάριον, ὅπου ἐδῶ καὶ διακόσια χρόνια ἦρχεν ἡ οἰκογένειά της. Τίποτε, οὔτε ἀκόμη διὰ τὴν ὕπαρξίν της ὡς μικρᾶς νεάνιδος, ἀριστοκράτιδος κομψευομένης, καὶ συχναζούσης εἰς τὰ σαλόνια, ὁπόταν, κατὰ τὸ ἐνδέκατόν της ἔτος, ἦλθεν ὁ πατήρ της νὰ ἐγκατασταθῇ ὁριστικῶς εἰς Κωνσταντινούπολιν. Καὶ ὅπου ἔλαβε παρὰ τῆς Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος τοῦ Σουλτάνου τὸ ἄξίωμα τοῦ Μεγάλου Αὐλάρχου. Ἦτο δὲ ἡ ζωή της ἐκείνη, γεμάτη ἀπὸ ἐκπλήξεις καὶ κομψοπρεπεῖς ἀριστοκρατικὰς ἐγκληματίσεις, ἐπιφορτισμένη ἀκόμη μὲ μαθήματα νὰ μάθῃ, καθήκοντα τὰ ἐκτελέσῃ, ἐπὶ δύο ὁλόκληρα ἔτη. Καὶ τότε εἶδεν, ἑορτὰς καὶ πανηγύρεις καὶ ἐσπερίδας, καὶ ἔλαβε μέρος παίζουσα λών-τέννις εἰς κούφας καὶ ἐπιπολαίους εἰς τὰς πρεσβείας ψυχαγωγίας. Σὰν μεγάλη νεᾶνις ἐβάλλισε μὲ τοὺς δυσκολωτέρους χορευτὰς τῆς εὐρωπαϊκῆς παροικίας καὶ τὸ καρνέ της ἦτο πάντοτε πεπληρωμένον, τοσοῦτον ἐπεζητεῖτο Μὲ τὸ ἐξαίσιόν της πρόσωπον ἐγοήτευε, μὲ τὴν χάριν της, μὲ τὸν πλοῦτον καὶ πολυτέλειάν της, καὶ

πρὸ πάντων μὲ τὸν τρόπον ἐκεῖνον καὶ ὕφος, τὰ ὁποῖα καμμία δὲν ἀπεμιμήθη, τὸ ὕφος ἐκεῖνο τὸ μνησίκακον ἅμα καὶ γλυκύ, τὸ πολὺ δειλὸν ἐνταυτῷ καὶ λίαν ὑπερήφανον. Καὶ μιὰν εὔμορφην ἡμέραν, κατόπιν, εἰς ἕνα χορὸν δοθέντα ἐν τῇ Ἀγγλικῇ πρεσβείᾳ διὰ τὰ παιδία, κάποιοι ἠρώτησαν: «Ποῦ εἶνε, λοιπόν, ἡ μικρὰ Κιρκασία;» Καὶ οἱ ἐντόπιοι ἄνθρωποι ἀπεκρίθησαν ἁπλούστατα: «Ἀμπᾶ! δὲν γνωρίζετε; Πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἐφόρεσε τὸ τσαρτσάφι.» —(Ἡ φράσις ἐφόρεσε τὸ τσαρτσάφι ἦτο, σὰν νὰ λέγῃ, τετέλεσται πλέον, ἐξηφανίσθη, σὰν μὲ τὴν μπαγκέταν τοῦ ταχυδακτυλουργοῦ. Δὲν θὰ τὴν ἐπανείδουν ποτὲ εἰς τὸ ἑξῆς. Καὶ ἂν καμμιὰν φορὰν τὴν συναντήσουν εἰς τὸν δρόμον, εἰς ἕνα κλειστὸ ἁμάξι μέσα, μαῦρο μόνον σχῆμα θἄνε τότε, ποῦ καθόλου δὲν θὰ τὴν ἀναγνωρίσουν. Σὰν ἀποθαμμένη ἔγινε πλιά...)

Ἀκολουθοῦσα λοιπὸν τὸν ἄτεγκον καὶ ἀδυσώπητον νόμον μόλις ἐπάτησε τὰ δέκα τρία χρόνια, εἶχεν εἰσέλθῃ εἰς τὸν σκεπασμένον ἐκεῖνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως κόσμον, ὁ ὁποῖος ζῇ παραγκωνιζόμενος ὑπὸ τοῦ ἑτέρου, καὶ τὸν ὁποῖον προσψαύει τις εἰς ὅλας τὰς ἀγυιὰς, ἀλλὰ δὲν ἔχει ποτὲ τὸ δικαίωμα νὰ τὸν παρατηρήσῃ Καὶ ὁ κόσμος οὗτος, μόλις πέσῃ ἡ ἡμέρα, κλείεται πίσω ἀπὸ τὰ καφόσια Εἶχεν εἰσέλθῃ λοιπὸν εἰς τὸν κόσμον τοῦτον, τὸν ὁποῖον παντοῦ γύρω των αἰσθάνονται ὅλοι συγκυκώμενον, συνταράσσοντα, συγκινοῦντα, προσελκύοντα, ἀλλ' ἀδιείσδυτον καὶ ὁ ὁποῖος παρατηρεῖ, εἰκάζει, κρίνει, βλέπει πολλὰ πράγματα, διὰ μέσου τῆς αἰωνίας του ἀπὸ μαύρην γάζην μάσκας, καὶ συμπληροῖ ἔπειτα μαντεύων πᾶν, ὅτι δὲν εἶδε.

Αἰχμαλωτισθεῖσα ἐξαφνικὰ, 'στὰ δέκα τρία της χρόνια,

ἀνάμεσα πατρὸς, πάντοτε ἐν ὑπηρεσίᾳ εἰς τὰ ἀνάκτορα, καὶ προμήτορος ἀδυσωπήτου, χωρὶς ἐκδηλουμένην τρυφερότητα, ὁλομόναχη, μετὰ ζήλου καὶ πάλους ἐπεδόθη εἰς τὴν σπουδὴν μέσα εἰς τὴν ἀπέραντον κατοικίαν της τοῦ Κασὴμ πασσιᾶ, κειμένης εἰς τὸ κέντρον μιᾶς συνοικίας ἀποτελουμένης ἀπὸ παλαιὰ πριγκηπικὰ παλάτια καὶ ἀπὸ νεκροταφεῖα, ὅπου, ἅμα ἔλθῃ ἡ νὺξ ὅλα μεταβάλλονται εἰς τρόμον καὶ σιγήν. Καὶ ἡ κατάστασις αὕτη διήρκεσε μέχρι τοῦ εἰκοστοῦ δευτέρου της ἔτους, ἑτοίμου σχεδὸν νὰ ἐκπνεύσῃ σήμερον. Καὶ ὁ ζῆλος ἐκεῖνος, διετηρεῖτο ἀμείωτος, ὁ ζῆλος νὰ τὰ μάθῃ ὅλα, νὰ ἐμβαθύνῃ εἰς τὸ πᾶν, εἰ, τὴν φιλολογίαν, εἰς τὴν ἱστορίαν, εἰς τὴν ὑψηλὴν ἐπαγωγικὴν φιλοσοφίαν. Καὶ εἰς τὸν κύκλον τόσων νεαρῶν γυναικῶν, ἁπασῶν φίλων της, καὶ τούτων ἀκόμη ἀνωτέρως ἐκπαιδευθεισῶν, μέσα εἰς τὴν πρόσφορον ταύτην ἐγκάθειρξιν, εἶχεν ἀποβῇ αὕτη, εἶδος μικροῦ ἀκτινοβολοῦντος ἀστέρος. Καὶ μετὰ θαυμασμοῦ ἀνέφερον τὴν παιδείαν της, τὰς διαυγεῖς κρίσεις της, τὰς ἀδόλους τόλμας της. Ἐνῷ συνάμα, μετ' ἐπιμελείας ἀντέγραφον τὰς δεσπινηράς της κομψοπρεπείας εἰς τὴν ἀμφίεσιν. Καὶ πρὸ πάντων, νὰ μὴ πολυλογοῦμεν, ἦτο ἡ σημαιοφόρος τῆς γυναικείας ἀνεξαρτησίας.

Ὕστερ' ἀπ' ὅλα ταῦτα, ὄχι, δὲν θὰ παρέδιδε εἰς τὰς φλόγας τὸ ἡμερολόγιον τοῦτο, τὸ ὁποῖον ἤρχισεν ἀπὸ τὴν πρώτην ἡμέραν τοῦ τσαρτσαφίου. Ἀναμφιβόλως θὰ τὸ ἐνεπιστεύετο, καλῶς σφραγισμένον, εἰς κάποιαν ἀσφαλῆ φίλην της, ἀλλ' ὀλίγον ἀνεξάρτητον, καὶ ἡ ὁποία θὰ εἶχε τὸ εὐτύχημα νὰ μὴ σκαλίζῃ τὰ συρτάρια της ἕνας σύζυγος. Καὶ ποιὸς ξεύρει, ἂν κατορθώσῃ, εἰς τὸ μέλλον, νὰ τὸ ἀναλάβῃ πάλιν καὶ νὰ τὸ παρατείνῃ ἀκόμη;... Μάλιστα εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην σκέ-

ψιν, ἐστηρίζετο περισσότερον, ἀφοῦ ἐκεῖ μέσα εἶχεν ἀποκρυσταλλώσει, οὕτως εἰπεῖν, γλυκὰ τῆς ζωῆς της ὄνειρα καὶ πράγματα, τὰ ὁποῖα, φεῦ! ἔμελλον νὰ τελειώσουν αὔριον, οἰχομένας εὐδαίμονας στιγμὰς, ἑαρινὰς ἡμέρας ἔτι μᾶλλον τῶν ἄλλων ἀλλοκότως ἡλιολουσμένας, τερπνὰς ἐσπέρας νοσταλγίας, μέσα εἰς τὸν παμπάλαιόν της κῆπον τὸν πλήρη ῥόδων, ὡς καὶ ἀνὰ τὸν ὀνειρώδη Βόσπορον περιπάτους ἐν συνοδείᾳ τῶν πεφιλημένων της ἐξαδελφῶν. Καὶ τῆς ἐφαίνοντο τώρα, ὅλα ταῦτα, ὡς χαμένα πλέον ἀμετακλήτως καὶ ἐς ἀεὶ, μέσα εἰς τὴν ἄβυσσον τοῦ χρόνου. Καὶ μόνον της καταφύγιον καὶ παρηγορίαν ἐναντίον τῶν μελαγχολιῶν νεάνιδος ὡρίμου καὶ ἀπόλαυσις ἦτο, νὰ γράφῃ αὐτό, — καὶ ἰδοὺ τώρα ἄθελα της κατέβη ἡ ἰδέα, ἡ ἐπιθυμία νὰ τὸ ἐξακολουθήσῃ καὶ τὴν στιγμὴν ταύτην ἀκόμη, διὰ νὰ γελάσῃ τὴν ἀπελπισίαν τῆς τελευταίας ταύτης ἡμέρας... Καθημένη λοιπὸν παρέμεινεν εἰς τὸ γραφεῖόν της, καὶ ἐπῆρε τὸν ἀπὸ καθαρὸ μάλαμα καὶ μὲ μικρὰ ρουβίνια ποικιλμένον κονδυλοφόρον της. Εἶχε δὲ παραδεχθῇ τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν διὰ τὸ ἡμερολόγιον τοῦτο, ἀπὸ τῆς ἀρχῆς του ἀκόμη, ἀπ' αὐτὰ τὰ πρῶτά του φύλλα, τὰ ἤδη κατὰ ἐννέα ἔτη γηράσαντα, ἀποκλειστικῶς, ὅπως εἶνε βεβαία, ὅτι οὔτε ἡ μάμμη της, οὔτε καμμία ἄλλη τῆς οἰκίας, δὲν θὰ διεσκέδαζεν ἀναγνώσκουσα αὐτό. Ἀλλ' ἀπὸ δύο σχεδὸν χρόνια, ἡ γαλλικὴ αὕτη γλῶσσα, τὴν ὁποίαν ἐπεμελεῖτο καὶ ἐτελειοποίει ὁτημέραι, ἀπέβλεπεν εἰς κάποιον φαντασιώδη ἀναγνώστην (πάντοτε ἕνα ἡμερολόγιον, εἴτε νεάνιδος εἴτε νεαρᾶς γυναικὸς, εἶνε προωρισμένον διά τινα ἀναγνώστην ὑποθετὸν ἢ πραγματικὸν, ὑποθετὸν δὲ ἀναμφιβόλως ὅταν πρόκειται περὶ γυναικὸς τουρκίσσης). Καὶ ὁ ἀναγνώστης

τοῦ ἡμερολογίου τούτου ἦτο κάποιος ἀπομακρυσμένος, πολὺ μακρυνὸν πρόσωπον, σχεδὸν ἀνύπαρκτος δι' αὐτήν: ὁ μυθιστοριογράφος Ἀνδρέας Λερῆ!... Τώρα πλέον ὅλα δι' αὐτὸν καὶ μόνον ἐγράφοντο, καὶ ἀνεπαισθήτως καὶ χωρὶς νὰ τὸ θέλει ἀπεμιμεῖτο τὸ ὕφος του. Εἶχον τὸ σχῆμα ἐπιστολῶν πρὸς αὐτὸν ἀπευθυνομένων, καὶ εἰς τὰς ὁποίας, σὰν νὰ ἐπεδίωκε τὴν ἀπατηλὴν φαντασίαν, δηλαδὴ νὰ τὸν γνωρίζῃ ἐκ τοῦ πλησίον, ἁπλούστατα ἐκάλει αὐτὸν διὰ τοῦ βαπτιστικοῦ του ὀνόματος: Ἀνδρέα, βραχύτατα, ὡσεὶ ἦτο ἀληθὴς φίλος, πραγματικὸς μεγαλείτερος ἀδελφός.

Καὶ τότε, τὸ βράδυ ἐκεῖνο, ὡς ἐξῆς ἤρχισε νὰ χαράσσῃ μὲ τὸ χεράκι της ἐκεῖνο, τὸ παραφορτωμένον ἀπὸ λαμπυρίζοντα δακτυλίδια:

18 Ἀπριλίου 1908.

Ποτέ μου δὲν σᾶς ὡμίλησα, Ἀνδρέα, ποτὲ ἀπὸ τὰ μικρά μου χρόνια, δὲν εἶν' ἀλήθεια; Καὶ ὅμως, πρέπει νὰ ξεύρετε, ὅτι ἐνῶ ποῦ σᾶς φαίνομαι τόσον πολιτισμένη, κατὰ βάθος εἶμαι μικρὰ βάρβαρος Κάποιο πρᾶγμα θὰ μείνῃ μέσα μου πάντοτε, κάποιο πρᾶγμα ἀπὸ τὴν κόρην ἐκείνην τῶν ἐλευθέρων καὶ ἀναπεπταμένων πεδιάδων, ἡ ὁποία ἐκάλπαζεν ἔφιππος ὑπὸ τὰς κλαγγὰς τῶν ὅπλων, ἢ ἐχόρευε κάτω ἀπὸ τὸ ἄπλετον φῶς, καὶ ὑπὸ τὸν ἔρρυθμον κωδωνισμὸν τῶν ἀργυρῶν της ζωνῶν.

Καὶ παρ' ὅλον τὸ ψιμμύθιον τῆς εὐρωπαϊκῆς παιδεύσεως

ἅμα ἡ νέα μου ψυχή, διὰ τὴν ὁποίαν ἤμην ὑπερήφανος, ἅμα ἡ ψυχή μου, ψυχὴ ὄντος σκεπτομένου, ἡ εὐσυνείδητός μου ψυχή, ἅμα ἡ ψυχὴ τέλος ἐκείνη ὑποφερη ὑπερβολικά, ἄθελα τότε μοῦ ἐπιφοιτοῦν ἀκατάσχετοι, αἱ ἀναμνήσεις τῆς πτιδικῆς μου ἡλικίας. Ἐπιτακτικαὶ, χρωματισμέναι καὶ φεγγοβολοῦσαι ἐπιφαίνονται Μοῦ δεικνύουν μίαν ἀπαστράπτουσαν χώραν, ἕνα ἀπολεσθέντα παράδεισον, εἰς τὸν ὁποῖον δὲν ἠμπορῶ οὔτε θὰ ἤθελον νὰ γυρίσω πάλιν Μοῦ δεικνύουν ἕνα Κιρκασσιανὸν χωρίον, πολὺ μακρυσμένον, πολὺ ἐκεῖ πέραν τοῦ Ἰκονίου, καὶ τὸ ὁποῖον ὀνομάζεται Καρατζαμίρ. Ἐκεῖ βασιλεύει ἡ οἰκογένειά μου ἀπὸ τοῦ ἐρχομοῦ της ἐκ τοῦ Καυκάσου. Οἱ πρόγονοί μου, εἰς τὴν πατρίδα των, ἦσαν χάναι τοῦ Κιζιλ τεπέ, καὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ὁ Σουλτάνος τοῖς ἐδώρισεν ὡς τιμάριον τὴν χώραν τοῦ Καρατζαμίρ. Ἐκεῖ, μέχρι τῆς ἡλικίας τῶν ἕνδεκα ἐτῶν ἔζησα. Ἤμην ἐλευθέρα καὶ εὐτυχής. Αἱ Κιρκάσσιαι κόραι ποτὲ δὲν σκεπάζονται. Χορεύουν καὶ συνομιλοῦν μὲ τὰ παλληκάρια, καὶ ἐκλέγουν τὸν ἄνδρα των, σύμφωνα μὲ τὰς ὑποδείξεις τῆς καρδίας των.

Ἡ οἰκία μας ἦτο ἡ εὐμορφοτέρα τοῦ χωρίου, καὶ ἀπ' ὅλα τὰ μέρη, μακραὶ σειραὶ φυτειῶν ἀπὸ ἀκακίας, ἀνήρχοντο πρὸς αὐτὴν, καὶ τὴν περιεκύκλωνον εἰς μέγαν βαθμὸν, ὥστε, εἰς τὸν παραμικρότερον ψίθυρον τοῦ ἀνέμου, ἐτάρασσον μαλακὰ τοὺς κλάδους, ὡσεὶ ἤθελον νὰ ὑποβάλουν τὰ σέβη των τότε μυροβόλα πέταλα ἐχιόνιζον. Ξαναβλέπω 'ς τὰ ὄνειρά μου, ἕνα ρυάκι ποῦ τρέχει, τρέχει!... Ἀπὸ τὴν μεγάλην σάλαν ἠκούετο τὸ μιγύρισμα τῶν βιαστικῶν μικρῶν του κυμάτων Ὦ! τὰ καϋμένα, πόσον ἔσπευδον τὸν δρόμον των,

διὰ τὰ ἄγνωστα καὶ μακρυνὰ μέρη! Ὅταν ἤμην παιδί, ἐγελοῦσα, διότι τὰ ἔβλεπα νὰ θραύωνται, θυμωμένα εἰς τοὺς βράχους.

Καὶ ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ χωριοῦ, ἔμπροσθεν τῆς οἰκίας, ἀνατεπταμένον εὐρὺ πεδίον ἐκτείνεται. Μέσα ἐδῶ, ἐχορεύομεν κατὰ τὸν κιρκάσσιον ρυθμὸν, ὑπὸ τοὺς ἤχους τῆς ἀρχαϊκῆς μας μουσικῆς. Δύο πρὸς δύο χωριστὰ, ἢ ἁλύσσεις σχηματίζουσαι. Ὅλαι ἐφορούσαμεν ἄστρα μεταξωτὰ καὶ λουλούδια γκιρλάνδας στὰ μαλλιά. Ξαναβλέπω τὰς παλαιάς μου συντρόφισσας . . . Τοῦ νὰ εἶνε σήμερον ἆρά γε; . . . Ὅλαι ἦσαν εὔμορφαι καὶ νόστιμοι, μὲ μεγάλα μακρὰ μάτια, μὲ χαρωπὰ χαμόγελα.

Μόλις ἔκλινεν ἡ ἡμέρα, τὸ καλοκαῖρι, τοῦ πατρός μου οἱ Κιρκάσσιοι, ὅλα τὰ παληκάρια τοῦ χωριοῦ, ἄφηναν τὰς ἐργασίας των, καὶ ἀνεχώρουν ἔφιπποι, διὰ μέσου τῆς πεδιάδος. Ὁ πατήρ μου, ἀρχαῖος στρατιωτικὸς, ἐτίθετο ἐπὶ κεφαλῆς καὶ τοὺς ὡδήγει ὡς πρὸς ἔφοδον. Ἐγίνετο ἀκριβῶς τὴν χρυσωμένην ὥραν ποῦ πηγαίνει ὁ ἥλιος νὰ κοιμηθῇ. Ὅταν ἤμην μικρὰ, ἕνας ἀπ' αὐτοὺς μ' ἔπερνε στὴ σέλα του. Κ' ἐμεθοῦσα τότε ἀπὸ τὴν ἐλαγγιώδη ἐκείνην ταχύτητα, ἀπὸ τὸν ἄκρατον ἐκεῖνον πόθον, ποῦ κούφια ἀνέβαινεν ὅλην τὴν ἡμέραν ἀπὸ τὴν ἀναμμένην γῆν ἐκείνην, διὰ νὰ ξεσπάσῃ, μέσα εἰς τὸν θόρυβον τῶν ὅπλων, καὶ εἰς τὰ ἄγρια τραγούδια. Ἠλλαζε τὴν ἐπίχρωσίν της ὕστερα ἡ ὥρα, ἐνόμιζες πῶς ἔγινεν ἡ πορφυρέα ὥρα τῶν βραδειῶν τῆς μάχης . . . Καὶ οἱ ἱππεῖς ἀνέπεμπον εἰς τὸν ἀέρα πολεμικὰ τραγούδια. Ἀπὸ ταῦτα κατόπιν, ἡ ὥρα ἐγίνετο ρόδινος καὶ γαλακτώδης. . .

. . . . . .

Ἀκριβῶς καθ' ἣν στιγμὴν ἔγραφε τὸ «γαλακτώδης» καὶ ἐξονυχίζουσα, ἐὰν ἡ λέξις ἦτο τόσον ἀκριβὴς ὥστε νὰ ἀρέσῃ εἰς τὸν Ἀνδρέαν, αἰφνιδίως, παρὰ τὴν αὐστηρὰν ἀπαγόρευσιν εἰσβάλλει ἡ Κοντζιὰ-Γκιοὺλ εἰς τὸν θάλαμόν της:

— Εἶν' ἐκεῖ, κυρά! Εἶν' ἐκεῖ! . . .

— Εἶν' ἐκεῖ, ποιος;

— Αὐτὸς, καλέ, ὁ νεαρὸς μπέης! . . . Πρὸ ὀλίγου ἦλθε νὰ μιλήσῃ μὲ τὸν Πασιᾶ, τὸν πατέρα σας, καὶ τώρα δά, θὰ ἐξέλθῃ. Γρήγορα, τρέξατε εἰς τὸ παραθύρι σας. Θὰ τὸν ἰδῆτε ἀναβαίνοντα τὸ ἄλογόν του!

Εἰς ταῦτα ἀπήντησε χωρὶς καθόλου νὰ σαλεύσῃ ἡ μικρὰ πριγκήπισσα, μὲ παγετώδη ἀταραξίαν, πρὸ τῆς ὁποίας ἀπέμεινεν ἐκμηδενισμένη ἡ καλοκάγαθος Κουτζιὰ Γκιούλ:

— Καὶ δι' αὐτὸ μόνον ἦλθες νὰ μοῦ ταράξῃς τὴν ἡσυχία; Ὕστερ' ἀπὸ ὀλίγον θὰ τὸν παραβλέπω, τοῦ μπέη σου! Χωρὶς νὰ λογαριάσωμεν, βεβαίως, ἂν θὰ τὸν πολυβλέπω κατὰ βούλησιν, ἕως νὰ γηράσω!

Καὶ τὰ ἔλεγεν ταῦτα, ἔμπροσθεν τῆς ὑπαλληλίας, διὰ νὰ δείξῃ ὁλην της τὴν περιφρόνησιν, διὰ τὸν νέον αὐθέντην. Ἀλλὰ μόλις ἀνεχώρησεν ἡ Κοντζιὰ Γκιούλ, ἐν μεγάλῃ συγχύσει, ἐπλησίασεν ἐν τούτοις τρέμουσα τὸ παράθυρον· μόλις εἶχεν ἀναβῇ τὸν ἵππον μὲ τὴν ὡραίαν ἐπίσημόν του στολὴν, καὶ ἤρχιζε νὰ φεύγῃ καλπάζων, διὰ μέσου τῶν κυπαρίσσων καὶ τῶν μνημάτων, ἀκολουθούμενος ἀπὸ δύο ὑπηρετοῦντας αὐτὸν ἱππεῖς. Πράγματι ἐπρόκαμε νὰ ἴδῃ ὅτι εἶχε ξανθὰ μουστάκια, πολὺ μάλιστα εἰς ὅσον ἤθελε ξανθὰ, καὶ ἐν τοσούτῳ ἦτο χαριέστατο παιδί, μὲ εὐγενὲς καὶ ὑπερήφανον ἀνάστημα. Ὁ ἐπιβεβλημένος οὗτος αὐθέντης, ὁ ὁποῖος δὲν

θὰ εἰσχωροῦσε ποτὲ εἰς τὰ μύχια τῆς ψυχῆς της, οὐδέποτε θὰ ἐγίνετο ἀντίπαλος τοῦ ἄλλου. Καὶ μὴ καταδεχομένη νὰ ἀσχοληθῇ περισσότερον δι' αὐτόν, ἐγύρισε καὶ ἐκάθησεν εἰς τὸ γραφεῖόν της — συνοδευομένη οὐχ ἧττον μὲ συσσώρευσιν αἵματος εἰς τὰς παρειὰς — διὰ νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸ ἡμερολόγιον, τὴν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν ἀνύπαρκτον ἐξομολογητήν:

... Ρόδινος (ἡ ὥρα ρόδινος, βραχύτατα, τὸ γαλακτώδης διεγραμματίσθη) ὅταν ξυπνοῦν αἱ ἀναμνήσεις καὶ ποῦ θυμοῦνται οἱ Κιρκάσιοι τὴν χώραν τῶν προγόνων των. Ὁ ἕνας ἀπ' αὐτοὺς ἔμελπε τὸ ᾆσμα τῆς ἐξορίας, οἱ δὲ ἄλλοι ἀργοποροῦσαν τὴν πορείαν, διὰ νὰ ἀκούσουν καλλίτερα τὴν μονωμένην καὶ βραδεῖαν ταύτην φωνήν. Καὶ κατόπιν ἡ ὥρα μετεβάλλετο μενεξεδένια, καὶ γλυκεῖα, καὶ τρυφερά, ἡ δὲ πεδιὰς ὅλη ἀντήχει τὸν ὕμνον τοῦ ἔρωτος ... Τότε οἱ ἱππεῖς ἐγύριζον τοὺς χαλινούς, καὶ ἐπέσπευδον τὸν καλπασμὸν διὰ νὰ ἐπιστρέψουν. Κατὰ τὸ πέρασμά των, τὰ λουλούδια ἀπέθνησκον μέσα εἰς κάποιο τελευταῖον ἄρωμα. Ἐλαμποκοποῦσαν ὅλοι, ἐφαίνοντο ὅτι ἔπεταν μαζή των, εἰς τὰ ὅπλα των, ὅλον τὸν σκορπισμένον ἐντὸς τῆς θερινῆς ἀμφιλύκης ὑγρὸν ἄργυρον.

Μακρὰν, ἔμπροσθέν των, ἀμυδρὸν φέγγος φωτιᾶς ἐσημείωνε τὸ μικρὸν σημεῖον ποῦ συνεπλέκοντο αἱ ἀκακίαι τοῦ Καρατζαμὶρ, εἰς τὸ κέντρον τῆς σιωπηλῆς καὶ γυμνῆς στέππης Τὸ φέγγος ἐμεγάλωνε, καὶ μετ' ὀλίγον μετεβλήθη εἰς ἑστίαν ὑπερυψήλων φλογῶν αἱ ὁποῖαι ἔλειχον τὰ πρῶτα ἄστρα. Διότι ἐκεῖνοι ποῦ ἀπέμειναν 'στὸ χωριὸ, ἤναψαν μεγάλας πυρὰς, ὅπου ὁλοτρόγυρα ἐχόρευον αἱ νεάνιδες, καὶ

ἐκεῖ ἔψαλλον τραγούδια ρυθμιζόμενα ἀπὸ τὸ πέταγμα τῶν ἄσπρων μαλλίνων ὑφασμάτων καὶ τῶν λεπτοϋφάντων πέπλων. Διεσκέδαζον τὰ παληκάρια, ἐνῷ οἱ ὥριμοι ἄνδρες ἐκάθηντο παράμερα καπνίζοντες, καὶ αἱ μητέρες ἐκαραδόκουν, διὰ μέσου τῶν δαντελλῶν τῶν παραθύρων, νὰ ἔλθῃ 'στὰ παιδιά των ὁ ἔρως.

Ἤμην ἡ βασίλισσα ἐκεῖνον τὸν καιρόν. Ὁ Τεβφὶκ Πασιᾶς, πατήρ μου, καὶ ἡ Σανιχὰ χανοὺμ, μήτηρ μου, ὑπερβολικὰ μὲ ἠγάπων διότι εἶχον ἀποθάνει ὅλα των τἄλλα τέκνα. Ἤμην ἡ Σουλτάνα τοῦ χωριοῦ. Καμμιὰ ἄλλη δὲν εἶχε τόσον ὡραίας ἐσθῆτας, οὔτε τόσας χρυσᾶς καὶ ἀργυρᾶς ζώνας ἐσμιλτωμένος καλλιτεχνικώτατα. Καὶ ἂν περνοῦσεν ἀπ' ἐκεῖ καμήλας πραματευτὴς, ἀπ' ἐκείνους ποῦ κατεβαίνουν ἀπὸ τὸν Καύκασον, μὲ σάκκους πολυτίμων λίθων καὶ μὲ δέματα λεπτοϋφάντων καὶ διὰ χρυσοῦ ραβδωμένων μεταξωτῶν, ὅλοι ἐγκώριζον εἰς τὰ περίχωρα, ὅτι πρῶτα ἔπρεπε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν οἶκόν μας. Κανένας δὲν ἐτολμοῦσε νἀγοράσῃ καὶ μιὰν ἁπλῆν κἂν σάρπαν πρὶν διαλέξῃ μόνη τὰ κοσμήματά της ἡ κόρη τοῦ Πασιᾶ.

Ἡ μητέρα μου ἦτο μετρημένη καὶ μειλίχιος. Ὁ πατέρας μου ἦτο ἀγαθὸς, καὶ τὸν ἐγκώριζον δίκαιον. Κάθε ξένος διαβάτης εἰμποροῦσε νὰ κτυπήσῃ τὴν θύραν μιας, ὅλη ἡ οἰκία ἦτο ἰδική του Πτωχὸς, ἐγίνετο δεκτὸς σὰν ὁ ἴδιος ὁ Σουλτάνος. Προγραμμένος, φυγὰς, — καὶ εἶδα πολλοὺς — ὁ ἔσκιος τῆς οἰκίας μέχρι τοῦ θανάτου τῶν ξενιζομένων της τὸν ἐπροστάτευε. Δυστυχία ὅμως εἰς ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἤθελε νὰ μεταχειρισθῇ τὸν Τεβφὶκ Πασιᾶν ὄργανον διὰ νὰ τὸν βοηθήσῃ εἰς πρᾶξιν αἰσχρὰν, ἔστω καὶ ἁπλῶς φαύλην. Ὁ

πατέρας μου, ὁ τόσον ἀγαθὸς, ἐγίνετο τότε τρομερὸς ὡσαύτως τῆς δικαιοσύνης ἐκτελεστής. Τὸν εἶδα

Ἔτσι ἐπέρασεν ἡ παιδική μου ἡλικία, Ἀνδρέα. Ὕστερα ὅμως ἐγάσαμε τὴν μητέρα μου, καὶ μὴ θέλων νὰ μείνῃ πλέον ὁ πατήρ μου εἰς τὸ Καρατζαμίρ, μὲ πῆρε κοντά του εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, εἰς τὸ σπῆτι τῆς γιαγιᾶς μου· πλησίον τῶν ἐξαδελφῶν μου.

Τώρα κυβερνᾷ εἰς τὴν θέσιν του ὁ θεῖός μου Ἀρὶφ μπέης. Ἀλλὰ τίποτε σχεδὸν δὲν ἤλλαξεν εἰς τὴν γωνίαν ἐκείνην τοῦ κόσμου, ὅπου ἐξακολουθοῦν αἱ ἡμέραι νὰ ὑφαίνουν τὰ χρόνια Ἐκτισαν, νομίζω, ἕνα μόλον εἰς τὸ ποτάμι· καὶ τὰ μικρὰ κύματα ποῦ διεσκέδιζαν νὰ φαίνωνται ἄγρια, ἔπρεπε νὰ μάθουν ὅπως γίνουν χρήσιμα, καὶ θαρεῖς πῶς τ' ἀκούω μυρολογοῦντα τὴν προτέραν των ἐλευθερίαν. Καὶ μόλα ταῦτα, ἡ οἰκία ὀρθοῦται πάλιν πάντοτε ἀνάμεσα τῶν δένδρων, καὶ τὴν ἀνοιξιν ταύτην, θὰ χιονίσουν πάλιν αἱ ἀκακίαι τοὺς δρόμους, ἐκεῖ ποῦ ἔπαιζα παιδίον. Καὶ κάποια ἄλλη κόρη χωρὶς ἄλλο, θὰ συνιππεύῃ εἰς τὸν τόπον μου, μαζῇ μὲ τοὺς ἵππεῖς . . .

Σ' ὅλα ταῦτα ἔνδεκα χρόνια ἐπέρασαν γοργά.

Τὸ ἄφρονται καὶ εὔθυμο παιδὶ ἔγινε νεᾶνις, ἡ ὁποία πολὺ μέχρι τοῦδε ἔκλαυσε. Θὰ ἦτο ἆρά γε εὐτυχεστέρα ἐὰν ἔζοῦσε τὸν ἀρχέτυπόν της βίον; . . . Ἀλλ' ἦτο γραμμένον νὰ ἐξέλθῃ ἀπ' αὐτὸν, διότι ἔπρεπε νὰ μεταβληθῇ εἰς ἕνα ὃν σκεπτόμενον, καὶ νὰ διασταυρωθῇ μίαν ἡμέραν ὁ καημός της μὲ τὸν ἰδικόν σας. Ὦ! ποῖος θὰ μᾶς εἴπῃ τὸ διατί, τὸ ἀρχικὸν καὶ ὑπέρτατον αἴτιον τῶν συναντήσεων τούτων, ὅπου αἱ ψυχαὶ, ἂν καὶ μόλις ἀνθοβολοῦν δὲν λησμονοῦν

πλιά. Διότι, καὶ σεῖς ἐπίσης, Ἀνδρέα, δὲν θὰ μὲ λησμονήσετε πλέον . . .

. . . . . .

Ἐκουράσθη γράφουσα Ἐξ ἄλλου ἡ διέλευσις τοῦ μπέη ἐπέφερε τελείαν καταστροφὴν εἰς τὴν μνήμην της.

Τί νὰ κέρδη λοιπὸν διὰ νὰ περιγράψῃ τὴν τελευταίαν ταύτην ἡμέραν; Ἆ! ὁ κῆπος! ὁ ἀγαπημένος κῆπος, ὁ τόσον ποτισμένος μὲ τὰ νεανικά της ὄνειρα: ναί, ναὶ ἐκεῖ θὰ παραμείνῃ μέχρι τῆς ἑσπέρας. . Ἐντελῶς εἰς τὸ βάθος, κάποιο θρανίον κάτω ἀπὸ τοὺς ἑκατοντάετεῖς πλατάνους, ἔναντι τοῦ τοίχου τοῦ μὲ βρύα ἐπιπλωμένου. Μάλιστα ἐδῶ θ' ἀπεμνοῦτο μέχρι τῆς πτώσεως τῆς ἀπριλιάτικης ταύτης ἡμέρας, ἡ ὁποία τῆς ἐφαίνετο ὡς ἡ τελευταία τῆς ζωῆς. Καὶ ἦλθεν εἰς τὴν Κοντζιᾶ-Γκιοὺλ, διὰ νὰ δώσῃ τὸ σύνθημα ποῦ ἀπῄτει ὁ πηγαιμός της ἐκεῖ: οἱ κηπουροὶ, οἱ ἀμαξηλᾶται, οἱ ὑπηρέται, ὅλοι οἱ ἀρσενικοὶ, ἐλαμβανον τὴν διαταγὴν νὰ χαθοῦν ἀπὸ τὰς διόδους διὰ νὰ μὴ βεβηλώσουν καθόλου μὲ τὰ βλέμματά των τὴν μικρὰν θέαιναν, τὴν ὁποίαν θὰ ἤκουον περιπατοῦσαν ἐκεῖ χωρὶς πέπλον.

Καὶ σκεφθεῖσα καλῶς, ὄχι, δὲν θὰ κατέρχετο ἐκεῖ διότι πάντοτε θὰ συναντοῦσεν εὐνούχους, ὑπηρετρίας, ὅλας μὲ χαμόγελο τῆς περιστάσεως στὰ χείλη, διὰ τὴν μελλόνυμφον, καὶ θὰ ἦτο ὑποχρεωμένη τότε, ἔμπροσθέν των νὰ ὑποκρίνεται ὕφος περιχαρές, διότι ἔτσι τὸ θέλει εἰς τοιαύτην περίπτωσιν ἡ ἐθιμοταξία. Καὶ ἐπιπλέον, ἀπηλπίζετο λυσσαλέως νὰ βλέπῃ τὰς προπαρασκευὰς ἐκείνας τῆς ἑορτῆς, τὰ κάτω ἀπὸ τοὺς κλώ-

νους διευθετημένα τραπέζια ταῦτα, τοὺς ὡραίους ἐκείνους τάπητας ἁπλωμένους χαμαί...

Ἐπροτίμησε νὰ καταφύγῃ τότε εἰς ἕνα μικρὸ σαλόνι, γειτονικὸν μὲ τὸν θάλαμόν της, ὅπου εἶχε τὸ πιάνο της, ἀγορασμένον ἀπὸ τὸν φημισμένον οἶκον Ἐράρ. Καὶ τὴν μουσικὴν ἐκόμη ἔπρεπε ν' ἀποχαιρετίσῃ ἀφοῦ ποσῶς δὲν ὑπῆρχε κλειδοκύμβαλον εἰς τὴν νέαν της κατοικίαν. Ἡ μητέρα τοῦ νεαροῦ μπέη, *μία τοῦ ἔτους 1320* (1) ὡς ὀποκαλοῦν τὰς γραίας πλαγγόνας ἐνείνας τὰ μικρὰ ἀνθη τῆς ἐντόνου καὶ λιπαρᾶς καλλιεργείας, τὰ ἐκκολαφθέντα ἤδη εἰς τὴν νέαν Τουρκίαν – μία μὲ τὸ παραπάνω τοῦ 1320, ἡ ὁποία, ὄχι βέβαια χωρὶς δυσπιστίαν, εἶχεν ἐπιτρέψει νὰ μεταφέρῃ ἐκεῖ τὴν βιβλιοθήκην της, μὲ τὰ καινοφανῆ εἰς εὐρωπαϊκὰς γλώσσας βιβλία, καὶ τὰς εἰκονογραφημένας ἐπιθεωρήσεις Ἀλλὰ προφανῶς τὸ πιάνο προσέκρουσεν εἰς τὰ αὐστηρά της ἤθη, καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἐτόλμησαν νὰ ἐπιμείνουν δι' αὐτό. (Πολλάκις εἶχεν ἔλθη ἡ γραία κυρία αὕτη, διὰ νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν μνηστήν. Μὲ χάδια τὴν ἐφόρτωνε, μὲ ξεθωρισμένας μικρὰς φιλοφρονήσεις. Πράγματα ἐξερεθιζοντα φοβερὰ τὴν νέαν Τὴν παρετήρει ἐπὶ μακρὸν ἀσκαρδαμυκτεί, μὲ ἔμμονον προσοχήν, διὰ νὰ τὴν περιγράψῃ ὕστερα εἰς τὸ παιδί της). Λοιπὸν ὄχι πλιὰ πιάνο εἰς τὸ αὐριανό της σπῆτι, ἐκεῖ κάτω, ἀντίπερα εἰς τὴν ἄλλην ἀκτὴν τοῦ κόλπου ἐκείνου, κείμενον μάλιστα ἀκριβῶς εἰς τὴν καρδίαν τῆς Παλαιᾶς Σταμπούλ... Ἐπὶ τοῦ κλειδοκυμβάλλου

(1) Ἔτσι ἀποκαλοῦν πᾶν πρόσωπον τὸ ὁποῖον μεταχειρίζεται χρονολογίας τῆς Ἐγείρας μόνον ἀντὶ τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ, μᾶλλους λόγους ἀπολίτιστον καὶ ὀπισθοδρομικόν.

Ἡ αἰθερία Τζινάν

τὰ ἄλλως τε θαυμασίως ἐξησκημένα μικρά της χεράκια, ἀστραπιαῖα καὶ ἀπαλώτατα, κατ' ἀρχὰς ἤρχισαν ν' αὐτοσχεδιάζουν κάτι ἀόριστα καὶ ἀλλόκοτα, χωρὶς οὐρὰν καὶ χωρὶς κεφάλι. Καὶ συνωθεύοντο ταῦτα μὲ ξηροὺς κρότους, ὁσάκις τὰ πολὺ παχέα δακτυλίδια προσέκρουον τὰς ὑφέσεις καὶ τὰς διέσεις. Κατόπιν ὅμως τὰ ἐξήγαγε, τὰ δακτυλίδια ταῦτα, καὶ συγκεντρώσασα ἑαυτὴν, ἤρχιζε νὰ ἐκτελῇ μίαν ὑπὸ τοῦ Λίστ ἀντιγραφὴν τοῦ Βαγνερ, καὶ τότε ἀγάλια-ἀγάλια ἔπαυσε νἄνε ἐκείνη ποῦ θὰ ὑπανδρευθῇ αὔριον τὸν λοχαγὸν Χαμδῆ μπέην, ὑπασπιστὴν τῆς Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος τοῦ Σουλτάνου. Μετεμορφώθη εἰς μνηστὴν κάποιου νεαροῦ πολεμάρχου μὲ μακρὰ μαλλιὰ, καὶ ὁ ὁποῖος κατοικοῦσε ἕνα ἐπάνω στὰ νεκροταφεῖα θεώρατο παλάτι, μέσα εἰς τὸ σκότος τῶν νεφῶν, ἄνωθεν ἑνὸς πολὺ μεγάλου αἱματωμένου ποταμοῦ. Ἤκουσε καὶ ἐνεποτίσθη τὴν ἄρρητον συμφωνίαν τῶν παλαιῶν μυθικῶν χρόνων, ἐντὸς τῶν βαθυσκίων, πυκνοφύλλων κ.ἰ παρθένων δασῶν τοῦ Βορρᾶ...

Ἀλλ' ἅμα ἔπαυσε νὰ παίζῃ, ἅμα μαζῆ μὲ τὰς τελευταίας δονήσεις τῶν χορδῶν ἔσβυσαν ὅλα, παρετήρησε τὸς ἀκτίνας τοῦ ἡλίου. Εἶχον γίνῃ ἤδη κόκκιναι, καὶ εἰσήρχοντο τώρα σχεδὸν ὁριζοντίως, διὰ μέσου τῶν αἰωνίων τετραγωνιδίων τῶν παραθύρων. Πραγματικῶς ἔσβυνε καὶ ἡ ἡμέρα αὐτὴ, καὶ τότε ξαφνικὰ, τὴν κατέλαβεν ἡ φρίκη, σκεφθεῖσα ὅτι ἦτο κατάμονη, —πρᾶγμα ὄχι; τὸ ὁποῖον εἶχεν ἐπιθυμήσει, τὴν τελευταίαν ταύτην ἑσπέραν. Γοργὴ, ταχεῖα ἔτρεξε πρὸς τὴν μαμμήν της, τῆς ἐξελιπάρησε μίαν ἄδειαν καὶ τὴν ἐπέτυχε. Βιαστικὴ ἔγραψεν εἰς τὰς ἐξαδέλφας της, καὶ ἐζήτησεν ἀπ' αὐτὰς νὰ ἔλθουν καὶ τῆς κρατήσουν συντροφιά. —

Μόναι των ὅμως, αὐταὶ αἱ δύο, αἱ δεσποινίδες τῆς τιμῆς της, καὶ ὄχι αἱ ἄλλαι δεσποινίδες ἀκόλουθοι, αἱ σκηνώτασαι εἰς τὸν κοιτῶνα των. Ὄχι, καμμία ἄλλη, ἐξω ἀπὸ τὴν Ζεϊνέπ καὶ τὴν Μελέκ, τὰς ἐκλεκτάς της φίλας, τὰς ἐμπίστους της, τὰς τῆς ψυχῆς ἀδελφάς της. Χάριν τῶν ἄλλων προσκλημένων ἐφοβεῖτο μὴ δὲν τὰς ἀφήσῃ ἡ μητέρα των. Ἐφοβεῖτο μὴ ὥρα γοργοπορήσῃ, ὁ ἥλιος πολὺ χαμηλώσῃ, ἀφοῦ αἱ τούρκισσαι γυναῖκες, εἶνε ἀπαγορευμένον νὰ ἐξέρχωνται, ὅταν ὁ ἥλιος δύσῃ Καὶ ἀπὸ τὸ καφασωτὸν παράθυρον παρετήρησεν τὸν γέρω-Ἰσμαήλ, τρέχοντα νὰ ἐκτελέσῃ τὴν παραγγελίαν.

Ἀπό τινας ἡμέρας εἰς τὰ σοβαρά ζητήματα μένουσα ἄφωνος, καὶ αὐτὰς τὰς ἐξαδέλφας της ἐδυσκόλευε. Περιτειχισμένη ὡς ὑπὸ σινικοῦ τείχους, πάνω-κάτω ἀκατάδεκτη. Μάλιστα καὶ εἰς αὐτὰς τὰς δύο ἀκόμη συνέστελε τὸν πόνον της. Ἀλλὰ τώρα δὲν βαστοῦσε πλιά. Τὰς ἐπεθύμει διὰ νὰ κλαύσῃ εἰς τοὺς ὤμους των.

Πόσον κατέβαινε γρήγορα, ὁ ἥλιος οὗτος τῆς ὑστάτης ἑσπέρας! Ἄραγε θὰ προφθάσουν νὰ ἔλθουν; Ὑπεράνω τοῦ δρόμου, ἀνερριχᾶτο, διὰ νὰ βλέπῃ μακρύτερα, ἔτι ὑψηλότερα, ἐφ' ὅσον ἐπέτρεπον τὰ κιγλιδώματα καὶ τὰ πλαίσια τῶν ἀποκρυπτικῶν ξύλων. Ἦτο τώρα ἀκριβῶς « ἡ πορφυρένια ὥρα τῶν βραδειῶν τῆς μάχης » ὅπως ἔλεγεν ἡ ἰδία εἰς τὸ παιδικόν της ἡμερολόγιον Καὶ ἰδέαι ἀποδράσεως καὶ ἀνταρσίας ἐφλόγιζον τὴν ἀδάμαστον καὶ γόησσαν μικρὰν κεφαλήν της .. Καὶ ὅμως πόση γαλήνιος ἀκινησία, πόση κατανυκτικὴ καὶ μοιραία ἠρεμία ἐβασίλευεν εἰς τὰ ὁλοτρόγυρα! Ἀπὸ τὸ ἔμπροσθεν τῶν παραθύρων της εἰρηνικὸν καὶ πένθιμον μέγα δά-

σος, εὐωδία ἀρωμάτων καὶ μύρων ἀνεπέμπετο, — εὐωδία τοῦ ἡσύχου καὶ ἀταράχου τουρκικοῦ ἐδάφους, εὐωδία τοῦ δειλὰ ὑποβόσκοντος χόρτου, εὐωδία τῆς πόας, καὶ τῶν μικκύλων φυτῶν ἀπὸ πρωΐας ὑπὸ τοῦ θαλπεροῦ ἀπριλιάτικου ἐκείνου ἡλίου θερμανθέντων. Πέρα-πέρα σὰν κόπαινα διετρυποῦντο ἀπὸ τὸ ἄπλετον φῶς καὶ τὰς ἀκτίνας, αἱ μαῦραι πρασιαὶ τῶν δένδρων, ποῦ ἦσαν ξεκομμέ α πρὸς τὸ μέρος τῆς περιφλεγοῦς ἤδη δύσεως.

Ἐδῶ κ' ἐκεῖ παλαιαὶ ἐπιχρυσώσεις ἐσελάγιζον εἰς τὰ στεφανώμα-α τῶν πετρίνων τυμβικῶν ὁρίων, τὰ ὁποῖα ποῦ καὶ ποῦ, ἐνόμιζες πῶς ἔσπειραν κάτω ἀπὸ τὰς κυπαρίσσους καὶ εἶχον φυτρώσει εἰκῇ εἰ- μεγάλην ἀπόστασιν (Εἰς τὴν Τουρκίαν δὲν τρέμουν ἀπὸ τοὺς ἀποθαμμένους, καὶ δὲν ἀπομακρόνονται καθόλου ἀπ' αὐτούς. Εἰς αὐτὴν τὴν καρδίαν τῶν πόλεων τοὺς ἀφήνουν νὰ καθεύδουν τὸν νήδυμον). Ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ μελαγχολικὰ ταῦτα πράγματα τῶν πρώτων διαγραμμάτων, ἀναμέσον τῶν ἀπὸ σκυθρωπὰ φυλλώματα δεσμίδας ὡς πύργοι εὐθυτενεῖς ὀρθουμένας, εἰς τὰ διάμεσα ὅλων τούτων, ἀνεφαίνοντο τὰ ἀπομακρισμένα, ὁ ἀπαράμιλλος ἐκεῖνος μέγας διάκοσμος: Ἀκεραία ἡ Σταμπούλ καὶ ὁ χρυσοῦς της Κόλπος ἐν ἁρμονικῇ περιπτύξει μὲ τὰς δικυγεῖς ἑσπέρας. Χαμηλὰ, πολὺ χαμηλὰ, τὸ νερὸ τοῦ χρυσοῦ κέρατος, τοῦ Κερατείου, πρὸς τὸν ὁποῖον ἐξετυλίσσοντο τὰ γειτονικὰ ταῦτα κοιμητήρια, ἦτο κόκκινο, περιφλεγὲς καθὼς ὁ οὐρανός. Ἑκατοντάδες καϊκίων τὸ διηυλάκουν, — αἰώνια σύρε κι' ἔλα τὴν ὥρα ποῦ κλείουν τὰ πολλαπλᾶ παζάρια, ἀλλ' ἀπ' ἐκεῖ, τόσον ὑψηλὰ δὲν ἤκουον οὔτε τὸν βόμβον τοῦ διυλακωμένου ὕδατος, οὔτ τὰς προσπαθείας τῶν κωπηλατῶν. Ὡμοίαζον μὲ μεγάλα ἔν-

τομα εἰς καθρέπτην ἐπάνω παρελαύνοντα. Καὶ ἡ ἀπέναντι ἀκτή, ἡ ὄχθη ἐκείνη τῆς Σταμπούλ ὁλοφάνερα μετεβάλλετο. Ὅλαι οἱ τὴν θάλασσαν χαϊδεύουσαι οἰκίαι, ὅλα τὰ χαμηλώτερα τοῦ τεραστίου καὶ μαγευτικοῦ συνόλου οἰκοδομήματα, μόλις ἀπετυποῦντο καὶ ἐξηφανίζοντο, κάτω ἀπὸ τὴν αἰωνίαν μολυβδο-ιοειδῆ ἐκείνην ἐσπέραν, πλημμυρισμένην ἀπὸ θαλασσίας ἀναθυμιάσεις καὶ καπνούς. Ἡ Σταμπούλ ἤλλασσε μαγευθεῖσα. Τίποτε πλέον δὲν ἐξεχωρίζετο ἐκεῖ, οὔτε τὰ ἐρείπια, οὔτε τὰ κρημνίσματα, οὔτε ἡ πενιχρότης, οὔτε ἀκόμη αὐτὴ ἡ ἀσχήμεια ποῦ καὶ ποῦ νεωτεριστικῶν οἰκοδομημάτων. Καθ' ὁλοκληρίαν τώρα εἶχε μεταβληθῇ εἰς συλουέταν βαθυμενεξεδένου χρώματος διασχιζομένου ἀπὸ λεπτὰς χρυσᾶς γραμμάς, εἰς κολοσσιαῖον ἀποτύπωμα πόλεως γεμάτης ἀπὸ βέλη καὶ θόλους, κειμένον ἀπέναντι ὄρθιον, ἐν εἴδει ἀλεξιπύρου πρὸς ἀποκρουσιν ἀπειλουμένης οὐρανίας πυρκαϊᾶς. Καὶ αἱ αὐταὶ μὲ τὴν μεσημβρίαν φωναί, αἱ οὐράνιαι φωναί, αἱ ἐναργεῖς φωναί, ἤρχισαν πάλιν νὰ ψάλλουν εἰς τοὺς ἀέρας, νὰ προσκαλοῦν τοὺς πιστοὺς Ὀθωμανοὺς διὰ τὴν τετάρτην ἡμερησίαν προσευχήν: *ὁ ἥλιος ἔδυε.*

Καὶ ἡ φυλακισμένη μικροῦλα, πραϋνθεῖσα κάπως, χωρὶς νὰ θέλῃ, ἀπὸ τὴν περιβάλλουσαν ἐξαισίαν γαλήνην, ἀνησυχοῦσε τώρα περισσότερον διὰ τὴν Μελέκ καὶ τὴν Ζεϊνέπ. Ἄραγε θὰ προκάμουν νὰ ἔλθουν εἰς τὴν οἰκίαν της, ἂν καὶ ἐβραδυπόρει ἡ ὥρα;... Καὶ περισσότερον προσεκτικὴ, ἐκύταξε τὴν ἄκραν τοῦ δρόμου ἐκείνου, τὸν ὁποῖον ἐχώριζον αἱ πλαισιαὶ καφεσωταὶ οἰκίαι ἀρ' ἑνὸς, καὶ τὸ τερπνὸν ἐξ ἄλλου βασίλειον τῶν ἀποθαμμένων...

Ἄχ! νά, ποῦ ἔρχονται! Βέβαια αὐταὶ ἦσαν, ἐκεῖ χαμηλά,

τὰ δύο λεπτοφυῆ ἐκεῖνα μαῦρα καὶ χωρὶς πρόσωπον φαντάσματα, ποῦ ἐξῆλθον ἀπὸ τὴν κατοφῆ μεγάλην θύραν. Ἀφοῦ ἔσπευδον, ἀκολουθούμεναι ἀπὸ δύο μαύρους μὲ μακρὰ γιαταγάνια... Τί γρήγορα ποῦ ἀπεφάσισαν, καὶ τί γοργὰ ποῦ ἑτοιμάσθησαν αἱ καϋμέναις μικροῦλες!... Καὶ ἅμα τὰς ἀνεγνώρισε, μὲ τόσην προθυμίαν προστρεχούσας εἰς τὸ ἀγωνιῶδες της πρόσωπον, ἐνόησε πῶς τὰ μάτια της ἐθολώθησαν. Δάκρυα ἀλλὰ γλυκὰ τώρα δάκρυα ἔτρεχον εἰς τὰς παρειάς της.

Καὶ ἅμα εἰσῆλθον ἀφαιρέσασα τοὺς πενθίμους των πέπλους κλαίουσα ἐρρίφθη εἰς τοὺς βραχίονάς των ἡ μελλόνυμφος.

Ἀμφότεραι τὴν ἔσφιγξαν πρὸς τὰς νεαράς των καρδίας, μὲ τὴν στοργικωτέραν εὐσπλαγχνίαν;

— Τὸ ὑποθέτομεν, ἔλα δά, ποῦ δὲν ἦσο εὐτυχής... Ἀλλ ἔλα ποῦ δὲν ἤθελες νὰ μᾶς πῇς τίποτε... Νὰ τὸ ἐλέγαμεν πάλιν ἡμεῖς, ποῦ τόλμη... Ἀπὸ μερικὰς ἡμέρας σ' εὑρίσκαμεν τόσον προφυλακτικὴν, τόσον κρύαν...

— Ἄ! ἀλλὰ γνωρίζετε καλὰ τὸν χαρακτῆρά μου... Εἶνε βλακεία, τό ξεύρω, καὶ ὅμως αἰσχύνομαι νὰ μὲ βλέπουν ὑποφέρουσαν, πάσχουσαν.

Καὶ ἐξερράγη εἰς λυγμούς.

— Καὶ τότε, ἀγάπη μου, διατί δὲν εἶπες τὸ «ὄχι»;

— Ὤμέ! τόσας φορὰς ὡς τώρα εἶπα τὸ «ὄχι»... Ναί, ναί, εἶνε πολὺ μακρὺς, παρ' ὅτι φαίνεται, ὁ κατάλογος ἐκείνων, τοὺς ὁποίους ἠρνήθην!.. Καὶ ἔπειτα, γιὰ σκεφθῆτε καλά: ἔφθασα τὰ εἴκοσι δύο χρόνια, πάω κάτω γεροντοκόρη... Ἐξ ἄλλου αὐτὸς οὗτος ἦ ἕνας ἄλλος ἀδιάφορον, ἀφοῦ πάντοτε κατ' ἀνάγκην θὰ ὑποκύψωμεν ὑπανδρευόμεναι ἕναν!

Μ' αὐτὴν τὴν γλῶσσαν εἶχεν ἀκούσῃ ἄλλας, τὴν προτεραίαν τοῦ γάμου των. Ἡ ἀπάθειά των τὴν ἀπεθύμησε τότε, ἀλλ' ἰδοὺ καὶ αὕτη κατέληγεν εἰς τὸ ἴδιον μοιραῖον. «Ἀφοῦ δὲν εἶν' ἐκεῖνος, ποῦ ἐδιάλεξα καὶ ἠγάπησα, ἔλεγεν ἡ μὲν ἀδιαφόρως τώρα, ἐὰν αὐτὸς εἶνε ὁ Ἀχμέτ ἢ ὁ Μεχμέτ! Δὲν θὰ κάμω παιδιὰ νὰ παραπηγορῶμαι διὰ τὴν παρουσίαν του;» Ἄλλη δὲ πάλιν συγκατένευεν εἰς τὸν πρῶτον ἐλθόντα μνηστῆρα καὶ ἐδικαιολογεῖτο ὡς ἑξῆς: «Διατί τάχα, ὄχι ὁ πρῶτος ἀλλ' ὁ ἀκόλουθος, ἀφοῦ βέβαια οὔτε τὸν ἕνα γνωρίζω περισσότερον τοῦ ἄλλου;... Τί θὰ εἴπω διὰ νὰ τὸν ἀποποιηθῶ;... Καὶ ὕστερα, τί ἱστορίας, γιὰ σκέψου φίλη μου!...» Ὠρὸς Θεοῦ! ἡ ἀπάθεια τούτων τῆς ἐραίνετο ἀκατανόητος, νὰ ὑποκύψουν ἐπὶ παραδείγματι: ὅπως παραδίδονται σὰν δοῦλαι, σὰν σκλάβαι εἰς γάμον!... Ἀλλὰ νά την κι' αὐτὴν τώρα, συγκατατεθεῖσαν εἰς παρομοίαν ἀγοραπωλησίαν, τῆς ὁποίας αὔριον ἦτο ἡ τρομερωτέρα ἡμέρα τῆς λήξεως Κουρασθεῖτα νὰ ἀρνῆται πάντοτε, νὰ παλαίῃ δεκαεννέα ἔτη, κατέληξε καὶ αὐτή, ὅπως αἱ ἄλλαι, νὰ εἰπῇ τὸ «ναί», τὸ ὁποῖον τὴν κατέστρεψε, ἀντὶ νὰ εἰπῇ τὸ «ὄχι», ποῦ θὰ τὴν ἔσωζε, τοὐλάχιστον διὰ κάμποσον ἀκόμη καιρόν. Καὶ τώρα πολὺ ἀργὰ πλέον πρὸς ὀπισθοδρόμησιν, ἔρριφθεν εἰς τὸ χεῖλος τῆς ἀβύσσου: καὶ δὴ αὔριον!...

Ἔκλαιον τώρα μαζῆ, καὶ αἱ τρεῖς. Ἔκλαιον, ἔχυνον ὅλα τὰ δάκρυα, τὰ ὁποῖα ἕνεκα τῆς ὑπεροψίας τῆς νυμφευομένης, ἐπὶ τόσας ἡμέρας συνεκράτησαν. Ὠλόλυζον κυρίως, καὶ ἔχυνον τοῦ μεγάλου χωρισμοῦ τὰ δάκρυα, σὰν νὰ ἔμελλεν ἀπὸ μίαν ἀπὸ αὐτάς...

Ἐνοεῖται, ἡ Μελὲκ καὶ ἡ Ζεϊνὲπ τὴν ἑσπέραν ταύτην δὲν θὰ γυρίσουν εἰς τὴν οἰκίαν των πίσω, ἀλλὰ θὰ πλαγιάσουν

ἐδῶ, εἰς τὴν οἰκίαν τῆς ἐξαδελφούλας των, ὅπως εἶνε συνήθεια μετὰ τὸ πέσιμο τῆς νυκτός, καὶ ὅπως ἔκαμαν συχνὰ ἐδῶ καὶ δώδεκα χρόνια. Πέντοτε μαζῆ, καὶ αἱ τρεῖς παρθένοι εἶχον συνηθίσει συντροφιὰ νὰ κοιμῶνται πότε εἰς τῆς μιᾶς πότε εἰς τῶν ἄλλων, ἀλλὰ πρὸ πάντων ἐδῶ, εἰς τὸ σπῆτι τῆς Κιρκασίας.

Ἀλλ' ὅμως τὴν φορὰν ταύτην, μόλις αἱ σκλάβαι, χωρὶς μάλιστα νὰ λάβουν διαταγήν, ἀπετελείωσαν ἐπὶ τῶν χαμαὶ ταπήτων, τὸ στρώσιμον τῶν μεταξωτῶν στρωμνῶν διὰ τὰς φιλοξενουμένας, μόλις ἔμειναν μόναι, καὶ αἱ τρεῖς, ἐμάντευσαν ὅτι συνεκεντρώθησαν ἐδῶ δι' ἐπικήδειον ἀγρυπνίαν. Ἐζήτησαν καὶ ἐπέτυχαν νὰ μὴ καταβοῦν καὶ παρακαθήσουν εἰς τὸ τραπέζι, καὶ τότε, ἕνας μαῦρος ἀγένειος, μὲ μοῦτρα παχυτάτου γουλᾶ, τοὺς ἔφερε εἰς ἕνα ροδινοβαμμένον δίσκον, τὸ μικρόν των δεῖπνον, τὸ ὁποῖον δὲν εἶχον κατὰ νοῦν οὔτε νὰ ἐγγίσουν κἄν.

Κάτω, εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ φαγητοῦ, ἡ κοινὴ των γιαγιά, ὁ πασιᾶς, πατέρας τῆς μελλονύμφου καὶ ἡ δεσποινὶς Μπονωντέ-Σαὶν-Μιρὸν, ἐδείπνουν βουβαὶ πλέοντες εἰς θανάσιμον σιωπήν. Ἡ μάμμη, ἕνεκα τῆς τοιαύτης συμπεριφορᾶς καὶ στάσεως τῆς κόρης τῆς θυγατρός της, πλέον ἢ ποτὲ ἐξαγριωμένη, πολὺ καλὰ ἐγνώριζε τί νὰ τῆς αἰτιασθῇ, ἐμέμφετο δηλαδὴ τὴν νεωτέραν ἐκπαίδευσιν καὶ τὴν παιδαγωγόν. Καὶ παρ' ὅλα ταῦτα τὴν μικροῦλαν ταύτην, τὴν γεννηθεῖσαν ἀπὸ τὸ ἴδιον της αἷμα, αἷμα ἄσπιλον μουσουλμανίδος, καὶ μετὰ ταῦτα τόσον χαϊδευθεῖσαν ὥστε ἔγινε σὰν πολὺ χαϊδεμένο παιδί, τοῦ ὁποίου δὲν ἤλπιζον πλιὰ τὴν ἐπιστροφήν, εἰς τὰ ἀρχαῖα των ἤθη καὶ ἔθιμα, εἰς τὰς κληροδοτηθείσας παραδόσεις, ναί, τὴν ἀγαπᾷ ὑπερβο-

λικά. Ἐθεώρει ὅμως καλὸν νὰ φαίνεται αὐστηρὰ καὶ σοβαρά. Καὶ τὴν σημερινὴν ἀκόμη, ἡμέραν τελευταίαν ἐνώπιον τῆς ὑποκώφως προσβαλλομένης ταύτης ἀνταρσίας, ἀνταρσίας ἀκαταλήπτου ἐπεθύμει περισσότερον νὰ ἐξογκώσῃ τὴν ψυχρότητα καὶ σκληρότητά της. Καὶ ὁ Πασιᾶς ἀκόμη, αὐτὸς ποῦ εἰς ὅλην του τὴν ζωὴν τὴν ἐνέπλησε εὐργεσιῶν, καὶ τὴν ἐχάϊδευσε σὰν μοναχοπαιδι σὰν μιὰ σουλτάνα *τῶν χιλίων καὶ μιᾶς νυκτὸς τῆς Χαλιμᾶς*, καὶ ὁ ὁποῖος εἰς ἀντάλαγμα εἶχε κερδίσει μίαν τόσον γλυκειὰν καὶ ἄρρητον στοργήν, καὶ αὐτὸς ἀκόμη δὲν κατελάμβανε περισσότερον τὰς γραίας πενθερᾶς του, γυναικὸς τοῦ 1320, καὶ ἐξωργίζετο μαζή της. Ὄχι, ἦτο πάρα πολύ, τὸ τελευταῖον της καπρίτσιο: νὰ προσποιῆται τὴν μικρὰν μαρτυρα, διότι, εἰς τὴν ἡλικίαν νὰ τῆς δώσουν ἕνα κύριον, τῆς ἐδιάλεξαν ἕνα εὔμορφο παλληκάρι, πλούσιον, ἀπὸ μεγάλην οἰκογένειαν, καὶ εὐνοούμενον ὑπὸ τῆς Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος!... Καὶ τέλος, καὶ αὐτὴ ἡ καῦμένη ἡ παιδαγωγός, αὐτὴ ποῦ ἐνόμιζε τὸν ἑαυτόν της ἀπολύτως ἀθῶαν διὰ τὴν προκειμένην μνηστείαν, αὐτὴ ποῦ ἦτο πάντοτε ἡ ἔμπιστος καὶ ἐπιστήθιος φίλη. Διατί ἄραγε δὲν τὴν ἤθελε πλησίον της, μαζή της, ἐκεῖ ἐπάνω συντροφιά, κατὰ τὴν ὑστερινὴν ταύτην νυχτιάν, ἀφοῦ ἡ πολυαγαπημένη της μαθήτρια, τὴν προσεκάλεσε εἰς τὴν οἰκίαν της διὰ τὸν γάμον;...

Καὶ ὅμως ἰδοὺ τὸ ἐναντίον, αἱ τρεῖς ἰδιότροποι μικροῦλαι—ἄλλως τε δὲν ὑπῆρξεν ὅτι θὰ τὴν ἐλύπουν δὲ καὶ τόσον—εἶχον ἐπιθυμήσει νὰ μείνουν μόναι, τὴν βραδυὰν τῆς παραμονῆς τέτοιου χωρισμοῦ

Διὰ παντὸς πλέον ἐτελείωσαν αἱ ἑσπερίδες των, ὅπου,

-Η κοκκινόξανθη Μελέκ

ὁλομόναχαι καὶ αἱ τρεῖς, εἰς τὸν θάλαμον τοῦτον, τὸν αὔριον ἀκατοίκητον, καὶ τὸν ὁποῖον ἔπρεπε νὰ ἀποχαιρετίσουν διὰ βίου, συνηθροίζοντο . . . Καὶ διὰ νὰ μετριάσουν τὴν θλιβερὰν του μελαγχολίαν, ἤναψαν ὅλα τὰ κηρία τῶν λυχνοστατῶν, καὶ τὴν μεγάλην ὑπόστηλον λάμπαν,—τῆς ὁποίας τὸ ἀμπαζούρ, κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐπικρατοῦσαν ἀκόμη μόδαν, ἦτο εὐρύτερον ὀμβρέλλας, ἐν σχήματι πετάλων ἀνθέων.

Καὶ ἐξηκολούθησαν τὴν ἐπιθεώρισεν, διηυθέτουν καὶ κάποτε κατέστρεφον μύρια μικρὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα ἐφύλαξαν μακρὸν καιρὸν ὡς πολυτιμότατα ἀντικείμενα. Ἐσυνείθιζον νὰ θέτουν στὰ μαλλιά των, τὰς ἀπὸ χρυσᾶ ἢ ἀργυρᾶ σχοινία δέσμας ἐκείνας τῶν νυμφῶν, τὰς ὁποίας κατόπιν διετήρουν αἱ δεσποινίδες τῆς τιμῆς των, μέχρις ὅτου ἔλθῃ καὶ ἡ ἰδική των ἡ σειρά. Τοιαῦται ἦσαν, ἐδῶ κ' ἐκεῖ, δεμέναι μὲ κομβους ἀπὸ τὰς προμετώπας τῶν καθρεπτῶν, ἢ εἰς αὐτὰ ἀκόμη τὰ μεσότοιχα τοῦ δωματίου, καὶ αἱ ὁποῖαι ταῖς ἐπενθύμιζον τὰ εὔμορφα καὶ ὠχρὰ πρόσωπα τῶν πασχουσῶν ἢ ἀποθανουσῶν ἤδη φίλη-νάδων των. Μέσα εἰς μίαν ντουλάπαν ὑπῆρχον κούκλαι, τὰς ὁποίας τρυφερὰ ἠγάπησαν ἄλλοτε, θραυσμένα ἀθύρματα, λουλούδια μαραμένα, ἐντελῶς μικρὰ παραπονεμένα λείψανα τῆς παιδικῆς των ἡλικίας, τῆς πρώτης των νεότητος, τὰς ὁποίας ἐπέρασεν μαζῆ ἀδελφωμέναι, ἀνάμεσα τῶν τοίχων τούτων τῆς παλαιᾶς ἐκείνης κατοικίας. Ἦσαν ἀκόμη ἐντὸς ζωγραφισμέναι ἢ ὑπ' αὐτῶν τῶν ἰδίων κεντημέναι, φωτογραφίαι νεαρῶν τῶν πρεσβειῶν γυναικῶν, ἢ καὶ νεαρῶν μουσουλμανίδων μὲ *ἐπισήμους ἐσθῆτας ἐσπερίδων*, τὰς ὁποίας θὰ ἐξελάμβανέν ὁ τυχὼν ὡς χριμψοπρεπεστάτας Παρισινὰς, καθ' ἣν περίπτωσιν δὲν εἶ-

χον τὸ μικρὸν ὀρνιθοσκάλισμα ἀπὸ ἀραβικοὺς χαρακτῆρας κάτω τὰς σκέψεις των ἢ τὰς ἀφιερώσεις των. Εὑρίσκοντο ἀκόμη καὶ αὐτὰ τὰ πενιχρὰ παιγνιδάκια, τὰ ὁποῖα τοὺς περασμένους χειμῶνας εἶχον κερδίσει εἰς τὰς χάριν ἀγαθοεργίας ὀργανουμένης λοταρίας ὑπὸ τῶν μουσουλμανίδων κυριῶν κατὰ τὰς ἀγρυπνίας τοῦ Ραμαζανίου. Ταῦτα δὲ τὰ τελευταῖα, οὔτε σκιᾶν ἀξίας δὲν ἐκέκτηντο, ἀνεκάλουν μόνον εἰς τὴν μνήμην των στιγμὰς τῆς ζωῆς των ταύτης παρελθούσας, ζωῆς, τῆς ὁποίας ἡ ἐπάνοδος ἦτο ἀδύνατος πλέον, πρᾶγμα ποῦ ἀπετέλει τὸ ἀντικείμενον τῆς λύπης των.. Ἦσαν ἀκόμη δῶρα εἰς κάποιας κυρίας, μερικὰ δὲ τούτων ἦσαν πολυτελέστατα καὶ πολύτιμα, ὅπως τὰ ὁποῖα εἶχε ταξιθετήσῃ ἡ Δὶς Ἐσθὴρ Μπουὼ ἀπαράλλακτα ὅπως εἰς τὰς ἐκθέσεις, ἀλλὰ ταῦτα δὲν ἐκίνουν ποσῶς τὸ ἐνδιαφέρον τῶν μικρῶν σὰν νὰ ἦσαν ἁπλᾶ καὶ εὐτελῆ φροῦτα.

Ἅμα δ' ἔληξεν ἡ ἐπιθεώρησις αὕτη, ἤκουσαν πάλιν ν' ἀντηχοῦν, ἐπάνω εἰς τὰς οἰκίας, αἱ ὡραῖαι εὔηχοι φωναί: διὰ τὴν πέμπτην προσευχὴν τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἐκάλουν τοὺς πιστούς.

Τότε, διὰ νὰ ἀκούσουν καλήτερα αἱ νεάνιδες ἦλθαν καὶ ἐκάθησαν εἰς ἕνα ἀνοιγμένο παράθυρο, καὶ ἀπ' ἐκεῖ, ἠμποροῦσε κανεὶς νὰ ἀνάπνευσῃ τὴν ἡδεῖαν δρόσον τῆς νυκτός, τὴν ὁποίαν ἀποπνέουν αἱ κυπάρισσοι, νὰ ἀναπνεύσῃ τὰ ποικίλα ἀρώματα καὶ τὸ θαλάσσιον ὕδωρ. Ἦτο ἀνοικτὸν τὸ παράθυρόν των, ἀλλὰ τὰ καφάσια ἦσαν ἐκεῖ σφραγισμένα—αὐτὰ δὰ ὑπονοεῖται, καὶ ἐπὶ πλέον ἰφύλασσον τὰ σιδερένια κιγκλιδωτά, χωρὶς τὰ ὁποῖα κἀμμία τούρκισσα δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ παρατηρήσῃ ἔξω. Αἱ σθράνιαι φωναὶ ἐξηκολούθουν νὰ τραγουδοῦν ὁλοτρόγυρα,

καὶ μακρύτερα, ἄλλαι τοιαῦται ἐνόμιζες πῶς ἀπαντοῦσαν, Ἦσαν ἄπειρα τὰ τραγούδια ταῦτα ποῦ ἔπιπτον ἀπὸ τὰ ὕψη τῶν μιναρέδων τῆς Σταμπούλ καὶ διέσχιζον τὸν κοιμώμενο κόλπον, φερόμενα διὰ τῆς εὐηχίας τῆς θαλάσσης. Ἀγγελικὰς καὶ οὐρανίας θὰ ἐξελάμβανεν ὁ καθένας, τὰς ἀναπομπὰς ἐκείνας τῶν ὑποκώφων φωνῶν, αἱ ὁποῖαι ὅλαι μαζὶ ἐξεχύνοντο ταὐτοχρόνως εἰς τοὺς αἰθέρας, προσκαλοῦσαι τοὺς πιστούς.

Βραχὺ ὅμως διήρκεσε τοῦτο, καὶ μόλις, οἱ μουεζίναι ὅλοι καὶ ὁ καθένας χωριστὰ, εἰς τοὺς τέσσαρας ἀνέμους ἔρριψαν τὴν ἀπὸ ἀμνημονεύτων χρόνων ἐκ παραδόσεως θρησκευτικὴν φράσιν, σιωπὴ ἀτέρμων ἐπηχύθη μὲ μιᾶς πανταχοῦ. Τώρα ἡ Σταμπούλ ἀναμέσον τῶν διαμέσων τῶν ὁλομαύρων καὶ ἐγγύτατα κειμένων κυπαρίσσων, διεγράφετο κυανωπὴ, ἐπάνω εἰς τὸν λουσμένον ἀπὸ τὸ φέγγος τῆς σελήνης οὐρανόν, ἀνεφαίνετο μία Σταμπούλ ἀτμώδης καὶ ὁμιχλώδης, μία Σταμπούλ γιγαντιαίως μεγαλωμένη, μία Σταμπούλ μὲ τεραστίους θόλους καὶ τρούλλους, καὶ ἡ ὑπέργηρός της καὶ ἡ ἰδία πάντοτε σιλουέτα ἐστίζετο τώρα ἀπὸ ἀμέτρητα πυρσὰ, ἀνταυγαζόμενα εἰς τὸ νερὸ τοῦ κόλπου. Ἐρωτοῦσαν ἀναμεταξύ των ἐὰν αἱ διάσημοι τῆς Δύσεως πόλεις (πόλεις τὰς ὁποίας μόνον ἐξ εἰκονογραφιῶν ἐγνώριζον, καὶ τὰς ὁποίας δὲν θὰ ἴδουν ποτέ, ἀφοῦ αἱ Μουσουλμανίδες δὲν ἔχουν ποσῶς τὸ δικαίωμα νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν πάτριον τουρκίαν), ἐὰν ἡ Βιέννη, ἐὰν τὸ Παρίσι, ἐὰν τὸ Λονδῖνον εἰμποροῦσαν νὰ δώσουν παρομοίαν ἐντύπωσιν, ὡραιότητα καὶ μεγαλεῖον. Καὶ ταῖς κατέβαινεν ἀκόμη νὰ περάσσυν πρὸς τὰ ἔξω τὰ δάκτυλά των, διὰ μέσου, ἀπὸ τὰς τρύπας, τῶν τετραγωνιδίων, ὅπως πάντοτε εὐχαριστοῦνται νὰ κάμουν οἱ φυλακισμένοι, καὶ μία τρελλὴ ἐπιθυμία τὰς κατελάμβανεν ταχεῖ-

δίων, ἐπιθυμία νὰ γνωρίσουν τὸν κόσμον, — ἢ νὰ περιπατήσουν τουλάχιστον μία φορὰ, ἐπὶ μίαν ὥραίαν, σὰν τὴν τωρινὴν νύκτα, ἐλευθεραι εἰς τοὺς δρόμους τῆς Κωνσταντινουπόλεως — ἢ τουλάχιστον νὰ προχωρήσουν μόνον μέχρι τοῦ ὑπὸ τὰ παράθυρά των ἐκτεινομένου νεκροταφείου ἐκείνου... Φεῦ! τὰς νύκτας δὲν μποροῦν νὰ ἐξέλθουν αἱ Μουσλουμανίδες...

Ἡ σιωπὴ, ἡ νέκρα, ἡ ἀπόλυτος σιγὴ, ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐκάλυπτε τὴν παλαιὰν ἐκείνην συνοικίαν των τοῦ Κασὶμ Πασιὰ, μὲ τὰς κλεισμένας της οἰκίας.

Ἡ ὀχλοβοὴ καὶ ὁ θόρυβος τοῦ Σταυροδρομίου — ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχει μιὰ ζωὴ νυκτερινὴ, ὅπως εἰς τὰς πόλεις τῆς Δύσεως — πρὸ πολλοῦ ἐξέπνεε πρὶν ἀκόμη ἐδῶ φθάσει. Πρὶν ἀκόμη τῆς πέμπτης προσευχῆς, εἶχεν ἀπελευθερωθῇ ὁ κόσμος ἀπὸ τοὺς δαιμωνιώδεις συριγμοὺς τῶν ἀτμοπλοίων, ποῦ ὡς μύρμηκες ἔσπευδον δαιμωνιωδῶς ἔμπροσθεν τοῦ Σεράϊ-Βουρνοῦ, διότι ἐκεῖ ἡ ναυσιπλοία σταματᾷ, πρὶν ἀκόμη ἐπικαθήσῃ τὸ σκότος. Καὶ μέσα εἰς τὴν ἀνατολικὴν ταύτην ἠρεμίαν, κάπου κάπου, ἕνας μόνον κρότος ἐδονεῖτο, κρότος χαρακτηριστικός, κρότος ποῦ δὲν ὁμοιάζει μὲ κανέναν ἄλλον, κρότον τῶν νυκτῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ κρότος ποῦ ἀπαράλλακτα ἤκουσαν ἐπὶ αἰῶνας προτίτερα οἱ τοῦρκοι: τάκ, τάκ, τάκ, τάκ! ἐπάνω εἰς τὰ παλαιὰ πλακόστρωτα πεζοδρόμια. Ἕνα τάκ, τάκ, περισσότερον ἀκόμη πλατυνόμενον, ἕνεκα τῆς λυπητερᾶς εὐηχίας τῶν δρόμων, ποῦ ψυχὴ πλιὰ δὲν περιοῦσεν. Ἦτο τῆς συνοικίας ὁ νυκτοφύλαξ, ὁ ὀπίσω μὲ *γεμερὶ* εἰς τοὺς πόδας, βραδύτατα διέσχιζε τοὺς δρόμους τῆς συνοικίας καὶ ἐκτυποῦσε μὲ τὸ ραβδὶ τὰς πέτρας. Καὶ μακρυσμένα, ἄλλοι νυκτοφύλακες ἀπαντοῦσαν

πράττοντες τὸ ἴδιον. Καὶ ἐπανελαμβάνετο τοῦτο, ἀλληλοδιαδόχως δι' ὅλης τῆς ἀπεράντου πόλεως, ἀπὸ τοῦ Ἐγιοὺπ μέχρι τοῦ Ἐπταπυργίου, καὶ κατὰ μῆκος τοῦ Βοσπόρου, τῆς Προπόντίδος, τοῦ Εὐξείνου, καὶ σὰν νὰ ἔλεγεν εἰς τοὺς κατοίκους: « Κοιμηθῆτε, κοιμηθῆτε, εἶμεθα ἐδῶ μὲ μάτια ἄγρυπνα καὶ φρουροῦντα ἕως νὰ ξημερώσῃ, κατασκοπεύοντες τοὺς λωποδύτας καὶ κλέπτας καὶ παραμονεύοντες τὰς πυρκαϊάς ».

Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν, κάποτε, αἱ νεανίδες ἐλησμονοῦσαν ὅτι ἦτο ἡ ὑστερνὴ βραδειά. Καὶ ὅπως συμβαίνει τὰς παραμονὰς τῶν μεγάλων τῆς ζωῆς μεταβολῶν, παρεσύροντο ἐρωμαιοι ὑπὸ τῆς αὐταπάτης των, αὐταπάτης προερχομένης ἐκ τῆς ἠρεμίας τῶν ἀπὸ τοσούτων χρόνων γνωστῶν των πραγμάτων. Μέσα εἰς τὸν θάλαμον τοῦτον ὅλα εἰς τὰς θέσεις των καὶ ὅλα εἶχον τὴν καθημερινήν των μορφήν... Ἀλλὰ κάθε φορὰν ποῦ ἀνεμέλποντο αἱ φωνφδίαι ἐκεῖναι ἐνεθυμοῦντο τὸν μικρὸν θάνατον, διότι αὔριον ἦτο ὁ χωρισμὸς, τὸ τέλος τῆς ἀδελφικῆς των ἀγάπης, ἡ κατάρρευσις ὅλου τοῦ ἀγαπημένου των παρελθόντος.

Ἄχ! τὸ αὔριον τοῦτο, διὰ τὴν μελλόνυμφον!... Ὁλόκληρον μιὰν ἡμέραν ποῦ θὰ παίζει κωμῳδίαν, ὅπως τὸ ἀπαιτεῖ ἡ ἐθιμοταξία, καὶ πρέπει νὰ τὴν παίξῃ τελείαν μὲ πᾶσαν θυσίαν. Ὁλόκληρον τὴν ἡμέραν ἐκείνην, νὰ χαμογελᾷ 'σὰν τὸ εἰδωλον, νὰ μειδιᾷ εἰς τὰς κατὰ δωδεκάδας φιλίας, νὰ χαμογελᾷ εἰς τὰς ἀπειραρίθμους ἐκείνας περιέργους, αἱ ὁποῖαι ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῶν μεγάλων ἐπιστήμων γάμων εἰσβάλλουν κατακλύζουσαι τὰς οἰκίας. καὶ ἔπρεπε νὰ εὑρίσκῃ λόγια γλυκὰ, νὰ ἀποδέχεται μὲ εὐχαριστησιν τὰ συγχαρητήρια. Ἀπὸ

τὸ πρωΐ ἕως τὸ βράδυ, ἔπρεπε νὰ δείξῃ εἰς ὅλας ταύτας ἕνα πολὺ χαρούμενον καὶ εὐτυχισμένον ὕφος. Νὰ τὸ κρυσταλλώσῃ εἰς τὰ χείλη, εἰς τὸ βλέμμα, παρὰ τὴν κυριεύουσαν αὐτὴν ἐνδομύχως ἀπελπισίαν καὶ φρίκην... βέβαια, ναὶ θὰ χαμογελοῦσε, παρ' ὅλα ταῦτα! αὐτὸ ἐξ ἄλλου ἐπέβαλλεν καὶ ἡ ὑπερηφάνειά της: νὰ ἐφαίνετο ἐκεῖ νικημένη, θὰ ἦτο παραπολὺ ταπεινωτικὸν δι' αὐτὴν τὴν ἀνυπότακτον, ἡ ὁποία καυχησιολογοῦσα διεκήρυξεν, ὅτι κατὰ τὴν θέλησίν της μόνον θὰ ὑπανδρεύετο, αὐτὴ ἡ ὁποία τόσην προπαγάνδαν εὐγλώττως μετήρχετο εἰς τὰς ἄλλας πρὸς ἀνακήρυξιν τῆς γυναικείας σταυροφορίας... Καὶ πόσον σκωπτικῶς θὰ τὴν περιγελοῦσεν ὁ αὔριον ἐξυπνῶν ἥλιος. — «Καὶ ἅμα ἀκόμη, ἔλεγεν, ἐπήρχετο ἡ νύξ, θὰ ἐτελείωνεν ἆρά γε ἡ κωμωδία αὐτη... Ἀλλ' ὄχι, ὕστερα, θὰ διεδέχοντο οἱ μῆνες, τὰ χρόνια, ὁλόκληρος ἡ ζωὴ ποῦ θὰ παρέμενεν ὑποταγμένη, ποδοπατημένη, κακομεταχειρισμένη ἀπὸ τὸν ἄγνωστον τοῦτον κύριον! Φεῦ! καὶ νὰ σκέπτωμαι μόνον πῶς ποτὲ πλέον οὔτε μία ἡμέρα, οὔτε μία νὺξ δὲν θὰ μοῦ ἀνήκει, καὶ τοῦτο χάριν τοῦ ἀνθρώπου τούτου, τοῦ ὁποίου κατέβη ἡ ἰδιοτροπία νὰ νυμφευθῇ τὴν κόρην ἑνὸς Αὐλάρχου! ..»

Τὴν ἔβλεπον αἱ κομψαί της καὶ γλυκεῖαι ἐξαδέλφαι νὰ κτυπᾷ νευρικῶς μὲ τὰ ποδιά της τὸ δάπεδον, καὶ τότε, πρὸς ἀντιπερασπισμὸν τὴν παρεκάλεσαν νὰ παίξουν μαζῆ μουσικὴν δι' ὑστάτην φοράν... Διηυθύνθησαν λοιπὸν εἰς τὸ καλλυντήριον ποῦ ἦτο τὸ πιάνο ἀνοικτόν. Εἰς τὸ καλλυντήριον, σωρεῦται ἀντικειμένων εἰς τὰς τραπέζας, εἰς τὰ κονσόλια, ἐπὶ τῶν ταπήτων, παντοῦ, μαρτυρούντων τὴν πνευματικὴν κατάστασιν τῆς νεωτεριζούσης μουσουλμανίδος. Καὶ ἦτο ἀχόρταστος νὰ δοκιμάσῃ τὰ πάντα, εἰς τὸ φυλακισμένον ἀπομονωτήριόν της,

νὰ ἀποκτήσῃ ὅλα, νὰ μάθῃ, νὰ γνωρίσῃ ἅπαντα Ἦτο προσέτι καὶ ἕνας φωνογράφος (τελευταίας τὴν χρονιὰν ἐκείνην τελειοποιήσεως) μὲ τὸν ὁποῖον διεσκέδασαν μερικὰς ἡμέρας, καὶ ἐμυήθησαν εἰς τὸν θόρυβον εὐρωπαϊκοῦ θεάτρου, εἰς τὰ μωρολογήματα μιᾶς ὀπερέτας, εἰς τὰς βωμολοχίας κωμειδυλλίου, εἰς τὰς κτηνώδεις βλακείας καφωδείου. Ἀλλ' ὅλα τὰ πρὸς ἄλληλα ἀνόμοια μπίμπλὸ ταῦτα δὲν εἶχον καμμίαν ὑπενθύμισιν, δὲν προυκάλουν καμμίαν ἀνάμνησιν, καὶ ἐκεῖ ποῦ ἡ τύχη τὰ ἐτοποθέτησεν, ἐκεῖ θὰ παραμείνουν ὡς ἄχρηστα σκύβαλα, πρὸς μεγάλην χαρὰν τῶν εὐνούχων καὶ τῶν ὑπηρετριῶν.

Ἡ μελλόνυμφος ἐκάθησε πρὸ τοῦ κλειδοκυμβάλου Ἐδίστασε κατ' ἀρχάς, ἔπειτα ἤρχισε νὰ παίζῃ μίαν «Συμφωνίαν» ὑπ' αὐτῆς τῆς ἰδίας συντεθεῖσαν Ἄλλως τε εἶχε μὲ ἐξαιρέτους διδασκάλους σπουδάσει τὴν ἁρμονίαν καὶ διὰ τοῦτο κάποτε εἶχεν ἐμνεύσεις εἰς μηδένα ἄλλον προηγηθείσας καίτοι συχνάκις αὗται ἦσαν ἄγριαι κάπως, ἀλλὰ πάντοτε ἦσαν ἐξαίσιαι. Ἐκεῖ ἀπαντοῦσε κανεὶς τὸ κάλπασμα τῶν Κιρκασίων ἱππέων εἰς τὴν γενέθλιόν των στέππην. Καὶ τίποτε ἄλλο. Ἤρχισεν ἄλλην «Νυκτωδίαν» ἡμιτελῆ ἀκόμη ἀπὸ τῆς προηγουμένης ἀγρυπνίας χρονολογουμένην. Καὶ εἰς τὸν πρόλογόν της διέβλεπέ τις τρομερὰν βάσανον, ὅπου ὅμως ἡ τριγύρω εἰς τὰ πέριξ νεκροταφεῖα γαλήνη κατέληξεν ἐπιβληθεῖσα κυρίαρχος. Καὶ ἀπ' ἔξω, ἀπὸ μακρὰν ἕνας κρότος εἰσέδυε νὰ ἀνακατευθῇ μὲ τὴν μουσικήν της, ὁ εἰδικὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως κρότος : εἰς τὴν θανάσιμον εὐηχίαν τῆς ὁδοῦ, τὰ κτυπήματα τῆς ράβδου τοῦ νυκτοφύλακος.

Κατόπιν ἡ Ζεϊνὲπ ἐπλησίασε νὰ ψάλλῃ συνοδευομένη ὑπὸ τῆς νεωτέρας της ἀδελφῆς τῆς Μελέκ. Ὅπως ὅλαι αἱ τούρκισ-

σαι γυναῖκες, τὴν φωνὴν εἶχε διάπυρον, κατά τι τραγικὴν καὶ τὴν ὁποίαν μὲ πάθος ἐδάνει, πρὸ πάντων εἰς τὰς ὡραίας καὶ σοβαρὰς τῆς ἐξαδέλφης της νότας. Ἐδίστασε καὶ αὐτὴ νὰ ἐκλέξῃ, ἀνακάτωσεν ὁλόκληρον ἕνα τετράδιον χωρὶς ν' ἀποφασίσῃ, ἄνοιξε τέλος ἕνα διάγραμμα τοῦ Γκλούκ, καὶ ὑπέροχα ἐμελῴδησε τὰς ἀθανάτους ἐκείνας ἀράς: «*Τῆς στυγὸς θεότητες, τοῦ θαγάτου λειτουργοί!*» Καὶ ἐκεῖνοι ποῦ πάλαι ποτὲ εἰς τὰ ἀπέναντι νεκροταφεῖα κατέκειντο, ἐκεῖναι τῆς παλαιᾶς Τουρκίας ποῦ ἀνεπαύοντο μέσα εἰς τὰς ρίζας τῶν κυπαρισσίων θὰ ἐξαφνίσθησαν βέβαια, θὰ ἐξεπλάγησαν ἀπὸ τὸ τόσον ἀργὰ φωτόλουστον εἰσέτι παράθυρον, ἀπὸ τὸ παράθυρον ἐκεῖνο ποῦ ἔρριπτε τὴν φωτεινήντου ἀκτινοβολίαν εἰς τὸ σκιερὸν καὶ ἐρεβῶδες βασίλειον. Παράθυρον χωρὶς ἀμφιβολίαν, χαρεμίου ἐὰν λάβωσιν ὑπ' ὄψει τὰ πυκνά του κιγκλιδωτά, ἀλλ' ἀπὸ ὅπου ἐδραπέτευον μελωδίαι τόσον δι' αὐτοὺς ἀλλόκοτοι...

Ἡ Ζεϊνὲπ μόλις ἐτελείωσε τὴν ἔξοχον καὶ θείαν ἐκείνην ρῆσιν «*Ποτὲ, οὐδέποτε θὰ ἐπικαλεσθῶ τὸν σκληρόν σας ὁλ. κτον*» ὁπόταν ἡ μικροῦλα συνοδεύτρια ταῦ ἄσματος ἐσταμάτησεν ἀντιληφθεῖσα ὅτι λανθασμένη χορδὴ ἐδονήθη... Πρὸ μικροῦ πρώτη, ἐκείνη, ἡ παίζουσα, παρετήρησεν ἀνθρώπινον σχῆμα στὰν ἔμπροσθεν τοῦ πιάνου. Σχῆμα ὑψηλὸ καὶ λιπόσαρκες μέ φορέματα σκυθρωπὰ χωρὶς θόρυβον ἀναφανὲν ἀπαράλλακτα ὅπως αἱ ἐξωτικαὶ καὶ οἱ βρυκόλακες...

Βεβαίως δὲν ἦτο τῆς Στυγὸς θεότης, ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἐσήμαινε καὶ καλλήτερον σχεδόν. Πάνω κάτω «κὶφ κὶφ» (1) κα-

(1) κὶφ κὶφ ἀραβικὴ ἔκφρασις γαλλοποιηθεῖσα ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ἐν Ἀλγερίῳ, ἐννοοῦσα τὸ εἶνε τὸ ἴδιον, εἶνε τὸ αὐτὸ πρᾶγμα. Σ.Μ.

τὰ τὴν ἔκφρασιν ποῦ διεσκέδαζε τὴν μικρὰν ἐκείνην Μελὲκ μὲ τὰ κοκκινόξανθα μαλλιά. «Ἦτο ἡ κυρία Χουσνοῦ-Γκιοὺλ, ὁ τρόμος τῆς οἰκίας. Καὶ ταῖς εἶπε: Ἡμάμμη σας, σᾶς διατάσσει νὰ πέσητε καὶ νὰ σβύσητε τὰ φῶτα». Καὶ ἀνεχώρησε χωρὶς θόρυβον ὅπως ἦλθε παγώσασα καὶ τὰς τρεῖς. Εἶχε τὸ πλεονέκτημα νὰ ἐμφανίζεται παντοῦ καὶ πάντοτε, χωρὶς νὰ εἰμπορέσουν νὰ τὴν ἀκούσουν. Εἶνε ἀλήθεια ὅτι τοῦτο, ἔτι μᾶλλον εὐκατόρθωτον εἰς τὰ χαρεμλίκια ποῦ δὲν ἔχουν θύρας ἢ ἀλλαχοῦ που.

Ἀρχαία κιρκασσία σκλάβα, ἡ κυρία Χουσνοῦ-Γκιοὺλ (εὐμορφιὰ τριανταφυλλιᾶς), ἀπὸ τριάκοντα σχεδὸν ἐτῶν ἀπέβη σχεδὸν οἰκιακή, καὶ τοῦτο διότι ἀπέκτησε τέκνον μ' ἕνα γυναικάδελφον τοῦ Πασιᾶ. Τὸ παιδίον εἶχεν ἀποθάνει, καὶ τὴν ὑπάνδρευσαν τότε εἰς τὴν ἔξοχὴν μ'ἕναν ἐπιστάτην. Καὶ ὁ ἐπιστάτης ἀπέθανεν, καὶ μιὰ καλὴν ἡμέραν, νὰ σου ἡ καλὴ, ἀνεφάνη πάλιν, πρὸς ἐπίσκεψιν δῆθεν, φέρουσα μαζί της μερικὰ ἱμάτια, μέσα, κατὰ τὸ παλαιὸν σύστημα, εἰς λινὰ δισσάκια, λοιπὸν ἡ «ἐπίσκεψις» ἐκείνη διαρκεῖ ἔκτοτε εἴκοσι πέντε χρόνια. Ἡ κυρία Χουσνοῦ-Γκιοὺλ, κατὰ τὸ ἥμισυ κυρία συνοδίας καὶ κατὰ τὸ ἥμισυ ἐπιτηροῦσα καὶ κατασκοπεύουσα τὴν νεότητα, σὺν τῷ χρόνῳ ἀπέβη ὁ δεξιὸς βραχίων τῆς γηραιᾶς τῆς οἰκίας ταύτης δεσποίνης. Ἀνατραφεῖσα ἄλλως τε καλῶς ἔκαμνε τώρα καὶ διἰδιον λογαριασμὸν ἐπισκέψεις εἰς τὰς κυρίας τῆς γειτονιᾶς. Ἐγένετο δεκτὴ εὐχαρίστως, τόσον εἶνε ἀνεκτικοὶ καὶ ἰσοπεδωτικοὶ ἐν Τουρκίᾳ, καὶ εἰς αὐτὸν τὸν ὑψηλότερον ἀκόμη κόσμον. Τοιαύτας, δὲ πολλαὶ οἰκογένειαι ἐν Κων)πόλει ἔχουν εἰς τοὺς κόλπους των, ἢ μίαν Χουσνου-Γκιοὺλ, ἢ μίαν Γκιουλχινὰς (τριανταφυλλένια ὑπερέτρια), ἢ μία Σιεμσ-

γκιούλ (ἡλιακὸν ῥόδον) ἢ Πουρκιεμὰλ (ἡ τελεία) ἢ ἄλλως μὲ παρόμειον πρᾶγμα τοῦ ἰδίου εἴδους; καὶ ἡ ὁποία πάντοτε εἶνε μάστιξ. Αἱ γραῖαι ὅμως κυρίαι τοῦ 1320 ἐκτιμοῦν πολὺ τὰς ὑπηρεσίας τῶν παρθεναγωγῶν τούτων, αἱ ὁποῖαι παρακολουθοῦν τὰς νεάνιδας ε ; τὸν περίπατον, καὶ αἱ ὁποῖαι μόλις εἰσέλθουν εἰς τὸν οἶκον κάμνουν τὴν ἔκθετίν των.

Δὲν διαμφισβητοῦν τὸ παράπαν τὴν διὰ μέσου τῆς Χουσνοῦ-Γκιούλ διαβιβασθεῖσαν ἐντολήν. Σιγαλέαι αἱ τρεῖς μικραὶ περίλυποι ἔκλεισαν τὸ πιάνο καὶ ἔσβυσαν τὰς λαμπάδας. Πρὶν ὅμως κατακλιθοῦν, ἐρρίφθησαν εἰς τοὺς βραχίονας ἀλλήλων. Ἔπρεπε νὰ δώσουν τὸν ὕστατον τοῦ χωρισμοῦ ἀσπασμόν. Ἀμοιβαίως ἔκλαιον ὡσεὶ ἡ αὐριανὴ ἡμέρα θὰ τὰς ἐχώριζε διὰ παντός. Δὲν ἐτόλμα νὰ ὁμιλήσουν φοβούμεναι μὴ ξαναφανῇ ὄπισθεν τῆς ὀλίγον ὠθηθείσης θύρας, εἰς τοὺς διαδρόμους ὠτακουστοῦσα Χουνσνοῦ Γκιούλ. Ἀδύνατον νὰ τὰς καταλάβῃ ὁ παυσίλυπος ὕπνος, καὶ κάπου κάπου ἠκούετο ἀναστεναγμὸς ἢ κάποιος λυγμὸς ποῦ ἐφούσκωνεν ἐν ἀπὸ τὰ νεαρὰ ἐκεῖνα στήθη. Ἡ μελλόνυμφος, ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἁθειας καὶ εἰλικρινοῦς ταύτης κατανύξεως καὶ συντριβῆς, προσφόρου εἰς τὴν ἀγωνιώδη κατάστασιν, ἐτρελλαίνετο περισσότερον, ἀναλογιζομένη ὅτι κάθε ὥρα, κάθε λεπτὸν, τὴν ἐπλησίαζεν εἰς τὴν ἀνεπανόρθωτον ταπείνωσιν, πρὸς τὴν τελείαν καταστροφήν. Ναὶ τὸν ἐβδελύσσετο αὐτὴν τὴν στιγμὴν, τὸν ξένον τοῦτον μὲ τὴν «βαρβάρου» βίαν. Μόλις τοῦ εἶχε μισοΐδη τὸ πρόσωπον καὶ ὅμως αὔριον καὶ διὰ πάντοτε πλέον θ' ἀπέκτα ὅλα τὰ δικαιώματα ἐπὶ τοῦ ἀτόμου της. Καὶ ἐπειδὴ ἀκόμη τίποτε δὲν συνετελέσθη, ἔνας πειρασμὸς πολὺ ἰσχυρὸς τὴν κατελάμβανε, νὰ δοκιμάσῃ ἀδιάφορον ποίαν τελευταίαν ἀπόπειραν, νὰ

δραπετεύσῃ, καὶ μάλιστα μὲ κίνδυνον τῶν πάντων . . . Ἀλλὰ πρὸς τί . ! . Ποίαν λοιπὸν προσπάθειαν ἀνθρώπινον εἰμποροῦσε νὰ περιμείνῃ . . . ποῖος λοιπὸν θὰ τὴν εὐσπλαγχνίζετο; . . Ἦτο πλέον ἀργά, νὰ ριφθῇ εἰς τὰ πόδια τοῦ πατρός της, οὔτε τὸ ἐσκέπτετο κἄν . . . Μεσάνυχτα μετ' ὀλίγον. Ἡ Σελήνη ἔρριπτεν εἰς τὸν θάλαμον τὸ φασματῶδές της φέγγος. Εἰσέδυον καὶ εἰς τὰ λευκὰ τῶν τοίχων ἐσχεδίαζον τὰ κιγκλιδώματα καὶ τὰ ἀδυσώπητα ρομβοειδῆ τετραγωνίδια τῶν παραθύρων. Ἐφώτιζον προσέτι τὸ ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν τῆς πριγκηπίσσης ἐδάφιον ἐκεῖνο τοῦ Κορανίου,(1) τὸ ὁποῖον κάθε Μουσουλμανὶς πρέπει νὰ τὸ διατηρῇ εἰς τὸ προσκέφαλόν της καὶ τὸ ὁποῖον ἀπὸ τῆς παιδικῆς της ἡλικίας τὴν ἀκολουθεῖ καὶ εἶνε σὰν μία παντοτεινὴ προστάτις τῆς ζωῆς της προσευχή. Τὸ δ' ἐδάφιον της, ἐπὶ πανὼ ἐκ βελούδου βαθυπρασίνου, ἓν ἀρχαῖον καὶ θαυμάσιον κέντημα, σχεδιασθὲν ὑπὸ διασήμου καλλιγράφου τοῦ παρελθόντος, ἔλεγε τὴν ῥῆσιν ταύτην παρομίαν μὲ τὰς γλυκείας ἐκείνας τοῦ Εὐαγγελίου : « Ὡς ἡ θάλασσα τὰ ἁμαρτήματά μου, εἶνε μεγάλα, καὶ ἡ συγγνώμη σου μεγαλειτέρα ἀκόμη, ὦ Ἀλλάχ ! ».

Ἐπὶ πολὺ ἀκόμη ἀρ' ὅτου ἔπαυσεν ἡ νεᾶνις νὰ πιστεύῃ, ἡ ἱερὰ ἐπιγραφὴ, τοῦ ὕπνου της φύλαξ, ἐξηκολούθει νὰ ἐπιδρᾷ ἐπὶ τῆς ψυχῆς της, καὶ, εἶδος ὑπερτάτης ἀγαθότητος καὶ ὑπάτης συγγνώμης, τῆς εἶχεν ἐπομείνει μία ἀόριστος ἐμπιστοσύνη. Τώρα ὅμως τετέλεσται: Οὔτε πρὸ οὔτε μετὰ τὸν θάνατον δὲν ἤλπιζε καμμίαν εὐσπλαγχνίαν, ἔστω καὶ ἀκαθόριστον. Ναί, μό-

(1) Ἐγὲτ

νη θὰ ὑποφέρῃ, μόνη της θὰ ὑπερασπίζεται ἑαυτήν, καὶ μόνη, θὰ εἶνε ἡ ὑπεύθυνος;!... Τὴν στιγμὴν λοιπὸν ταύτην, ὑπέθετεν ἑαυτὴν ἑτοίμην νὰ προβῇ εἰς ἄκρως ἀντιθέτους ἀποφάσεις.

Ἀλλ' εἰσέτι, τί νὰ ἀποφασίσῃ καὶ πρὸς τί; . . . Νὰ φύγῃ; ἀλλὰ πῶς καὶ ποῦ; ... τὰ μεσάνυκτα, νὰ φύγῃ τυχαίως διὰ μέσου τῶν φρικαλέων ὁδῶν... Καὶ εἰς ποῖον οἶκον θὰ εὕρισκεν ἄσυλον διὰ νὰ μὴ τὴν πάρουν πάλιν;. .

Εἰς σκέψεις ἐκείνας ἡ Ζεϊνέπ, καὶ αὐτὴ ἀκόμη μὴ κοιμωμένη ποσῶς, τῆς ὡμίλησε χαμηλοφώνως. Ἐνεθυμήθη πῶς εἶχον μίαν ἡμέραν τῆς ἑβδομάδος τὴν Παζάρ-Γκιουνῆ καλουμένην (Κυριακὴ) καθ' ἣν προσηύχοντο διὰ τοὺς ἀποθαμμένους, ὡς ὡσαύτως ὤφειλον νὰ πράξουν τὸ ἴδιον καὶ τὴν ἀγρυπνίαν τῆς Πεντστισεμπὲ (Πέμπτης). Εἰς τὸ χρέος τοῦτο οὐδέποτε παρέλειψαν, ἦτο μάλιστα ἓν ἀπὸ τὰ θρησκευτικὰ ἔθιμα τοῦ Ἰσλὰμ τὸ ὁποῖον διετήρουν πιστῶς ἀκόμη. Ὅσον ἀφορᾷ τἄλλα εἶχον προσβληθῇ ὅπως ὅλαι τῆς γεννεᾶς των καὶ τῆς τάξεώς των αἱ Μουσουλμανίδες καὶ μαρανθῇ ὑπὸ τῆς πνοῆς τοῦ Δάρβιν, τοῦ Σοπενχάουερ καὶ τόσων ἄλλων. Καὶ πολλάκις τὰς ἐπέπληττεν ἡ μάμμη της. «Πολὺ θλιβερὸν πρᾶγμα βλέπω κατὰ τὰ γηράματά μου. Βλέπω ὅτι ἐγίνατε χειρότεραι, παρ' ἂν ἐδέχεσθε τὸν χριστιανισμόν, διότι ἐν συνόλῳ, ὁ Θεὸς ἀγαπᾷ ὅλους ἐκείνους ποῦ ἔχουν μίαν Θρησκείαν. Σεῖς ὅμως εἶσθε, αἱ ἀληθεῖς καὶ πραγματικαὶ *ἄπιστοι*, περὶ τῶν ὁποίων τόσον σαφῶς προεῖπεν ὁ Προφήτης ὅτι θὰ ἐνσκήψουν «Ἄπιστοι, μάλιστα μέχρι μυελοῦ ὀστέων, σκεπτικαί, πυρρωνίστριαι καὶ ἀποθαρρημέναι ἀπέλπιδες πολὺ περισσότερον τῶν Εὐρωπαϊκῶν κυριῶν τῆς μέσης τάξεως. Καὶ ὅμως ταῖς εἶχε, ἀπομείνει ἡ προσευχὴ διὰ τοὺς ἀποθαμμένους ὡς καθῆκον, τὸ ὁποῖον δὲν ἐτόλμων νὰ παρα-

λείψουν, πρὸς δὲ καθῆκον ἀπείρως λυκύ. Κατὰ τοὺς θερινοὺς τῶν περιπάτους εἰς τὰ προάστεια ἐκεῖνα τοῦ Βοσπόρου, ὅπου ὑπάρχουν ἔξοχα νεκροταφεῖα, κάτω ἀπὸ τὴν σκιὰν τῶν κυπαρίσσων καὶ τῶν δρυῶν ἐσταματοῦσαν αἰφνιδίως καὶ προσηύχοντο ἐπάνω εἰς κάποιον ἄγνωστον πτωχὸν τάφον.

Ἄναψαν λοιπὸν πάλιν ἀθορύβως τὴν ἀφεγγῆ σχεδὸν καντδήλαν, καὶ ἡ μικρὰ τῆς αὔριον μελλόνυμφος ἔλαβε τὸ Κοράνι, τὸ ἐτοποθέτησεν εἰς ἕνα κονσόλιον, πλησίον εἰς τὴν ἀρνουβὼ κλίνην της. (τὸ Κοράνι ἐκεῖνο, τὸ ἀπὸ μετάξωτοῦ ἐκ Μέκκας μανδηλίου καλυμμένον καὶ ἐξ Ἰνδικοῦ εὐωδιάζον, κάθε μουσουλμανὶς ὀφείλει νὰ κρατῇ εἰς τὸ προσκεφάλαιόν της, εἰδικῶς διὰ τὰς προσευχὰς ταύτας αἱ ὁποῖαι τὰς νύκτας ἀπαγγέλονται). Καὶ αἱ τρεῖς μαζῆ ἤρχισαν μὲ ὁλοένα βαθύτερον χαμηλουμένην βοήν· ἡ δὲ προσευχὴ ὅπως τὸ δροσερὸν καταπραΰνη τὸν πυρετόν, τὰς καθησύχαζεν ὀλίγον κατ' ὀλίγον.

Ἀμέσως μετ' ὀλίγον ὅμως, ὑψηλὴ καὶ σκυθρωπὴ ἐνδεδυμένη γυνὴ χωρὶς θόρυβον πάντοτε περιπατοῦσα ἔφθασε, καὶ ἀφοῤῥητεὶ ἀνοίξασα τὴν ἡμιάνοικτον θύραν, ὅπως αἱ ἐξωτικαὶ ταῖς εἶπε:

— Ἡ μάμμη σας, σᾶς διατάσσει νὰ σβύσητε τὴν καντδήλαν. . . .

— Πολὺ καλά, κυρία Χουσνοὺ-Γκιούλ. Ἐὰν εὐαρεστῆσθε σβύσατέ την μόνη σας, διότι εἴμεθα ἐξηπλωμέναι, καὶ λάβετε τὴν καλωσύνην νὰ ἐξηγήσετε εἰς τὴν μάμμην ὅτι δὲν τὸ ἐκάμαμεν ἐπίτηδες νὰ παρακούσωμεν εἰς αὐτήν, ἀπ' ἐναντίας ἀπηγγείλαμεν τὰς προσευχὰς τῶν ἀποθαμμένων . . .

Τώρα ἦτο ἡ δευτέρα πρωϊνή. Μόλις ἔσβυσεν ἡ κανδήλα, καὶ αἱ τρεῖς νεάνιδες ἐξηντλημέναι ἀπὸ τὰς συγκινήσεις, τὰς θλίψεις, καὶ τῆς ἀνταρσίας ἀπεκοιμήθησαν ταὐτοχρόνως μ' ἕνα γλυκὸν ἤρεμον ὕπνον, παρόμοιον μ' ἐκεῖνον τῶν καταδίκων κατὰ τὴν παραμονὴν τῆς ὑστάτης πρωΐας.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Εἰς τὸ Ἐμπύρ. ἐμπῆ εἰς τὴν συνοδείαν τῶν κυκαρίσσων
ἵνα τὸ τάφος τῆς Νεζιμέ

Μετὰ τέσσαρας ἡμέρας. Εἰς τὴν γωνίαν τῆς πολὺ παλαιᾶς καὶ ἐντελῶς ἀπολυταρχικῆς οἰκίας τοῦ νεαροῦ της αὐθέντου, ἡ νεούπανδρος μένει μόνη, μέσα εἰς τὸ διαμέρισμα τοῦ χαρεμίου τὸ ὁποῖον τῆς ἔδωσαν ὡς ἀτομικήν της αἴθουσαν. Ἦτο αἴθουσα ρυθμοῦ Λουδοβίκου ΙΣ΄., λευκή, χρυσῆ, ὡς ὠχροκύανος πρὸ ὀλίγου μόλις χάριν αὐτῆς διευθετηθεῖσα. Ἡ ἀπ' εὐθείας ἐκ τῆς ὁδοῦ ντὲ λὰ-παὶ ἐλθοῦσα ἐσθὴς της εἶνε ἀπὸ διαφανῆ ὑφάσματα καμωμένη παρομοιάζοντα μὲ νέφη, ἐπιβλητικὰ ὅπως τὸ ἀπῄτει ἡ ἰδιοτροπία τῆς μόδας τὸ ἔτος ἐκεῖνο.

Εἰς μίαν ἄκραν ἐκεῖ, ἕνα ἐξ ἐλεφαντοστοῦν γραφεῖον, ὅμοιον σχεδὸν μ' ἐκεῖνο τοῦ θαλάμου της ἐν Κασὶμ Πασᾶ, καὶ τὰ συρταριά του εἶχον κλεῖθρα ὅπως ὀνειρεύετο.

Ἦτο Παρισινή, ἐνόμιζες, εἰς τὸ σαλόνι της, χωρίς, βέβαια, ὑπονοεῖται πιά, τὰ πυκνὰ κιγκλιδώματα, καὶ ἄνευ τῶν ἐπιγραφῶν τοῦ Ἰσλάμ, ἐδῶ κ' ἐκεῖ ἐπὶ τῶν τοίχων κεντημένων, τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἀλλὰχ καὶ τινων ρητῶν τοῦ Κορανίου, —ἀληθὲς ὅτι θὰ ἐξεπλήσσετο πολὺ εἰς τὸ Παρίσι διὰ τὸ ἐνθρονισμένο ἐκεῖνο θρονί! Ἦτο ὁ θρόνος τοῦ γάμου πολυτελέστατος, ὀλίγον ὑψηλὸς κατὰ δύο ἢ τρεῖς βαθμίδας. Ἄνωθεν μὲ οὐρανὸν

ἐστέφετο καὶ ἐκ τοῦ ὁποίου ἐν εἴδει δεσμίδων λουλουδιῶν ἐκρέμαντο παραπετάσματα ἀπὸ γαλανὴν μέταξαν.

Καὶ νὰ μὴ ἀφίσωμεν τίποτε, εἶνε ἀκόμη ἐκεῖ μέσα καὶ ἡ ἀγαθὴ Κοντζιὰ-Γκιούλ, τῆς ὁποίας ἡ θέα πᾶν ἄλλο ἢ Παρισιάνικη εἶνε. Κοντὰ εἰς ἕνα παράθυρον καθημένη, μουρμουρίζει, ὑποψάλλει χαμηλά, χαμηλὰ κάποιο τραγοῦδι τῆς μαύρης χώρας.

Ἡ μητέρα τοῦ μπέη, κυρία τοῦ 1320 ὀλίγον ἠλίθιος, μὲ τρόπους παλκισᾶς γάτας κατὰ βάθος ἀβλαβὴς, μᾶλλον ἀγαθὴ θὰ ἦτο ἐξαίρετος, ἐὰν δὲν εἶχε τυφλὴν λατρείαν διὰ τὸν υἱόν της. Καὶ ἰδοὺ τώρα κατεθέλχθη, ἐγοητεύθη, ἐμαγεύθη ἀπὸ τὴν χάριν τῆς νύφης της ὥστε χωρὶς νὰ χάσῃ καιρὸν μονάχη της χθὲς τῆς προσέφερε τὸ τόσον ἐπιθυμητὸν πιάνο. Γοργή, χθές, μὲ κλειστὴν ἅμαξαν καὶ συνοδευομένη ὑπὸ εὐνούχου ἐπέρασαν τὴν γέφυραν τοῦ Κερατείου πρὸς ἐκλογὴν ἑνὸς εἰς ἕνα ἀπὸ τὰ πολυτελέστερα καὶ καλήτερα μαγαζεῖα τοῦ Πέραν, καὶ πάραυτα δύο ἀχθοφόροι διετάχθησαν νὰ τὸ φέρουν ἐπ' ὤμου, καὶ μὲ μανέλλας, αὔριον τὴν πρωΐαν εἰς τὴν ὑψηλὴν ἐκείνην συνοικίαν, εἰς τὴν μᾶλλον δύσβατον.

Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὸν νεαρὸν μπέην, τὸν *ἐχθρόν*, οὗτος ἦτο ἕνας ἀπὸ τοὺς κομψοπρεπεστάτους λοχαγοὺς τῆς τουρκικῆς στρατιᾶς, εἰς τὴν ὁποίαν τόσον εὔμορφα ροῦχα καὶ στολαὶ φοροῦνται καλῶς· πράγματι, ἦτο πολὺ ἕνα εὔμορφο παιδὶ μὲ τὴν γλυκειὰ φωνὴ καθὼς τὴν προανήγγειλεν ἡ Κοντζιὰ Γκιουλ καὶ μὲ γέλιο σὰν τῆς γάτας κληροδοτηθὲν εἰς αὐτὸ ἀπὸ τὴν μητέρα του,—ὅσον ἀφορᾷ λοιπὸν τὸν νεαρὸν μπέην. μέχρι τῆς ὥρας λεπτότατον τελείως, ἐπιτηδεύεται οὗτος πρὸς τὴν γυναῖκά του, τῆς ὁποίας ἡ ὑπεροχὴ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὀρθαλμοφανῶς

τοῦ ἐπεφάνη, ἕνα σιωπηρὸν φλὲρτ κατὰ τὸ ἥμισυ περιχαρὴς καὶ κατὰ τὸ ἥμισυ ἅμα εὐλαβής. Καὶ ὅπως τὸ ἐκανόνισαν εἰς τὴν Ἀνατολὴν παρὰ τῷ ὑψηλῷ κόσμῳ, προθυμοποιῆται νὰ τὴν καταχτήσῃ πρὶν ἀκόμη τὴν ἀποκτήσῃ (Διότι ἂν καὶ ὁ μουσουλμανικὸς γάμος εἶνε ἀπότομος καὶ ἀνεπαρκέστατα συγκατατεθειμένος πρὶν τῆς ἱεροτελεσίας, οὐχ ἧττον εἰς ἀνταπόδοσιν μετὰ ἔχει τὰς μετριοπαθείας του καὶ τὰς συστολὰς πρᾶγμα μὴ ὂν ἐν χρήσει παρ' Εὐρωπαίοις)

Καθημερινῶς ὑπηρέτει εἰς τὰ ἀνάκορα τοῦ Γιλδὶζ ὁ Χαμδὴ βέης, τὸ βράδυ ὅμως ἐπιστρέφει ἔφιππος, καὶ ἀναγγελλεσάτ τότε εἰς τὸ διαμέρισμα τῆς γυναικός του, ὅπου παραμένει ὡς πρὸς τυπικὴν ἁπλὴν ἐπίσκεψιν. Μετὰ τὸ δεῖπνον ὅμως περισσότερον οἰκείως ἐπὶ καναπὲ πλησίον της κάθεται, καὶ καπνίζουν μαζὶ τὰ ξανθά του σιγαρέττα. Καὶ ἀμφότεροι τότε, ἀλληλοπαρατηροῦνται, κατασκοπεύονται παρόμοιοι μὲ ἐπιβλεπομένους ἀντιπάλους.

Ἐκεῖνος μὲν τρυφερὸς καὶ κόλαξ συχνὰ πυκνὰ διακοπτόμενος, ἀπὸ σιωπὴν γεμάτην ταραχῶν. Αὕτη δὲ εὐφυεστάτη, καὶ ἐκθαμβωτικὴ ὁσάκις πρόκειται περὶ ἁπλῆς συνομιλίας, ἀλλὰ ταυτοχρόνως ἀφοπλίζουσα μὲ μιᾶς ἐκεῖνον ὑποτασσομένη ἐγκαρτερικῶς ὡς σκλάβα, ὁσάκις ἐκεῖνος προσπαθεῖ νὰ τὴν ἑλκύσῃ εἰς τὸ στῆθός του ἢ ἁπλούσσατα νὰ τὴν φιλήσῃ. Καὶ ἅμα ἠχήσῃ ἡ δεκάτη ὥρα, ἀποτύρεται ἐσπαζόμενος τὴν χεῖρά της... Ἀναμφιβόλως θὰ τὸν ἠγάπα, ἐὰν αὐτὴ μονάχη της τὸν ἐξέλεγε. Ἀλλ' ἡ μικρὰ, ἀτίθασσος πριγκήπησσα τῆς πεδιάδος τοῦ Καρατζκμὶρ καθόλου δὲν ἐκάμπτετο πρὸ τοῦ ἐπιβεβλημένου αὐθέντου... Καὶ μόλα ταῦτα ἐγνώριζε ὅτι πολὺ ἐγγὺς εἶναι ὁ χρόνος καὶ ἀναπόφευκτος ποῦ ὁ αὐθέντης οὗτος ἀντὶ

νὰ τὴν χαιρετᾷ τὸ βράδυ φιλοφρόνως, θὰ τὴν ἀκολουθήσῃ εἰς τὸ δωμάτιόν της. Δὲν θ' ἀντέτασσε τὴν παραμικροτέραν ἔνστασιν καὶ μάλιστα οὔτε τὴν ἐλαχίστην θὰ ἐπροβάλλεν παράκλησιν. Εἶχε μεταβάλλει τὴν ἀτομικότητά της εἰς τὸ εἶδος ἐκεῖνο τοῦ διπλασιασμοῦ, συχνὰ ἀπαντωμένου εἰς τὰς πλείστας νεαρὰς τουρκίσσας τῆς ἡλικίας της καὶ τῆς κοινωνικῆς τάξεως της: «Διὰ συμβολαίου παρεδόθη τὸ σῶμά μου εἰς ἕναν ἄγνωστον, καὶ θὰ τοῦ τὸ φυλάξω διότι εἶμαι τιμία. Ἀλλ' ἡ ψυχή μου τὴν ὁποίαν δὲν συνεβουλεύθησαν καθόλου, μοῦ ἀνήκει ἀκόμη, καὶ θὰ τὴν κρατήσω ζηλοτύπως κλειστήν. ἐπιφυλάτουσσα αὐτὴν διὰ κάποιον, ἰδανικὸν ἐραστήν... τὸν ὁποῖον πιθανὸν νὰ μὴ συναντήσω ποτὲ, καὶ ὁ ὁποῖος ἐν πάσῃ περιπτώσει δὲν θὰ μάθῃ τοῦτο ποτέ.»

Ὁλομόναχη λοιπὸν ἦτο, ὁλόκληρον τὸ δειλινὸν μέσα εἰς τὸ διαμέρισμά της ἡ νεοῦπανδρος.

Καὶ τῆς κατέβαινεν σήμερον, ἐπὶ τῇ προσδωκίᾳ ὅτι ὁ ἐχθρὸς θὰ ἐπιστρέψει ἀπὸ τὸ Γιλδίζ, ἡ ἰδέα νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸ διακοπὲν πρὸς τὸν Ἀνδρέαν ἡμερολόγιόν της, καὶ νὰ τὸ συνεχίσῃ ἀπὸ τὴν καταγραμένην ἐκείνην χρονολογίαν τῆς 28 Ζιλ-χιτζὲ 1318 τῆς ἐγείρας ἡμέρας ἀκριβῶς τοῦ γάμου της. Πρὸς τούτοις τὰ παλαιὰ προηγούμενα φυλλάδια θὰ τῆς σταλοῦν αὔριον ἀπὸ τὴν ἐπιφορτισμένην αὐτὰ φίλην, διότ εὕρισκε τὸ καινούργιον της γραφεῖον ἀρκετὰ ἀσφαλὲς νὰ τὰ κλειθώσῃ μέσα. Καὶ ἀρχίζει νὰ γράφει:

Τῇ 28 ζιλ-χιτζὲ 1318

(19 Ἀπριλίου Ἀλλαφράγκα).

Αὐτοπροσώπως μόνη της πρὸ μικροῦ μ' ἐξύπνησεν ἡ για-

γιά μου (τὴν νύκτα ταύτην κοιμήθηκα τόσον ἐξώρας!..)
«Ἑτοιμάσου γρήγωρα, μοῦ εἶπε, λησμονεῖ- φαίνεται, ὅτι πρέπει νὰ εἶσαι ἕτοιμη εἰς τὰς ἑννέα Τόσον δὲν κοιμοῦνται τὴν ἡμέραν τοῦ γάμου των.»

Πόση εἰς τὸν τονισμὸν σκληρότης! Ἦτο τὸ τελευταῖο πρωὶ ποῦ θὰ ἔμενα εἰς τὸν οἶκόν της, μέσα εἰς τὸν παρθενικόν μου θάλαμον. Καὶ δὲν ἤθελε λοιπὸν νὰ ξεχάσῃ τὴν σκληρότητά της ἔστω μίαν μόνον ἡμέραν τοὐλάχιστον; Ἀνοίγω τὰ μάτια, καὶ βλέπω τὰς ἐξαδέλφας μου; Εἶχον σηκωθῇ ἀθορύβως, καὶ βάζουν τώρα τὸ τσαρτσάφι των, βιάζονται νὰ γυρίσουν εἰς τὴν οἰκίαν των ταχέως, διὰ νὰ ἐξακολουθήσουν ἐκεῖ τὸν καλλωπισμόν των, τὴν ἐνδυμασίαν των, πράγματα ποῦ θὰ διαρκέσουν πολύ. Ποτέ, φεῦ, πλέον δὲν θὰ ἐξυπνήσωμεν ἐκεῖ μαζῆ, καὶ ἀνταλλάσσωμεν τότε μίαν φορὰν ἀκόμη τὸν ὕστατον ἀποχαιρετισμόν. Ἀκούονται τὰ χελιδόνια νὰ τραγουδοῦν ἀνοιχτόκαρδα. Μαντεύεται ὅτι ἡ ἄνοιξις ἔξω λάμπει. Ὑπεράνω τοῦ θυσιαστηρίου μου διαυγὴς καὶ ἡλιόλουστος ἡ ἡμέρα ὑψοῦται. Νομίζω ὅτι πτίγωμαι καὶ κανένας δὲν θέλει νὰ μὲ βοηθήσῃ

Μετ' ὀλίγον διαβολικὴ βοὴ μέσα εἰς τὴν οἰκίαν. Θύραι ἀνοίγονται καὶ κλείονται, βήματα βιασμένα, φρουφροῦ μεταξωτῶν οὐρῶν. Φωναὶ γυναικεῖαι καὶ πρὸς ταύταις ὀξεῖς εὐνοῦχων φωναί Κλάματα καὶ γέλια, ὅρκοι καὶ παράπονα Ἀδιάκοποι ἐρχομοὶ καὶ ἔξοδοι εἰς τὸν θάλαμόν μου, συγγενισσῶν, φίλων, σκλαβῶν, ὁλοκλήρου ἐνὸς ὄχλου ποῦ θέλει νὰ ὑβρίσῃ τὴν γνώμην του διὰ τὸν στολισμὸν τῆς μελλούμενου. Καὶ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἕνας μαῦρος ὑψηλὸς, εὐνοῦχος ἀρχικαλεῖ νὰ τελειώνουν γλήγωρα.

Ἐκτύπησε ἡ ἐννάτη. Τὰ ἀμάξια στέκονται κάτω ἐμπρός. Ἡ συνοδεία ἀναμένει: ἡ πενθερά, αἱ ἀνδρυδέλφαι, ὅλαι αἱ προσκεκλημέναι τοῦ νεαροῦ μπέη. Ἀλλ' ἡ νύμφη δὲν εἶνε ἕτοιμη. Καὶ αἱ περιτρυγυροῦσαι αὐτὴν κυρίαι, προθυμοποιοῦνται τότε νὰ τῆς προσφέρουν τὰς ὑπηρεσίας των. Ἀλλ' ἀκριβῶς ἡ παρουσία των ἐμπερδεύει ὅλα. Τέλος, κευρικὰ τὰς εὐχαριστεῖ καὶ ζητεῖ νὰ τὴν ἀφήσουν ἐλευθέραν. Μόνη της κτενίζεται, περνᾷ πυρετωδῶς τὴν μ' ἄνθη λεμονέας ποικιλλην ἐσθῆτά της, βάζει τὰ διαμαντικά της, τὸν πέπλον της, καὶ τὰς μακρὰς τολύπας τῶν χρυσαφένιων σκιερίων εἰς τὴν κόμην της... Ἕνα μονάχο ἀπέμεινε καὶ εἰς αὐτό, δὲν ἐπετρέπετο οὔτε τὸ χέρι της νὰ φέρῃ, νὰ τὸ ἐγγίσῃ κἂν: τὸ διάδημά της.

Τὸ ζαρὺ ἐκεῖνο ἀδαμάντινον διάδημα, ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὰ ἄνθη τῶν Εὐρωπαίων, ἡ συνήθεια θέλει ὅπως τοποθετήσῃ ἐπὶ τῆς κόμης μία ἀπὸ τὰς παρισταμένας, ἀφοῦ βεβαιωθῇ ἡ ἐκλέξουν μεταξὺ τῶν νεαρῶν γυναικῶν φίλων της **ἡ ὁποία μίαν μόνην φορὰν ὑπανδρεύθη, δὲν διεζεύχθη καὶ προφανῶς εὐδαιμονεῖ εἰς τὸν συζυγικόν της βίον.** Ἡ ἐκλεγεῖσα δ' ὀφείλει νὰ ἀταγηείλει πρῶτον βραχεῖαν τοῦ Κορανίου προσευχὴν καὶ ἔπειτα διὰ τῶν ἰδίων της χειρῶν νὰ ἐπιστέψῃ τὴν μελλόνυμφον. Τῆς προσέφερε συνάμα τὰς συγχαρητηρίους εὐχὰς πρὸς εὐδαιμονίαν καὶ προπάντων τῆς ηὔχετο... **μίαν φορὰ στὴν ζωήν της τοιουτοτρόπως νὰ στεφθῇ** (Μ' ἄλλους λόγους, καταλαμβάνετε Ἀνδρέα, — οὔτε διαζύγιον πλιά, οὔτε νέου γάμος.)

Μία ἐφαίνετο διὰ τοῦτο ἐνδεδειγμένη μεταξὺ τῶν παρισταμένων νεαρῶν γυναικῶν, καὶ ταύτην παμψηφεὶ ἐξέλεξαν· αὕτη ἦτο ἡ Δζαβιδέ, ἡ πολυαγαπημένη μου ἐξαδέλφη. Καὶ τί τῆς ἔλειπε: Νέα, ὡραία, βαθύπλουτος, καὶ μὲ ἕνα φαινόμενον θελκτικώτατον ὑπανδρεύθη κύριον!

Ἀλλ' ἅμα ἐπλησίασεν νὰ **κτυπήσῃ τὴν εὐτυχίαν της** εἰς τὴν κεφαλήν μου, παρετήρησα δύο χονδρὰ δάκρυα νὰ μαργαριταρώνουν τὰ βλέφαρά της. «Δυστυχισμένη μου φίλη, μοῦ εἶπε, κ' ἔλαχεν εἰς ἐμέ; . Δὲν εἶμαι καθόλου δεισιδαίμων, ἀλλὰ δὲν θὰ παρηγορηθῶ ποτέ, διότι ἐγὼ θὰ σοῦ δώσω τὴν εὐτυχίαν **μου**. Ἐὰν κληθῇς νὰ ὑποφέρῃς εἰς τὸ μέλλον, ἀναμφιβόλως θὰ μοῦ φαίνεται, πῶς εἶνε σφάλμα μου, ἔγκλημά μου.. » Ἄρα λοιπὸν καὶ αὐτὴ ἀπελπισμένη αὐτὴ ἡ κατ' ἐπίφασιν ὅλων εὐτυχεστέρα, καὶ αὐτὴ λοιπὸν ἀπηλπισμένη!.. Ὢ! τί δυστυχία!.. Πρὶν ἀκόμη ἐγκαταλείψω, τὴν οἰκίαν ταύτην, κανένας λοιπὸν δὲν θἀκούσῃ τὴν κραυγὴν τοῦ πόνου μου, καὶ νὰ μ' εὐσπλαχνισθῇ.

... Καὶ ὅμως τὸ διάδημα ἐτέθη, καὶ εἶπα: « Εἶμαι ἕτοιμη » Προχωρεῖ, τότε, ἕνας μαῦρος εὐνοῦχος καὶ κρατεῖ τὴν οὐρὰν τῆς ἐσθῆτός μου, καὶ διὰ μέσου τῶν διαδρόμων διευθύνομαι πρὸς τὴν κλίμακα (Οἱ μεγάλοι καὶ ἐπιμήκεις ἐκεῖνοι διάδρομοι, οἱ ἡμέραν καὶ νύκτα ἀπὸ ὑπηρετρίας καὶ σκλάβας ἑστολισμένοι, πάντοτε τῶν θαλάμων μας προηγοῦνται, Ἀνδρέα, διὰ νὰ εἴμεθα πάντοτε ἐκεῖ μέσα σὰν εἰς ποντικοπαγίδα).

Μ' ὡδήγησαν κάτω, εἰς τὴν μεγαλειτέραν αἴθουσάν μας, ὅπου ἦσαν μαζωμένοι ὅλη ἡ οἰκογένεια. Ὤφειλα πρῶτον τὸν πατέρα μου νὰ ἀποχαιρετίσω· τοῦ φιλῶ τὰ χέρια. Μοῦ λέγει λόγια σύμφωνα μὲ τὴν περίστασιν, ἀλλ' ἐγὼ δὲν τἀκούω

Ὁ Ἀνδρέας Λεφῆ

καθόλου. Μὲ παρήγγειλαν νὰ τὸν εὐχαριστήσω ἐδῶ, δημοσίᾳ, δι' ὅλας τὰς περασμένας καλωσύνας του, πρὸ πάντων διὰ τὴν σημερινήν, διὰ τὸν γάμον ποῦ μὲ ἠνάγκασαν νὰ κάμω . . . Ὄχι, αὐτὸ εἶχε ὑπέρτερον τῶν δυνάμεών μου, δὲν ἠμπορῶ. Ἐμπροστά του μένω βουβή καὶ παγωμένη, περιγυρκοῦσα τὰ μάτια, μιλιὰ δὲν βγαίνει ἀπ' τὰ χείλη μου. Συκωμολογήθη ἡ εἰρήνη, μὲ παρέδωκε γαμένην ἐντελῶς, εἶπε δι' ὅλα ὑπεύθυνος. Ναί, νὰ τὸν εὐχαριστήσω ἀλλ' εἰς τὸ βάθος τοῦ ἐγώ μου τὸν καταρῶμαι! . . . Καὶ ἦτο ἄραγε δυνατὸν τὸ φρικαλέον αὐτὸ πρᾶγμα; ἔτσι ἐκεῖ νὰ καταλάβῃ ξαφνικά, πῶς θέλουν νὰ εἶνε ἀποθαμένον τοιουτοτρόπως αὐτὸ τὸ προσφιλέστατόν των ἀντικείμενον! . . . Ὦ! ἡ βδελυκτὴ στιγμή, ἡ στιγμὴ ἐκείνη κατὰ τὴν ὁποίαν πηδᾷ κανεὶς ἀπὸ τὴν στοργικωτέραν ἀγάπην πρὸς τὸ καθαρώτατον μῖσος . . . Καὶ ἐν τοσούτῳ ἐχαμογελοῦσα πάντοτε Ἀνδρέα, διότι εἰς παρομοίαν ἡμέραν ὀφείλει νὰ χαμογελᾷ . . .

Καὶ ὅταν οἱ γηραιοὶ θεῖοι μου ἔδιδον τὴν εὐλογίαν των, αἱ πίνουσαι ἀναψυκτικὰ κυρίαι τῆς συνοδίας ἤρχισαν νὰ φοροῦν τὰ τσαρτσάφια των.

Ἡ νύμφη μόνον δὲν φορεῖ τὸ ἰδικόν της· ἀλλ' οἱ εὐγοῦχοι δαμασκηνὰ μεταξωτὰ κρατοῦν, καὶ σχηματίζουν διὰ νὰ γίνῃ ἀθέατος εἰς τοὺς διαβάτας διάδρομον ἀπὸ τῆς θύρας τῆς οἰκίας μέχρις ἐκείνης τοῦ κλειστοῦ λαρδώ, τοῦ ὁποίου οἱ ὕελοι ἐπικαλύπτονται μὲ ξύλινα διαφράγματα. Ὥρα τέλος πρὸς ἀναχώρησιν καὶ διασχίζω τὸν ἀπὸ ἁπλωμένα μεταξωτὰ διάδρομον. Αἱ δεσποινίδες μου τῆς τιμῆς, μὲ γαλαρὸν δόμιον ἐπάνω εἰς τὴν ἐπίσημον ἀμφίεσιν, ἡ Ζωὴ ἐπ

καὶ ἡ Μελὲκ μὲ ἀκολουθοῦν, καὶ ἀνέρχονται μαζῆ μου, — καὶ ἰδού μας τώρα κλειομένας ἐρημητικῶς εἰς ἕνα κιβώτιον, ἀπὸ τὰ βλέμματα τοὺ κόσμου ἀδιαπέραστον.

Μετὰ τὴν ἐπόχησιν ταύτην, ποῦ μοῦ προξενεῖ ἐντύπωσιν τοποθετήσεως εἰς νεκροκράββατον, παρέρχεται μικρομεγάλη μιά στιγμή. Ἡ πενθερά μου, αἱ ἀνδραδέλφαι μου ποὺ ἦλθαν νὰ μὲ πάρουν δὲν εἶχαν ἀκόμη τελειώσει τὸ σιρόπι των, καὶ βραδύκουν τοιουτοτρόπως ὅλων τὴν ἀναχώρησιν... τόσον τὸ καλήτερον! τὴν κερδίζω τὴν στιγμὴν ταύτην. Ἕνα τέταρτον τῆς ὥρας ὀλιγώτερον, τὸ ὁποῖον εἰς τὸν ἄλλον θ' ἀφιέρωνα.

Ἡ μακρὰ σειρά τῶν ἁμαξῶν κινεῖται, καὶ ἡ ἰδική μου προπορεύεται· τὸ τρικάντισμα ἀρχίζει τότε εἰς τὸ πλακόστρωτον πεζοδρόμιον. Ποσῶς, οὔτε τσιμουδιὰ δὲν ἀνταλλάσσεται. Μέσαεἰς τὸ κινούμενό μας κελλί, σιωπηλαὶ ὁδεύομεν χωρὶς νὰ βλέπωμεν τίποτε. Ὦ! καὶ πόσην ἐπιθυμίαν εἶχον, νὰ θραύσω τὰ πάντα, νὰ τὰ θρυματίσω, ν' ἀνοίξω τὰς θυρίδας, καὶ νὰ φωνάζω εἰς τοὺς διαβάτας « Σῶστέ με, μοῦ κλέπτουν τὴν εὐτυχίον μου, τὰ γιατά μου, τὴν ζωήν μου! » Καὶ τὰ χέρια ουσπῶνται, τὸ χρῶμα κοκκινίζει, τὰ δάκρυα ἀναβλύζουν, ἐνῷ μπροστά μου, αἱ δυστυχισμέναις μικροῦλαις στέκοιν ἀφηρημέναι, πρὸ τῆς προφανοῦς μου ὀδύνης.

Τώρ' ἀλλάσσει ὁ κρότος. Ταμάξια κυλίονται εἰς τὰ σανίδια, εἶν' ἡ ἀτέλειωτος τοῦ Κερατίου γέφυρα... Ὕστερ' ἀπ' ὀλίγον, πράγματι, θὰ εἶμαι κάτοικος τῆς ἄλλης ὄχθης... Διαδέχονται ἔπειτα τὰ πεζοδρόμια τῆς Μεγάλης Σταμπούλ, καὶ νοιώθω τότε πῶς περισσότερον αἰχμαλωτίζομαι. Ἐπλη-

σίασα πολὺ εἰς τὴν ἀποτρόπαιον καὶ εἰδεχθῆ καινούργιαν μου φυλακήν... Καὶ τί μακρυσμένη ποῦ εἶνε ἡ πόλις! Ἀπὸ ποίους ἆρά γε δρόμους καὶ ἀπὸ τί δυσβάτους λοξοδρομίας μᾶς φέρουν!... Θεέ μου, πόσον ἀπέχει καὶ πόσον μετ' ὀλίγον θὰ εἶμαι θλιβερὰ ἐξορισμένη!

Τέλος σταματοῦν, καὶ τὸ ἁμάξι μου ἀνοίγεται Μὲ μιὰ γοργὴ ματιά, διακρίνω ἀναμέσον πλῆθος, ἐμπρὸς εἰς τὴν σκυθρωπὴν θυρίδα: εὐνούχους μαύρους μὲ ρεδιγκότα, καβάσιδες παραφορτωμένους μὲ χρυσόν καὶ στολίδια, ἐπιστάτας μὲ «σελβάρια» καὶ τὸν νυκτοφύλακα ἀκόμη μὲ τὸ μακρύ του ραβδί. Κ' ὕστερα, κράκ! ἀπλώθησαν ἀπὸ τὴν ἄκρην τῶν βραχιόνων οἱ δαμασκηνοὶ πέπλοι, ἀπαράλλακτα ὅπως καὶ κατὰ τὴν ἀναχώρησιν, καὶ μὲ καλύπτουν. Γίνομαι πάλιν ἀθέατος, καὶ δὲν βλέπω τίποτε πλιά. Τρελλαμένη σχεδὸν βουτῶ πάλιν εἰς τὸν ἀπὸ μέταξαν νέον διάδρομον, τοῦτον — καὶ εἰς τὴν ἄκραν, φθάνω εἰς προαύλιον γεμᾶτο λουλούδια, ὅπου νεαρὸς ξανθὸς ἀνήρ, φέρων τὴν ἐπίσημον στολὴν λοχαγοῦ τοῦ ἱππικοῦ, ἦλθε πρὸς συνάντησίν μου. Καὶ οἱ δύο μὲ χαμόγελο 'στὰ χείλη, ἐρωτηματικὸν καὶ ὑπερόχως προκλητικὸν ἀνταλλάσσομεν βλέμμα: τετέλεσται, εἶδον τὸν αὐθέντην μου, καὶ ὁ αὐθέντης μου μὲ εἶδε...

Προσκλίνει, μοῦ προσφέρει τὸν βραχίονα. μὲ ὁδηγεῖ εἰς τὸ πρῶτον πάτωμα, ὡς αἰρομένη, ὅπου ἀναβαίνω· μὲ φέρει εἰς τὸ βάθος μεγάλης αἰθούσης, εἰς ἕνα θρόνον μὲ τρεῖς βαθμίδας, ὅπου καὶ κάθημαι ἐκεῖ μὲ χαιρετᾷ πάλιν καὶ φεύγει· ὁ ρόλος του, ἐτελείωσε διὰ τὴν ἑσπέραν ταύτην... Καὶ τὸν βλέπω φεύγοντα· εἰς ἕνα κῦμα ἀπὸ γυναῖκας

προσκρούει, κῦμα ποὺ εἰσβαλόν ἐπλημμύρισε τὰς κάμαρας, τὰ σαλόνια· κῦμα ἀπὸ γάζας αἰθερίας, κῦμα ἀπὸ πολυτίμους λίθους, ἀπὸ γυμνοὺς ὤμους· πουθενὰ πέπλος, οὔτε εἰς τὰ πρόσωπα, οὔτε εἰς τὰ ἀδαμαντόστικτα μαλλιά των· ἀπὸ τὸ κατώφλιον ἤδη, ἔπεσαν κάτω, ὅλα τὰ τσαρτσάφια· δὲν διέφερον καθόλου ἀπὸ Εὐρωπαίας κυρίας μὲ τουαλέταν ἐσπερίδος, — καὶ ὁ νεόνυμφος, ὁ ὁποῖος οὔτε εἶδε ποτὲ πρόμοιόν τι, μοῦ φαίνεται ταραγμένος, παρὰ τὴν εὐχέρειάν του. Ἦτο ὁ μόνος ἀρσενικός, μέσα εἰς τὸ γυναικεῖον τοῦτο τέναγος χαμένος, καὶ ἐγέρετο ὁ σκοπὸς ὅλων τῶν ἐταστικῶς ἐξογυχιζόντων τούτων βλεμμάτων.

Κ' αὐτὸς, ἐτελείωσε τὸ μέρος του· Ἀλλ' ἐγὼ, ὅλην τὴν ἡμέραν πρέπει νὰ ὑποκρίνωμαι τὸ περίεργον καὶ σπάνιον θηρίον, ἐπάνω εἰς τὸ πρὸς ἐπίδειξιν θραυί μου. Πλησίον μου, ἀπὸ τὴν μίαν πλευρὰν ἡ δεσποινὶς Ἐσθὴρ Μπορὼ, ἀπὸ τὴν ἄλλην ἡ Ζεϋλὲπ καὶ ἡ Μελὲκ. Καὶ αὐταὶ ἀκόμη εἶχον ἐλαφρωθῇ ἀπὸ τὸ τσαρτσάφι των, καὶ ἔχουν τώρα ἀνοικτὴν ἐσθῆτα, λουλούδια καὶ διαμάντια. Τὰς ἱκέτευσα νὰ μὴ μ' ἐγκαταλείψουν, κατὰ τὴν παρέλασιν ἐκείνην, ἔμπροσθεν τοῦ θρόνου μου, ποὺ θὰ διαρκέσῃ ὅλην τὴν ἡμέραν. Ἀναμφιβόλως ἡ παρέλασις θὰ ἦτο ἀτελεύτητος: ἀπὸ συγγενεῖς, φίλας ἢ καὶ ἀπλούστατα σχετικάς. Καὶ κάθε μία, καὶ καλὰ ἐννοῇ νὰ μ' ἐρωτήσῃ: «λοιπὸν, φιλτάτη, πῶς τὸν εὑρίσκετε;» Ξεύρω κ' ἐγὼ πῶς τὸν εὑρίσκω! ἄνδρα ποὺ μόλις τοῦ εἶδα τὸ πρόσωπον, ἤκουσα δυσκόλως τὴν φωνήν του, καὶ τὸν ὁποῖον δὲν θ' ἀναγνώριζον καθόλου εἰς τὰς ὁδούς... Οὔτε μιλιὰ δὲν μοὔρχεται νὰ πατήσω. Χαμόγελο μόνον, ἀφοῦ τὸ θέλουν, ἢ καλήτερα μί' ἁπλῆ τῶν

χειλέων σύσπασις, μὲ τὸ χαμόγελο ὁμοιάζουσα. Καὶ αἱ ἐρωτῶσαι ἄλλαι μὲν ἔχουν τὴν ἔκφρασιν εἴρωνα καὶ μοχθηράν: εἶνε αἱ θυσήριοι, αἱ ἀντάρτιδες, ἄλλαι δὲ πάλιν νομίζουν ὅτι ἔχουν καθῆκον νὰ προσλάβουν κάποιο ἐνθαρυντικὸν ὕφος: εἶν' αἱ καλόβουλοι, αἱ ὑπομονητικαί. Εἰς τῶν περισσοτέρων ὅμως τὰ βλέμματα μέσα, διαβάζω τὴν ἀνάτασιν πρὸ πάντων θλῖψιν, ἀναμιγμένην μὲ τὸν οἶκτον, διὰ μίαν ἀκόμη ἀδελφήν της, ἡ ὁποία ἐμπίπτει καὶ αὐτὴ σήμερον εἰς τὸ κοινὸν βάραθρον, εἰς τὸν πάγκοινον Καιάδαν, καὶ καθίσταται οὕτω σύντροφός της εἰς τὴν ταπείνωσιν, εἰς τὴν ἀθλιότητά των . . . Ὁλοένα χαμογελῶ μὲ τὰ χείλη . . . Ἔτσι λοιπόν, ὅπως τὸν ἐφανταζόμην ἦτο ὁ γάμος! Πληρέστατα ἐβεβαιώθην περὶ τούτου, πρὸ ὀλίγου τὸ διάβασα μέσα εἰς ὅλων τὰ μάτια, ἐκείνων ποὺ πέρασαν ἀπ' ἐμπρός μου! Κ' ἐπάνω στὸ θρονί μου, θρόνον τῆς νεονύμφου, σκέπτομαι, κατόπιν ὅλων τούτων, ὅτι ὑπάρχει μέσον διὰ νὰ ἀπελευθερωθῶ, νὰ γίνω κυρία τῶν πράξεών μου, τῶν σκέψεών μου. τῆς ζωῆς μου, ναί, καὶ ὑπάρχει μέσον, τὸ ὁποῖον καὶ ὁ Ἀλλάχ καὶ ὁ Προφήτης ἐπέτρεψαν: τὸ διαζύγιον! . . . Καὶ πῶς δὲν τὸ τὸ ἐσκέφθην ὀλίγον προτήτερα; .. Μοναθεῖσα καὶ συγκεντρώσασα ἐμαυτήν, ἂν καὶ ἐμειδίων πάντοτε, καταστρώνω ζωηρὰ τὸ νέον μου τῆς ἐκστρατείας σχέδιον, καὶ ἀπὸ τοῦδε προεξοφλῶ τὸ εὐλογημένον διαζύγιον Διότι μ' ὅλα ταῦτα εἰς τὴν χώραν μας, ἅμα θελήσουν, οἱ γάμοι διαλύονται εὐκολώτατα! . . .

Ἀλλὰ πόσον ἐν τούτοις εἶνε χαρίεσσα ἡ παρέλασις ἐκείνη! Εἶν' ἀληθὲς ὅτι θὰ εὐχαριστούμην πολὺ περισσότερον μὲ ταύτην, ἐὰν δὲν ἤμην ἐγὼ ἐκείνη — τὸ εἴδωλον — ποὺ ἤρχοντο νὰ ἴδουν... Δαντέλλαι, γάζαι καὶ ἀνοικτὰ χρώματα, μέσα, τίποτε, ἄλλο, μαῦρο φόρεμα πουθενὰ, νὰ μεταγώσῃ οὕτως εἰπεῖν, κιθὼς εἰς τὰς ἐπισήμους εὐρωπαϊκὰς ἑορτάς. Κ' ἔπειτα, Ἀνδρέα, ἐξ ὅσων εἶδα εἰς τὰς πρεσβείας δὲν πιστεύω αἱ ἑορταί σας, νὰ συγκεντρώνουν τόσα θελκτικὰ πρόσωπα, ὅπως αἱ ἰδικαί μας. Ὅλαι αἱ τούρκισσαι — ἐννοῶ φυσικὰ, τῆς νέας γενεᾶς—αἱ εἰς τοὺς ἄνδρας ἀόρατοι, εἶνε τόσον χαρίεσσαι, τόσον τέλειαι, τόσον κιθὼς αἱ γαλαῖ εὐστροφοι, καὶ αἱ κατώτεραι ἀκόμη, ἔχουν τι τὸ εὔμορφο, ἅπασαι ἐν γένει εἶνε εὐάρεστοι τὴν θέαν. Παρευρίσκονται ἀκόμη καὶ κυρίαι γραῖαι τοῦ 1320, τοῦ παλαιοῦ καιροῦ, ἀνακτωμέναι μὲ τὴν νεότητα ποὺ ἔχει μάτια ἐξόχως μελαγχολικὰ καὶ σπινθηρίζοντα, καὶ παρελαύνουν μὲ τὴν πρᾶον καὶ σοβαρὰν φυσιογνωμίαν. μὲ τὰ ἐξαίρετα μαλλιά, ποὺ δὲν τ' ἄσπρισε πνευματικὴ ἐργασία, πλεγμένα ὅπως αἱ ψάθαι, μὲ τὸ ἀπὸ γάζαν τουρβάνι τριγυρισμένο μὲ ἀγκιστρο· εἰδῆ λουλουδάκια καὶ μὲ τὰς πολυτίμους ἐσθῆτας τὰς ἀγορασμένας εἰς Δαμασκὸν διὰ νὰ μὴ κερδίσουν οἱ ἔμποροι τῆς Λυών, ποὺ εἶνε ἄπιστοι, ναί, αἱ γραῖαι ἐκεῖναι κυρίαι, αἱ καλοκάγαθοι, ἀπορροῦσαν καὶ ἐξίσταντο τώρα.. Καὶ ἅμα, κάπου—κάπου περνοῦσε καμμία ὑψηλῆς περιωπῆς, ἂν μὲν ἦτο γραῖα, ὤφειλα νὰ σηκωθῶ, καὶ νὰ τῆς ἀνταποδώσω βαθύτερον τὸν χαιρετισμὸν (1), ἂν δ' ἦτο νεαρὰ, νὰ τὴν παρακαλέσω νὰ σταθῇ μιὰ στιγμοῦλα 'στὸ πλευρό μου.

Ἀλήθεια ἀρχίζω τώρα, μ' ὅλην μου τὴν καρδιὰν, νὰ διασκεδάζω, σὰν νὰ ἦτο δ' ἄλλην, ποῦ παρήλαυνον, καὶ ὅτι

(1) Τὸν Τεμενᾶν.

δὲν ἤμην ἐγὼ ἡ ἀφορμή. Ἀλλάσσει ἐξαφνικὰ τὸ θέαμα, καὶ ἀπὸ τὸ ὕψωμα τοῦ θρόνου μου, τίποτε δὲν μοῦ διαφεύγει. Αἱ ἐξώθυραι διάπλαται ἀνοίγωνται, ὅποια θέλει ἐμβαίνει· γίνεται δεκτὴ κάθε γυναῖκα ποὺ ἐπιθυμεῖ νὰ ἰδῇ τὴν νύμφην, εἴτε εἶνε προσκεκλημένη, εἴτε ὄχι. Κ' ἔρχεται, κ' ἔρχεται πλῆθος ἐκτάκτων, ὅλων ἀγνώστων, ὅσαι τέλος περνοῦσαν ἀπ' ἐκεῖ φέρουσαι ἄλλαι τσαρτσάφι, ἄλλαι γιασμάκι, ὅλα, σὰν ἰσκιώματα μὲ κρυμμένα τὰ πρόσωπα, σύμφωνα μὲ τὴν μόδαν ταύτης ἢ ἐκείνης τῆς ἐπαρχίας. Ὅλαι αἱ καφεσωμέναι καὶ ξανακαφασωμέναι πέριξ οἰκίαι ἀδειάζουν ἀπὸ τὰς κατοικούσας αὐτὰς ἢ ἀπὸ τὰς φιλοξενουμένας των, καὶ ὅλα τὰ ἀρχαῖα ἐνδύματα ἐξάγονται ἀπὸ τὰ κιβώτια. Ἔρχονται γυναῖκες μὲ ἀλλοκότους ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου γραμμισμένας ἀσατικὰς ἐσθῆτας ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν, ἔρχονται Σύριαι λαμποκοποῦσαι, καὶ Περσίδες ὁλόμαυρα φορεμέναι. Περνοῦν ἀκόμη καὶ γραῖδια ἑκατὸν ἐτῶν κυρτωμένα καὶ στηριζόμενα 'στὸ ραβδί των. «Ἡ αἴθουσα τῶν ἐνδυμασιῶν τοῦ μουσείου μας» μοῦ λέγει χαμηλὰ ἡ Μελέκ, περιπαίζουσα κ' αὐτή.

Ἡ τετάρτη κτυπᾷ, ἔφοδος τῶν εὐρωπαίων κυριῶν· τώρα εἶνε τὸ ἐπικινδυνώτερον τῆς ἡμέρας ἐπεισόδιον. Ἀρκετὴν ὥραν τὰς ἐκράτησαν εἰς τὸν μπουφέ, ἔδωσαν πρὸς γεῦσιν διάφορα ἀρτογλυκίσματα, νὰ πίουν τέϊον, ἢ καὶ νὰ καπνίσουν σιγαρέττα, ἀλλ' ἰδοὺ ποὺ ἔρχονται ὡς ἄτακτα στίφη νὰ ἴδουν τὸν θρόνον τοῦ ὡραίου περιέργου θηρίου.

Δὲν εἰμπορῶ νὰ σᾶς τὸ κρύψω, Ἀνδρέα, πάντοτε θὰ φέρουν μαζῆ τους κάποιαν Ἀγγλίδα ἢ Ἀμερικάναν περιηγήτριαν καὶ ζητοῦσαι συγγνώμην δικαιολογοῦνται, ὅτι πολὺ

ἐκεντήθη ἡ περιέργειά της καὶ ἐπιθυμεῖ διακαῶς νὰ ἴδῃ τουρκικὸν γάμον. Κ' ἔρχεται ἐκεῖ, ἐκείνη, μὲ ἐνδυμασίαν ταξειδίου καὶ μπότες ἀλπινίστικες. Μὲ τὰ ἴδια ἐκεῖνα μάτια, τὰ ὁποῖα εἶδε τὴν γῆν ἀπὸ τὴν κορυφὴν τῶν Ἰμαλαΐων, ἢ ἐθαύμασαν τὸν ἥλιον τοῦ μεσονυκτίου ἐκ τοῦ ὕψους τοῦ βορείου Ἀκρωτηρίου, ἀσκαρδαμυκτεῖ ἀντικρύζει τὴν νύμφην... Καὶ ὡς κορύφωμα τῆς τύχης μου, ἡ ἰδική μου περιηγήτρια ἦτο ἐφημεριδογράφος, μὲ αὐτὰ ἐκεῖνα τὰ βρωμερὰ γάντια τοῦ ἀτμοπλοίου, μὲ ἐκύταζεν ἐξερευνητικά, ἀδιάκριτος, ἀχόρταγη εἰς ἐρωτήσεις, καὶ γράφουσα διαρκῶς ἐπὶ φύλλου χάρτου, ποὺ εἶχεν ἐξαγάγει τότε ἀμέσως ἀπὸ τὸ θυλάκιόν της καὶ προβάλλουσα τὰς μᾶλλον ἀλλοκότοις ἐρωτήσεις μὲ ἐντελῆ τέλος ἔλλειψιν στοιχειώδους τάκτ. Ἡ ταπείνωσίς μου δὲν εἶχε πλέον ὅρια.

Καὶ, Θεέ μου, πόσον εἶνε σαχλαὶ καὶ ἄσχημοι αὐταὶ αἱ Περαιώτισσαι κυρίαι ποῦ ἔρχονται μὲ καπέλα ὑπερφορτωμένα λοφία καὶ πτερά· καὶ αὐταὶ ποὺ μέχρι τῶν ὀνύχων γνωρίζουν πῶς λαμβάνουν γώραν τὰ πράγματα. Τοῦτο, ἀπ' ἐναντίας δὲν ἐμποδίζει τὰς μωρολογίας των, καὶ τὰς κακοβούλους των ἐρωτήσεις.

— Βέβαια, δὲν γνωρίζετε ἀκόμη τὸν συζυγόν σας;... Γί γελοῖον πρᾶγμα κι' αὐτό!.. Καὶ τί ἀλλόκοτος συνήθεια!... ἀλλ' ἀγαπημένη μου φίλη, ἔπρεπε νὰ τὸ στρίψετε ἀπλούστατα!... Καὶ μόλον τοῦτο δὲν τὸ ἐκάματε!... Ἂν ἐγὼ ἤμην εἰς τὴν θέσιν σας, ξηρότατα θὰ ἠρνούμην!.. Κ' ἡ λέγουσα ταῦτα ἀντήλλασσε βλέμματα περίεργα καὶ σκωπτικὰ πρὸς μίαν κυρίαν Ἑλληνίδα καὶ αὐτὴν Περαιώτισσαν, χλευαστικοὺς δ' ὑπογέλωτας ἐψιθύριζον, οἰκτείρουσαι πρὸς εὐσπλαγχ-

μοῦ φαίνεται ὅμως πῶς κατάμουτρα μέχρις αἱματώσεως μὲ γρονθοκοπιοῦν αἱ ἀναίσχυντοι αὗται...

Ἀνεχώρησαν τέλος ὅλαι, αἱ μὲ τσαρτσάφια καὶ μὲ καπέλα ἐπισκέπτριαι, ἀπομένουν αἱ προσκεκλημέναι.

Καὶ οἱ πολυέλαιοι καὶ οἱ λαμπτῆρες μετ' ὀλίγον ἀνάπτονται ὅλοι, ἐπιβλητικώτατοι δὲ καὶ πολύτιμοι ἐνδυμασίαι λαμποκοποῦν· καθόλου, πυθεγὰ μαῦρο, ἀφοῦ δὲν ὑπάρχουν ἄνδρες. Τίποτε τὸ κατηφὲς, οὐδαμοῦ σκυθρωπόν τι· ἕνα μόνον πλῆθος τερπνὰ γρωματισμένον καὶ στίλβον.

Δὲν πιστεύω, Ἀνδρέα, νὰ ἔχετε, μὲ παρομοίαν λάμψιν συγκεντρώσεις εἰς τὴν Δύσιν, ἔτσι τοὐλάχιστον ἀντελήφθην ἀπὸ τοὺς χοροὺς τῶν πρεσβειῶν, ὅταν ἤμην μικρὸ κορίτσι· οὐδὲ μακροθεν ἐκεῖνοι προσήγγιζον τὴν σημερινὴν μεγαλοπρέπειαν. Δίπλα εἰς τὰς θαυμασίας ἐκείνας ἀσιατικὰς ἐσθῆτας, ποῦ ἔφερον αἱ γηραιαὶ μάμμαι, ἐθρόουν πολυπληθεῖς, ἔτι περισσότερον ἀπὸ τὴν ἀντανάκλασιν διαφανέστεραι φαινόμεναι, παρισιάκαι ἐσθῆτες· θὰ ἔλεγέ τις, πῶς ἦσαν καμωμέναι ἀπὸ κυανοῦν νέφος, εἴτε ἀπὸ ῥόδινο σύννεφον· ὅλαι αἱ τελευταῖαι δημιουργίαι τῶν μεγάλων σας ραπτριῶν, παρὰ τὸ ἐκπληκτικὸν, ἐφοροῦντο θαυμάσια ὑπὸ τῶν μικρουλῶν τούτων, τὰς ὁποίας αἱ παιδαγωγοὶ εἶχον μεταμορφώσει εἰς Γαλλίδας, Ἑλβετίδας, Ἀγγλίδας, Γερμανίδας, καὶ αἱ ὁποῖαι ἐν τοσούτῳ ὠρομάζοντο Κατιτζὲ, ἢ Σιερὲφ, ἢ Φατμὲ, ἢ Ἀϊσσὲ, καὶ τὰς ὁποίας δὲν παρετήρησε ποτὲ ἀνδρικὸ μάτι.

Μόνον τώρα, ἐπέτυχα τὴν ἄδειαν νὰ καταβῶ ἀπὸ τὸν θρόνον μου, ὅπου πέντε ἓξ ὥρας ἐπιδεικνυόμην· μάλιστα ἐπετράπη νὰ ἐξέλθω καὶ ἀπὸ τὸ γαλανὸ αὐτὸ σαλόνι, ὅπου

ἦσαν συναθροισμέναι αἱ προμήτορες, αἱ φανταστικαὶ, αἱ ὑπερόπτιδες τοῦ 1320 μὲ τὸ αὐστηρὸν καὶ σοβαρὸν ἅμα ἦθος, μὲ τὰς παλαιοπρεπεῖς ταινίας καὶ μὲ τὰ μικρὰ τουρβάκια. Θέλω νὰ μιχθῶ μὲ τὰς νεαρὰς «ἀνισορρόπους» σὰν ἐμένα, αἱ ὁποῖαι πρὸ μιᾶς στιγμῆς συνωθοῦνται εἰς τὸ γειτονικὸ σαλόνι, ὅπου καὶ ἡ ὀρχήστρα παίζει.

Ὀρχήστρα ἔγχορδος, συνοδευομένη ἀπὸ ἓξ τραγουδιστάς. Ἐτράγουδοῦσαν διαδοχικῶς στροφὰς, πότε τοῦ Ζιᾶ πασιᾶ, πότε τοῦ Χαφὶζ καὶ πότε τοῦ Σααδῆ. Ἠξεύρετε, Ἀνδρέα, ἡ Ἀνατολίτισσά μας μουσικὴ εἶνε πολὺ μελαγχολική, ἀφοῦ καὶ πρισεπαθήσατε νὰ τὴν ἀναπαραστήσετε ἤδη, εἶνε ἐξαισία, ἀπερίγραπτος... Οἱ μουσικοὶ — ἄνδρες αὐτοὶ — μὲ μεταξωτὸ ἄσπρο βέλο τῆς Δαμασκοῦ ἐρημητικὰ περικαλύπτονται. Καὶ ἀναλογισθεῖτε τί σκάνδαλον ἐὰν ἕνας ἀπ' αὐτοὺς μᾶς παρετήρει!... Καὶ ἅμα ἐμβῆκα αἱ φίλαι μου ὀργάνωσαν παιδιὰν τῆν «καλῆς τύχης» ἐξ ἀσμάτων (πέριξ τῆς ὀρχήστρας τὰς ἑσπέρας τοῦ γάμου λαμβάνει χώραν παιγνίδι κατὰ τὸ ὁποῖον ἡ μὲν λέγει ὅτι «τὸ πρῶτον ἄσμα ἀποβλέπει ἐμὲ», ἄλλη πάλιν «τὸ δεύτερον ἐγὼ πέρνω» ἑτέρα «τὸ τρίτον ἰδικόν μου» καὶ καθεξῆς. Ἑκάστη δὲ θεωρεῖ πῶς σὰν προφητεία ἀποβλέπουν ἑαυτὴν τὰ λόγια τῆς στροφῆς τοῦ ἄσματος τούτου).

— Ἡ νύφη πέρνει τὸ πέμπτον, ἔκραξα εἰσερχομένη.

Καὶ μόλις ἀρχίζει, ὅλαι πλησιάζουν μὲ τεντωμένα αὐτιὰ, διὰ νὰ μὴ ταῖς ξεφύγῃ τίποτε, πλησιάγγονται πρὸς τὸ ἐπικάλυπτον βέλο, στηλώνουν τὰ μάτια πρὸς τὸ ἐπάνω του μέρος, μὲ κίνδυνον σχεδὸν νὰ τ' ἀνατρέψουν:

Ἐγὼ ποὺ εἶμ' ἡ ἀγάπη, *(λέγει τότε ἡ γλυκειὰ φωνὴ τοῦ ἀοράτου ψάλτου)* **κ' ἡ φωτιά μοῦ καίει βαθειά!**

Ἂν περάσω χωρὶς νὰ σταθῶ, ὦ καρδιά, ἀπὸ ψυχή.

Ὅλ' ἡ ζωὴ δὲν ἀρκεῖ νὰ κλεισθῇ τῆς ψυχῆς ἡ πληγή.

Περνῶ, ἀλλὰ χοῦ καϋμοῦ ὁ τοῖχος μένει πάντα ἐκεῖ.

Ἐγὼ ποὺ εἶμ' ἡ ἀγάπη, κ' ἡ φωτιά μου καίει βαθειά(1)!...

Πόσον δονεῖ καὶ πόσον εἶνε γλυκειὰ ἡ φωνὴ τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ, τὸν ὁποῖον αἰσθάνομαι τόσον κοντά μου, ἀλλ'

---

(1) Μπένκι ἀσσκὶμ ἀτεσσὶμ γιακλασμὰ ταμπὶμ πὲκ χαντίντ
Ντουρμαγιοὺπ τσικμίσστα ὀλσάμ γκιρντιγὶμ ντιλντὲν ἐγκέρ.
Γιανμασὶ γκετζμὲζ ἐ καλμπὶν, γκιουνλὲρ ἰτμέκλε γκλουζέρ.
Ἄσσ ξαΐλ ὀλσάντα, ἀντὰν καλὶρ, μούτλακ ἐσέρ.
Μπένκι ἀσσκὶμ κτλ.

ὅμως μένει κρυμμένος, καὶ εἰς τὸν ὁποῖον δὲν εἰμπορῶ νὰ τοῦ δείξω τὴν ὄψιν, τὸ πρόσωπον, τὰ μάτια ποὺ μ' ἀρέσουν... Ἐπῆγα ἐκεῖ διὰ νὰ διασκεδάσω τὴν μελαγχολίαν μου ὅπως καὶ αἱ ἄλλαι, ἐκεῖ τὸ ὡροσκόπιον συχνὰ πυκνὰ ὑποβάλλει τὴν γελοίαν προφητικὴν ἑρμηνείαν ἐκείνην τὴν ὁποίαν μὲ γέλοια παρὰ τὴν ὡραιότητα τοῦ σχήματος ὑποδέχονται. Τὴν φορὰν ὅμως ταύτην τόσον ὡραία καὶ τόσον παθητικὰ ἐτραγούδησεν ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος. Δὲν γελοῦν αἱ νεαραὶ γυναῖκες – καμμία ἀπ' αὐτὰς – καὶ μὲ κυτάζουν Ἐγὼ πάλιν, ὅπως καὶ τὸ πρωῒ προῃσθανόμην, ὄχι, μοῦ φαίνεται, ὅτι δὲν θὰ θάψουν σήμερον τὰ νειάτα μου. Ναί, οὕτως ἢ ἄλλως θὰ χωρισθῶ ἀπὸ τὸν ἄνδρα τοῦτον εἰς τὸν ὁποῖον μὲ παραδίδουν, καὶ θὰ ζήσω ἀλλοῦ, δὲν λογαρίζω ποῦ, τὴν ζωὴν ἐκείνην ποὺ θὰ συναντήσω «τὴν ἀγάπη ποὺ ἡ φωτειὰ της καίει βαθειά...» Τότε μοῦ φαίνεται πῶς ὅλα ἄλλα αν μίσα εἰς τὸ σαλόνι αὐτό, καὶ δὲν βλέπω πλιὰ τὰς συντρόφους ποῦ μὲ περιτρυγυροῦν. Ὅλα τὰ λουλούδια μέσα εἰς τὰς πολυτελεῖς καὶ μεγάλας των γλάστρας εὐωδιάζουν, καὶ μὲ μεθοῦν, μὲ ζαλίζουν, καὶ οἱ κρυσταλλένιοι πολυέλαιοι λάμπουν σὰν τ' ἄστρα. Κάπωσις ἆρά γε εἶνε ἡ ἔκστασις, δὲν τὸ ξεύρω. Τὸ κεφάλι μου ὅμως περιστρέφεται· δὲν διακρίνω πλιὰ κανένα, οὔτε τί συμβαίνει γύρω μου, ὅλα ὁμοιάζουν, διότι ἀπὸ τώρα προαισθάνομαι, ὅτι μιὰν ἡμέραν θὰ εὕρω τὴν ἀγάπην, τὸν ἔρωτα καὶ τόσον τὸ χειρότερον ἐὰν μοῦ προξενήσῃ οὗτος θάνατον!..

Ὕστερ' ἀπ' ὀλίγον, ὀλίγον ἢ πολὺ ἀγνοῶ, ἡ ἐξαδέλφη μου Ἐλισάβετ, αὐτὴ ἐκείνη, ποῦ μοῦ «ἐκτύπησε» τὴν εὐτυχίαν της εἰς τὴν κεφαλήν μου, προχωρεῖ καὶ μοῦ λέγει:

— Μὰ, εἶσαι ὁλομόναχη! Αἱ ἄλλαι κατέβησαν νὰ δειπνήσουν καὶ σὲ περιμένουν, τί λοιπὸν, σὲ κάμνει τόσον ἀφηρημένην;

Ἀλήθεια λοιπὸν, εἶμαι μονάχη εἰς τὸ ἄδειο σαλόνι.. εἶχαν φύγει αἱ ἄλλαι;... Καὶ ἀπὸ πότε;... Δὲν τὸ πρόσεξα.

Ἡ Δζαβιδὲ εἶχε μαζῆ της καὶ τὸν μαῦρον εὐνοῦχον, ὁ ὁποῖος εἶχεν καθῆκον νὰ κρατῇ τὴν οὐρὰν τῆς ἐσθῆτός μου καὶ νὰ φωράζῃ καθ' ὁδὸν «ντεστούρ'» διὰ νὰ παραμερίζῃ τὸ πλῆθος. Μὲ πέρνει ἀπὸ τὸν βραχίονα καὶ ἐνῷ κατεβαίναμεν τὴν κλίμακα μὲ ἐρωτᾷ χαμηλογώνως

— Πὲς μου ἀγάπη μου, σὲ παρακαλῶ, ποῖον ἐσκέπτεσο ἆρά γε ὅταν ἀνέβην

— Τὸν Ἀνδρέαν Λερῆ

— Τὸν Ἀνδρέαν Λερῆ! ἄ μπά!... Εἶσαι τρελλὴ, ἢ μὲ περιπαίζεις... Τὸν Ἀνδρέαν Λερῆ! Τότε ἀληθεύει ἡ ἰδιοπία σου περὶ τῆς ὁποίας μοὶ ἐψιθύρισαν... (Ἐγέλα τώρα διότι ἐβεβαιώθη).—Δὲν φοβούμεθα τοὐλάχιστον μ' αὐτὸν συνάντησιν. Κάτι μεγαλείτερον ἀκόμη θὰ ὀνειροπολοῦσα ἐγὼ στὴ θέσι σου: νὰ, παρεσύρθην νὰ σοῦ 'πῶ, πῶς εἰς τὴν σελήνην εὑρίσκει καμμία ἄνδρας χαρίεντας .. Πρέπει ἀγαπητή μου νὰ καρφώσῃς αὐτὴν τὴν ἰδέαν, καὶ μοῦ φαίνεται προτιμωτέρα αὐτὴ, ἕνας Σεληνιαῖος ταιριάζει καλήτερα σὰν κ' ἐσένα μιὰ μπαμπούλα!

Δέκα πέντε βαθμίδες ὑπολείπονται πρὸς κατάβασιν, καὶ κάτω μᾶς παρατηροῦν ἀσκαρδαμυκτεὶ αἱ ἀναμέρουσαι, αἱ οὐραὶ τῶν ἐσθήτων μας,τῆς μιᾶς λευκῆς καὶ τῆς ἄλλης φιᾶς ἀνεμίχθησαν τώρα εἰς τὰ χέρια τοῦ πιθήκου ἐκείνου. Κατ' εὐτυχῆ συγκυρίαν, ὁ Σεληνιαῖός της, τῆς πολυαγαπημένης μου Δζαβιδὲ, ὁ Σεληνιαῖός της μὲ κάμνει νὰ γελῶ ὅπως κ' αὐτὴ, καὶ ἰδού μας, τώρα μὲ τὸ ἀρμόζον ὕφος εἰσερχόμεθα εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ δείπνου·

Κατὰ τὴν παράκλησίν μου, χωριστὰ παρέθεσαν τὰς τραπέζας διὰ τὰς νέας· ὁλοτρόγυρα τῆς νύμφης πενῆντα σχεδὸν προσκεκλημέναι, ὅλαι σχεδὸν εὔμορφοι καὶ κάτω τῶν εἴκοσι πέντε ἐτῶν. Κατὰ παράκλησίν μου ἐπίσης τὸ τραπεζομάνδηλον ἐκαλύπτετο ἀπὸ τριαντάφυλλα ἄσπρα, χωρὶς στήμονας καὶ πράσινα φύλλα, ἀτάκτως ἐρριμένα. Γνωρίζεται, Ἀνδρέα, ὅτι εἰς τὰς ἡμέρας μας δὲν στρώνουν πλιὰ τὸ τραπέζι ἀλὰ τούρκα· ἀργυρᾶ λοιπὸν γαλλικὰ σκεύη, πορσελάναι τῶν Σεβρῶν καὶ ἰαπωνικὰ τῆς Βοημίας, ὅλα μαρκαρισμένα μὲ τὸ καινούργιο μου μονόγραμμα, ἡ ἀρχαία πλέον ἀνατολίτικη μεγαλοπρέπεια, εἰς τὸ γαμήλιον τοῦτο δεῖπνον, σχεδὸν μόνον εἰς τοὺς ἀργυροὺς πολυελαίους, ὁμοιομόρφους ἐν σχήματι ἀνθέων γκιρλάνδας καὶ ἐπιψαυόντων ρόδων, ἐπανευρίσκεται. Ἐπανευρίσκεται, ἐλησμόνησα, καὶ εἰς τὰς ἀπειραρίθμους σκιάδας, τοὐλάχιστον πεντήκοντα τὸν ἀριθμὸν, αἱ ὁποῖαι ὑπηρέτουν μέσα εἰς τὴν σάλαν ταύτην τῶν νεαρῶν γυναικῶν, καὶ αἱ ὁποῖαι ἦσαν ὅλαι Κιρκάσιαι θαυμασίως εὐσταλεῖς καὶ τόσον εὐάρεστοι τὴν θέαν: καλλονὰι ξανθαὶ καὶ ἤρεμοι, ἐξελισσόμεναι ἐν πρωτογόνῳ μεγαλοπρεπείᾳ, ὡσὰν αἱ πριγκίπισσαι!

Μεταξὺ τῶν παρακαθημένων εἰς τὴν τράπεζάν μου νεαρῶν τουρκισσῶν,—σχεδὸν ὅλων μέσου ἀναστήματος, λεπτῆς χάριτος, μὲ μάτια καστανὰ,—μερικαὶ τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ ἀνακτόρου κυρίαι, αἱ «Σερκὲλήτισσαι», ὑπερέχουν δὲ ὡς αἱ θέαιναι τοῦ Ὀλύμπου μὲ τὴν κορμοστασιάν των, μὲ

τοὺς θαυμασίους των ὤμους καὶ μὲ τὰ γ.λαυκά των μάτια. Μερικαὶ τούτων ἦσαν Κιρκάσσιαι: Κιρκάσσιαι τῶν βουνῶν ἢ τῶν πεδιάδων Ἀπ.λούστατα θυγατέρες γεωργῶν ἢ ποιμένων. Καὶ ἔνεκεν τῆς κα.λλονῆς των ὀ.λόμικραι ἀγορασθεῖσαι ἐπέρασαν τὰ χρόνια τῆς σκ.λαβιᾶς των εἰς κάποιο σεράϊ, καὶ σὰν μὲ κτύπημα μπαγκέτας ἐπειδὴ ὑπανδρεύθησαν τὸν τάδε θα.λαμηπόλον τοῦ ἄνακτος ἢ τὸν τάδε μεριστάνα ἔγιναν μὲ μιᾶς μεγά.λαι κυρίαι Μὲ τὸ βλέμμα των, αἱ ὡραῖαι Σεραϊ.λήτισσαι οἰκτείρουν τὰς μικρὰς αὐτὰς ποῦ ἔχουν εὔθραυστον σῶμα, τὰ μάτια βαθου.λωμένα, τὸ χρῶμα κερένιο καὶ τὰς προσωνομάζουν «ἐκφυ.λισμένας»: Κ' ἐδῶ εἶν' ὁ μόλος των, καὶ τῶν Σεραϊ.λητισσῶν καὶ τῶν ἀπείρων ἀδε.λφῶν των, ποῦ φέρουν εἰς τὴν πρωτεύουσαν κάθε χρόνο νὰ πω.λήσουν, εἶν' ὁ μόλος των οὗτος ὅπως, μεταγγίσουν τὸν θησυρὸν τοῦ καθάριου των αἵματος εἰς τὴν κουρασθεῖσαν καὶ ἀποκαμωμένην πα.λαιὰν ταύτην πολιτείαν.

Ἀπέραντος εὐθυμία μεταξὺ τῶν συνδαιτημόνων. Ὁμι.λοῦν καὶ γε.λοῦν δι' ὅ.λα. Δι' ἡμᾶς τὰς τουρκίσσας τὸ γαμήλιον δεῖπνον εἶνε πάντοτε εὐκαιρία ὅπως λησμονήσωμεν. ξεφαντώσωμεν καὶ φ.λυαρήσωμεν Ἐξ ἄ.λλου, σᾶς βεβαιῶ, Ἀνδρέα, κατὰ βάθος εἴμεθα εὔθυμοι. Μόλις μᾶς ἀποτρέψουν .λιγάκι ἀπὸ τοὺς περιορισμούς μας, ἀπὸ τοὺς καθημερινοὺς ἐξευτε.λισμούς μας, ἀπὸ τοὺς πόνους μας, μὲ χαρὰν ριπτόμεθα εἰς τὰ παιδαριώδη καὶ εἰς τὸν τρε.λλὸν γέ.λωτα. Μοῦ διηγήθησαν πῶς ἔτσι συνέβαινε καὶ εἰς τὰ μοναστήρια τῆς Δύσεως, αἱ περασμέναι τὰ χρόνια μοναχαὶ ἀναμεταξύ των διεσκεδαζον σὰν ςὰ μωρὰ εἰς τὸ ἀ.λλη.λοδιακτικόν — Καὶ μία τῆς πρεσβείας Γα.λλὶς διὰ τὸ Παρίσι φεύγουσα, μοῦ

ἔ.λεγε μιὰ 'μέρα —Πάει π.λιά, ποτὲ δὲν θὰ γε.λάσω μ' ὅ.λην μου τὴν καρδιὰ καὶ τόσον ἄκακα ὅσον ἐγέ.λασα εἰς τὰ χαρε.μπ.λίκια τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Τὸ δεῖπνον ἐτε.λείωσεν μὲ τὴν πρὸ τιμὴν τῆς νύμφης πρόποσιν σιαμπάνιας. Καὶ αἱ κοντά μου καθήμεναι νεαραὶ κυρίαι προτείνουν τότε νὰ ἠσυχάσῃ ἡ τουρκικὴ ὀρχήστρα καὶ νὰ ἐκτε.λέσουν μόναι των εὐρωπαϊκὴν μουσικήν. Ὅ.λαι εἶνε σχεδὸν ἐπιτήδειαι ἐκτε.λέστριαι, μερικαὶ δὲ ἔξοχοι, τὰ δάκτυ.λά των, ποὺ ἔχουν τόσον καιρὸν διαθέσιμον νὰ γυμνασθοῦν, συχνὰ φθάνουν τὴν ἀνέφικτον τε.λειότητα Ὁ Μπετχόβεν, ὁ Γκριὲγκ, ὁ Λίστ, ἢ ὁ Σιοπὲν ταῖς εἶνε οἰκεῖοι Ὅπως διὰ τὸ ἄσμα, ὁ Βάγνερ, ὁ Σαὶρ-Σάενς, ὁ Χο.λμὲς ἢ καὶ αὐτὸς ὁ Σαμινάντ.

Ἀναγκάζομαι φεῦ ν' ἀποντήσω πῶς δὲν ἔχει πιάνο ἡ καινούργιά μου κατοικία. Γενικῶς ὅ.λαι ἐκπ.λήττονται καὶ μὲ παρατηροῦν μ' ἕνα μάτι ποῦ σὰν νὰ ἔ.λεγε: «Καϋμένη μικρή! Κατεδικάσθης λοιπὸν νὰ ἐμβῇς εἰς ἕνα σπῆτι τοῦ καιροῦ τοῦ 1320... Αὐτὴ λοιπὸν εἶνε ἡ εὐχαρίστησις μέσα εἰς τὴν οἰκίαν ταύτην!»

Ἡ ὥρα ἔνδεκα Ἀνυπόμονα ἀκούεται νὰ κτυποῦν τὸ πεζοδρόμιον τ' ἄ.λογα τῶν με.γα.λοπρεπῶν ὀχημάτων. Καὶ ὁ ἀνωφερὴς δρόμος γεμᾶτος ἀπὸ μαύρους μὲ **λιβρέας** χρυσοποικί.λτους κρατοῦντας φανούς. Αἱ προσκε.κ.λημέναι ξαναφοροῦν τοὺς πέπ.λους των. Ἑτοιμάζονται νὰ φύγουν. Πο.λὺ ἀργοπορεῖ διὰ τὰς Μουσου.λμανίδας ἡ ὥρα, καὶ εἶνε πάντοτε καθημερινῶς μέσα ἂν καμμιὰ φορὰ δὲν συμπέσῃ γάμος. Ἀρχίζουν νὰ φεύγουν καὶ ἡ νύμφη ὀρθή! χωρὶς τάξιν, πρέπει νὰ χαιρετᾷ καὶ νὰ εὐχαριστῇ κάθε κυρίαν ποῦ «κατεδέ-

χθηκε νὰ παραστῇ εἰς μίαν τόσον πτωχικὴν συναστροφήν» Ὅταν ἦλθεν ἡ σειρὰ τῆς μάμμης, νὰ μ' ἀποχαιρετήσῃ τὸ εὐχαριστημένον της ὕφος ἐκφράζει φῶς φανερά: «τὴν παντρέψαμε πλιὰ τὴν φανταγμένη! Ἄχ! τί ὡραία δουλειά!»

Ἔφυγαν, μ' ἄφησαν μονάχην, μέσα εἰς τὴν καινούργια μου φυλακήν. Τίποτε πλιὰ νὰ ξεσκοτισθῶ, τώρα κατάλαβα πῶς τὸ ἀθεράπευτον συνετελέσθη.

Ἡ Ζεϊνὲπ καὶ ἡ Μελὲκ, αἱ πολυαγαπημέναι μου ἀδελφαί, ἔμειναν τελευταῖαι. Πλησιάζουν νὰ μ' ἀγκαλιάσουν. Δὲν τολμοῦμεν ν' ἀλλάξωμεν βλέμμα, διότι τὰ δάκρυα εἶνε ἕτοιμα Ἔφυγαν καὶ αὐταὶ ἀφοῦ ξανακατέβασαν τοὺς πέπλους των. Τετέλεσται! Θιρρῶ πῶς κατῆλθα εἰς τὸ βάθος ἀβύσσου μοναξιᾶς καὶ ἀγνώστου. Καὶ ὅμως τὴν βραδειὰν ταύτην ἔχω τὴν δύναμιν νὰ ἐξέλθω, ζωηρότερη ἀκόμη ἢ τὸ πρωΐ εἶμ' ἑτοιμασμένη διὰ τὴν πάλην διότι ἤκουσα τὴν ἐπίκλησιν «**τῆς ἀγάπης ποῦ ἡ φωτιά της καίει βαθειά...**»

Ἦλθαν καὶ μ' ἀνήγγειλαν πῶς ὁ νεαρὸς μπὲης ἐπάνω, μέσα εἰς τὸ γαλαζοβαμμένο σαλόνι ἀπ' ὀλίγα λεπτὰ μὲ μεγάλην εὐχαρίστησιν ἀναμένει νὰ συνωμιλήσῃ μαζῆ μου (Μόλις ἐπέστρεψεν ἀπὸ τὸ Κασὶμ Πασιᾶ, ἀπὸ τὸν πατρικόν μου οἶκον ὅπου παρέθεσαν δεῖπνον διὰ τοὺς ἄνδρας) λοιπόν! ἰδοὺ κ' ἐγὼ βιάζομαι νὰ τὸν ἀντικρύσω νὰ τὸν ποδοπατήσω Καὶ πηγαίνω ἐ αὐτὸν μὲ χαμόγελο στὰ χείλη, μὲ πονηριὰ ὡπλισμένη, ἀποφασισμένη νὰ τὸν ἐκπλήξω πρῶτα, νὰ τὸν θαμβώσω, μὲ γεμάτην ὅμως ἀπὸ μῖσος καὶ ἐκδίκησιν τὴν ψυχήν...

. . . . . .

Διασταυρώθησαν τὰ παίγνια των εἰς τὰ Γρυτὰ-Ὕδατα

Μετάξινος θροῦς πίσω της τὴν ἔκαμε νὰ ριγήσῃ, μὲ βήματα βελοιδένια γηρασμένης γάτας, ἡ πενθερά της εἶχ' ἔλθει. Εὐτυχῶς ποῦ δὲν ἐδιάβαζε οὔτε λέξιν γαλλικὰ—σκουργιασμένης ἐντελῶς ἐποχῆς—καὶ ἔπειτα εἶχε ξεχάσει τὸ φασαμαΐν της.

— Μὰ τί διάβολο! ἀγαπημένη μου μικροῦλα, τί ἀκατάστατο γράψιμον κι' αὐτό!... Ἐδῶ καὶ τρεῖς ὥρας καρφωμένη στὸ γραφεῖον σας!... Μὲ τὰ νύχια ἐλαφρὰ πολλὲς φορὲς ἤλθα ἐδῶ!... Ἔλα δὰ σὲ λιγάκι θὰ γυρίσῃ ἀπὸ τὸ Γιλδίζ ὁ Χαμδῆς μας καὶ θἄχετε τότε κουρασμένα τὰ εὔμορφα σας μάτια νὰ τὸν ὑποδεχθῆτε... Ἔλα, ἔλα, ἡσυχάσατε ὀλίγον. Πρὸς χάριν μου ἕως αὔριον, κλειδώσατε τὰ χαρτιὰ αὐτά..

Διὰ νὰ κλειδώσῃ εἰς τὸ συρτάρι τὰ χαρτιὰ ἐκεῖνα δὲν ἤθελε παράκλησιν – γοργὰ τὰ ἐκλείδωσεν εἰς ἕνα συρτάρι— διότι ἄλλο πρόσωπον εἰς τὸ κατώφλιον τῆς αἰθούσης παρουσιάσθη, πρόσωπον ποῦ διάβαζε γαλλικὰ καὶ εἶχε τὰ μάτια διαπεραστικά, ἦτο ἡ ὡραία Ντουρντανὲ (Μαργαριταρένιος σπόρος), ἡ ἐξαδέλφη τοῦ Χαμδῆ μπέη καὶ ἡ ὁποία προσφάτως διαζευχθεῖσα. εὑρίσκετο εἰς τὴν οἰκίαν πρὸς ἐπίσκεψιν. Μάτια ἀνοικτόχροα, μαλλιὰ τὰ ἴδια, πρόσωπον πολὺ εὔμορφον μὲ ἕνα πονηρὸ κακεντρεχὲς χαμόγελο. Ἐν τῷ προσώπῳ της ἡ νύμφη προηισθάνθη εὐθὺς ἀντίπαλον καταχθόνιον. Ἦτο ἀνωφελές, περιττὴ ἐντελῶς ἡ στάσις, ὅπως περιποιῆται τὸ πρόσωπόν της πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ Χαμδῆ, διότι ἦτο αὐτὴ ἡ φιλαρέσκεια ἐνσαρκωθεῖσα, ἔμπροσθεν τοῦ ὡραίου ἐξαδέλφου της.

—Ὁρίστε, ἀγαπημένη μου μικροῦλα, εἶπεν ἡ γραία προσφέρουσα τριμμένην ἐκ τοῦ χρόνου ἀδαμαντοθήκην, σᾶς προσφέρω ἕνα στολίδι τῆς νεότητός μου, καὶ ἐπειδὴ εἶνε ἀνατολίτικο δὲν φοβοῦμαι νὰ εἴπητε, ὅτι δὲν εἶνε τῆς μόδας, καὶ θα

σᾶς ταιριάσῃ τόσον εὔμορφα πρὸ πάντων μὲ τὴν σημερινήν σας ἐσθῆτα!

Ἦτο ἀρχαῖον περιδέραιον, ἐκεῖνο ποῦ ἐπέρασεν εἰς τὸν λαιμόν της, μὲ σμαράγδους, τῶν ὁποίων τὸ πράσινον χρῶμα ἁρμονικὰ συνεδυάζετο μὲ τὸ τριανταφυλλὶ τῆς ἐσθῆτος της.

—Ἄχ, πόσον σοῦ πάει, ἀγαπημένο μου παιδί, πόσον σοῦ πάει, εἶνε τρέλλα!... Ὁ Χαμδῆς μας ποῦ τόσον νοιώθει ἀπὸ συνδυασμοὺς χρωμάτων, ἀπόψε θὰ σᾶς εὕρῃ οὐρανίαν...

Ἀλλὰ κι' αὐτὴ ἐπεθύμει νὰ τὴν εὕρῃ ὁ Χαμδῆς ὡραίαν, διότι ἐδῶ, εἰς τὴν γοητείαν της ἐστηρίζετο περισσότερον, διὰ νὰ παλαίσῃ, νὰ ἐκδικηθῇ. Καὶ κανὲν ἄλλο δὲν τὴν ἐξυπηρέλιζε τόσον ὅσον ἡ μανία ἐκείνη ποῦ εἶχαν νὰ τὴν στολίζουν ἀπὸ τὸ πρωὶ ἕως τὸ βράδυ: «Καλὲ μικροῦλα, σηκώσατε λιγάκι τὴν κομψὴν ταύτην πλεξίδα, νὰ ἐδῶ, πρὸς τ' αὐτί Ἔτσι θὰ σᾶς εὕρῃ, ὁ Χαμδῆς μας χαριεστέραν. . ἀγαπημένη μου μικρά, βάλτε τὸ τριαντάφυλλο ἐδῶ εἰς τὰ μαλλιά σας, διότι τὸ λουλοῦδι αὐτὸ προτιμᾷ ὁ Χαμδῆς...» Πάντοτε τοιουτοτρόπως, σὰν ὀβαλίσκη μεταχειριζομένη, ὅπως αἱ πλαγγόνες τῆς πολυτελείας διὰ περισσοτέραν ἀγαλλίασιν τοῦ αὐθέντου!...

Μὲ πορφύραν εἰς τὰς παρειὰς καὶ μὲ μεγάλην δυσκολίαν εὐχαρίστητε τὴν πενθεράν της διὰ τὸ σμαράγδινον τοῦτο περιδέραιον, ὁπόταν ἕνας εὐνοῦχος φρουρῶν, ἔρχεται δρομαίως καὶ ἀγγέλει, ὅτι ὁ μπέης ἐφάνη ἐρχόμενος ἔφιππος καὶ ὅτι αὐτὴν τὴν στιγμὴν ἔστρεψε τὴν καμπὴν τοῦ γειτονικοῦ τεμένους.

Πάραυτα ἠγέρθη ἡ γραία κυρία.

— Μόλις προκάμνουμεν νὰ φύγομεν Ντουρντανέ. Ἂς τὸ

σκάσουμε καὶ ἂς ἀφήσουμεν ἀνενόχλητα τὰ νεόγαμβρα, ἀγαπητή μου. .

Σὰν δύο Σταχτοῦδες τοῦ παραμυθιοῦ ἔφυγαν λαθραῖαι, ἀλλ' ἡ Ντουρντανὲ πρὶν ἐξαφανισθῇ ἐστράφη εἰς τὸ κατώφλιον καὶ ἀπέστειλε πρὸς ἀποχαιρετισμὸν τὸ κακεντρεχές της ἐπιθετικὸν χαμόγελον.

Ἐπλησίασε τότε τὸν καθρέπτην ἡ νυφοῦλα... Χθὲς ἐμπῆκεν εἰς τὰ δωμάτια τοῦ ἀνδρός της ὁλόλευκη παρόμοια μὲ τὴν μακρόσυρτον ἐσθῆτα της, διαυγῆς καθὼς τὸ νερὸ τῶν διαμαντικῶν της. Κατὰ τὴν προτέραν της ζωήν, ἀφιερωθεῖσαν ὁλόκληρον εἰς τὴν σπουδὴν καὶ μελέτην, μακρὰν τοῦ συγχρωτισμοῦ πρὸς ἄνδρας, ποτὲ δὲν εἶχε περάσει ἀπὸ τὴν διάνοιάν της καμμία ἡδυπαθὴς εἰκών. Ἀλλὰ τὸ κολακευτικὰ χάδια τοῦ Χαμδῆ τούτου, ἡ ὑγιὴς ὀσμὴ τοῦ σώματός του, ὁ καπνὸς τῶν σιγάρων του, ἄρχισαν παρὰ τὴν θέλησίν της, νὰ ὑπεισέρχονται εἰς ὅλας της τὰς σάρκας, πεισμώδεις ταραχαί, τὰς ὁποίας οὐδέποτε πρὶν εἶχε ὑποπτευθῇ...

Εἰς τὴν σκάλαν, κλαγγὴ σπάθης ἱππικοῦ ὁ ἐχθρὸς ἤκουετο, ἐπλησίαζε!.. Κ' ἐθαροῦσε πῶς ἦλθε ἡ ἡμέρα ποῦ θὰ ἐλάμβανε χώραν ἡ ἐγκάρδιος ἐκείνη συνάφεια, τὴν ὁποίαν ἀμυδρῶς καὶ ἀτελέστατα ἀνεπαρίστανεν εἰς τὴν διάνοιαν της... Ἰδοὺ λοιπὸν κι' αὐτὴ τώρα διὰ πρώτην φορὰν τὴν μὴ ὁμολογουμένην ἐπιθυμίαν νὰ τὸν ἴδῃ. — Καὶ ἡ ἐντροπὴ τοῦ νὰ ἐπιθυμῇ κάτι τι ἀπ' αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον, τῆς ἀπεβίβαζεν εἰς τὴν ψυχήν της μίαν νέαν ὤθησιν πρὸς τὴν ἀνταρσίαν καὶ τὴν ἀπέχθειαν...

Ε'

Τρία χρόνια κατόπιν, τῷ 1904.

Ὁ Ἀνδρέας Λερῆ, ὁ ὁποῖος—ἀορίστως, πότε καὶ πότε ὡς κομήτης διαλείπων—εἶχε κατατεχθῇ εἰς τὸ προτωπικὸν τῶν πρεσβειῶν, ὕστερ' ἀπὸ πολλοὺς δισταγμοὺς ἐζήτησε καὶ ἐπέτυχε μίαν θέσιν δύο σχεδὸν ἐτῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Ἐδίστασε, διότι πρῶτα πᾶσα ἐπίσημος ὑπηρεσία ἀναπαριστᾷ ἄλυσσιν καὶ ἐπεθύμει νὰ παραμένῃ ἐλεύθερος· ἔπειτα, δύο χρόνια μακρὰν τῆς πατρίδος του, τοῦ ἐφαίνοντο μακρότερα τώρα ἢ ἄλλοτε, τώρα ποῦ ὁλόκληρός του ἡ ζωὴ εὑρίσκετο ἔμπροσθέν του· ἐδίστασε τέλος καὶ πρὸ πάντων διότι ἐφοβεῖτο μὴ ἀπογοητευθῇ ἀπὸ τὴν νέαν Τουρκίαν.

Μόλον τοῦτο ὅμως ἀπεφάσισε, καὶ μιὰ Μαρτιάτικη ἡμέρα, καὶ ἕναν καιρὸν σκυθρωπὸν καὶ χειμωνιάτικον, ἀτμόπλοιον τῆς γραμμῆς τὸν ἀπέθεσεν ἐπὶ τῆς προκυμαίας τῆς τόσον ἄλλοτε ἀγαπηθείσης πόλεως.

Ὁ χειμὼνας εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν εἶνε ἀτελείωτος.

Ἀγριωμένος καὶ παγετώδης ἐσύριζε τὴν ἡμέραν ἐκείνην ὁ ἄνεμος τῆς Μαύρης Θαλάσσης καταδιώκων τολύπας χιόνων. Μέσα εἰς τὴν βρωμερὰν κοσμοπολιτικὴν συνοικίαν ποῦ προσορμοῦν τὰ πλοῖα, τὰ ὁποῖα εὑρίσκονται πάντα ἐκεῖ διὰ νὰ συμβουλεύουν τοὺς ἀεροχομένους πρὸς γοργὴν ἀναχώρησιν, οἱ δρόμοι ἀπετελοῦντο ἀπὸ ὀχετοὺς γλυώδους λάσπης, ὅπου πηλοβατοῦν ρυπαροὶ Ἀνατολῖται καὶ ψωραλέοι σκύλοι.

Καὶ ὁ Ἀνδρέας Λερῆ μὲ πιεσμένην τὴν καρδίαν καὶ ἀποθαμμένην τὴν φαντασίαν, σὰν ὁ καταδικος ἀνῆλθεν εἰς τὴν ἀμάξι, τὸ ὁποῖον τὸν ἔφερε διὰ μέσου ἀνηφόρων μόλις βατῶν εἰς τὸ ἀμόρφως χυδαιότερον τῶν ξενοδοχείων τὰ ὁποῖα καλοῦνται « Παλάτια ».

Τὸ Πέραν, ὅπου ἡ θέσις του τὸν ἐξηνάγκαζε νὰ καταλύσῃ τώρα, εἶνε τὸ ἐλεεινὸν ἐκεῖνο ἀ τίγραφον Εὐρωπαϊκῆς πόλεως τὸ ὁποῖον ἕνας θαλάσσιος βραχίων καὶ ὀλίγοι ἀκόμη αἰῶνες χωρίζουν ἀπὸ τὴν μεγάλην Σταμπούλ τῶν τεμενῶν καὶ τῶν ὀνείρων. Καὶ ἐδῶ, παρὰ τὴν ἐπιθυμίαν του νὰ ξαναφύγῃ, ἐπεφάσισε νὰ εὕρῃ κατάλυμα. Καὶ εἰς τὴν ὀλιγώτερον κενόδοξον συνοικίαν ἐκούρνιασεν εἰς τὰ ὑψηλότερα, ὄχι μόνον ὅπως ἀπομακρυνθῇ περισσότερον, εἰς ὕψος τοὐλάχιστον, ἀπὸ τὰς ἀριστοκράτιδας Περαιώτιδας αἱ ὁποῖαι ἐτυραννοῦντο χαμηλά, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ ἀπολαύσῃ τὴν ἀπέραντον θέαν, νὰ βλέπῃ ἀπ' ὅλα του τὰ πικράθυρα τὸν Κεράτιον μὲ τὴν σιλουέταν τῆς πρὸς τὸν οὐρανὸν ἀποτεινομένης Σταμπούλ καὶ μὲ τὴν μακρὰν σκυθρωπὴν γραμμὴν τῶν πρὸς τὸν ὁρίζοντα κυπαρίσσων, μὲ τὰ μεγάλα νεκροταφεῖα, ὅπου ἐδῶ κ' εἴκοσι τώρα χρόνια κοιμᾶται κάτω ἀπὸ μιὰ σπασμένη μονόπετρα, ἡ φίλη τῆς νεότητός του ἀφαλὴς Κιρκασσία

Ἡ ἐνδυμασία τῶν τωρινῶν τουρκισσῶν δὲν ὡμοίαζε μὲ ἐκείνην τῆς πρώτης του διαμονῆς πρᾶγμα ποῦ πρῶτα πρῶτα ἐκτύπησε στὰ μάτια του. Ἀντὶ τοῦ ἄσπρου τῆς ἐποχῆς ἐκείνης πέπλου, ὁ ὁποῖος ἐπέτρεπε νὰ βλέπωνται τὰ δύο μάτια καὶ ἐκαλεῖτο *γιασμάκ*, εἰς τὴν θέσιν τοῦ πρὸς κληρικοῦ μανδύαν παρεμφεροῦς ἀνοικτοῦ γρώματος *φερετζέ*, ἐφοροῦσαν τώρα τὸ *τσαρτσάφι*, εἶδος ντόμινου, σχεδὸν εἰς ὅλας μαύρου, μ' ἕνα πέπλον, καὶ τοῦτον μαῦρον, προσπίπτοντα ἐπὶ τοῦ προσώπου, ὅλα καὶ αὐτὰ τὰ μάτια σκεπάζοντα. Ἀλήθεια, τὸν ἐσήκωναν κάποτε τὸν μικρὸν ἐκεῖνον πέπλον καὶ ἐδείκνυεν εἰς τοὺς διαβάτας ὅλην τὴν ὡραιοδῆ περιφέρειαν τοῦ προσώπου των, — τοῦτο ἐφάνη εἰς τὸν Ἀνδρέαν ὡς ἀνατρεπτικὴ καινοτομία. Κ' ἂν ἐξαιρέσωμεν ταῦτα, ἦσαν πάντοτε τὰ ἴδια φαντάσματα, ποῦ τ' ἀγκωνίζει κανένας παντοῦ, ἀλλὰ μὲ τὰ ὁποῖα ἡ ἐλαχίστη συνάφεια ἀπαγορεύεται ρητῶς καὶ τὰ ὁποῖα οὐδὲ ν' ἀντικρύσῃ κανεὶς ἠμπορεῖ. Αἱ ἴδιαι φυλακισμέναι διὰ τὰς ὁποίας τίποτε κανεὶς δὲν εἰμπορεῖ νὰ μάθῃ. ter a incognita, αἱ ἀνύπαρκτοι, θὰ ἔλεγέ τις: Παρὰ ταῦτα, εἶνε ἡ γοητεία καὶ τὸ μυστήριον τῆς Τουρκίας. Ὁ Ἀνδρέας Λερῆ, τὸν καιρὸν ἐκεῖνον, κατ' εὐτυχῆ σύμπτωσιν εὐνοϊκῶν περιστάσεων, ἀδύνατον νὰ συναπαντηθῶσι δὶς εἰς μίαν ὕπαρξιν, κατώρθωσε μὲ θράσος παιδιοῦ ἀγνοοῦντος τὸν κίνδυνον, νὰ πλησιάσῃ μίαν ἀπ' αὐτὰς. — καὶ τόσον πλησίον ὥστε τῆς ἄφησεν ἕνα κομμάτι τῆς ψυχῆς του, προσκολλημένον. Τώρα ὅμως δὲν ἐτόλμα καθόλου ν' ἀνανεώσῃ πάλιν τὴν πρώτην περιπέτειαν διὰ μυρίους λόγους, καὶ τὰς ἐθεώρει ἤδη νὰ περνοῦν, ὅπως παρατηροῦν τὰς σκιὰς καὶ τὰ σύννεφα...

Ἀδιάκοπα ἐξηκολούθει τὰς πρώτας ἑβδομάδας νὰ φυσᾷ

ὁ ἄνεμος τῆς Μαύρης θαλάσσης, καὶ ἡ κρυερὴ βροχὴ νὰ πίπτῃ, πολλάκις χιόνι, καὶ ἦλθον ἄνθρωποι νὰ τὸν προσκαλέσουν εἰς δεῖπνα, εἰς ἐσπερίδας τῶν ὑψηλῶν κύκλων. Καὶ τότε κατάλαβε πῶς ὁ κόσμος οὗτος, ἡ ζωὴ ἐκείνη, ὄχι μόνον τοῦ ἔκαμνον ἄσκοπον καὶ μάταιον τὸν ἐδῶ βίον καὶ τοῦ ἐτάρασσον τὴν νέαν του εἰς τὴν Ἀνατολὴν διαμονήν, ἀλλὰ κ' ἐκινδύνευον διὰ πάντα νὰ ξύσουν τὰς παλαιάς του ἐντυπώσεις, ἴσως νὰ σκοτινιάσουν προσέτι τὴν εἰκόνα τῆς δυστυχισμένης μικροῦλας ποῦ ἐκοιμᾶτο γλυκὰ Ἀφ' ὅτου εἶχεν ἔλθῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἀπ' ὥρας εἰς ὥραν, αἱ ἀναμνήσεις του ἐσβύνοντο περισσότερον, ἐσκιάζοντο ἀπὸ τὴν περιβάλλουσαν χυδαιότητα, τοῦ ἐφαίνοντο πῶς οἱ γύρω του ἄνθρωποι ὁσημέραι τὸν ἐβεβήλουν, τὸν ἐποδοπατοῦσαν. Κ' ἀπεφάσισε νὰ φύγῃ. Τοῦ ἦτο, ἐννοεῖται, δευτερεῦον, ἡ ἀπώλεια τῆς ἐν τῇ πρεσβείᾳ θέσεώς του. Ναί, θὰ ἔφευγε.

Ἀπὸ τῆς ἀφίξεως, ἀπὸ δεκαπέντε δηλαδὴ ἡμέρας, χίλια δύο πράγματα σὰν τ' ἀνωτέρω, ἀπορροφοῦσαν τὰς διαθεσίμους του ὥρας, μέχρι τοσούτου σημείου ὥστε οὔτε τὸ πόδι του ἐπάτησε τὰς γεφύρας τοῦ Κερατείου διὰ νὰ περάσῃ ἀντίπερα, εἰς τὴν Σταμπούλ. Ἡ μεγάλη ἐκείνη πόλις ποῦ παρατηροῦσεν ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ καταλύμματός του, ἡ συχνὰ βουτηγμένη εἰς τὰ ἐπικαθήμενα χειμωνιάτικα σύννεφα, παρέμεινεν δι' αὐτὸ τόσον μακρυσμένη καὶ ἀνύπαρκτος, ἀπαράλλακτα ὅπως ἐνεφανίζετο πρὶν ἐπιστρέψει εἰς τὴν Τουρκίαν. Θὰ ἔφευγε. ναί, τὸ ἀπεφάσισεν ὁριστικῶς. Μόλις κάμῃ τὸ ἐκεῖ κάτω ὑπὸ τὰς κυπαρισσους προσκύνημα εἰς τὸν τάφον τῆς Νετζιμπὲ καὶ παραλείπων, ὅλα τὰ ἐπίλοιπα, θὰ ἐξαναγύριζεν εἰς τὴν Γαλλίαν. Χάριν σεβασμοῦ πρὸς τὸ προσφιλές του παρελ

θὸ, χάριν θρησκευτικῆς εὐλαβείας πρὸς *ἐκείνην*, θὰ ξανάφευγε πρὶν ἢ ἐπέλθῃ ἡ τελευταία ἀπογοήτευσις.

Ἡ ἡμέρα, ποῦ κατώρθωσε νὰ πατήσῃ εἰς τὴν Σταμπούλ ἦτο ἀπὸ τὰς ἀπελπιστικῶς παγετώδεις καὶ σκοτεινὰς τῆς χρονιᾶς ἐκείνης, ἂν κ' ἦτο ἀπριλιάτικ' ἡμέρα.

Ἀπὸ τὴν ἄλλην πλευρὰν τοῦ νεροῦ, μόλις ἐπέρασε τὴν γέφυραν, ἅμα εὑρέθη ὑπὸ τὴν σκιὰν τοῦ εἰς τὸ κατώφλιον τεμένους, ἠσθάνθη ξάφνω πῶς ἔγινεν ἄλλος· ἐγώ, ἕνας ἄλλος Ἀνδρέας Λερῆ ποῦ ἔμεινεν χρόνια τώρ' ἀποθαμμένος, καὶ εἰς τὸν ὁποῖον διὰ μιᾶς ἀπεδόθη ἡ συνείδησις καὶ ἡ νεότης. Ὁλομόναχος, ἐλεύθερος, ἐντελῶς ἄγνωστος μέσα εἰς τὰ πλήθη ἐκεῖνα, ἐγνώριζε τώρα καὶ τὰς ἐλαχίστας παρόδους τῆς πόλεως ἐκείνης, ὡς ἀνακαλουμένας ἀπὸ περασμένην ζωήν. Λέξεις Τουρκικαὶ τοῦ ἤχοντο εἰς τὴν μνήμην φράσεις ἐσωρεύοντο εἰς τὸ κεφάλι του. Ἦτο κάποιος ἀπὸ τοὺς ἐδῶ, πράγματι ἕνας ἐντόπιος, ἰθαγενὴς τῆς Σταμπούλ.

Εὐθὺς πρῶτα ἐδοκίμασε τὴν ἀμηχανίαν, τὸ γελοῖον μᾶλλον νὰ καλύπτεται μὲ καπέλο. Ὄχι τόσον ἀπὸ παιδικὴν ἰδιοτροπίαν, ὅσον ἀπὸ φόβον μὴ ἐγείρῃ τὴν προσοχὴν κανενὸς φύλακος μέσα εἰς τὰ νεκροταφεῖα, ἀγόρασεν ἕνα φέσι, τοῦ τὸ ἐκαλούπωσαν ἐπιμελῶς καὶ τὸ προσήρμοσαν μὲ τὸ κεφάλι του εἰς ἕνα ἀπὸ τ' ἀπειράριθμα πρατήρια τῶν δρόμων. Ἀγόρασε ἕνα κομβολόγι διὰ νὰ τὸ κρατῇ στὰ χέρια σὰν βέρος ἀγαθὸς Ἀνατολίτης. Καὶ ἔσπευσε κατόπιν μὲ ὑπερτάτην ἀνυπομονησίαν διὰ νὰ φθάσῃ, εἰς τὸν τάφον ἐκεῖνον, ἐπήδησεν εἰς ἕνα ἁμάξι λέγων εἰς τὸν ἁμαξηλάτην: «*Ἐντιρνὲ καπουσοὺν γκετούρι*» (ὡδήγησέ με εἰς τὴν πύλην τῆς Ἀνδριανουπόλεως).

Μακρὰν, πολὺ μακρὰν ἔκειτο ἡ πύλη αὕτη τῆς Ἀδρια-

Ἡ Ζεϊνέπ

νουπόλεως, τρυπηθεῖσα εἰς τὰ μεγάλα βυζαντινὰ τείχη, εἰς τὴν ἐσχατιὰν τῶν συνοικιῶν ποὺ ἐγκαταλιμπάνουν οἱ ἀπὸ ἀκινησίαν καὶ σιωπὴν ξεψυχοῦντες δρόμοι. Ὅλην σχεδὸν τὴν Σταμπούλ ἔπρεπε νὰ διασχίσῃ· καὶ ἤρχισαν νὰναβαίνουν κλιμακωτὰ ἀνωφερῆ πλακόστρωτα, ὅπου σκοντάφτουν τ' ἄλογα. Πρῶτα ἐπέρασαν ἀπὸ τὰς στενούσας ἀπὸ κόσμον συνοικίας ἐκείνας, ποὺ ξεχειλίζονται ἀπὸ φωνὰς καὶ διαλαλούμενα ἐμπορεύματα, συνοικίας γειτονευούσας μὲ τὰ παζάρια τὰ ἐπισκεπτόμενα ἀπὸ τὰ καραβάνια τῶν περιηγητῶν. Ὕστερ' ἀπ' αὐτὰς ἔφθασαν εἰς τὰς περισσότερον ἐρήμους ἕνεκα τοῦ κρυεροῦ συριζοντος ἀνέμου στέππας, αἱ ὁποῖαι καταλαμβάνουν τὸ ὀροπέδιον τοῦ κέντρου, καὶ ἀπ' ὅπου ὁλοτρόγυρα τεμένη καὶ τροῖλλους μόνον παρατηρεῖ κανένας. Κατόπιν ἦλθον λεωφόροι, καὶ μνήματα, καὶ θρύσεις περιτειχισμέναι, λεωφόροι τοῦ παλαιοῦ καιροῦ, ὅπου τίποτε δὲν παρήλλαξε. Καὶ ἕνα κατόπιν τοῦ ἄλλου παρήλασαν τὰ τζαμιὰ μὲ τὰς σωρείας τῶν θολωτῶν των, τζαμιὰ ὠχρόφαια μέσα στὸν χειμωνιάτικον οὐρανὸν χωμένα, μὲ τὰ γεμᾶτα ἀποθαμένους περιβόλια των, μὲ τὰ μικρὰ σαθρὰ παμπάλαια καφενεῖα, ποὺ περικυκλώνουν τὰς πλατείας τῶν τζαμιῶν καὶ ὅπου οἱ ὀνειροπόλοι ἐμαζεύοντο μόλις ἐτελείωνεν ἡ προσευχή. Κ' ἔφθασεν ἡ ὥρα ποὺ προσκαλοῦν τοὺς πιστοὺς οἱ μουεζίνιδες εἰς τὸ τρίτον προσκύνημα· καὶ ἀκούοντο νὰ πίπτουν ἀπ' ἐκεῖ ἐπάνω αἱ φωναί των, ἀπὸ τὰς ἀερώδεις γαλερίας, ποὺ συνορεύουν μὲ τὰ κρυερὰ καὶ κατσουφιασμένα σύννεφα... Ὥστ' ἔζωσεν ἀκόμη ἡ Σταμπούλ!... Καὶ τὴν ἐπανεύρισκε παρομοίαν ὅπως ἄλλοτε ὁ Ἀνδρέας Λερῆ, σπαίρουσαν ὁλόκληρον ἀπὸ ἄρρητον καὶ τερψίθυμον ἀγωνίαν. Κ' ἤρχιζε νὰ νοιώθῃ μέσα του πῶς *ξαναζοῦσε* πάλιν ὕστερα

παραλλασσούσας σχεδὸν καὶ αἱ ὁποῖαι ἀπὸ τὸν ἕνα ὁρίζοντα μέχρι τοῦ ἄλλου ἐσκέπαζον τὴν ἔρημον ταύτην. Ἀ! ἐδῶ κεῖται, μέσα εἰς τὸ μικρὸν ἐκεῖνον ἄθροισμα. Ἀπὸ τὴν στάσιν καὶ τὸ σχῆμα τῶν κυπαρίσσων τὴν ἀνεγνώρισε. Ναὶ αὐτὴ ἦτο ἂν κ' ἐνόμιζε; πῶς εἶχε ἑκατὸν χρόνια, πράγματι αὐτὴ, ἂν καὶ αἱ ἀναθηματικαὶ στῆλαι ἐξερριζώθησαν κ' ἔπεσαν χάμου... Πόσον γοργὴ ἐπροχώρησεν ἡ ἀποσύνθεσις ἀπὸ τὴν τελευταίαν του πρὸ πέντε ἐτῶν ἐπίσκεψιν!.. Οὔτε τὰς πέτρας ταύτας ἠθέλησεν ὁ χρόνος ν' ἀφήσῃ εἰς τὴν μικροῦλαν ἀποθαμμένην, ποὺ τόσον τώρα ἐβούτηξεν εἰς τὸ μηδέν, ὥττε κανένας πλιὰ εἰς τὸν τόπον αὐτὸν δὲν τὴν ἐνεθυμεῖτο. Μόνον εἰς τὴν μνήμην του, ἀλλὰ μόνον ἐκεῖ, περιέπτατο ἀκόμη ἡ νεαρὰ εἰκών, ἀλλ' ἅμα θ' ἀπέθνησκε κι' αὐτὸς καμμιὰ πλέον ἀχτίδα δὲν θὰ εὑρίσκετο πουθενὰ ἀπ' ἐκείνας, ποῦ ἀποτελοῦσαν τὴν καλλονήν της, οὔτε ἴχνος εἰς τὸν κόσμον ἀφ' ὅτι συνέκειτο ἡ ταραγμένη της καὶ ἄδολος ψυχή. Καὶ εἰς τὴν στήλην, ποὺ ἔπεσεν χάμου κανένας δὲν θἄρχεται νὰ διαβάσῃ τὸ ὄνομά της, τὸ ἀληθινό της ὄνομα, ποὺ δὲν θὰ μὲ εἶχε πλιὰ τίποτε... Συχνὰ ἄλλοτε κατηγορεῖτε τὸν ἑαυτόν του ὡς βέβηλον, διότι παρέδωσεν, ἂν κ' ὑπὸ ψευδώνυμον, ἕνα κομματάκι ἀπ' αὐτὴν εἰς τόσας χιλιάδας ἀδιαφόρων, εἰς ἕνα κάποιο ἐγκαρδιακὸν βιβλίον καὶ καὶ τοῦ ἐφαίνετο πῶς δὲν ἔπρεπε νὰ ἐκδοθῇ. Σήμερον ὅμως, ἀπεναντίας ἦτον εὐτυχὴς διὰ τὴν πρᾶξιν ταύτην διότι ἐδῶ κ' ἐκεῖ διὰ κάμποσ' ἀκόμη χρόνια παρήγαγεν ὑπὲρ αὐτῆς οἶκτον εἰς τὸ βάθος ἀγνώστων ψυχῶν· τούναντίον ἐλυπεῖτο διότι δὲν ἐφανέρωσε τὸ ἀληθινό της ὄνομα, διὰ νὰ πηγαίνουν κατ' εὐθεῖαν αἱ εὐσπλαγχνίαι ἐκεῖναι εἰς τὸ ἀγαπημένο μικρὸν φάντασμα. Καὶ ποιὸς ξεύρει, ἂν ὕστερα δὲν θὰ περνοῦσεν ἀπὸ

τὴν πεσμένην στήλην, καμμιὰ ἀδελφή της τούρκισσα καὶ διαβάζουσα τ' ὀνομά της δὲν θὰ σταματοῦσε τὸ βῆμα ἀναπολοῦσα σκεπτομένη!...

Εἰς τὰ ἀπέραντα δάση ἐκεῖνα, γοργὴ κατήρχετο ἡ φωταύγεια τὴν βραδειὰν ἐκείνην, τοσοῦτον ἐπλημμύρισε ὁ οὐρανὸς συσσωρευμένα σύννεφα, ὥστε δὲν ἐφαίνετο πουθενὰ ξαστεριά. Ἐμπρὸς εἰς τὸ τεῖχος τὰ χαλάσματά του ἀτέλειωτα ὡμοίαζον μὲ ἀποθαμένων πόλιν, ἡ μοναξιὰ ἐκεῖ ἐγίνετο φοικώδης καὶ πρεξενοῦσεν ἀγωνίαν: σταχτερὴ μία ἔκτασις μὲ κυπαρίσσια σπαρμένη, καὶ ἀπὸ ὁλόμικρα κατῳκημένη ὀντάρια γηραλέα, πολὺ γηρασμένα ἄλλα ὀρθά, ἄλλα γέρνοντα καὶ ἄλλα ξαπλωμένα χάμου, αἱ πένθιμοι δηλαδὴ στῆλαι. Κ' ἐκεῖ μέσα ἀπὸ χρόνια τώρα κατοικοῦσεν ἡ μικρὰ Κιρκασία ποὺ τόσον ἅμα τὸν ἔβλεπε νὰ ἐπανέρχεται ἐχαίρετο, ἐκεῖ μέσα χωμένη βαθειὰ ἀπὸ τόσα καλοκαίρια, ἀπὸ τόσους χειμῶνας, ναὶ ἐκεῖ μέσα διὰ πάντα, μόνη κατάμονη διελύετο σιωπηλὴ, ὁλομόναχη κατὰ τὰς μακρὰς τοῦ Δεκεμβρίου νύκτας, ὑποκάτω ἀπὸ τὰ χιόνινα ἐφιδρώματα. Τώρα θὰ ἔγινε πλιὰ τίποτε... Μὲ φρίκην ἐφαντάζετο τί εἰμποροῦσε νὰ εἶνε τώρα, ἐκεῖ πλησίον του κάτω ἀπὸ τὸ χωμάτινον τοῦτο κρεββάτι: βεβαίως τίποτε, μηδὲν, μερικὰ ἴσως κόκκαλα ποὺ ἤρχισαν νὰ τριβωνται, ἀνάμεσα εἰς τὰς βαθείας ρίζας, ἐκεῖνο δὲ ποὺ μοιάζει σφαῖραν καὶ περισσότερον ἀπὸ τ' ἄλλα ἀντέχει καὶ ἀναπαριστᾷ τὸ κεφάλι, τὸ ὁλοστρόγγυλον ἐκεῖνο καύκαλον ὅπου κατοικοῦσεν ἡ ψυχή της, αἱ ἀγαπημέναι της ἰδέαι...

Ἀλήθεια τὰ χαλάσματα τοῦ τάφου της ηὔξανον τὴν ἀπελπισμένην του ἀγάπην, καὶ τὴν τύψιν δὲν εἰμποροῦσε νὰ βαστάξῃ πλέον, δὲν ἀπεφάσιζε νὰ τὴν ἀφήσῃ ἔτσι... Κ' ἐπειδὴ

ἠτοσχεδὸν ἐντόπιος, ἐγνώριζε πόσους ἐνέκλειε κινδύνους ἡ ἐπιχείρησις: Χριστιανὸς νὰ ἐγγίσῃ τάφον μουσουλμάνας εἰς ἅγιον μέσα κοιμητῆρι... Εἰς πόσους δόλους κακοποιοῦ ὤρειλε νὰ προστρέξῃ παρὰ τὴν εὐσεβῆ πρόθεσιν!... Καὶ ὅμως ἀπεφάσισε νὰ τὸ κάμῃ· καὶ θὰ παρέμενεν εἰς τὴν Τουρκίαν τόσον καιρὸν, ὅσον ἐχρειάζετο διὰ νὰ ἐπιτύχῃ, καὶ μᾶλλον ἐν ἀνάγκῃ κ' ὕστερα θὰ ξανάφευγε, ἅμα θὰ ἤλλαζον τοὺς σπασμένους λίθους, ἅμα θὰ ἐπανορθοῦντο ὅλα καὶ ἐβεβαιώνετο ὅτι θὰ βαστάξουν...

Ἐγύρισε τὸ βράδυ εἰς τὸ Πέραν, εἰς τὸ κατάλυμά του εὗρε τὸν Ἰωάννην Ρενώ, ἕνα τῆς πρεσβείας φίλον του, νεαρὸ παλληκάρι, ποὺ ἀπεθαύμαζε ὅλα τὰ ἐδῶ πράγματα, καὶ τὸν ὁποῖον ἔκαμεν ἐπιστήθιον φίλον διὰ τὴν κοινὴν πρὸς τὴν Ἀνατολὴν λατρείαν.

Ὁλόκληρον ὡσαύτως εὗρε ταχυδρομεῖον ἐκ τῆς Γαλλίας ἐπὶ τῆς τραπέζης του, ὡς καὶ ἕνα φάκελλον χαρτοσημασμένον ἐκ τῆς Σταμπούλ, καὶ τοῦτον ἐξέσχισε πρῶτα.

Τὸ γράμμα ἔλεγε:

Κύριε

Ἐνθυμεῖσθε πῶς μιὰ φορὰ σᾶς ἔγραψε μία Τούρκισσα κυρία διὰ νὰ σᾶς φανερώσῃ τὰς ἀφυπνισθείσας ἐν τῇ ψυχῇ της συγκινήσεις ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῆς **Μετζὲ** *καὶ ἐξελιπαροῦσεν ὀλίγα ἀπαντητικά σας λόγια μὲ τὸ ἴδιο σας γραμμένα χέρι ;*

Λοιπόν! ἡ ἰδία Τούρκισσα ἦλθε φιλόδοξος καὶ θέλει σήμερον περισσότερ. Θέλει νὰ σᾶς ἴδῃ, θέλει νὰ γνωρίσῃ τὸν ἀγαπημένον συγγραφέα τοῦ βιβλίου τούτου, ποὺ ἑκατὸν φορὰς ἐδιάβασεν ἤδη μὲ μεγαλειτέραν πάντοτε συγκίνησιν. Θέλετε νὰ συναντηθοῦμεν τὴν Πέμπτην κατὰ τὰς δύο καὶ ἡμίσειαν εἰς τὸν Βόσπορον, Ἀσιατικὴν ὄχθην ἀνάμεσα Τζιμπουκλῆ καὶ Πασᾶ Μπαγτζέ ; Εἰμπορεῖτε νὰ μὲ περιμένετε εἰς τὸ ξύλινο καφενεδάκι, ποὺ εἶνε κοντὰ εἰς τὴν θάλασσαν, ἀκριβῶς εἰς τὸ βάθος τοῦ ὅρμου.

Θάλθω μὲ μαῦρο τσαρτσάφι, μένα σὲ ταλίκα (1) Ἅμα ἀφήσω τὸ ὄχημα θὰ μ' ἀκολουθήσετε, θὰ περιμείνητε ὅμως νὰ σᾶς ὁμιλήσω πρώτη. Γνωρίζετε τὴν χώραν μου καὶ θὰ ξεύρετε πόσον διακινδυνεύω. Ἐκ μέρους μου γνωρίζω πῶς ἔχω νὰ κάμω μὲ ἄνθρωπον καθὼς πρέπει. Ἐμπιστεύομαι εἰς τὴν ἐχεμύθειάν σας.

Ἀλλ' ἴσως νὰ ἐλησμονήσατε τὴν «Μετζὲ». Καὶ ἴσως νὰ μὴ σᾶς ἐνδιαφέρουν αἱ ἀδελφαί της πλιά ;

Ἐὰν ὅμως κ' ἐπιθυμεῖτε νὰ διαβάσετε μέσα εἰς τὴν ψυχὴν τῆς σημερινῆς Μετζὲ, ἀπαντήσατέ μου, καὶ τὴν Πέμπτην.

Καν ΖΑΧΙΔΕ

Μενέτω εἰς τὸ ταχυδρομεῖον. Γαλατᾶς:

Γελῶν ἔτεινε τὸ γράμμα εἰς τὸν φίλον του καὶ ἐξηκολούθησε τὰς ἄλλας.

---

(1) Καὶ μουχατζὶρ ταλίκα, εἶδος ὀχήματος διὰ τὰς ἐξοχὰς χρησιμοποιούμενον.

— Πάρτε με καὶ μὲ μαζῆ σας τὴν Πέμπτην! ἱκέτευσεν ὁ Ἰωάννης Ρενὼ μόλις ἐδιάβασε τὸ γράμμα—θὰ κάμω πολὺ φρόνημα—προσέθεσε μὲ παιδικὸν ὕφος, — ἐντελῶς ἐχέμυθα· δὲν θὰ κυτάξω...

— Καὶ θαρρεῖτε πῶς θὰ 'πάγω ἐκεῖ μικρέ μου φίλε;

— Τί εἴπατε!... Νὰ λείψητε εἰς αὐτό;... Θὰ πᾶτε, νὰ δῆτε!

— Οὐδέποτε! .. Εἶνε παγίς... Διότι ὅσον σεῖς καὶ ἐγὼ εἶνε καὶ ἡ κυρία Τούρκισσα.

Ἐὰν ἔκαμνε τὸν δύσκολον μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ ἐνισχυθῇ περισσότερον ἀπὸ τὸν νεαρόν του ἐξομολογητήν, διότι, ἂν κ' ἐξηκολούθει νὰ ξεφυλλίζῃ τὸ ταχυδρομεῖόν του κατὰ βάθος ὅμως ἦτο ἀπησχολημένος ἀπὸ τὴν «Κυρίαν» καὶ δὲν ἤθελε νὰ φαίνεται. Ὅσον καὶ ἂν ἦτο ἀνομοιοαλήθης ἡ συνέντευξις, τόσον ὑπέκυπτεν εἰς τὴν αὐτὴν ἀδικαιολόγητον ἕλξιν, ἀπαράλλακτα ὅπως τρία χρόνια προτίτερα· τότε, κατὰ τὸ πρῶτον γράμμα τῆς ἰδίας ἀγνώστου, τὸν ἠνάγκασε ν' ἀπαντήσῃ. Κ' ἔπειτα, σχεδὸν ἀλλόκοτο πρᾶγμα, ἡ ἔκκλησις ἐκείνη ποὺ ἐν ὀνόματι τῆς «Μετζέ» τοῦ ἔστελλεν ἀκριβῶς τὸ ἑσπέρας τοῦτο, ὁπότε ἐγύρισεν ἀπὸ τὸ νεκροταφεῖον, μὲ σπαραγμένην ἐκ τῆς ἀναμνήσεως τὴν ψυχήν!

ΣΤ'.

Τὴν Πέμπτην τῆς 14 Ἀπριλίου, πρὶν τῆς ὡρισμένης ὥρας, ὁ Ἀνδρέας Λερῆ καὶ ὁ Ἰωάννης Ρενὼ ἦλθαν κ' ἐκάθησαν ἔμπροσθεν εἰς τὸ καφενεδάκι. Δυσκόλως τὸ ἀνεγνώρισαν παρὰ τὴν παραλίαν τῆς Ἀσιατικῆς πλευρᾶς, μίαν ὥραν μακρὰν τῆς Σταμπούλ εἰς τὸ μέσον τῶν δύο ὑπὸ τῆς μυστηριώδους Ζαχιδὲ ὑποδειχθέντων προαστείων. Πραγματικῶς ἦτο μία ἀπὸ τὰς σπανίας μεμονωμένας καὶ ἀγριωπὰς ἄκρας τοῦ Βοσπόρου, ὁ ὁποῖος πανταχοῦ ἀλλοῦ μὲ οἰκίας καὶ παλάτια περιβάλλεται. Ἡ κυρία ἔνιωθε νὰ διαλέξῃ. Ἐκεῖ, ἕνας ἔρημος κάμπος, μερικοὶ τριακοσίων ἢ τετρακοσίων χρόνων πλάτανοι, —ἀπὸ τοὺς πλατάνους ἐκείνους τῆς Τουρκίας μὲ κλώνους βοαβάβ,— καὶ ἐκεῖ κοντά, μιὰ γραμμὴ ἀπὸ τὸ βουναλάκι μαλακὰ πρὸς τὸν ἥσυχον αἰγιαλὸν διεισέδυε, μία γραμμὴ ἀπὸ τὰ δάση ἐκεῖνα τῆς Μ. Ἀσίας ποὺ διετήρησαν τοὺς λησταὶς καὶ τ' ἀρκούδια των.

Ἀλήθεια, τόπος εὐλογημένος διὰ κρυφίας συνεντεύξεις. Ἦ-

σαν μόνοι, ἐμπρὸς εἰς τὸ παλαιὸ καλυβάκι, τὸ χαλασμένον καὶ ἐντελῶς ἀπομονωμένον καλυβάκι· αὐτὸ ἀποτελοῦσε τὸ καφενεῖον καὶ τὸ ἐκρατοῦσε κάποιος ἀσπρογεννάδας ἀνθρωπᾶκος. Οἱ γύρω πλάτανοι μόλις ἀνέδωσαν φύλλα, τὸ δροσερὸ ὅμως λειβάδι τόσον ἀπὸ λουλούδια ἦτο σκεπασμένον καὶ τόσον καθαρὸς ὁ οὐρανός, ὥστε ἀπορήσαμεν διατί, ἀδιάκοπα ἐφυσοῦσεν ὁ αἰώνιος τοῦ Εὐξείνου ἄνεμος, ποὺ χαϊδεύει ὅλας τὰς ἀνοίξεις τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐδῶ ὅμως, εἰς τὴν Ἀσιατικὴν ταύτην ὄχθην, εὑρισκόμεθα κάπως ὀλίγον ὑπόστεγοι, ἐνῷ ἀντίκρυ εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν ἀκτὴν ἐλύσσα, ποὺ τὴν ἔβλεπον λουομένην εἰς τὸν ἥλιον μὲ τὰ ἄπειρά της σπήτια, βουτοῦντα στὸ νερὸ τὰ πόδια των.

Περιέμενον τὴν ὥραν μέσα εἰς τὴν μοναξιὰν ἐκείνην φουμάροντες ναργιλέδες παλαιοὺς τοὺς ὁποίους ἐσέρβιρεν ὁ γεροντᾶκος τοῦ τόπου τοῦρκος. Ἠπόρει κ' ἐδυσπίστει διὰ τοὺς καλοενδεδυμένους τούτους πιλοφοροῦντας κυρίους, ποὺ ἦλθον κ' ἐκάθησαν εἰς τὴν καλύβην του προωρισμένην διὰ βαρκάρηδες καὶ βοσκούς, κατὰ τὴν ἀβεβαίαν ταύτην ἐποχὴν καὶ μ' ἕναν τέτοιον ἄνεμον.

— Πόσον εἶσθε ὑποχρεωτικός, ἔλεγεν ὁ Ἰωάννης Ρενώ, διότι ἐδέχθητε τὴν συντροφιάν μου.

— Μὴ δὰ καὶ τόσον γρήγωρα καταφεύγετε εἰς τὴν εὐγνωμοσύνην, μικρέ μου. Σᾶς ἐπῆρα μαζῆ μου, καταλαμβάνετε, διὰ νὰ ξεσπάσω κάπου, ἐὰν δὲν ἔλθῃ ἐκείνη, ἐὰν γυρίσουν τὰ πράγματα εἰς τὸ κακόν, ἐάν...

— Ὦ! τότε νὰ βάλω τὰ δυνατά μου διὰ νὰ γυρίσουν τὰ πράγματα εὐνοϊκά!—(Κ' ἔλεγε ταῦτα προσποιούμενος τὸν ἀπωλολότα, μ' ἕνα ἀπὸ τὰ νεαρὰ ἐκεῖνα χαμόγελά του τὰ

ὁποῖα μαρτυροῦσαν μέσα του μιὰ χαριτωμένη παιδιακίστικη ψυχή).— Ἰδέτε, καλέ, νὰ ἐκεῖ κάτω, πίσω σας, στοιχηματίζω πῶς εἶν' ἐκείνη ποὺ *ἔρχεται*.

Ὁ Ἀνδρέας παρετήρησεν ὄπισθέν του. Πράγματι ἀπὸ μίαν ἀψίδα συναθροισμένων δένδρων ἐξεχύθηκε μία ταλίκα, καὶ κούτσα-κούτσα ἤρχετο ἀνάμεσα στὸ δύσβατο μονοπάτι. Μεταξὺ τῶν ὑπὸ τοῦ ἀνέμου ἀνασηκωμένων παραπετασμάτων, διεκρίνοντο δύο ἢ τρία σχήματα γυναικεῖα ὁλόμαυρα, καὶ τὸ πρόσωπον ἀκόμη...

— Θἄνε τοὐλάχιστον μιὰ δουζίνα ἐκεῖ μέσα, ἐδυσφόρησεν ὁ Ἀνδρέας, τώρα τί ὑπονοεῖτε, μικρέ μου φίλε, πῶς ἔτσι ἔρχονται ἐν πομπῇ καὶ παρατάξει διὰ κατὰ μόνας συνέντευξιν, ἔ;... Ἐπίσκεψις φαίνεται ἀπὸ σώματα;...

Καὶ ὅμως ἡ ταλίκα ἐπλησίαζε νὰ διέλθῃ ἔμπροσθέν των... μόλις πλησίασε ἕνα χεράκι ἄσπρα γαντοφορεμένο ἐβγῆκεν ἀπὸ τοὺς σκυθρωποὺς πέπλους καὶ ἔκαμε σημεῖον τι... λοιπὸν ναὶ ἀλήθεια αὐτὸ ἦτο... Κ' αὐταὶ ἦσαν τρεῖς!... Τρεῖς τ παράδοξος ἐρωτικὴ περιπέτεια!...

— Λοιπόν, σᾶς ἀφίνω, εἶπεν ὁ Ἀνδρέας. Ἐστὲ ἐχέμυθος, ὅπως μοῦ τὸ ὑπεσχέθητε. Κ' ἔπειτα κανονίσατε τὰ ἔξοδά μας μὲ τὸν ἀγαθὸν αὐτὸν γέροντα, εἶνε δική σας δουλειά.

Καὶ ἤρχισεν λοιπὸν νὰ παρακολουθεῖ ἀπὸ μακρὰν τὴν ταλίκαν ἡ ὁποῖα εἰς τὸ ἐρημικὸ ἐκεῖνο μονοπάτι ἐστάθηκε μὲ μιᾶς κάτω ἀπὸ τὸν ἴσκιο ἀθροίσματος πλατάνων. Καὶ τρία μαῦρα ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν φαντάσματα ἐπήδησαν πάραυτα χάμου· ἀλλ' ἦσαν ἐλαφρὰ γοργοπόδητα φαντάσματα, εὐθυτενῆ καὶ μὲ μεταξωτὰς οὐράς· καὶ ἐξηκολούθησαν νὰ βαδίζουν ἀντικρυς πρὸς τὸν κρυερὸν ἄνεμον, ποὺ μὲ δύναμιν

ἐσύριζε καὶ ἠνάγκαζε νὰ χαμηλώνουν τὸ μέτωπον· ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐπροχώρουν βραδύτερα ὥσεὶ προεκάλουν τὸν ἀκολουθοῦντα νὰ τὰς συναντήσῃ.

Πρέπει κανεὶς νὰ ζήσῃ εἰς τὴν Ἀνατολὴν διὰ νὰ καταλάβῃ ὁλόκληρον τὴν ἔκπληκτον συγκίνησιν τοῦ Ἀνδρέα, καὶ ὅλον τὸ νεοφανὲς τῆς ἀπολαύσεώς του, νὰ προχωρῇ δηλαδὴ ἔτσι πρὸς τὰς πεπλοφορεμένας Τουρκίσσας ἀκριβῶς τότε ποὺ συνείθισε πλιὰ νὰ θεωρῇ τὴν τάξιν ταύτην τῶν γυναικῶν ἀπροσπέλαστον... Καὶ ἦτο ἀλήθεια δυνατὸν τοῦτο! Τὸν προσεκάλεσαν, τὸν περιέμενον, καὶ σὲ ὀλίγον θὰ τοῦ ὡμιλοῦσαν!...

Μόλις τὸν ἤκουσαν πλησιάσαντα ἐστράφησαν.

— Ὁ Κύριος Ἀνδρέας Λερῆ, δὲν εἶν' ἔτσι;— ἠρώτησε μία μὲ φωνὴν ἀπείρως γλυκεῖαν, δειλὴν καὶ δροσερὰν καὶ ἡ ὁποία ἔτρεμε.

Εἰς ἀπάντησιν ἐχαιρέτησε· τότε ἀπὸ τὰ τρία μαῦρα τσαρτσάφια εἶδε νὰ βγαίνουν τρία χεράκια μ' ἄσπρα γάντια ὡς ἀπάνω κουμπωμένα, νὰ τοῦ προσφέρωνται καὶ πρὸ τῶν ὁποίων διαδοχικῶς προσέκλινε.

Διπλοῦς τοὐλάχιστον θὰ εἶχον πέπλους εἰς τὸ πρόσωπον· ἦσαν τρία πενθηφοροῦντα αἰνίγματα, τρεῖς μοῖραι ἀδυσώπητοι καὶ ἀδιαπέραστοι.

— Συγχωρήσατέ μας— ἐπανήρχισεν ἡ φωνὴ ποὺ ὡμιλοῦσεν ἤδη,— ἐὰν μόνον ἀνησίας ἢ τίποτε σᾶς εἴπωμεν· εἴμεθα ἀποθαμμέναι ἀπὸ τὸν φόβον... πρᾶγμα εὐκόλως μαντευόμενον.

— Ἐὰν ἐγνωρίζετε, εἶπεν ἡ δευτέρα φωνή, πόσας δολοπλοκίας ἐθέσαμεν εἰς ἐνέργειαν διὰ νὰ εὑρεθῶμεν ἐδῶ!... εἰς τοὺς δρόμους πόσοις ἐσπείραμεν ἀνθρώπους, μαύρους, μαύρας!...

— Κ' αὐτὸς ὁ ἀμαξηλάτης, εἶπεν ἡ τρίτη, ποὺ δὲν γνωρίζομεν καθόλου εἰμπορεῖ ἔξαφνα νὰ μᾶς καταστρέψῃ!...

Διεδέχθη σιωπή. Ὁ παγωμένος ἄνεμος ἐφούσκωνε μέσα εἰς τὰς μαύρας μετάξας, διέκοπτε τὴν ἀναπνοήν, τὸ ἀνάμεσα τῶν πλατάνων παρατηρούμενον νερὸ τοῦ Βοσπόρου ἦτο ἄσπρο σὰν ὁ ἄφρός. Εἰς τὰ δένδρα τὰ ὀλίγα φύλλα ποὺ δυσκόλως μισοάνοιξαν ἀπεσπῶντο διὰ νὰ πετάξουν. Καὶ ἂν δὲν ἦσαν τὰ λουλουδάκια στοὺς δρόμους κάτω ἀπὸ τὰς οὐροφόρους ἐσθῆτας γέρνοντα, θὰ ἐθαρροῦσες πῶς ἐβασίλευεν ὁ χειμῶνας. Μηχανικά, ὅλοι μαζῆ ἐβημάτιζαν, σὰν φίλοι περιπατοῦντες· ἀλλ' ὁ ἀπομακρυσμένος αὐτὸς τόπος, ὁ κρυερὸς ἐκεῖνος ἄνεμος, ὅλα ταῦτα ἦσαν πένθιμα, κακὰ προμηνύματα διὰ τὴν σημερινὴν συνέντευξιν.

Ἐκείνη ποὺ εἶχεν ἀνοίξει πρώτη τὸ στόμα κ' ἐφαίνετο ὁδηγήτρια τῆς παρακινδυνευμένης ταύτης συνωμοσίας ἤρχισε πάλιν νὰ ὁμιλῇ, νὰ εἰπῇ δὲν ξεύρω ποιὸ πρᾶγμα διὰ νὰ διακόψῃ τὴν πνίγουσαν ἐκείνην σιωπήν.

— Τὸ βλέπετε, ἤλθαμε τρεῖς..

— Πράγματι, τὸ παρετήρησα, — ἀπήντησεν ὁ Ἀνδρέας χωρὶς νὰ ἐμποδίσῃ ἀόριστο χαμόγελο.

— Δὲν ἔχετε τὴν γνωριμίαν μας καὶ ὅμως χρόνια τώρα εἴσθε φίλος μας.

— Μὲ τὰ βιβλία σας ζοῦμεν, ἐπρόσθεσεν ἡ δευτέρα.

— Θὰ μᾶς φανερώσετε ἂν εἶνε ἀληθινὴ ἡ ἱστορία τῆς «Μετζὲ», ἠρώτησεν ἡ τρίτη.

Νὰ τώρα κι' τρεῖς μαζῆ ὡμιλοῦσαν, ὕστερ' ἀπὸ τὴν ἀφωνίαν τῆς ἀρχῆς, καθὼς τὰ παιδάκια ποὺ βιάζονται νὰ ἐρωτοῦν ὅλα μαζῆ εἰς συνομιλίαν, ποὺ θὰ διαρκέσῃ βραχύ. Ἡ

εὐχέρεια τῆς γαλλικῆς ἐξέπληττε τόσον τὸν Ἀνδρέαν ὅτον καὶ τὸ περιφρόνημα τῶν θράσος. Καὶ ξάφνω τότε ὁ ἄνεμος ἀνεσήκωσεν ὀλίγον κάπιου προσώπου τοὺς πέπλους καὶ ὄφησε νὰ φανῇ τὸ κάτω τῆς σιαγόνος καὶ τὸ ἄνω τοῦ λαιμοῦ τὰ μόνα πιὸ ταχύτερα γηράζουν εἰς τὰς γυναῖκας, καὶ ταῦτα ἦσαν σπαρταριστὰ νεαρὰ, χωρὶς νὰ φαίνεται καμμία πτωχή.

Ὡμιλοῦσαν ὅλαι μαζῆ κ' αἱ φωναί των ἀντηχοῦσαν σὰν μουσική· ἀλήθεια πῶς ὁ ἄνεμος ἐκεῖνος κ' οἱ διπλοὶ πέπλοι ἐκρατοῦσαν ἴσην· ἀλλ' ὁ τόνος φυσικῶς ἦτον ἐξαίσιος. Κ' ὁ Ἀνδρέας ἀμφιβάλλων μὴ περιεπλέχθη μὲ τρεῖς Λεβαντίνας, δὲν ἐδίσταζε πλέον καθόλου ὅτι εἶχε νὰ κάμῃ μὲ βέρας Τουρκίσσας στὰ γερὰ, ἡ γλυκάδα τῆς φωνῆς των ἀπεδείκνυε τὴν καταγωγήν των βεβαίαν, διότι ἀπεναντίας, τρεῖς Περαιώτισσες ὁμιλοῦσαι μαζῆ, σὲ μετέφερον ἄθελα εἰς τὸν Ζωολογικὸν κῆπον δίπλα στοὺς ἄσπρους παπαγάλους (1).

— Πρὸ ὀλίγου — εἶπεν ἡ μᾶλλον ἐνδιαφέρουσα τώρα τὸν Ἀνδρέαν· — παρετήρησα καλῶς πῶς ἐγελάσατε ἅμα σᾶς ἀνήγγειλα ὅτι ἤλθαμεν τρεῖς. Καὶ ὅτι δὲν μὲ ἀφήσακε νὰ τελειώσω. Ἤθελα νὰ πῶ πῶς, τρεῖς σήμερον, τρεῖς προσεχῶς, ἐὰν ἀποδεχθῆτε τὴν πρόσκλησίν μας, πάντοτε θὰ εἴμεθα τρεῖς, ἀχώριστοι σὰν οἱ ψιτακοὶ ἐκεῖνοι, γνωρίζετε, — μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι ἐκεῖνοι εἶνε δύο . . . Κ' ἐπὶ πλέον δὲν θὰ ἰδῆτε ποτὲ τὸ πρόσωπόν μας, ποτέ . . . Εἴμεθα τρεῖς μικραὶ σκιαὶ μαῦραι καὶ τίποτε ἄλλο.

— *Ψυχαί*, ἐξηκολούθησαν ἡ ἄλλη, καὶ μόνον *ψυχαί*,

(1) Εὐχαριστοῦμαι νὰ ἐπαναλαμβάνω πῶς ὑπάρχουν καὶ χαρίεσσαι ἐξαιρέσεις Σ. Μ.

ἀκούετε, διὰ σᾶς θὰ παραμείνωμεν *ψυχαί*, τίποτε περισσότερον, τρεῖς δυστυχισμέναι πονοῦσαι ψυχαὶ ποὺ ἔχουν ἀνάγκην τῆς φιλίας σας.

— Μάταιος κόπος νὰ ξεχωρίσετε τὴν μίαν ἀπὸ τὰς ἄλλας· μολοντοῦτο ἂς δοκιμάσωμεν . . . Εἰμπορεῖτε νὰ μαντεύσετε ποία ἀπὸ μᾶς εἶν' ἐκείνη ποὺ σᾶς ἔγραψε καὶ λέγεται Ζαχιδὲ, ἐνθυμεῖσθε; . . . ἐλᾶτε, ἐμπρός, λέγετε αὐτὸ θὰ μᾶς διασκεδάσει.

— Σεῖς εἶσθε ἐκείνη, κυρία! — ἀπήντησεν ἀνενδοιάστως ὁ Ἀνδρέας. Κ' ἐπέτυχε διότι ὀπισθεν τῶν πέπλων τὰς ἤκουέ τις ἀπορούσας τουρκιστὶ ἀποθαυμαζούσας.

— Λοιπόν! τότε, εἶπεν ἡ «Ζαχιδὲ» ἀφοῦ εἴμεθα ἀρχαῖοι γνώριμοι, σεῖς κ' ἐγὼ, εἶνε ἡ σειρά μου τώρα νὰ σᾶς παρουσιάσω τὸς ἀδελφάς μου. Καὶ τότε εἰσερχόμεθα εἰς τὰ ὅρια τῆς εὐγενοῦς συμπεριφορᾶς. Ἀκούσατε λοιπὸν καλά, τὸ δεύτερο μαῦρο ντόμινο, ἐκεῖνο ἐκεῖ, τὸ ὑψηλότερον καλεῖται Νεσιεντιλ- κ' εἶνε κακοποιόν, τὸ τρίτον, περιπατεῖ τώρα ξεχωριστὰ. ὀνομάζεται Ἰκμπάλ, — καὶ εἶνε παμπόνηρον: προφυλαχθῆτε. Κ' ἑτοιμασθῆτε νὰ μὴ τὰ χάνετε εἰς τὸ ἑξῆς ἀναμεταξὺ τῶν τριῶν μας.

Βεβαίως ὅλα τὰ ὀνόματα ταῦτα εἶσαν δανεικά, καὶ ὁ Ἀνδρέας τὸ μισοκατελάμβανε. Δὲν ἐλέγοντο οὔτε Νισιεντιλ, οὔτε Ἰκμπάλ οὔτε καὶ Ζαχιδέ. Καὶ τὸ δεύτερο τσαρτσάφι ἔκρυπτεν ἐπιμελῶς τὸ πρόσωπόν της, καὶ σοβαρὰ μὲ βλέμμα ὀλίγον ὀνειροπόλον ἦτο ἡ Ζεϊνὲπ ἡ μεγαλειτέρα τῶν «ἐξαδελφῶν» τῆς νύμφης. Ἡ τρίτη ἡ ἐπωνομαζομένη παμπόνηρος, ἂν ἠμποροῦσεν ὁ Ἀνδρέας νὰ σηκώσῃ τὸν λυπητερόν της πυκνὸν πέπλον θὰ ἀπαντοῦσεν ἐκεῖ ἀπὸ κάτω τὴν

μικρὰν πρὸς τὸν ἀέρα μύτην, καὶ τὰ μεγάλα εἴρωνα μάτια τῆς **Μελὲκ**, τῆς νεαρὰς τουρκίσσης μὲ τὰ κοκκινόξανθα μαλλιὰ ἡ ὁποία ἄλλοτε ἠξίωσε πῶς « ὁ ποιητὴς πρέπει νὰ πῆρε τώρα τὸν κατήφορον». Ναὶ ἀπὸ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον ἤλλαξε, δὲν ἦτο ἡ πρώτη **Μελὲκ**, ἕνεκεν τῶν προώρων της δεινοπαθημάτων καὶ τῶν νυκτῶν ποῦ πέρασε μέσα εἰς δάκρυα. Καὶ μόλα ταῦτα ἦτο μία **Μελὲκ** τόσον εὔθυμη ἐξ ἰδιοσυγκρασίας ὥστε κ' αἱ βαρειαί της θλίψεις δὲν εἰμπόρεσαν νὰ σβύσουν τὴν λάμψιν τοῦ γέλωτός της.

— Ποίαν ἰδέαν σχηματίζετε δι' ἡμᾶς,—ἠρώτησεν ἡ «Ζαχιδὲ», ὕστερ ἀπὸ τὴν ἀκολουθήσασαν τὰς παρουσιάσεις σιωπήν.

— Ποίου εἴδους γυναικῶν φαντάζεσθε πῶς εἴμεθα, ποίας κοινωνικῆς τάξεως, ποίου κόσμου; .. λοιπὸν, εἴπατέ το μας

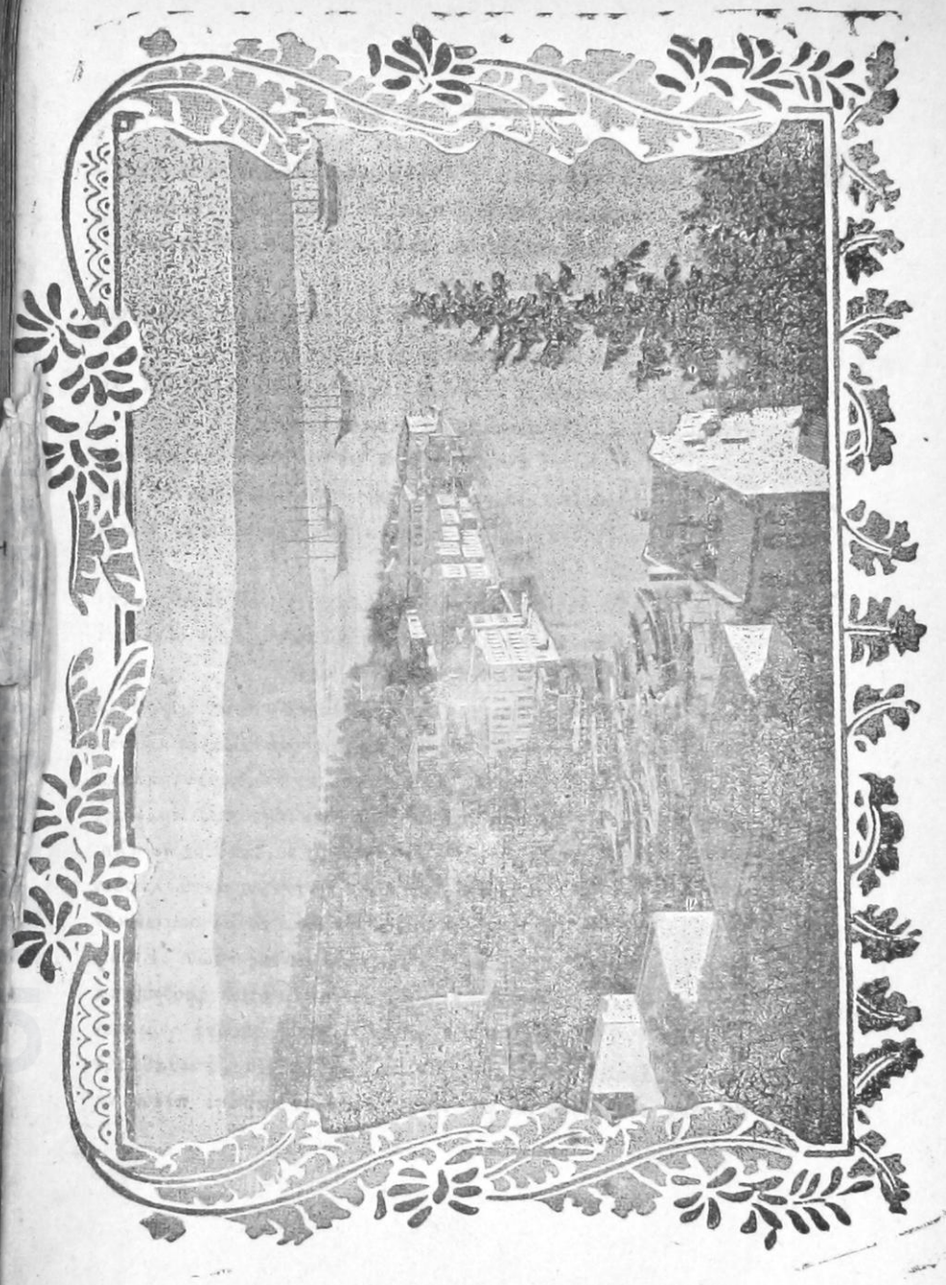
— Θεέ μου, . . . Θὰ τὸ καθορίσω αὐτὸ ἀργότερα . . . Καὶ ὅμως δὲν θὰ σᾶς τὸ κρύψω, ἀρχίζω μάλιστα ν' ἀμφιβάλλω λιγάκι, πῶς δὲν εἶσθε ὀδαλίσκαι-

— Ἄ ! . . . Καὶ ἡ ἡλικία μας; . . . Αὐτὸ βεβαίως δὲν εἶνε καὶ σπουδαῖον ἀφοῦ θὰ παραμείνωμεν ἁπλῶς μόνον *ψυχαί*. Καὶ ἐξομολογούμεθα : Εἴμεθα γραῖαι, ναὶ, κύριε Λερῆ, πολὺ γερόντισσαι.

— Τὸ μυρίσθηκα ἀπὸ τοῦτο, π. χ.

— Ἀλήθεια, αἴ ;

— Ἀλήθεια, αἴ ;—ἐπεμβῆκεν ἡ «Ἰκπὰλ» (**Μέλεκ**) μὲ ἀπὸ μελαγχολίαν πνιγμένον τόνον, μὲ ἐπιτηδευμένην ἐξασθένησιν τῆς φωνῆς,—ἀλήθεια, γηράματα, ὠϊμέ ! κ' εἶνε πρᾶγμα ποὺ μυρίζεται, εὔκολα πάντοτε, ὅπως εἴπατε, μ' ὅλας τὰς προφυ-

λάξεις πρὸς ἀπόκρυψιν . . . Ἀλλ' ἀκριβολογήσατε, σᾶς παρακαλῶ . . . ἀριθμούς, διὰ νὰ ἰδοῦμεν ἂν εἶσθε *φυσιογνώστης*.

Ἕνεκα τῶν ἀδιαπεράστων πέπλων ἡ λέξις *φυσιογνώστης* ἀπηγγέλθη μὲ ἀπόχρωσιν εἰρωνίας

— Ἀριθμούς, . . Μὰ τοῦτο θὰ σᾶς πληγώσῃ, οἱ ἀριθμοί, τὰ χρόνια, ποὺ θὰ σᾶς εἴπω;

— Ὦ! καθόλον . . . εἴπαμεν ἔχε γειὰ εἰς ὅλα, ναὶ ἂν ἐγνωρίζετε . . . τέλος ἐλᾶτε δά, κύριε Λερῆ

— Ἔ! λοιπόν, ! ἀφοῦ τὸ θέλετε, μὲ μιᾶς μοῦ ἐφάνητε σὰν γρηοῦλες ποῦ πρέπει νὰ κυμαίνονται — τ' ὀλιγώτερον, τ' ὀλιγώτερον, ναί, τοὐλάχιστιν — ἀνάμεσα τῶν δέκα ὀκτὼ καὶ εἴκοσι τεσσάρων ἐτῶν.

Ἐγελοῦσαν ὑπὸ τοὺς πέπλους των, ὄχι καὶ τόσον λυπημέναι, διότι ἀπέτυχαν τὴν ἐντύπωσιν τῶν γραιῶν οὔτε κατὶ διότι ἐκολακεύθησαν ἀφοῦ ἦσαν τόσον νέαι.

Μὲ τὸν ἀνεμοστρόβιλον ἐκεῖνον ποὺ ὁλοένα ἐσύριζε ψυχρώτερον, κάτω ἀπὸ τὸν σκουπισμένον καὶ ξάστερον οὐρανὸν κλωναράκια καὶ φύλλα σπέροντα, ἐπεριπατοῦσαν τώρα σὰν παλαιοὶ φίλοι· παρὰ τὸν ἄνεμον ἐκεῖνον ποὺ διέκοπτε τὰς ὁμιλίας, παρὰ τὸν τάραχον ἐκεῖνον τῆς θαλάσσης, ποὺ ἐπαράδερνε πλησίον των, εἰς τὴν ἄκραν τοῦ δρόμου, ἤρχισαν ν' ἀνταλλάσσουν τὰς ἀληθινάς των σκέψεις κ' ἄφισαν γοργὰ τὸ μισοειρωνικὸν ὕφος τῆς ἀρχῆς πρὸς ἀπόκρυψιν τῆς ἀμηχανίας των. Ἐπεριπατοῦσαν ἀργὰ μὲ βήματα βραδέα καὶ μὲ μάτια φρουροῦντα ἀναγκασμένοι νὰ χαμηλώνουν τὸ μέτωπο ἢ καὶ νὰ γυρίζουν ὁσάκις ὁ ἄνεμος ἐφύσα δυνατώτερα. Ὁ Ἀνδρέας ἀπεθαύμαζε δι' ὅλα ποὺ ἦταν ἱκαναὶ νὰ κυταλάβουν καὶ ἐπὶ πλέον νὰ

νοιώσῃ τὸν ἑαυτόν του τώρα σχεδὸν ἐμπιστευμένον εἰς τὰς ἀγνώστους ἐκείνας.

Καὶ ἀνάμεσα τοῦ ἐλεεινοῦ τούτου καιροῦ καὶ τῆς μοναξιᾶς ἐκείνης, προσφόρων δι' ἐρωτικὴν συνέντευξιν, ἐνόμιζον ἑαυτοὺς ἀσφαλεστάτους ὁπότε ξάφνω, ἐμπρός των, εἰς τὸ γύρισμα τοῦ χαμηλοῦ τούτου δρόμου φανερώθηκεν ὁ μπαμπούλας των, μὲ τὸ σχῆμα δύο τούρκων στρατιωτῶν περιπατούντων, μὲ κλαράκια εἰς τὰ χεῖρα ὅπως συνειθίζουν κ' οἱ γάλλοι στρατιῶται νὰ κόπτουν τοιαῦτα ἀπὸ τοὺς φράκτας. Ἦτο ἡ ἐπικινδυνωδεστέρα τῶν συναντήσεων, διότι τὰ γενναῖα ταῦτα παιδιὰ ἀπὸ τὰ βάθη τῶν πεδιάδων τῆς Ἀσίας ἐρχομένα, ἦσαν ἱκανὰ νὰ ἔλθουν εἰς τὰς ἀκρότητας, ἀφοῦ δὲν χωρίζονται ἀπὸ τὰ ἀγαπημένα των ἀρχαῖα ἔθιμα, ὥστε νὰ μεταχειρισθοῦν εἰς φόνον ἐναντίον μιᾶς τόσον ἐγκληματικότητος εἰς τὰ μάτια των μουσουλμάναι μ' Εὐρωπαῖον! Ἐσταμάτησαν οἱ στρατιῶται χαυνωθέντες ἀπὸ τὴν ἀπροσδόκητον ἔκπληξίν των καὶ ὕστερον ἀφοῦ ἀντήλλαξαν τραχεῖας τινας λέξεις ἀνεχώρησαν στὰ τέσσαρα, προφανῶς διὰ νὰ εἰδοποιήσουν τοὺς συντρόφους των, ἢ τὴν ἀστυνομίαν ἢ ἴσως νὰ συναθροίσουν τὸ σκυλολόγι τοῦ γειτονικοῦ χωρίου . . .

Ἐτρόμαξαν τὰ τρία μαῦρα φαντάσματα, ἐπήδησαν ἀμέσως εἰς τὸ ὄχημά των καὶ ἡ ταλίκα ἤρχισε νὰ τρέχῃ καλπάζουσα νὰ θριματίζῃ τὰ πάντα εἰς τὸν δρόμον της, ἐνῷ ὁ Ἰωάννης Ρεῶ, ἀπὸ μακρὰν, ἰδὼν τὴν σκηνὴν προσέτρεχε νὰ φέρῃ βοήθειαν, καὶ, ἅμα ἐπροχώρησεν ἤδη ἀρκετὰ, ἡ ταλίκα ἐχάθη μέσα εἰς τὰ δένδρα, τότε οἱ δύο φίλοι ἐρρίφθησαν εἰς ἕνα διπλανὸ μονοπάτι ποὺ ἔφερνεν εἰς τὸ μέγα ἀπὸ θάμνους δάσος.

— Λοιπόν! τί εἶδους εἶνε; — ἠρώτησεν μετ' ὀλίγον ὁ Ἰωάν-

νης Ρενὼ, ἀφοῦ ἐπέρασεν ὁ φόβος καὶ ἐπεριπατοῦσαν ἥσυχοι τώρα μέσα εἰς τὸ δάσος.

— Ἐπιβλητικαί, ἀπήντησεν ὁ Ἀνδρέας.

— Ἐπιβλητικαί, καὶ ὑπὸ ποίαν ἔννοιαν;... χαριτωμέναι;..

— Πολὺ μάλιστα;... Καὶ σοβαρότερα ἀκόμη λέξις ταιριάζει, διότι εἶνε ψυχαί, φαίνεται, καὶ ψυχὰ καὶ τίποτε ἄλλο,.. ἀγαπητέ μου, πρώτη φορὰ στὴ ζωή μου μὲ ψυχὰς ὁμιλῶ.

— Ψυχαί!... Μὰ τέλος ὑπὸ ποῖον πρόσχημα;... Τιμίων γυναικῶν...

— Ὦ! τιμίων γυναικῶν, καὶ πλέον ἀκόμη...

Ὁ Ἀνδρέας ἀνησυχοῦσε μέσα του πῶς θὰ ἐπέστρεφον ἐκεῖναι. Πραγματικῶς ἦτο πολὺ ἐπικίνδυνον τὸ τόλμημα τῶν μικρῶν τουρκισσῶν, ἀντιβαῖνον εἰς ὅλα τοῦ Ἰσλὰμ ἔθιμα ἂν καὶ ἦτο κατὰ βάθος κριτῶδους ἀγνότητος· νὰ συνωμιλοῦν κ' αἱ τρεῖς μαζὶ χωρὶς τὴν παραμικροτέραν ἀμφιλογίαν, νὰ συζητοῦν ψυχικὰ μόνον πράγματα μὲ ἄνδρα εἰς τὸν ὁποῖον δὲν ἐπέτρεψαν οὔτε τὸ πρόσωπόν των νὰ μαντεύσῃ!.. Πολλὰ ἔδινε νὰ μάθῃ ἂν ἐγύρασαν σῶαι κ' ἐκρύβησαν παλιν πίσω ἀπὸ τὰ καμπύσια τοῦ χαρεμίου... Καὶ τί ἐμποροῦσεν ὅμως νὰ κάμῃ δι' αὐτάς;... Νὰ φύγῃ, νὰ κρυβῇ ὅπως ἔκαμε καὶ πρὸ μικροῦ, καὶ τίποτε περισσότερον. Πᾶσα ἄμεσος ἢ ἔμμεσος ἐπέμβασις θὰ συνεπλήρωνε τὸν ὄλεθρόν των.

Ζ'.

Τὴν κατωτέρω μακρὰν ἐπιστολὴν μυστηριωδῶς ἔρριψαν τὴν ἀκόλουθον ἑσπέραν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ἀνδρέα

Χθὲς μᾶς εἴπατε πῶς δὲν γνωρίζετε τὴν σημερινὴν τουρκάλαν, καὶ δὲν ἐπιμένομεν πολὺ διότι ποῖος θὰ τὸ κατώρθωνε, ἀφοῦ ἡ ἰδία ἀγνοεῖ τὸν ἑαυτόν της;

Κ' ἐξ ἄλλου ποῖοι ξένοι θὰ εἰμποροῦσαν νὰ εἰσδύσουν εἰς τὸ μυστήριον τῆς ψυχῆς της; Τὸ τοῦ προσώπου ἴσως εὐκολώτερα θὰ τοὺς παραχωροῦσαν μόνον.

Ὅσον διὰ τὰς ξένας, ἀφοῦ μερικαὶ εἰσδύουν εἰς τὰ χαρέμια, τὰ σαλόνια μόνον βλέπουν συμφωνα μὲ τὴν σημερινὴν μόδαν, τὴν ἐξωτερικὴν δηλαδὴ ὄψιν τῆς ζωῆς μας.

Λοιπὸν θέλετε νὰ σᾶς βοηθήσωμεν νὰ διαβάσετε εἰς τὴν ψυχήν μας; Ἡ πρώτη δοκιμὴ ἔγινε τώρα, καὶ εἰμποροῦμεν νὰ εἴμεθα φίλοι· διότι αὐτὸ ποὺ ἐκάμαμε ἦτο δοκιμή, ἠθελήσαμεν νὰ βεβαιωθῶμεν ἂν ἐκρύπτετο τίποτε πίσω ἀπὸ τὰς ψιλιδισμένας σας φράσεις... Ἠπατήθημεν ἆραγε πῶς ὅταν ἐχωρίζεσθε ἀπὸ τὰ διακινδυνεύοντα μαῦρα φαντάσματα κάτι τι συνεκινήθη μέσα σας; περιέργεια, διάψευσις ἐλπίδος, πιθανὸν οἶκτος· δὲν ἦτο ὅμως ἡ ἐπιχυμένη ἀδιαφορία μετὰ κτηνώδη συνάντησιν

Καὶ ὕστερα θὰ ἐνοιώσατε καλῶς — κ' εἴμεθα βέβαιοι — πῶς τὰ χωρὶς σχῆμα καὶ χάριν πακέτα ταῦτα δὲν ἦσαν γυναῖκες μὲ σάρκας, ἀλλὰ ψυχαί· μία ψυχή· ἐκείνη τῆς νέας μουσουλμάνας ποὺ ἐξεκόλαψε τὸ πνεῦμα τώρα, καὶ πά-

σχει καὶ ἀγαπᾷ τὸν ἐλευθερωτὴν πόνον καὶ ἦλθε πρὸς σᾶς, τὸν χθεσινόν της φίλον.

Διὰ νὰ γίνεται δὲ ὁ αὐριανός της φίλος πρέπει νὰ μάθετε νὰ κάτι ἄλλο εἰς αὐτὴν καὶ ὄχι εὐφρόσυνον ταξειδιωτικὴν ἀπόἀπόλαυσιν, ἢ ἕνα πρόσωπον σημειῶνον σταθμὸν γοητευτικὸν τῆς καλλιτεχνικῆς σας ζωῆς. Ὅτι δὲν εἶνε πλέον τώρα διὰ σᾶς τὸ ἄκακο παιδὶ ποὺ ἐγέρνατε τὸ κεφάλι, οὔτε ἡ ἐρωμένη χωρὶς ἀπαίτησιν εὐτυχοῦσα μόνον μὲ τὰ ψυχία τῆς ἐλεήμονός τρυφερότητος. Καὶ ἔχετε ἀνάγκην, ἂν θέλετε νὰ σᾶς ἀγαπήσῃ, νὰ συλλέξετε τὰς πρώτας δονήσεις τῆς ἀφυπνιζωμένης τέλος ψυχῆς της.

Ἡ «Μετζέ σας εὑρίσκεται εἰς τὸ κοιμητῆρι. Ἐξ ὀνόματός της καὶ ἐξ ὀνόματος ὅλων σᾶς εὐχαριστοῦμεν, διὰ τὰ ἄνθη ποὺ ἐρρίψατε εἰς τὸν τάφον τῆς μικρᾶς σκλάβας. Εἰς τὰς ἡμέρας τῆς νεότητός σας χωρὶς κόπον ἐμάσατε τὴν εὐτυχίαν, ἐκεῖ ποῦ ἔκειτο μόλις ἁπλώσατε τὸ χέρι. Ἀλλ' ἡ μικρὰ Κιρκασία, τὴν ὁποίαν τὸ θέλγητρον ἔρριψεν εἰς τοὺς βραχίονάς σαι, δὲν εἶνε πλιὰ, κ' ἦλθε τώρα ὁ καιρὸς καὶ διὰ τὴν Μουσουλμάναν ἀκόμη ὁ ἔνστικτος ἔρως ἢ ἡ εὐπειθὴς ἀγάπη νὰ ὑποχωρῇ εἰς τὸν ἔρωτα τῆς ἐκλογῆς.

Κ' ἦλθεν ἀκόμη ὁ καιρὸς εἰς σᾶς τὸν ἴδιον νὰ ζητήσετε καὶ νὰ περιγράψετε εἰς τὸν ἔρωτα ἄλλο καὶ ὄχι τὴν γραφικὴν καὶ ἡδυπαθῆ του ὄψιν. Δοκιμάσατε π. χ. νὰ ἐξωτερικεύσετε σήμερον τὴν καρδίαν ὥστε νὰ τὴν κάμετε νὰ αἰσθανθῇ τὴν πικρίαν τοῦ ὑπερτάτου τούτου πόνου οἷος ὁ ἰδικός μας: Ὄνειρον καὶ μόνον ὄνειρον νὰ εἰμποροῦμεν νὰ ἀγαπῶμεν.

Διότι, ὅλαι, μόνον αὐτὸ κατεδικάσθημεν νὰ ἀγαπῶμεν Μᾶς ὑπανδρεύουν γνωρίζεται μὲ τί τρόπον;... Κ' ὅμως

αὐτὸ ποὺ μοιάζει εὐρωπαϊκὸν ἐξωτερικῶς γάμον ἀπὸ μιᾶς ἤδη γενεᾶς εἰς τὰς ἐξευρωπαϊσθείσας κατοικίας μας, ἐκεῖ ποὺ ἄλλοτε ἐβασίλευαν τὰ μετάξινα καὶ ὀδαλίσκαι, παρουσιάζει μίαν κολακευτικὴν δι' ἡμᾶς πρόσοδον — ἂν κ' εἶνε εὐθραυστώτατος ὁ γάμος οὗτος, κάθε ὥρα, κάθε στιγμὴν ἀπειλούμενος ἀπὸ τὸ καπρίτσιο εὐμεταλήτου συζύγου, ὁ ὁποῖος δύναται νὰ τὸν θραύσῃ ἢ μᾶλλον νὰ παρεισαγάγῃ ἐκεῖ μίαν ξέννν, - λοιπὸν μᾶς ὑπανδρεύουν χωρὶς τὴν γνώμην μας σὰν τὸ πρόβατα ἢ τὰ πουλάρια.

Ἀλήθεια πάλιν πῶς πολλάκις ὁ ἄνθρωπος τὸν ὁποῖον μᾶς προμηθεύει ἡ τύχη εἶνε γλυκὺς καλός· ἀλλὰ δὲν τὸν **ἐδιαλέξαμεν ἡμεῖς.** Μὲ τὸν καιρὸν προσκολλούμεθα, εἰς αὐτόν· ἀλλ' ἡ ἀγάπη αὕτη δὲν ὀνομάζεται ἔρως κ' ἀκριβῶς τότε γεννῶνται μέσα μας αἰσθήματα, ποὺ πετοῦν καὶ πηγαίνουν νὰ καθήμουν κάποτε πολὺ μακρὰν εἰς ποντοτεινὰ ἄγνωστα μέρη δι' ὅλους ἐξαιρέσει ἡμῶν αὐτῶν. Ἀγαπῶμεν ἀγαπῶμεν μὲ τὴν ψυχήν μας, μίαν ἄλλην ψυχήν ἡ σκέψις προσκολλᾶται εἰς ἄλλην σκέψιν, ἡ καρδία μας εἰς ἄλλην καρδιάν. Καὶ ὁ ἔρως οὗτος παραμένει εἰς ὀνειρώδη κατάστασιν, διότι εἴμεθα τίμιαι, καὶ πρὸ πάντων διότι μᾶς εἶνε πολὺ ἀγαπυμένο τὸ ὄνειρον αὐτὸ φοβούμεναι μὴ τὸ χάσωμεν προσπαθοῦσαι νὰ τὸ πραγματοποιήσωμεν Καὶ παραμένει ἀθῶος ὁ ἔρως αὐτὸς καθὼς ὁ χθεσινός μας περίπατος εἰς τὸ Πασιᾶ Μπαγτζὲ, ὅταν ἐφύσα δυνατὰ ὁ ἄνεμος.

Ἰδοὺ τὸ μυστικὸν τῆς Μουσουλμάνας τῆς Τουρκίας 1322 ἔτος τῆς Ἐγείρας. Ἡ σημερινή μας, ἐκπαίδευσις παρήγαγε τὸν διπλασιασμὸν τοῦτον τοῦ ὄντος μας.

Παραδοξοτέρα θὰ σᾶς φανῇ ἡ ὁμολογία αὕτη ἀπὸ τὴν

χθεσινήν μαι συνάντησιν . . Κ' ἀπὸ τώρα γελοῦμεν, διότι θὰ ἐκπλαγῆτε Κ' ἐξ ἄλλου εἴχατε ἔλθει ἀναπαφάσιστοι εἰσέτι, μὲ τὸν πειρασμὸν ἴσως κάποιας περιπετείας ἐρωτικῆς, ἐλπίζων ἴσως εἰς τὴν ἐπιτυχίαν Ἀόριστα ἐπερμένετε νὰ εὑρῆτε μίαν Ζαχιδὲ συνοδευομένην ἀπὸ εὐαρέστους τὴν θέαν σκιάδας, Ζαχιδὲ περίεργον νὰ γνωρίσῃ ἐκ τοῦ πλησίον ἕνα διάσημον συγγραφέα, καὶ ὄχι τόσον δύσκολον νὰ ἀνασηκώσῃ τὸν πέπλον της.

Καὶ συναντήσατε ψυχάς.

Κ' αἱ ψυχαὶ αὗται θὰ γίνουν φίλαι σας, ἐὰν γνωρίζετε νὰ γίνετε ὁ ἰδικός των

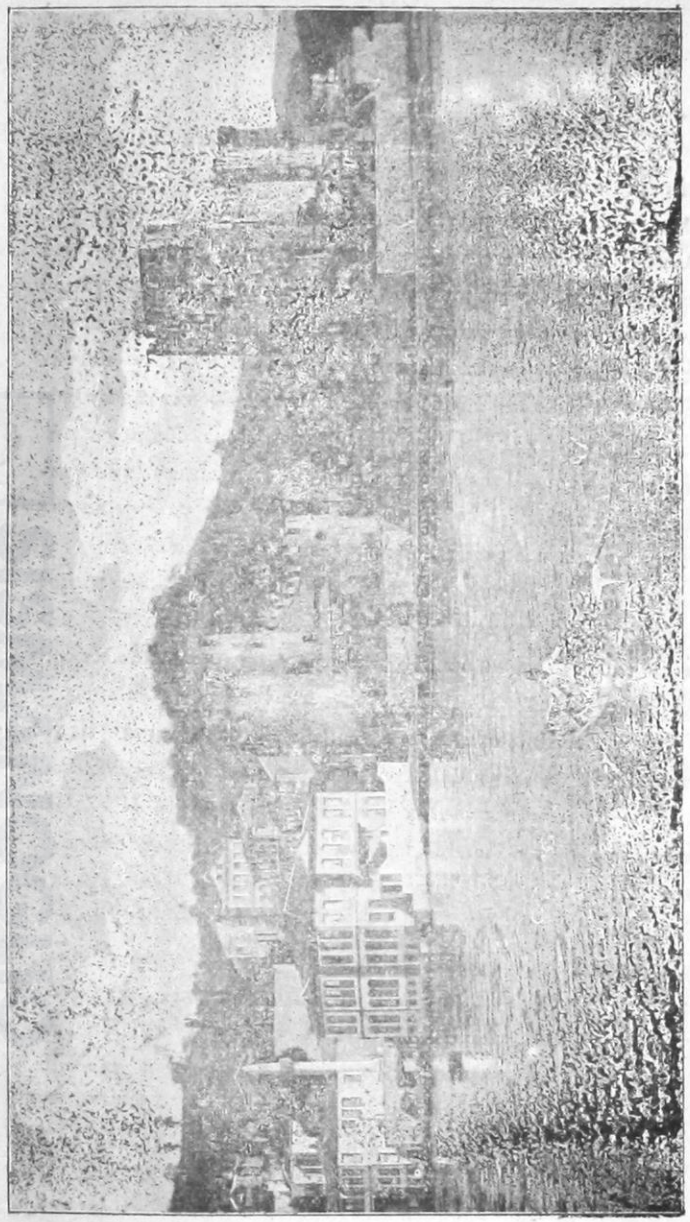
ὑπογραφαί: ΖΑΧΙΔΕ, ΝΕΣΙΕΝΤΙΑ, ΙΚΜΑΔ

Η.

Ἡ ἱστορία τῆς «Ζαχιδὲ» ἀπὸ τοῦ γάμου της μέχρι τοῦ ἐρχομοῦ τοῦ Ἀνδρέα Λερῆ.

Τὰ χάδια τοῦ εὐμορφου μπέη ὁλοένα ἐγίνοντο γλυκύτερα καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀπεκοίμησαν τὰ ἀντάρτικά της σχέδια. Προφυλάττουσα τὴν ψυχήν της, πληρέστατα παρέδωκε τὸ σῶμα της εἰς τὸν χαριτωμένον αὐθέντην, ὁ ὁποῖος ἂν κ' ἦτο ἕνα μεγαλο χαδεμένο παιδί, ἔκρυβεν ὅμως, κάτω ἀπὸ τὴν ἐπιτηδευμένην κοσμικὴν χάριν καὶ τὴν χαρίεσσαν κολακείαν, πολὺν ἐγωϊσμόν.

Καὶ διὰ τὸν Ἀνδρέα Λερῆ ἐφύλασσε πάντοτε τὴν ψυχή της; Καὶ ἡ ἰδία δὲν τὸ ἐγνώριζε καλὰ καλά, διότι μὲ τὰ πάροδον τοῦ χρόνου τὸ παιδαριῶδες τοῦ ὀνείρου τούτου ἐμε-

Ἀνατολὴ Κωνσταντινουπόλεως

γάλωνε στὰ μάτια της. Καὶ ἡμέραν παρ' ἡμέραν ὀλιγώτερον ἐσκέπτετο αὐτόν.

Μονάχη σχεδὸν ἐγκαρτεροῦσε μέσα εἰς τὴν καινούργειαν της φυλακήν· καὶ ἡ ζωή της πῶς θὰ τῆς ἦτο ὑποφερτὴ ἂν ὁ Χαμδῆς αὐτός, εἰς τὸ τέλος τοῦ δευτέρου ἔτους τοῦ γάμου των δὲν ἐνυμφεύετο καὶ τὴν Ντουρταιὲ καὶ οὕτω ἔγινε κάτοχος δύο συζύγων, κατάστασις ὄχι τῆς μόδας σήμερον εἰς τὴν Τουρκίαν. Τότε πρὸς ἀποφυγὴν κάθε ἀπρεποῦς σκηνῆς ἁπλούστατα ἐζήτησε καὶ ἐπέτυχε νὰ τῆς ἐπιτρέψουν δύο μόνον μῆνας εἰς τὸ Κασὶμ Πασᾶ ν' ἀποσυρθῇ, εἰς τὴν οἰκίαν τῆς γιαγιᾶς της, κα διὰ ν' ἀντιμετωπίσῃ τὴν νέαν ταύτην κατάστασιν καὶ νὰ προπαρασκευασθῇ ἐκεῖ εἰς τὴν γαλήνην.

Ἕνα βράδυ λοιπόν, σιωπηλὴ ἀνεχώρησε,—κ' ἀπεφάσισε νὰ ὑποστῇ τὰ ἔσχατα παρὰ νὰ ξαναγυρίσῃ πίσω εἰς τὴν οἰκίαν ταύτην διὰ νὰ ὑποδυθῇ τὸν ρόλον ἐκεῖ τῆς δαλίσκης· τὴν ὁποίαν θέλουν νὰ ἐξουθενώτουν περισσότερον.

Καὶ ἡ Ζεϊνὲπ καὶ ἡ Μελὲκ πρὸ μικροῦ ξαναγύρισαν εἰς τὸ Κασὶμ Πασᾶ, ἡ μὲν Μελὲκ ὕστερ' ἀπὸ μῆνας βασάνων καὶ δακρύων διεζεύχθη ἀπὸ ἕνα θηριώδη σύζυγον, ἡ δὲ Ζεϊνὲπ ἀπελευθερώθη τοῦ ἰδικοῦ της διὰ τοῦ θανάτου, κατόπιν ἑνὸς καὶ ἡμίσεως ἔτους ἀξιολυπήτου συγκατοικίας μ' ἕνα κακεκτικὸν ἀνδράριον, ποὺ δι' ὅλην της τῶν αἰσθήσεων ἀπεχθάνετο. Σχεδὸν ταυτόχρονα χωρὶς θεραπείαν προσεβλήθησαν, ἀκριβῶς εἰς τὸ ἄνθος τῆς ἡλικίας των, ἐξελουλουδίσθησαν, ἀπέκαμον ἔγιναν συντρίμμια, καραβοτσακίσματα τῆς ζωῆς, καὶ ἔπρεπεν ν' ἀναλάβουν, νὰ ξανοζεσταθοῦν καὶ νὰ ξανασφίξουν τὴν προτέραν των ἀδελφικὴν ἀγάπην.

Ἡ εἴδησις τοῦ ἐρχομοῦ εἰς Κων)πολιν τοῦ Ἀνδρέα Λερῆ,

ἀναδημοσιευθεῖσα διὰ τῶν Τουρκικῶν ἐφημερίδων, ὡς κεραυνὸς τῆς ἐπῆλθε, καὶ μαζῆ τότε, ὁ ἄλλοτε Θεὸς ἔπεσε τοῦ βάθρου του : Ἆρα, καὶ αὐτὸς ἦτον ἄνθρωπος, κάποιος ὅπως ὅλως ὁ κόσμος. Θὰ εἰργάζετο ἐκεῖ, ὑπὸ διαταγὰς, εἰς μίαν πρεσβείαν· εἶχεν *ἡλικίαν!*.. Κ' ἡ Μελὲκ τότε εὕρισκε καιρὸν νὰ διασκεδάζῃ ζωγραφίζουσα τὸπρόσωπον τῆς παλαιᾶς της λατρείας, τῶν πρώτων της ὀνείρων παριστάνουσα αὐτὸν γέροντα φαλακρὸν καὶ προφανῶς κοιλαράν.

— Ὁ Ἀνδρέας Λερῆ,—κατόπιν ὀλίγων ἡμερῶν ἀπαντοῦσιν εἰς αὐτάς, μία κυρία τῆς Ἀγγλικῆς Πρεσβείας, ἡ ὁποία εὗρε τὴν εὐκαιρίαν νὰ τὸν συναντήσῃ καὶ τὴν ὁποίαν ἐπίμονα ἐρωτοῦσαν δι' αὐτόν.

— Ὁ Ἀνδρέας Λερῆ! Ἔ λοιπόν! τέλος... ἐν γένει εἶνε ἀνυπόφορος. Κάθε φορὰ ποὺ σφίγγει τὰ δόντια του θαρρεῖς πῶς θὰ σᾶς κάμῃ κοπλιμέντο. Ἀλλὰ τίποτε. Κ' εἰς τοὺς ὑψηλοὺς κύκλους βαρύνεται ἐπίμονα... Ὅσον ἀφορᾷ τὴν παχυσαρκίαν ἢ τὸ μάδημα τῆς κεφαλῆς, τίποτε ἄπ' αὐτά. Εἶμαι ὑποχρεωμένη νά τοῦ ἀποδώσω ὅτι τίποτε...

— Κ' ἡ ἡλικία του;

— Ἡλικία του... Δὲν ἔχει... Ἀλλάζει ἀπὸ τὰ εἴκοσι χρόνια, ἀπ' ὥρας εἰς ὥραν... Μὲ τὴν ἐπιτήδευσιν ὅμως κατορθώνει νὰ δώσῃ τὴν ἀπατηλὴ φαντασίαν τῆς νεότητος, καὶ πρὸ πάντων ἅμα ἐπιτυγχάνουν νὰ γελάσῃ, διότι σοῦ ἔχει ἕνα γέλιο καὶ κάτι παιδικοὺς γελασίνους...

Μάτια παιδιακίσια... Τέλος εἶνε ὑπερόπτης, ἐπιβλητικός, καὶ μισοαφυρημένος... Κ' ἀπέκτησε τώρα τὸν χειρότερον, νὰ φαντασθῇς, τύπον...

Καὶ παρὰ τὰς πληροφορίας ταύτας, ἀπεφάσισαν νὰ ὑπάγουν

Κ' ἀνεχώρησε, μὲ τὰ στόρια κατεβασμένα, χωρὶς νὰ
καὶ ὁ ἀχώριστος εὐνοῦχος, θρονισμένος δίπλα εἰς τὸν ἀμ
λάτην.

Ἂν εὔκολα ἐννοεῖται, ἰδοὺ ἀπὸ τί δυστύχημα ἀπηλεῖτο
σήμερον οἱ παραχωρηθέντες ὑπὸ τῆς πενθερᾶς της δύο μῆνες
τῆς ἀναπαύσεως της ἔληξαν, καὶ ὁ Χαμδῆς ἐπιτακτικῶς τώρα
ἐμήνυσεν εἰς τὴν γυναῖκα του νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν ἀνδρικὴν
κατοικίαν. Ζήτημα τύχης ἴσως, ἀλλὰ καὶ ζήτημα ἔρωτος
ἐπίσης, διότι ἔνοιωσε τώρα πῶς χωρὶς αὐτὴν ἔπαυσε τὸ χάρμα
τῆς κατοικίας του, παρὰ τὴν κυριαρχίαν ποὺ ἐξήσκει ἡ ἄλλη
εἰς τὰς αἰσθήσεις του.

Καὶ τὰς ἐπιθυμοῦσε καὶ τὰς δύο.

Λοιπὸν τώρα, τὸ διαζύγιον μὲ πᾶσαν θυσίαν. Καὶ ποὺ θὰ
προστρέξῃ διὰ νὰ ἐπιτύχῃ;... Ὁ πατήρ της εἰς τὸν ὁποῖον
ὀλίγον κατ' ὀλίγον εἶχεν ἀποδώσει ὅλην της τὴν τρυφερότητα,
θὰ τὴν ἐπροστάτευε βεβαίως πλησίον τῆς Αὐτοῦ Αὐτοκρα-
τορικῆς Μεγαλειότητος, ἀλλ' ἐκοιμᾶτο ὁ δύστυχος ἕνα χρόνο
τώρα μέσα εἰς τὸ ἱερὸν κοιμητήριον τοῦ Ἐγιούπ. Ἡ μάμμη
τῆς ἀπέμεινε, γρηᾶ πολὺ διὰ τιαῦτα διαβήματα, καὶ πρὸ
πάντων πολὺ 1320 διὰ νὰ καταλάβῃ Εἰς τὴν ἐποχήν της,
— ἐκείνης — δύο σύζυγοι μέσα εἰς μίαν οἰκίαν, ἢ καὶ τρεῖς, ἢ
μάλιστα καὶ τέσσαρες, διατί ὄχι; Ἀπὸ τὴν Εὐρώπην, ναὶ
ἀπ' ἐκεῖ,—ὅπως αἱ παιδαγωγοὶ καὶ ἡ ἀθεΐα ἦλθεν ἡ μόδα
νὰ μὴ θέλουν παρὰ μόνον μίαν!..

Ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ της, ἐφαντάσθη λοιπὸν νὰ πάγῃ νὰ
ριφθῇ εἰς τοὺς πόδας τῆς Βαλιδὲ Σουλτάνας, πασιγνώ-
στου διὰ τὴν ἀγαθότητά της, καὶ ἡ ἀκρόασις χωρὶς κόπον

παρεχωρήθη διὰ τὴν κόρην τοῦ Τεβφὶκ Πασιᾶ μεγάλου Τε-
λετάρχου.

Ἀφοῦ ἐπέρασε μιὰ τὸν μέγαν περίβολον τῶν πάρκων τοῦ
Γιλδιζ-Κίοσκ, τὸ μαῦρο κουπὲ ἔφθασεν εἰς ἕνα κλειστὸ γρίλιο
Ἦτο τὸ γρίλιο τῶν κήπων τῆς Σουλτάνας. Ἕνας μαῦρος μ'
ἕνα γερὸ χονδρὸ κλειδὶ ἦλθε κ' ἄνοιξε, καὶ τὸ ἀμάξι, πίσω
ἀπὸ τὸ ὁποῖον συρρετὸς εὐνούχων μὲ λιβρέαν τῆς «Βαλιδὲ»
ἔτρεχε δι' νὰ βοηθήσῃ τὴν ἐπισκέπτριαν νὰ κατέλθῃ, ἐμβῆκε
κ' ἔφθασε τοὺς ἀνθισμένους διαδρόμους, ὅπου θ' ἀνέμενεν ἀπέ-
ναντι τῆς τιμιτικῆς κλίμακος.

Ἡ χαριτωμένη ἱκέτις ἐγνώριζε τ' αὐλικὰ τῆς ὑποδοχῆς
ἔθιμα ἀφοῦ πολλὰς φορὰς εἶχεν ἔλθη εἰς τὸ παλάτι τῆς ἀγα-
θῆς πριγγηπίσης κατὰ τὰς μεγάλας ὑποδοχὰ τοῦ Μπαϊρα-
μίου. Ὅπως τὸ ἐπερίμενεν εἰς τὸ προαύλιον εὗρεν καμμιὰ τριαν
ταριὰ νεραϊδοποῦλες — ἀπὸ νεαρωτάτας σκλάβας, θαυμασίας
καλλονῆς καὶ χάριτος — σὰν ἀδελφὲς ὁμοιόμορφα ἐνδυμένες
αἱ ὁποῖαι εἰς δύο παρετάχθησαν στίχους διὰ νὰ τὴν ὑποδεχ
θοῦν. Τὴν ἐχαιρέτησαν ὅλαι μαζῆ ταυτόχρονα αἱ νεραϊδοποῦ-
λες, καὶ προσέτρεξαν ὕστερα ὅπως πετοῦν τὰ ἥμερα καὶ ἐλα-
φρὰ πουλάκια διὰ νὰ τὴν ὁδηγήσουν εἰς τὴν καλλουσαν τοῦ
γιασμακιοῦ» ὅπου κάθε κυρία πρέπει πρῶτα νὰ ἔμβῃ διὰ νὰ
βγάλῃ τοὺς πέπλους της. Ἐκεῖ, ἐν ριπῇ ὀφθαλμοῦ, μὲ τελειο-
ποιημένην ἐπιτηδειότητα αἱ νυφοῦλες, χωρὶς τσιμουδιὰ τῆς
ἀφήρεσαν τὰς καλυπτούσας μουσσελίνας, συγκρατουμένας μὲ
ἀναριθμήτους καρφίτσας, κ' εὑρέθη ἕτοιμος χωρὶς νὰ χαλάσῃ
οὔτε μιὰ τῶν μαλλιῶν της μπούκλα κάτω ἀπὸ τὸ χωρὶς βάρος
τουρμπάνι ἐκ γάζης τὸ ὁποῖον φοροῦν ὑψηλὰ ὅπως τὸ διάδη-
μα, διότι ὅπως συνηθίζουν εἰς τὴν Τούρκικὴν αὐλὴν μόνον

αἱ ἐξ αἵματος πριγγήπισαι ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ παρουσιάζωνται μὲ γυμνὴν τὴν κεφαλήν. Μετ' ὀλίγον ἦλθεν ἡ ὑπασπίστρια νὰ τὴν χαιρετίσῃ καὶ νὰ τὴν ὁδηγήσῃ εἰς τὸ σαλόνι τῆς ἀναμονῆς. Βέβαια καὶ ἡ ὑπασπίστρια εἶνε γυνὴ ἀφοῦ, ἐννοεῖται, δὲν ὑπάρχουν ἄνδρες εἰς τὰ διαμερίσματα μιᾶς σουλτάνας· εἶνε Τσερκεζοποῦλα σκλάβα προτιμηθεῖσα διὰ τὸ ὑψηλόν της ἀνάστημα καὶ τὴν ἄψογόν της καλλονήν· φορεῖ ζακέταν ἀπὸ στρατιωτικὴν τσόχαν μὲ μαλαματένιας ἀλύσσεις ἀξιωματικοῦ, μακρὰ οὐρὰν εἰς τὴν ζώνην ἀνασηκωμένην κ' ἕνα μικρὸ καλπάκι ἀξιωματικοῦ μὲ χρυσᾶ σειρήτια.

Σύμφωνα μὲ τὴν ἐθιμοταξίαν ἦλθεν εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς ἀναμονῆς ἡ Κυρία Θησαυροφύλαξ νὰ τῆς κρατήσῃ συντροφιάν. Κιρκασσία βέβαια εἶνε καὶ αὕτη διότι οὐδέποτε προσλαβάνουν Τουρκάλαν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς αὐλῆς, ἀλλὰ Κιρκασσία ἀπὸ καλὴν οἰκογένειαν διὰ μίαν τόσον ὑψηλὴν θέσιν. Καὶ μ' αὐτὴν ποὺ ἦτο τῆς *ἀριστοκρατίας* ἔπρεπε νὰ συνωμιλήσῃ... Θανάσιμοι ὅλαι αἱ ἀργοπορίαι αὗται, καὶ ἡ ἐλπίς της, ἡ τόλμη της βαθμηδὸν ἀδυνατοῦσε...

Τὴν στιγμὴν ποὺ θὰ ἔμβαινε τέλος εἰς τὸ τόσον δυσκόλως εἰσδυόμενον σαλόνι ὅπου παρέμενεν ἡ μήτηρ τοῦ Χαλίφου, ἔτρεμε, ἐτρεμούλιαζε σὰν προσβλημένη ἀπὸ τριταῖον πυρετόν.

Σαλόνι ἐντελῶς εὐρωπαϊκῆς πολυτελείας, ἀλοίμονον! ἂν ἀφαιρέσωμεν τοὺς θαυμασίους τάπητας καὶ τὰς Ἰσλαμικὰς ἐπιγραφάς· σαλόνι χαρωπὸν καὶ φωτεινόν, δίδον πρὸς τὰ ὕψη τοῦ Βοσπόρου τὸν ὁποῖον ἔβλεπον τώρα, λάμποντα καὶ ἀστροβολοῦντα, διὰ μέσου τῶν κιγκλιδωμένων παραθύρων. Πέντε-ἓξ πρόσωπα μὲ αὐλικὴν ἐνδυμασίαν, κ' εἰς τὸ βάθος ἡ καλὴ πριγγήπισσα καθημένη, ἐσηκώθηκαν ἐκεῖνα νὰ ὑποδεχθοῦν

τὴν ἐπισκέπτριαν. Οἱ τρεῖς ἐπίσημοι χαιρετισμοὶ ὅπως κ' εἰς τὰς Εὐρωπαϊκὰς Μεγαλειότητας. Ὁ τρίτος ὅμως σωστὴ μιὰ μὲ τὰ δύο γόνατα γονυκλισία, τὸ κεφάλι ἀκουμπημένο χάμου, σὰν νὰ φιλήσῃ τὸ κάτω τῆς ἐσθῆτος τῆς Μεγάλης Κυρᾶς, ἡ ὁποία πάραυτα μ' ἀνοιχτόκαρδο χαμόγελο τῆ. ἔτεινε τὰ χέρια διὰ νὰ τὴν ἀνεγείρῃ. Παρευρίσκετο ἀκόμη κάποιο νεαρὸ πριγγηπόπουλο, τοῦ Σουλτάνου παιδὶ (τὰ ὁποῖα ἔχουν τὸ δικαίωμα, ὅπως ὁ ἴδιος ὁ Σουλτάνος νὰ βλέπουν τὰς γυναῖκας ξεσκεπασμένας) Ἦσαν προσέτι καὶ δύο ἐξ αἵματος πριγγηποποῦλαι, λιγυραὶ καὶ χαριτωμέναι, μὲ ξέσκεπο κεφάλι καὶ ἁπλωμένην τὴν οὐράν. Καὶ τέλος τρεῖς κυρίαι, μὲ τουρμπανάκι εἰς τὰ κατάξανθα μαλλιὰ καὶ τὴν οὐρὰν αἰχμάλωτον εἰς τὴν ζώνην· τρεῖς «Σεραϊλίτισσαι» ἄλλοτε σκλάβαι, τώρα διὰ τοῦ γάμου των ἀριστοκράτιδες, αἱ ὁποῖαι *ἐν ἐπισκέψει* εὑρίσκοντο εἰς τὴν προτέραν των Κυρὰν καὶ εὐεργέτριαν, καὶ εἶχον τὸ δικαίωμα, ὡς τόσαι ἄλλαι Σεραϊλίτισσαι χωρὶς πρόσκλησιν νὰ ἐπισκέπτωνται ἀδιάφορον ποίαν πριγγήπισσαν, σὰν νὰ μετέβαινον εἰς τὴν οἰκίαν των (Ἔτσι ἐννοοῦν τὴν σκλαβιὰν εἰς τὴν Τουρκίαν, καὶ ἡμποροῦν ἐδῶ νὰ ἐλθοῦν αἱ ἀδιάλλακτοι σοσιαλίστριαί μας διὰ νὰ ἐκπαιδευθοῦν καρποφόρως εἰς τὰ χαρέμια, καὶ νὰ μάθουν ἔπειτα νὰ μεταχειρίζωνται τὰς σκλάβας των).

Αἱ ἀληθιναὶ πριγγήπισσαι ἔχουν τὴν χάριν νὰ εἶνε καταδεκτικαὶ καὶ ἀφελεῖς, καμμιὰ ὅμως δὲν περνᾷ εἰς τὴν ἁπλοϊκότητα καὶ τὴν ἤρεμον μετριοφροσύνην τὰς τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

– Ἀγαπημένη μου μικροῦλα, εἶπεν εὐθυμα ἡ Σουλτάνα μὲ τ' ἄσπρα μαλλιά, μακαρίζω τὸν καλὸν ἄνεμον ποὺ σᾶς

ἔφερε. Καὶ ξεύρετε, καθημερινῶς σᾶς ἐποθούσαμεν· καὶ θὰ σᾶς φορολογήσωμεν τώρα νὰ μᾶς ἐκτελέσητε τώρα ὀλίγην μουσικὴν, παίζετε ἔξοχα.

Δροσεραὶ καλλοναὶ μὴ ἀναρανεῖσαι πρὶν (αἱ προωρισμέναι διὰ τὰ ἀναψυκτικὰ σκλαβοπούλαι) ἐμβῆκαν φέρουσαι εἰς χρυσοῦς δίσκους, εἰς μαλαματένιους κυαθίσκους, εἰς χρυσᾶ ποτήρια, τὸν καφέν, τὰ σιρόπια, τὰ ἀπὸ τριανταφύλλο γλυκίσματα. Καὶ ἡ Σουλτάνα ἔστρεψε τὴν ὁμιλίαν εἰς κάποιον ἀπὸ τοὺς ὑπηκόους της, ποὺ δὲν λείπουν νὰ εἰσδύσουν εἰς τὸ βάθος τῶν σεραίων, καὶ εἰς αὐτὰ ἀκόμη τὰ ἑρμητικῶς κλεισμένα.

Ἡ ταραχὴ ὅμως τῆς ἐπισκεπτρίας ἄσχημα ἐκρύπτετο· ἐπιθυμοῦσε νὰ ὁμιλήσῃ νὰ ἐκλιπαρήσῃ. Τοῦτο φῶς φανερὰ ἐφαίνετο . . . Καὶ μὲ χαριτωμένον νεῦμα τὸ πριγγηπόπουλο ἀπεχώρησεν, αἱ πριγγηποπούλαι καὶ αἱ ὡραῖαι Σεραϊλίτισαι μὲ τὸ πρόσχημα νὰ παρατηρήσουν δὲν ἠξεύρω ποῖον ἀπὸ τὰ ἀπομακρυσμένα τοῦ Βοσπόρου μέρη, ἐπῆγαν κ' ἀκούμβησαν εἰς τὰ καφασωμένα παράθυρα τοῦ διπλανοῦ σαλονίου.

— Τί τρέχει ἀγαπημένο μου παιδί ;—ἠρώτησε χαμηλοφώνως ἡ μεγάλη πριγγήπισσα, μητρικὰ γέρνουσα πρὸς τὴν «Ζαχιδὲ» ποὺ ἔπεσε τώρα στὰ γόνατα.

Εἰς ἀγωνιώδη καὶ φρικαλέαν ἀμηχανίαν ἐπέρασαν τὰ πρῶτα λεπτὰ, ἐνῷ ἡ μικρὰ ἀντάρτις ἐζητοῦσεν ἄπληστα εἰς τὸ πρόσωπον τῆς Σουλτάνας τὴν ἐντύπωσιν τῆς ἐξομολογήσεως της, παρετήρησε πῶς δὲν κατελάμβανε τίποτα, καὶ ἐτρόμαξε. Τὰ μάτια της ὅμως, τὰ τόσον καλὰ πάντοτε μάτια της, δὲν ἠνοῦντο καθόλου καὶ σὰν νὰ ἔλεγον : «Διαζύγιον, καὶ διαζύγιον τόσον ὀλίγον δικαιολογημένον! Τί δύσκολη δουλειά ! . . . Μάλιστα θὰ προσπαθήσω . . . Ἀλλ' ὑπὸ τοιαύτας περιπτώσεις δὲν θὰ παραδεχθῇ τὸ παιδί μου ποτέ . . . »

Καὶ ἡ «Ζαχιδὲ» ἐνώπιον τῆς ἀκαθορίστου ταύτης ἀρνήσεως, ἐθαρροῦσε πῶς οἱ τάπητες, τὸ δάπεδον ἠνοίγοντο κάτω ἀπὸ τὰ γόνατά της, ἐφαντάσθη ὅτι ἐχάθηκε, ὅταν ξάφνω κάποιο πρᾶγμα, σὰν ἀνατριχίλα θρησκευτικοῦ τρόμου διέδραμεν ὁλόκληρο τὸ παλάτι· ἔτρεχαν, μὲ βήματα κούφια, εἰς τὰ προαύλια, ὅλαις αἱ σκάβαις εἰς τοὺς διαδρόμους μὲ μετάξινα φρουροῦ ἔπιπτον πρηνηδόν . . . Κ' ἕνας εὐνοῦχος ἐρρίφθη εἰς τὸ σαλόνι μέσα καὶ ἀνήγγειλλε μὲ φωνὴν τὴν ὁποίαν ὁ τρόμος ἔκαμνεν ὀξυτέραν :

— Ἡ Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικὴ Μεγαλειότης ! . . .

Μόλις εἶπε τὸ ὄνομα τοῦτο διὰ νὰ κλίνουν ὅλαι αἱ κεφαλαὶ καὶ εἰς τὸ κατώφλιον ἐπεφάνη ὁ Σουλτάνος. Ἡ ἱκέτις γονατισμένη πάντοτε, συνήντησε καὶ ὑπέμενε δευτερόλεπτον ἕνα, τὸ βλέμμα ἐκ ἵνο ποὺ διευθύνετο κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὸ ἰδικόν της, ἔπειτα ἀπώλεσε τὰς αἰσθήσεις καὶ κατέπεσεν ὠχρόλευκη σὰν νεκρὰ μέσα εἰς τὸ ἀργυρῶδες νεφέλωμα τῆς ὡραίας της ἐσθῆτος . . .

Ἐκεῖνος ποὺ ἦλθε κ' ἐφάνη εἰς τὴν θύραν, ἦτο ὁ ἀγνωριστότερος τῆς γῆς ἄνθρωπος ὑπὸ τῆς μάζης τῶν Εὐρωπαϊκῶν ψυχῶν ὁ Χαλίφης μὲ τὰς ὑπερκοσμίους του εὐθύνας, ὁ ἄνθρωπος ποὺ κρατεῖ εἰς τὴν παλάμην τὸ ἀπέραντον Ἰσλὰμ καὶ ὀφείλει νὰ τὸ ὑπερασπίζῃ τόσον ἐναντίον τοῦ μὴ ὁμολογουμένου συνασπισμοῦ τῶν χριστιανικῶν λαῶν ὅσον καὶ ἐναντίον τοῦ φλογώδους χειμάρου τοῦ Χρόνου, ὁ ἄνθρωπος ποὺ κ' εἰς τὸ βάθος τῶν ἐρήμων τῆς Ἀσίας καλεῖται «ἡ Σκιὰ τοῦ Θεοῦ».

Ἁπλῶς ἤθελε τὴν ἡμέραν ἐκείνην νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν τιμη-

μένην το μητέρα, ὅταν συνήντησε μέσα εἰς τὴν ἔκφρασιν τῆς γονατιστῆς νεαρᾶς γυναικός, τὴν ἐναγώνιον καὶ θερμὴν παράκλησιν, Καὶ τὸ βλέμμα της, διεπέρασε τὴν μυστηριώδη του καρδίαν, τὴν ὁποίαν σκληρύνει κάποτε ὁ ὄγκος τοῦ βαρειοῦ του θυμοστηθίου, ἀλλ' ἡ ὁποία παραμένει εὐαθής, πρὸς ἀντιστάθμισιν, εἰς τὰς ἐγκαρδίους καὶ λεπτεπιλέπτους εὐσπλαχνίας τόσον ὑπὸ τοῦ πλήθους ἀγνοουμένας. Μ' ἕνα σημεῖον ἔδειξε τὴν ἱκέτιδα εἰς τὰς θυγατέρας του, αἱ ὁποῖαι ἐστέκοντο προσκλίνουσαι βαθέως· καὶ δὲν τὴν παρετήρησαν· τότε αἱ δύο πριγκηποπούλαι μὲ τὰς μακρὰς ἁπλωμένας οὐρὰς τὴν ἐσήκωσαν εἰς τοὺς βραχίονάς των, τὴν νεαρὰν γυναῖκαν μὲ τὴν μαζευμένην οὐράν, — ἡ ὁποία χωρὶς νὰ τὸ ξεύρῃ ἐκέρδισεν οὕτω, μὲ τὰ μάτια της τὴν ὑπόθεσιν της.

Ἅμα ἡ «Ζαχιδὲ» ἦλθεν εἰς τὸν ἑαυτόν της, πολὺ ἀργὰ ὕστερα, ὁ Χαλίφης εἶχε φύγει Καὶ ἀνομνησθεῖσα ξάφνω παρετήρησεν ὁλοτρόγυρα, ἀβεβαία ἂν πραγματικῶς εἶδεν ἢ ὠνειρεύθηκε μόνον τὴν ἐπίφοβον παρουσίαν. Ὄχι ὁ Χαλίφης δὲν ἦτο ἐκεῖ. Μόνον ἡ Βαλιδὲ-Σουλτάνα γέρουσα πρὸς αὐτὴν καὶ κρατοῦσα τὰ χέρια της στοργικὰ τῆς εἶπε :

— Συνέλθετε γρήγωρα, ἀγαπημένο παιδί, καὶ ἔστε εὐτυχισμένη· ὁ υἱός μου μοῦ ὑπεσχέθη πῶς σήμερον θὰ ὑπογράψῃ τὸν ἰραδὲν, ποὺ θὰ σᾶς κάμῃ ἐλευθέραν.

Καὶ καταβαίνουσα τὴν κλίμακα ἐθαρροῦσε πῶς ἦτο ἐλαφρὰ χωρὶς βάρος, μεθυσμένη ὁλόκληρος καὶ ἐντελῶς δονουμένη σὰν τὸ πουλὶ π' ἄνοιξαν τὸ κλουβί του.

Κ' ἐχαμογελοῦσε εἰς τὰς γιατμακοροῦσας νυμφούλας ποὺ ἔτρεχον πίσω της σὰν χρούμενο κοπάδι διὰ νὰ τὴν ἐνδύσουν πάλιν, καὶ αἱ ὁποῖαι μὲ μιὰν μόνον κίνησιν τῆς χειρὸς ξανάθεσαν εἰς τὰ εὔμορφα της μαλλιά, καὶ πρὸ τοῦ ζωγραφιστοῦ προσώπου της, μ' ἑκατὸν καρφίτσας τὸ ἐκ παραδόσεως γιασμάκι ἀπὸ ἄσπρην γάζην.

Καὶ μόλα ταῦτα, ἐνῷ ἀνέβη εἰς τὸ μαῦρο καὶ χρυσωμένο της κουπὲ ποὺ τὰ ὑπερήφανά του ἄλογα καλπάζοντα ἔφερον πρὸ τὸ Κιόσκι Παιδῶν, ἔνοιωσε τότε πῶς κάποιο σύννεφον ὑψοῦτο εἰς τὴν χαράν της. Ἔγινεν ἐλευθέρα ὡρισμένως, καὶ ἡ ὑπερηφάνειά της ἐξεδικήθη. Ἀλλὰ, παρατηροῦσε τώρα, πῶς μιὰ ἐπιθυμία τὴν προτήλωνε πρὸς τὸν Χαμδῆν ἐκεῖνον, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐνόμιζεν ὅτι ἐλευθερώθη πλιὰ διὰ πάντα.

«Εἶνε ποταπὸ καὶ ἐξευτελιστικὸ τοῦτο πρᾶγμα, ἔλεγε μέσα της τότε διότι αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος ποτὲ δὲν εἶχεν οὔτε εὐθυκρυσίαν, οὔτε τρυφερότητα, καὶ δὲν τὸν ἀγαπῶ. Μὲ ἐξύβρισε τρομερὰ, καὶ μὲ ἐξεφαύλισε ἀσυγχώρητα διὰ νὰ ἐνθυμοῦμαι ἀκόμη τὸ ἀγκάλιασμα του. Εἶνε κακὸ, καὶ ὅμως δὲν ἀνήκω εἰς τὸν ἑαυτόν μου πλέον ἀφοῦ παραμένω κολλημένη εἰς τὴν ἀνάμνησιν ἐκείνου. Κ' ἂν ἀργότερα, εἰς τὸν δρόμον μου, πιάσῃ ἄλλος τὸν ὁποῖον θὰ ἐμπορέσω ν' ἀγαπήσω, μοῦ ὑπολείπεται πάλιν τότε μόνον ἡ ψυχή μου, ἀξία νὰ τοῦ δοθῇ· καὶ ποτὲ δὲν θὰ τοῦ δώσω τίποτε ἄλλο, παρὰ αὐτὴν, ποτέ . . . »

ΙΑ'.

Τὴν ἐπαύριον ἔγραψε πρὸς τὸν Ἀνδρέαν :

Ἂν εἶνε καλὸς καιρὸς τὴν Πέμπτην, θέλετε νὰ ἀνταμώσωμεν εἰς τὸ Ἐγιούπ ; Μὲ καΐκι, κατὰ τὰς δύο θὰ φθάσωμεν εἰς τὴν ἀποβάθραν ποὺ καταβαίνει πρὸς τὸ νερό, ἀκρι-

βῶς εἰς τὴν ἄκραν τῆς λιθοστρώτου λεωφόρου ἡ ὁποία ἄγει πρὸς τὸ τζαμί.

Ἀπὸ τὸ ἐκεῖ καφενεδάκι εἰμπορεῖτε νὰ μᾶς ἴδητε ἀποβιβαζομένας καὶ τί λέγετε; θὰ ἀναγνωρίσετε τὰς καινούργιας σας φίλας, τὰ τρία μικρὰ μαῦρα φαντάσματα τοῦ Τζιμπουκλῆ; Ἀφοῦ θελληματικὰ φορεῖτε τὸ φέσι, βάλτετο, ἀπομακρύνει ὀλίγον τὸν κίνδυνον Κατ' εὐθεῖαν θὰ ὑπάγωμεν εἰς τὸ τζαμὶ ὅπου πρὸς στιγμὴν θὰ εἰσέλθωμεν. Σεῖς θὰ μᾶς περιμένετε εἰς τὴν αὐλήν. Τότε, **προχωρήσατε, θὰ σᾶς ἀκολουθήσωμεν.** *Γνωρίζετε τὸ Ἐγιοὺπ καλήτερα ἀπὸ μᾶς. Εὕρετε ἐκεῖ μίαν γωνίαν (εἰς τὰ ὑψώματα ἴσως τοῦ νεκροταφείου) ὅπου θὰ δυνηθῶμεν νὰ συνομιλήσωμεν χωρὶς νὰ μᾶς ταράξουν.*

Κ' ἦτο πολὺ εὔμορφος καιρός, τὴν Πέμπτην ἐκείνην, μ' ἕνα οὐρανὸν αἰθερίας γλαυκῆς μελαγχολίας. Ξαφνικὰ ἐζέστανε ὁ καιρός, ὕστερ' ἀπὸ τὸν μακρὺν χειμῶνα, καὶ τὰ μῦρα τῆς Ἀνατολῆς, ποὺ ἐκοιμήθηκαν τόσον μέσα εἰς τὸ κρύο, παντοῦ ἐξύπνησαν.

Ἀνωφελὴς καὶ περιττὴ ἡ παραγγελία νὰ φορέσῃ φέσι ὁ Ἀνδρέας διὰ νὰ πάγῃ εἰς τὸ Ἐγιοὺπ, διότι εἰς ἀνομνησιν τοῦ παρελθόντος ποτὲ δὲν ἤθελε νὰ παρουσιασθῇ ἀλλοιώτικα ἐκεῖ, τὸ ἐνόμιζεν ἰδικήν του συνοικίαν. Ἀφ' ὅτου ἐπέστρεψεν εἰς Κωνσταντινούπολιν διὰ πρώτην φορὰν θὰ μετεβαινεν ἐκεῖ καὶ μόλις ἐπάτησε τὸ ποδάρι ἅμα ἐβγῆκεν ἀπὸ τὸ καΐκι μὲ πόσην συγκίνησιν ἀνεγνώρισεν ὅλα τὰ ἐκεῖ πράγματα, εἰς τὴν ἐκλεκτὴν σαύτην γωνίαν ποὺ τόσον ἐξέχασεν ὁ χρόνος !

Τὸ παλαιὸ καφενεδάκι, σπιτάκι ξύλινο σκωληκοφαγωμένο, ἐξετείνετο ἐπάνω σὲ παλούκια πρὸς τὸ ἥσυχο νερό, καὶ δὲν ἄλλαξε τὸ καημένο καθόλου ἀπὸ τὸν καιρὸν τῆς νεότητός του.

Τὸν συνώδευεν καὶ ὁ Ἰωάννης Ρενώ, μὲ φέσι κ' αὐτός, ὁ ὁποῖος εἶχε παραγγελθῆ νὰ μὴ ὁμιλῇ καθόλου. Καὶ ὅταν ἐμβῆκεν ἐκεῖ διὰ νὰ καθήκῃ εἰς τὸ παμπάλαιον καφενεδάκι εἰς τοὺς τέσσαρας καθαροὺς ἀέρας ὁλάνοιχτο κ' εἰς τὴν δροσιὰν τοῦ κόλπου, εὗρεν ἐκεῖ, ἐπάνω εἰς τὰ πτωχικὰ διβάνια σκεπασμένα ἀπὸ καθαροπλυμένην ἰνδιάναν, παιγνιδάρες γάτες ξαπλωμένες στὸν ἥλιον καθὼς καὶ τρία τέσσαρα ἀκόμη πρόσωπα μὲ ποδήρεις μανδύας καὶ ἄσπρα σαρίκια ἀπεθαυμάζοντα τὸν γαλανὸν οὐρανόν. Παντοῦ ὁλοτρόγυρα ἐβασίλευεν ἡ ἀκινησία ἐκείνη, ἡ ἀδιαφορία διὰ τὴν φυγὴν τοῦ χρόνου, ἡ γλυκεῖα καὶ ὑπομονητικὴ ἐκείνη φιλοσοφία ποὺ μόνον εἰς τοὺς Ἰσλαμικοὺς ἁπαντᾶται τόπους, εἰς τὴν ἀπομονωτικὴν ἀκτινοβολίαν τῶν τεμενῶν καὶ τῶν ἀπεράντων νεκροταφείων.

Ἐκάθησαν εἰς τὰ μὲ Ἰνδιάναν στρωμένα θρανία, καὶ μετ' ὀλίγον οἱ καπνοὶ τῶν ναργκιλέδων των ἀνεμίχθησαν μ' ἐκείνους τῶν ὀνειροπόλων. Ἰμάμαι ἦσαν οἱ γείτονες τοῦ καπνίσματος καὶ τοὺς ἐχαιρέτισαν ἀλατοῦρκα, διότι δὲν τοὺς ἐθαρροῦσαν ξένους, ὁ δ' Ἀνδρέας εὐχαριστεῖτο διὰ τὴν παραγνώρισιν ποὺ τόσον ἠδύνει τὰ σχέδιά του

Ἦτο ἐκεῖ, κάτω στὰ μάτιά των, ἡ ἡσυχη μικρὰ ἀποβάθρα. Ἕνας μ' ἄσπρα γένια ἠλίθιος, ὁ ἐπιτηρητής, ἔκαμνε χωρὶς κόπον τὸν ἀστυνόμον, μὲ τὴν ἄκραν τοῦ καμακίου του διευθετῶν τὴν προσόρμησιν τῶν σπανίων καϊκίων. Κ' ἔβλεπον νὰ καθρεφτίζῃ γλυκὰ τὸ νερὸ τοῦ περικλεισμένου τούτου κόλπου ποὺ

κατέβρεχε πάντοτε χωρὶς νὰ λασπώνῃ τὰς παμπαλαίας βαθμίδας.

Ἡ ἄκρα τοῦ κόσμου, εἶνε τὸ βάθος τοῦ Κερατείου δὲν περνᾷ ψυχὴ ἀπ' ἐκεῖ διὰ νὰ πάγῃ ἀλλοῦ ἀφοῦ δὲν φέρει πουθενὰ τὸ μέρος αὐτό. Ὅλα τέλος ἔρχονται ν' ἀποθάνουν ἐδῶ κ' ὀβραχίων τῆς θαλάσσης κ' ἡ κίνησις τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Παλαιὰ εἶνε ὅλα καὶ ἐρημαγμένα εἰς τὰ ριζώματα τῶν γυμνῶν καὶ ξηρῶν λόφων μὲ χρῶμα μελαγχρινὸν ἐρημιᾶς γεμᾶτα ἀπὸ τάφους. Πλὴν τοῦ εἰς τοὺς παπάδας στηριζομένου μικροῦ καφενείου, καὶ μερικὰ ξύλινα στραβοκοιλιασμένα σπιτάκια, ἓν ἀρχαῖο μοναστῆρι δερβισῶν, καὶ τίποτε πλιὰ ὕστερα, μόνον πλᾶκες ἐπιτάφιοι μέσα εἰς τὴν μοναξιάν.

Ἐθωροῦσαν τὰ γουρουτρέχοντα καΐκια ποὺ κάπου κάποτε προσήρμοζον ἀπὸ τὴν ὀχθὴν τῆς Σταμπούλ ἢ τοῦ Κασὶμ Πασιᾶ ἐρχόμενα κ' ἔφερον πιστοὺς διὰ τὸ τζαμί, διὰ τὰ μνήματα ἢ καὶ κατοίκους τοῦ ἡσύχου προαστείου. Εἶδεν νὰ βγαίνουν δύο δερβίσαι· κατόπιν κυρίαι φαντάσματα ὁλόμαυρα ποὺ εἶχον ἀργὴν καὶ κυρτομένην περπατησιάν· ὕστερα εὐλαβῆ γεροντάκια μὲ πράσινο σαρίκι· Κ' ἀπεθαύμαζον τὰς ἀνταυγείας τῶν δασῶν κ' ἀνέμενον ἀνυπομόνως παρατηροῦντες τὸν λάμποντα γλαυκὸν κόλπον. Μετ' ὀλίγον τρεῖς μαῦραι σιλουέται ἀνεφάνησαν, ἐκ τῆς κομψότητος τὰς ἀνεγνώρισαν.

Ἐξῆλθον σιμά των· καὶ βραδυποροῦσαι κατευθύνθησαν εἰς τὸ τζαμί, καθηγιασμένο τόσον καὶ περιτριγυρισμένον ἀπὸ ἀπείρους ὕπνους.

Μετὰ μακρὰν σιωπὴν, ἀργὰ-ἀργὰ ὁ Ἀνδρέας κατηυθύνθη πρὸς τὴν εὔμορφον λευφόρον τῶν νεκρῶν, περιβαλλομένην μὲ πέπλημα κυπάρισσα ἐν εἴδει περιστύλων σκιάδων. Μέσα εἰς

ταῦτα ἐν τῷ σκιόρωτι συντροφιὲς βαθυπρασίνων κενοταφίων σκεπασμένων μὲ τσόχαν γεμάτην παλαιωτικὰ κεντήματα. Πίσω ἀπὸ τὰ κιγλιδώματα, εἰς ὅλα τὰ μέρη, μνήματα καὶ μνήματα ἀνάμεσα σὲ σύμφυρμα πρασινάδας, τριανταφυλλεῶν ἀνθισμένων, ἀγριολουλουδιῶν ὑψηλῶν χόρτων Κ' εἰς τὰ διάμεσα τῶν πλακῶν τῆς ἠχηρᾶς λεωφόρου βλαστάνουν τὰ χόρτα, καὶ καθ' ὅσον πλησιάζει εἰς τὸ τζαμί, οἱ κλῶνοι τῶν δένδρων σχηματίζουν καμάρας.

Ἐμβῆκεν εἰς τὴν ἱερὰν αὐλὴν κ' ἀνεζήτει τὰς σκιάς. Τίποτε. ψυχὴ καμμία ἐκεῖ. Πολὺ σκιερὰ ἡ αὐλὴ ὑπὸ τὰ τόξα τῶν ἀψίδων, ὑπὸ τὰς αἰωνοβίους πλατάνους. ἐδῶ κ' ἐκεῖ, ἐπὶ τῶν τοίχων ἔλαμπον ἀρχαῖαι ποσελᾶναι διὰ τοῦ φιλτραρισμένου μέσῳ τῶν φύλλων ἡλίου. Τῆς γειτονιᾶς περιστέρια καὶ λελέκια ἐπεριπατοῦσαν χάμου ἄρβκ κ' ἐμπιστευμένα εἰς τὸν γκλήνιον αὐτὸν τόπον ὅπου μόνον τὴν προσευχὴν σκέπτονται οἱ ἄνθρωποι. Γέλος ἀνεπιτιώθη τὸ βαρὺ παραπέτασμα ἀπὸ τὴν εἴσοδον τοῦ θυσιαστηρίου καὶ τρία μικρὰ φαντάσματα ἐξῆλθον. «Προχωρήτατε, θὰ σᾶς ἀκολουθήσωμεν» εἶχε γράψει ἡ Ζαχιδέ.

Μ' ἀναποφάστιστον βῆμα ἐπροχώρησεν ὁ Ἀνδρέας, διὰ μέσου πενθίμων καὶ γραφικῶν ἀτραπῶν, ὑπὸ κιγκλιδωμένα τόξα ἀψίδων πρὸς τὸ ἀρχαιότερον, πτωχικώτερον καὶ περισσότερον χαλασμένον μέρος τοῦ νεκροταφείου, ὅπου οἱ νεκροὶ ἀναπαύονται ὡς ὑπὸ παρθένον δάσος.

Φθάσας εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ λόφου ἀνερριχᾶτο τώρα πρὸς τὴν κορυφήν. κατὰ 20 βήματα ἠκολούθουν τὰ φαντάσματα, καὶ πολὺ πίσω ὁ Ρενὼ διὰ νὰ δώσῃ τὸ σύνθημα τοῦ κινδύνου.

Ἀνέβαινον καὶ δὲν ἐξήρχοντο ἀπὸ τὰ ἀτελείωτα νεκροταφεῖα, καὶ μὲ μιᾶς τότε ἐξετυλίχθη ὁλοτρόγυρα ὁρίζων τῶν

χιλίων καὶ μιᾶς νυκτῶν. Κ'εἰς τὰ μακρυνὰ διὰ μέσου τῶν κλάδων ἤρχισε ν'ἀφαίνεται ἡ Κωνσταντινούπολις.

Ἔφθασε εἰς μέρος, ὄχι εἰς ἄλσος ὅπως κάτω περὶ τὸ τέμενος, ἀλλ' εἰς σύμφυρμα θυμαριῶν καὶ φυτῶν. Ἐδῶ, στὸ βουναλάκι τοῦτο, ἀπλώνετο σύριζα τὸχορτάρι, καὶ γιγαντιαῖα μόνον ὑψώνοντο τὰ κυπαρίσσια, ποὺ ἄφιναν νὰ βλέπηται καθάριος πολὺ ὁ οὐρανὸς καὶ ἄθφονος θέα.

Ἐσταμάτησεν ὁ Ἀνδρεας εἰς τὸ ἀκρότατον σημεῖον τῆς μοναξιᾶς ἐμείνης καὶ τὰ ἀπρόσωπα μαῦρα φαντάσματα τὸν ἐπεριτριγύρισαν:

—Εἴχατε κατὰ νοῦν νά μᾶς ξαναϊδῆτε; τὸν ἠρώτησαν ταὐτοχρόνως μὲ φωνὴν γοητευτικὴν ἁπλώνουσαι τὰ χέρια.

— Μήπως τὸ ἐγνώριζα, εἶπεν μελαγχολικὰ ὁ Ἀνδρέας, πῶς θά ξαναλθητε.

— Λοιπόν! νὰ ποὺ ἦλθαν αἱ τρεῖς δυσκολεμένες ψυχές, ἀποθρασυνθεῖσαι ... Καὶ ποῦ μᾶς ὁδηγεῖτε;

—Ἐδῶ, ἂν τὸ θέλετε! . . Θκρρεῖ κανένας πῶς ἐπίτηδες ἔγινε τό τριφωνον τοῦτο τῶν τάφων, διὰ νὰ καθίσωμεν . . . Ψυχὴ δὲν βλέπω ὁλοτρόγυρα . . . Ἔπειτα φῳρῶ φέσι, καὶ θὰ ὁμιλοῦμεν Τούρκικα ἂν περάσῃ κανένας, νά νόμίσῃ τότε πῶς ἐξήλθατε εἰς περίπατον μέ τὸν πατέρα σας . . .

— Ὦ μὲ τὸν τυζυγόν μας ἠθέλατε νὰ πῆτε ἐδιόρθωσε ἡ ζωηρὰ «Ταχιδέ».

Μὲ ἐλαφρὰν ὑπόκλισιν τὴν εὐχαρίστησεν ὁ Ἀνδρέας.

— Τώρα, εἶπεν ἡ «Νεσιεντίλ καθήσασα ἐπὶ ἐξηπλωμένης χάμου στήλης, δὲν ἠθελήσαμεν νὰ σᾶς δώσωμεν μακρυνὰ συνέντευξιν,ὅπως εἰς τὸ Τζιμπουκλῆ ἡ ἀδρότης σας εἰμπορεῖ νὰ κουρασθῇ.

Φανατικὸ ἴσως τὸ Ἐγιούπ, παρετήρησεν ἡ «Ζαχιδὲ» διὰ περιπέτειαν ὡς ἡ παρούσα, ἀλλὰ τὸ λατρεύεττε σεῖς, εἰσθε εἰς τς σπῆτι σας, ἐδῶ . . . Κ' ὑμεῖς, τ' ἀγαποῦμεν. . . Καὶ σὰν εἴμεθα εἰς τὸ σπῆτί μας ἐδῶ ἀργότερα διότι ἐδῶ ἐπιθυμοῦμαι νὰ κοιμωμεθα, ὅταν θάλθῃ κ'ἡ ὥρά μας.

Μ' ἀλλοιώτικην ἔκπληξιν τὰς παρετήρησεν ὁ Ἀδρέας, καὶ ἀνελογίσθη τότε πῶς ἦτο ἄράγε προωρισμένον τὰ λουλουδάκια ταῦτα τοῦ Κ'. αἰῶνος, αὐταὶ ποὺ ἐδιάβασαν Νοάγι, κ' ἠμποροῦσαν νὰ ὁμιλοῦν σὰν Παρισιάναι προχωρημέναι εἰς τας ἀναγνώσεις τῆς Ζύπ, νὰ κοιμηθοῦν μιὰ μέρα εἰς τὸ ἱερὸν τοῦτο ἄλσος μέσα, ἐδῶ βαθειὰ, ἀνὰ μέσα σὲ τόσους ἀπεθαμένους μὲ σαρίκι τοῦ παλαιοῦ καιροῦ τῆς Ἐγίρας, καὶ νάχουν τὸ κυβοῦρι των εἰς τὰ μαρμάρινα ἀνησυχητικὰ ταῦτα κιόσκια, σκεπασμένο μὲ πράσινην τσόχαν, καὶ πέπλον τῆς Μέκκας ὅπου θὰ μαζεύεται ἐπάνω κατόπιν ἡ σκόνη, καὶ θάρχονται κάθε βράδυ ν' ἀνάβουν τὴν μικράν των κανδήλων... Ὦ! αἰωνίως τὸ μυστήριον αὐτὸ τοῦ Ἰσλὰμ ποὺ τὰς ἐσκέπαζε ἀκόμη κ' εἰς τὸ μεσουράνημα τοῦ ἡλιου ἐνῷ ὁ οὐρανὸς ἦτο κατργλαυκος κ' ἀστραποβολοῦσε τ' ἀνοιξιάτικο φῶς.

Συνωμιλοῦσαν, καθήμενος εἰς τοὺς παμπαλαίους ἐκείνους τάφους μέσα στὸ λεπτότατο χορτάρι καὶ τὰ τρυφερὰ λουλουδάκια ποὺ ἀγαποῦν τὸ ξερὸ καὶ ἥυχο χῶμα. Εἶχον ἐμπρός των τὴν θαυμασιωτέραν ἐν τῷ κόσμῳ τοποθεσίαν. Βυζαντινοὶ αὐτοκράτορες καὶ μεγαλοπρεπεῖς Χαλῖφαι ἠργάσθησαν αἰῶνας νὰ συνθέσουν τὸν νεραϊδό-κοσμον τοῦτον. Μία εὐθέως κατατεμνομένη, συμπτηχθεῖσα κ' ἀλληλοκρατουμένη μὲ θόλους καὶ μιναρέδες εἰς σύγχυσιν ἀκαθόριστον καὶ μεγαλοπρεπῆ μὲ ὄπισθεν τὸν ἀκίνητον καὶ ἀτάραχον Μαρμαρᾶ

σχηματίζοντα τὸν ἰλιγγιώδη κατάγλαυκον κύκλον· ἐνῷ κοντά των ἐπρόβαλλον αἱ μυριάδες στῆλαι, ἄλλαι γέρνουσαι κ' εὐθυτενεῖς, ἀλλ' ὅλαι ἀλλόκοτοι καὶ χαριτομέναι μὲ τὰ χρυσωμένα ἀραβουργήματα, τὰ μαλαγμαωμένα λουλούδια, καὶ τὰς ἐπιχρύσους ἐπιγραφάς των, καὶ τὰ κυπαρίσσια τῶν τετρακοσίων ἐτῶν, ποὺ ἔχουν τοὺς κορμοὺς μὲ λιθαρένιο χρῶμα σὰν οἱ κίονες τῶν ἐκκλησιῶν, καὶ τὰ πυκνὰ κ' ἰσκιερὰ φυλλώματα, κ' ἀνήρχοντο εἰς τὸν ἔκπαγλον οὐρανὸν σὰν ἰλόμαυρα καμπαναριά.

Χαρούμεναι σχεδὸν ἐφαίνοντο σήμερον, αἱ ἀπρόσωποι ψυχαί, χαρωπαὶ διότι ἦταν νέαι, διότι κατώρθωσαν ν' ἀποδράσουν πρὸς στιγμήν, διότι ἐλευθερώθησαν ἔστω καὶ διὰ μίαν ὥραν, διότι ὁ ἀὴρ εἶνε ἐλαφρὸς γλυκὺς καὶ ἐλφρὸς μὲ τὰς ἀνοιξιάτικές του μυρωδιές.

— Ἐπαναλάβετε, παρακαλῶ, τὰ ὀνόματά μας διέταξεν ἡ «Ἰκμπὰλ» διὰ νὰ ἴδωμεν ἂν τὰ ἐμπερδεύετε.

Κ' ὁ Ἀνδρέας. διὰ τοῦ δακτύλου σὰν καθητὴς δεικνύων ἀπήγγειλε: «Ζαχιδέ, Νεσιεντίλ, Ἰκμπάλ».

—Ὤχ! τί εὔμορφα! . . . Ἀλλὰ δὲν μᾶς λέγουν ἔτσι, γνωρίζετε;

—Ὄχι ἀμφέβαλον πιστεύσατε . . . Ἀφοῦ καὶ Νεσιεντίλ εἶνε ὄνομα σκλάβας . . .

— Νεσιεντίλ, . . ἀλήθεια, καὶ . . . τί λεπτὲς ποὺ εἶσθε!

Κ' ἐπροσπαθοῦσεν ὁ Ἀνδρέας μὲ τὸν λαμπερὸν ἐκεῖνον ἥλιον ν' ἀνακαλύψῃ κάτι ἀπὸ τὰ χαρακτηριστικά του. Τοῦ κάκου ὅμως, τίποτε . . . Τρεῖς ἢ καὶ τέσσαρες διπλωμέναι μαῦραι γάζαι τὰς ἔκαμναν ἐντελῶς δυσδιακρίτους . . .

Παρεπλανήθη πρὸς στιγμὴν ἀπὸ τὰ εὐτελῆ των τσαρτσάφια κ' εἶπε μέσ του: «Κατόπιν τόσης προφυλάξεως, πιθανὸν νὰ μὴ εἶνε εὔμορφοι κυρίαι». Ἀλλ' ἔπεσαν τὰ μάτια του εἰς τὰ κομψότατα σκαρπάκια, εἰς τὰς διαφανεῖς κάλτσας . . . Ἔπειτα, ἡ ὑψηλὴ των ἐκπαίδευσις, ἡ τελεία των περὶ ὅλα εὐχέρεια;

— Καὶ ἠρευνήσατε νὰ μάθετε ποῖαι εἴμεθα;

— Θὰ ἐταιριάζον βεβαίως αἱ ἔρευναί μου . . ἀλλ' εἶνε ἓν καὶ τὸ αὐτό! . . . ἀφοῦ ἔχω τρεῖς μικρὰς φίλας. Καὶ νὰ σᾶς ἀποδείξω, παραδέχομαι ὅτι . . .

— Ὦ! τώρα, διέκοψεν ἡ «Νεσιεντίλ» εἰμποροῦμεν νὰ σᾶς εἴπωμεν ποῖαι εἴμεθα . . , Ἔχωμεν ἐμπιστοσύνην . . .

— Ὄχι, προτιμῶ τὸ ἐναντίον, διέκοψεν ὁ Ἀνδρέας.

— Ἂς προφυλαχθοῦμεν καλὰ, εἶπεν ἡ «Ἰκπὰλ» . . . αὐτὸ εἶνε ἡ γοητεία μας: τὸ μικρόν μας μυστήριον . . . Ὁμολογήσατέ το, κύριε Λερῆ, πῶς ἂν δὲν εἴμεθα σκεπασμέναι μουσουλμάναι θὰ διεκινδυνεύωμεν — καὶ ἴσως καὶ σεῖς — καὶ θὰ ἐλέγετε τότε: «τί μὲ θέλουν αἱ τρεῖς μικραὶ πλαβαί;» καὶ δὲν θὰ ξαναλάθητε πλιά.

— Ἀπεναντίας ὄχι, ἰδού . . .

— Καὶ ὅμως ναί, μάλιστα . . . ὁ κίνδυνος καὶ τὸ ἀνομοιάζηθες τῆς περιπετείας, σᾶς προσελκύουν, ἐλᾶτε!

— Ὄχι, σᾶς βεβαιῶ . . . τώρα πλιά . . .

— Ἔστω ἂς μὴ ἐμβαθύνωμεν, ἰδοὺ τ' ἀληθινά μας ὀνόματα ἡ Νεσιεντὶλ ὀνομάζεται «Ζεϊνέπ», ἡ Ἰκπὰλ «Μελέκ», κ' ἐμὲ τὴν Ζαχιδὲ «Δζενάν» ἐμπρὸς λοιπὸν ἐπαναλάβατέ τα:

— Μέριτ τὸν δὲν θὰ τὸ λησμονήσω ποτέ. Μόνον νὰ μοῦ μάθετε ἂν δέον νὰ σᾶς ἀποκαλοῦν *κυρίας* ἢ μᾶλλον . . .

— Νὰ μὰς καλεῖτε ξερά. Ζεϊνέπ, Μελέκ, Δζενὰν καὶ τίποτε ἄλλο, τί τὰ θέλετε βαρβαροπούλες ἀπεμείναμεν.

Ἔνοιωσε κατάβαθα τὴν ἀγωνίαν καὶ τὴν συγκίνησιν τῆς ἐρωτήσεως :

— Θὰ λέγω ὅπως σεῖς θὰ θελήσετε, καὶ σᾶς εὐχαριστῶ . . ἀλλ' εἰς ἀντάλλαγμα σβύσατε τὸ *Κύριε* καὶ καλεῖτε με ἁπλῶς : Ἀνδρέαν.

Τότε ἡ Μελὲκ ἢ περισσότερον ἀπὸ τὰς τρεῖς ἀνοιχτόκαρδας.

— Διὰ τὴν Δζενάν. αὐτὸ δὲν εἶνε ἡ πρώτη φορά.

— Μελὲκ, ἄγγελέ μου, ἔλεος.

— Ναὶς ναί, ἄφησε με νὰ διηγηθῶ . . . Δὲν φαντάζεσθε πῶς ἐζήσαμεν μαζῆ σας, καὶ πρὸ πάντων ἐκείνη ! . . Εἶ- τὸ παρθενικὸν ἡμερολόγιόν της σᾶς ἔγραφεν ὑπὸ τὸ σχῆμα ἐπιστολῶν καὶ σᾶς ἐκαλοῦσεν Ἀνδρέαν.

— Τί τρομερὸ παιδί, κύριε Λερῆ τὰ μεγαλώνει πολύ, σᾶς βεβαιῶ . . .

— Κ' ἡ φωτογραφία, εἶπεν ἀποτόμως ἡ Μελέκ.

— Τὶ φωτογραφία ! ἠρώτησεν ὁ Ἀνδρέας.

— Σεῖς μὲ τὴν Δζενάν. Καὶ γράψαμε διότι δὲν θὰ ἐπανεύρωμεν ποτὲ τὴν εὐκαιρίαν ταύτην , . . Στάθῆτε δίπλα εἰς τὴν Δζενάν,

Ἡ Δζενὰν μὲ τὴν περιμαθῆ της χάριν κα. τὴν ἁρμονικὴν εὐλιγιστίαν ἐσηκώθηκε κ' ἐπλησίασε

— Καὶ ξεύρετε ποὺ ὡμοιάζετε, εἶπεν ὁ Ἀνδρέας μ' ἐλεγετον μέσα εἰς τὰ ὁλόμαυρα, καὶ τὸ κεράλι γυρτὸ, ὅπως τώρα, εἰς τὰ μνήματα ταῦτα.

Κ' εἰς τὴν φωνήν της ὑπῆρχεν ἐλεγετον. Ὁ τόνος της σὰν

μουσικὴ ἀπείρως γλυκειὰ, καὶ ὅμως ραγισμένος καὶ σὰν μακρυνός.

Σοβαρὴ, χωρὶς νὰ κουνήσῃ τοὺς πέπλους της ἐποζάρισε δίπλα εἰς τὸν Ἀδρέαν.

— Καὶ θὰ μείνετε, ἔτσι χωρὶς πρόσωπο.

— Ἐννοεῖται. Σὰν σιλουέταν. Αἱ ψυχαὶ δὲν ἔχουν ἀνάγκην προσώπου.

Κ' ἡ Μελὲκ ἔβγαλε τελειώτατον κοβὰκ κάτω ἀπὸ τὸ τσαρτσάφι της καὶ εἶπε: Προσοχὴ τάκ! πρώτη στάσις· τάκ! δευτέρα. .

Διὰ νὰ προλάβῃ κάθε ἀποτυχίαν ἡτοιμάζετο καὶ διὰ τρίτον κλισέ, ὅτε ἐπαρετήρησαν ἕνα ζευγάρι χονδρῶν μουστακιῶν κάτω ἀπὸ ἕνα κόκκινον σκοῦφον ταρασσόμενον κοντά των, πίσω ἀπὸ τὰς στήλας. Κάποιος διαβάτης ἔκπληκτος διότι ἤκουε τούρκους νὰ ὁμιλοῦν ἄγνωστον γλῶσσαν καὶ νὰ φωτογραφοῦν μέσα εἰς τὸ ἱερὸν κοιμητήριον.

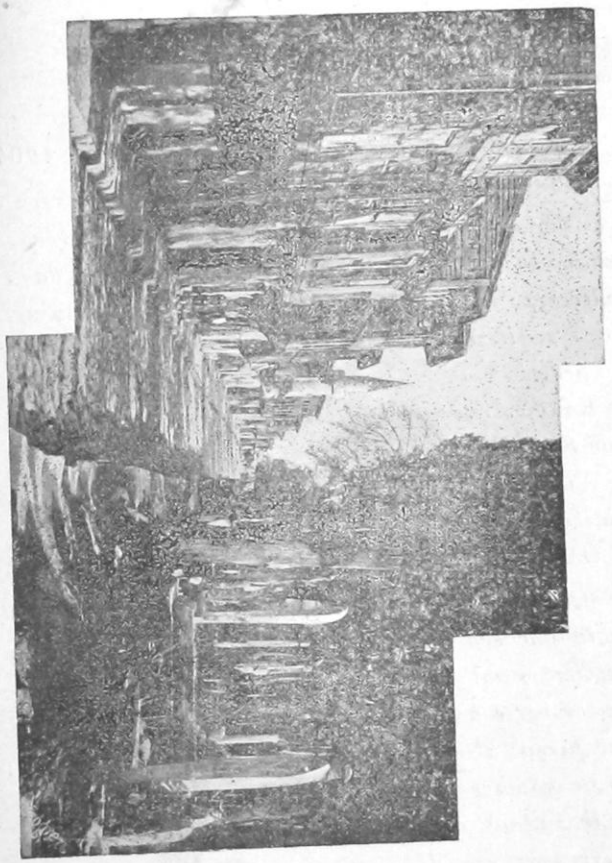
Καὶ ὅμως ἔφυγε χωρὶς νὰ διαμαρτυρηθῇ, ἀλλὰ τὰ μοῦτρὰ του ἔλεγον: Περιμείνατε λιγάκι, θὰ ξαναγυρίσω, πρέπει νὰ ξεδιαλέξωμεν αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν .. Ὅπως καὶ τὴν πρώτην φοράν, τὸ πρᾶγμα ἐτελείωσε διὰ τῆς ἐξωφρενικῆς φυγῆς τῶν τριῶν χαριτωμένων πλασμάτων Καὶ ἦτο καιρὸς, διότι εἰς τὰ ριζώματα τοῦ λόφου τὸ πρόσωπον ἐκεῖνο, ὡδηγοῦσε συρφετόν.

Μετὰ μίαν, ὥραν, ὁ Ἀνδρέας καὶ ὁ φίλος του ἀπὸ μακρὰν κατασκοπεύοντες καὶ βεβαιωθέντες, ὅτι αἱ τρεῖς τουρκοπούλαι δι' ἀτρεπῶν ἐμπερδευμένων ἐπέτυχαν ἄνευ ἐμποδίου νὰ φθάσουν εἰς μίαν ἀποβάθραν καὶ νὰ ἐπιβοῦν εἰς λέμβον καὶ αὐτοὶ τότε εἰς ἄλλην ἀποβάθραν ἐπεβιβάσθησαν διὰ ν' ἀπομακρυνθοῦν τοῦ Ἐγιούπ.

Καὶ εἰς τὴν ἐπιμήκη λέμβον σχεδὸν ἐξηπλωμένοι μὲ πνευματικὴν γαλήνην, ἐφέροντο ὑπὸ τὴν γιγαντιαίαν σκιὰν ποὺ ρίχνουν οἱ σωροὶ τῶν τειχέων κατὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου. Κ' ἤρχισε νὰ ἰσκιώνῃ ὑπεράνω των ἡ Σταμπούλ, βαρειὰ ἀπὸ ἀναμνήσεις τοῦ παρελθόντος της, ἐνῷ κάτω ἀπὸ τὸ ἀνταναχλοῦν εὔμορφο τραπεζομάνδυλο — τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ νεροῦ — ἐμάντευον τὰ κουφάρια καὶ τὰ συντρίμια δύο δαψιλῶν πολιτισμῶν... Κ' ἀπέναντι τὸ Κασὶμ Πασιᾶ, ὁ Τερσανές, ὁ Γαλατᾶς ἐφλογίζοντο καὶ τὸ κουρνιασμένον ὑψηλὰ χυδαῖον Πέραν ἔπαιζε τὸ μέρος του μὲ τὰς χαλκίνους ἀκτινοβολίας του, μέσα εἰς τὸν θαυμασμὸν τοῦτον τοῦ θανάτου τῆς ἡμέρας Κ' εἰς τὴν ὑπάτην ἐκείνην ἀποθέωσιν, ἐνεθυμεῖτο ἀσήμαντα πράγματα, λεπτομερείας λησμονημένας Τ' ἀνάμεσα εἴκοσι πέντε χρόνια ἐχάθησαν. Καὶ χωρὶς νὰ ἐξηγήσῃ τὸ διατί, ἐτυντρόφευε λιγάκι τὴν ταπεινὴν Τσερκεζοποῦλαν, ποὺ ἐκοιμᾶτο τώρα κάτω ἀπὸ τὴν πεσμένην στήλην, μὲ τὴν Δζενὰν αὐτὴν, ποὺ ἐφάνη τόσον πρόσφατα εἰς τὸν δρόμον τῆς ζωῆς του.

Καὶ τὸ καϊκι των ἐπροχωροῦσε πάντοτε.

Ἀφοῦ ἐπέρασαν τὸ ἀδιαπέραστον δάσος τῶν ἀραγμένων καραβιῶν. Ἄλλη πόλις ἀνεπήδησεν ἐμπρός των, ἀπαστράπτουσα Τὸ Σκούταρι. Οἱ μιναρέδες καὶ οἱ θόλοι του ἐφαντασμογοροῦσαν σὰν τὸ κοράλι. Καὶ οἱ ἀπειράριθμοι ὗελοι τῶν τουρκικῶν παραθύρων ἔστελλον τὸ καθένα χωριστὰ, τὰς ὑπερτάτας ἀναλαμπὰς τοῦ μισοκρυμμένου ἡλίου, κι' ἐθαρροῦσες πῶς εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ὅλων τῶν σπητιῶν ἦτο γεμᾶτο φλόγες.

Τὸ Ἐγκαῦ.

ΙΒ'.

Ὁ Ἀνδρεας Λερῆ τὴν ἀκόλουθον ἑβδομάδα ἔλαβε τὴν κατωτέρω ἐπιστολὴν μὲ τρία εἴδη γραψίματος.

Τετάρτη, 27 Ἀπριλίου 1904

Μόνον μπροστά σας εἴμεθα τόσον χαζαὶ, ὕστερα ὅμως ἅμα δὲν εἰσθε μαζῆ μας, ἄ,τότε νὰ κλαύσῃ κανένας. Μὴ μᾶς ἀρνηθῆτε νὰ ἔλθετε ἀκόμη μίαν φορὰν, ποὺ θὰ εἶνε ἡ τελευταία. Ὅλα τὰ ἐκανονίσαμεν διὰ τὸ **Σάββατον**, *καὶ ἂν ἐγνωρίζετε τὶ Μακιαβελικὰς παρουργίας μετεχειρίσθημεν.*

Καὶ θὰ εἶνε ἀποχαιρετιστήριος συνάντησις,διότι μετ' ὀλίγον θ' ἀναχωρήσωμεν.

Χωρὶς νὰ χάσετε τὸν μίτον, ἀκολουθήσατε κατὰ γράμμα τὰ ἑξῆς :

Θὰ ἔλθετε εἰς τὴν Σταμπούλ, ἔμπροσθεν τοῦ Σουλτὰν Σελὶμ. Ἅμα φθάσετε ἀντίκρυ ἀπὸ τὸ τέμενος, θὰ ἰδῆτε δεξιά σας ἕνα δρομάκι ἔρημο, ἀνάμεσα σ' ἕνα μοναστῆρι Δερβίσιδων καὶ σ' ἕνα νεκροταφεῖον. Θὰ ἐμβῆτε εἰς αὐτὸ τὸ ὁποῖον ὕστερ ἀπὸ ἑκατὸν μέτρα, θὰ σᾶς φέρει εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ μικροῦ τζαμιοῦ Τοσοὺν-Ἀγᾶ. Ἀκριβῶς ἀπέναντι σας, μόλις φθάσετε εἰς τὴν αὐλὴν, κεῖται μία μεγάλη εἰκία, πολὺ παλαιὰ, ἄλλοτε βαμμένη μελαχροινο-κόκκινη, περιτριγυρήσατέ την, Πίσω, θὰ παρατηρήσετε ἀδιέξοδον δρόμον ὀλίγον σκοτεινὸν περιβαλλόμενον μὲ καφασομένα σπήτια ποὺ ἔχουν ἄφθονα κλειστὰ μπαλκόνια. Εἰς τὴν ἀριστερὰν

σειρὰν, ἡ τρίτη οἰκία, ἡ ὁποία θὰ ἔχει δύο θυρόφυλλα καὶ χάλκινον ρόπτρον εἶνε ἐκείνη, ὅπου θὰ εὑρισκώμεθα καὶ θὰ σᾶς περιμένωμεν.

Μὴ φέρετε τὸν φίλον σας; ἐλᾶτε μόνος σας πρὸς περισσοτέραν ἀσφάλειαν

ΔΖΕΝΑΝ

Ὕστερ' ἀπὸ τὰς δύο μισυ, θὰ παραφυλάττω πίσω ἀπὸ τὴν μισανοιγμένην θύραν. Φορέσατε πάλιν τὸ φέσι, καὶ ἂν σᾶς εἶνε δυνατὸν ἕναν μανδυαν χρώματος σὰν τῶν τειχῶν. Ταπεινὸ τὸ σπητάκι μας διὰ τὴν ἀποχαιρετιστήριον. Θὰ προσπαθήσωμεν ὅμως νὰ σᾶς ἀφίσωμεν ἀγαθὴν ἀνάμνησιν τῶν σκιῶν τούτων, ποὺ ἐπέρασαν εἰς τὴν ζωήν σας τόσον γοργαὶ καὶ τόσον ἔλαφρα, ὥστε ν' ἀμφιβάλλετε ἴσως μετ' ὀλίγας ἡμέρας διὰ τὴν πραγματικότητά των.

ΜΕΛΕΚ

Καὶ μολονταῦτο αἱ τόσον ἐλαφραὶ δὲν ἦσαν καθόλου «πετουμενα φτερὰ», φερόμενα πρὸς ὑμᾶς, κατὰ τὴν θέλησιν μιᾶς ἰδιοτροπίας Ἀλλὰ σεῖς πρῶτος ἐνοιώσατε πῶς ἡ δυστυχισμένη τουρκάλα μπορεῖ κι' αὐτὴ πολὺ καλὰ νὰ ἔχῃ ψυχὴν καὶ δι' αὐτὸ ἠθέλησαν νὰ σᾶς εἴπουν τὰς εὐχαριστίας των.

Καὶ ἡ «ἀθῶα περιπέτεια» αὕτη, τόσον βραχεῖα καὶ σχεδὸν ἀνύπαρκτος,δὲν σᾶς ἔδωκε τὸν καιρὸν νὰ φθάσετε εἰς τὴν πλῆξιν. Θὰ εἶνε εἰς τὴν ζωήν σας σελὶς χωρις ὄπισθεν.

Τὸ Σαββατον πρὶν ἐξαφανισθῶμεν διὰ πάντα θὰ σᾶς εἴπωμεν πολλὰ, ἂν δὲν μᾶς διακόψουν τὴν συνέντευξιν ὅπως

εἰς τὸ Ἔγιουπ ἡ συγκίννσις καὶ ἡ φυγή. Λοιπόν, μετ' ὀλιγον, ξφόλε μας.

ΖΕ·Ι·ΝΕΙΙ

Ἐγὼ ποὺ εἶμαι ὁ ἐπιτελάρχης τῆς ὁμάδος ἐπεφορτίσθην νὰ σχεδιάσω τὸ ἔγκλειστον τῆς ἐπιστολῆς εὔμορφον σχέδιον διὰ νὰ τὴν ἀνεύρετε εὐκολώτερα. Ἂν καὶ μοιάζει μὲ μέρος ποὺ στήνουν τὴν λαιμητόμον, ἡ ψυχή σας ἂς μὴ ἀνησυχῆ:

ξανὰ ΜΕΛΕΚ (ΜΕΛΕΚ πάλιν)

Καὶ ὁ Ἀνδρέας ἀπήντησεν ἀμέσως, Poste Restante, εἰς τὸ ὄνομα τῆς «Ζαχιδέ».

29 Ἀπριλιου 1904

Μεθαύριον τὸ Σάββατον, εἰς τὰς δυό-μισυ· μὲ τὴν προγραμμένην ἀμφίεσιν, φέσι καὶ μανδύαν χρώματος τείχους, θὰ φθάσω εἰς τὴν θύραν μὲ τὸ χάλκινον ρόπτρον καὶ θὰ τεθῶ εἰς τὰς διαταγὰς τῶν τριῶν μαύρων φαντασμάτων.

ὁ φίλος των, ΑΝΔΡΕΑΣ ΛΕΡΗ.

ΙΓ΄.

Καὶ μὲ τὸν φίλον του Ἰ. Ρενὼ κακὰ προοιωνιζόμενον ἐπέρασαν τὴν γέφυραν καὶ ἀνερχόμενοι τὰς σκολιὰς ὁδοὺς ἐνόμιζον πῶς ἐγύριζον πίσω πρὸς τοὺς τελειωθέντας αἰῶνας.

Ἔρθασεν εἰς τὴν ὡοειδῆ πλατεῖαν τοῦ τεμένους Σουλτάν-Φατὶχ, ὅπου φιλόθρησκα ἐτύχναζον πρόσωπα, μὲ ἐνδύματα

τῶν τῶν προγόνων των μακρὺν, μανδύαν καὶ σαρίκι. Καὶ δένδρα ἐνυπῆρχον, ὑπὸ τὸν ἴσκιον τῶν ὁποίων εὐτελῆ τραπεζάκια διευθετοῦντο δι' ἐκείνους ποὺ θέλουν νὰ καπνίσουν ἔξω. Τὴν μουσικὴν εἰδικῶς ἐπεφορτίσθησαν εἰς τοὺς ἀκάκους καὶ ἀφελεῖς τούτους τόπους, σπουργίται, κόσσυφοι καὶ σποῖνοι μέσα εἰς κλουβιὰ κρεμασμένα ἀπὸ τὰ κλωνάρια.

Ἰμάμαι φιλόφρονες συνεμαζεύθησαν καὶ παρεχώρησαν θέσιν. Καὶ τότε ἐπέρασαν ἀπ' ἐκεῖ, ζητουλάκια, φιλοφρονητικαὶ γαλατᾶ, τρελλαμένοι, διὰ χάδια, ἕνας γέρος μὲ πράσινο σαρίκι' προσφέρων σερπέτι «κρύο σὰν τὸν πάγον», χαριτωμέναι γυφτοποῦλαι πωλοῦσαι ροδέλαιον καὶ χορεύουσαι, πανοῦργαι καὶ ὄχι πολὺ ἀπαιτητικαί. Κατόπιν ἀνενόχλητοι ἐφούμαρον ναργκιλὲ καὶ ἤκουον τὰ πουλάκια τραγουδοῦντα. Ἐπέρασαν καὶ κυρίαι μὲ κατάμαυρο δόμινο ἢ σκεπασμένας μὲ δαμασκηνοὺς πέπλους ἀπὸ πράσινην ἢ κόκκινην μέταξαν» μὲ μεγάλα χρυσᾶ σχεδιάσματα. Ἐπέρασαν καὶ πωληταὶ «τζεριῶν» καὶ τότε μερικοὶ Τοῦρκοι καλῆς περιβολῆς καὶ μὲ καινουργεῖς μανδύας σοβαρῶς ἠγόραζον τσιμάχια διὰ τὰς γαλάς των κατὰ ἔφερον ἐπὶ τοῦ ὤμου των, περασμένα εἰς τὴν ἄκραν τῆς ὀμβρέλλας των. Ἐπέρασαν καὶ χατζῆδες τῆς Χετζάζης, τῆς πόλεως τοῦ Χαλίφου, ὡς κ' ἐπαῖται δερβίσσαι μὲ μακρὰ μαλλιὰ ποὺ ἐγύρισαν ἀπὸ τὴν Μέκκαν. Κάποιος βλάκας διὰ μιὰ πεντάρα τρὶς ἐγύριζε τοὺς μπεμπέδες εἰς τὸν αὐλόγυρον, μέσα σὲ παρδαλοβαμένα ἀμαξάκια φοβερὰ κροτοῦντα εἰς τὸ χαλασμένο πλακόστρωτο.

Ὤ, καὶ τὰ γλυκὰ καὶ τιμημένα βλέμματα κάμω ἀπὸ τὰ σαρίκια ἐκεῖνα, τὰ εὔμορφα ἐκεῖνα μοῦτρα, γεμᾶτα ἐμπιστοσύνην καὶ γαλήνην πλαισιούμενα ἀπὸ μαύρας ἢ ξανθὰς

γενειάδας; ἀπέναντι τοῦ τζαμιοῦ ἐκείνου, ὑπερόχου εἰς γραμμὰς καὶ ἀσπράδα, μὲ τὰ δυό του βέλη βουτηγμένα εἰς τὸν καθαρὸν οὐρανὸν τῆς πρώτης Μαΐου.

Ἡ ὥρα ἐπλησίαζεν. ὁ Ἀνδρέας ἄφισε τὸν σύντροφόν του καὶ κατηυθύνθη μονάχος εἰς τὴν μακρυνὴν συνοικίαν τοῦ Σουλτὰν Σελήμ. Παμπάλαιοι τοῖχοι κήπων, παλαιαὶ κλειστὰι οἰκίαι, σπητάκια ξύλινα, βαμμένα ἄλλοτε μὲ τὴν βαθειὰν ἢ μελαχροινοκόκκινην ὤχραν, καὶ ὅλα ταῦτα ἔδιδον τὴν ζοφερὰν τῆς Σταμπούλ βαρὺν καὶ ἀνεδείκνυον περισσότερον τὴν λευκότητα τῶν μιναρέδων της.

Εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ λησμονημένου τζαμιοῦ Σουλτάν Σελίμ, οὔτε καφενεδάκια, οὔτε καπνισταί, μελαγχολικὴ ἐρημία.

Δεξιά της παρετήρησεν ὁ Ἀνδρέας, τὸ ὑπὸ τῆς Μελὲκ ὑποδειχθὲν δρομάκι, «ἀνάμεσα σ' ἕνα μοναστῆρι δερβίσιδων καὶ σ' ἕνα μικρὸ νεκροταφεῖον», πίνθιμο πολὺ τὸ δρομάκι, ὅπου τὸ χορτάρι ἐπρασίνιζε τὸ πλακόστρωτον. Φθάσας δὲ εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ ταπεινοῦ τεμένους Τοσοὺν Ἀγᾶ, ἀνεγνώρισε τὴν μεγάλην οἰκίαν, κατοικημένην βεβαίως, καὶ ἔπρεπε νὰ τὴν περιτριγυρίσῃ. Ψυχή, οὔτε κι' εἰς τὴν πλατεῖαν ἀκόμη, τὰ χελιδονάκια ὅμως ἐτραγουδοῦσαν ἐκεῖ τὸν ὡραῖον Μάϊον. Μιὰ κληματαριὰ ἐσχημάτιζε κούνιαν, μὲ κλωνάρια τόσον χονδρά, σὰν τὰ καλώδια τῶν βαποριῶν, καὶ αἱ ἄρθονοι βότρεις της, ἤρχιζαν νὰ βάφωνται ἐλαφρὰ ὑακίνθινοι. Ὕστερα ὁ ἀδιέξοδος δρόμος. Περισσότερον πένθιμος, μὲ τὸ χάμου χόρτον του καὶ τὸ πλακόστρωτόν του, κάτω ἀπὸ βαθὺ σκιόφως, ἕνεκα τῶν ἀρχαίων ἐξωστῶν ποὺ ἐφοροῦσαν μάσκα, τὰ ἀδιαπέραστα καφάσια. Ψυχή, οὔτε καὶ χελιδόνια, νέκρα καὶ σιγὴ ὡμοίαζε μὲ μέρος, ποὺ στήνουν λαιμητόμον», εἶχε γράψει εἰς τὸ ὑστερόγραφόν της, ἡ Μελέκ. Ὦ! πράγματι, ἔχει δίκαιον!

Ἀργὰ ἐβάδιζεν ὁ Ἀνδρέας, ἐμετροῦσε τὸ κομβολόγι του, τὰ πάντα ἐρευνῶν, χωρὶς νὰ φαίνεται ὅμως καὶ ἀριθμοῦσε τὰς κλεισμένας θύρας. «Ἡ πέμπτη, μὲ δύο θυρόφυλλα καὶ χάλκινον ρόπτρον». Ἄ! νάτη! .. ἤρχισαν νὰ τὴν μισοανοίγουν ἐλαφρὰ, καὶ ἀπὸ τὴν σχηματισθεῖσαν σχισμὴ ἐπέρασε χεράκι μεγάντια ἀπὸ ἄφθονα κομβιά, καὶ τὸ ὁποῖον ἐταμπούριζεν ἐπὶ τοῦ ξύλου· ἐφανέρωνεν ὅμως πῶς δὲν ἐταίριαζε μέσα εἰς τὴν ἀγρίαν ταύτην συνοικίαν. Δὲν ἔπρεπε νὰ φανῇ ἀναποφάσιστος, φοβούμενος πιθανὰ βλέμματα· ὤθησεν ἀφόβως τὸ θυρόφυλλον καὶ ἐμβῆκε.

Τὸ ἐνεδρεῦον ὄπισθεν μαῦρο φάντασμα εἶχε τὸ κόψιμον τῆς Μελὲκ, καὶ γοργὴ ἔκλεισε μὲ κλειδί, ἔσυρε τὸν μοχλὸν ἐπὶ πλέον καὶ εἶπε χαρωπή.

— Ὦ! τὴν ἠὔρατε λοιπόν!.. ε ἀναβῆτε, αἱ ἀδελφαί μου εἶνε ἐπάνω, σᾶς περιμένουν

Ἀνέβη χωρὶς τάπητα κλίμακα, σκοτινιασμένην καὶ χαλασμένην. Ἐπάνω, μέσα εἰς φτωχικὸ ἁπλούστατο χαρεμλίκι, μὲ τοίχους γυμνούς, ποὺ τὰ σιδερένια κιγκλιδωτὰ καὶ τὰ ξυλένια καφάσια τῶν παραθύρων προσέδιδον μελαγχολικὸν σκιόφως, εὗρε τὰ δύο ἄλλα φαντάσματα. Τοῦ ἔτειναν τὰ χέρια... Πρώτη φορὰ στὴν ζωήν του εὑρίσκετο *μέσα σὲ χαρεμλίκι*, πρᾶγμα ἀδύνατον. Ἦτο *πίσω* ἀπὸ τὰ καφέσια τῶν γυναικείων διαμερισμάτων, ἀπὸ τὰ τόσον ζηλιάρικα καφέσια, τὰ ὁποῖα οἱ ἄνδρες *ἐκτὸς τοῦ αὐθέντου βλέπουν μόνον ἀπ' ἔξω*. Μανδαλωμένη, ἡ κάτω θύρα· καὶ μέσα εἰς αὐτὴν τὴν καρδίαν τῆς παλαιᾶς Σταμπούλ, ἐντὸς τῆς μυστηριώδους ταύτης κατοι-

κίας ! Ἠρωτοῦτε τὸν ἑαυτόν του μὲ μικρὸν τρόμον, ποὺ τόσον τὸν διεσκέδαζε : ατί γυρεύω ἐδῶ ;» Μὲ τρία φάσματα τραγῳδίας ὡμοίαζον αἱ κυρίαι τοῦ χαρεμίου του, σκεπασμέναι ἀπαράλλακτα ὅπως καὶ τὴν δευτέραν φορὰν εἰς τὸ Ἔγιούπ καὶ πλέον ἀγνώριστοι μὲ τὸ ὀλιγιστόν ἐκεῖνο φῶς. Καὶ τὸ χαρεμλίκι του ἐντὶ τῆς ἀνατολικῆς πολυτελείας μόνον σεμνὴν ἀθλιότητα ἐδείκνυεν.

Τοῦ ἔδειξαν νὰ καθήσῃ εἰς ἕνα ξεθωριασμένο διβάνι, καὶ ἐκι'ταξεν ὁλοτρόγυρα. Ὅσον κ' ἂν ἦσαν πτωχαὶ, αἱ γυναῖκες τῆς οἰκίας ταύτης, εἶχον καλαισθησίαν διότι ὅλα μὲ τὴν ἀπόλυτόν των ἁπλότητα, ἦσαν ἁρμονικὰ, καὶ ἀνατολικοῦ ρυθμοῦ· πουθενὰ ἀπὸ τὰ ἀνόητα στολίδια τῆς Γερμανικῆς βιομηχανίας, ποὺ δυστυχῶς ἤρχισαν νὰ εἰσβάλουν εἰς νὰς Τουρκικὰς οἰκίας.

Εἰς τὴν οἰκίαν σας εὑρίσκομαι ; ἠρώτησεν ὁ Ἀνδρέας.

— Ἄ, μπᾶ ! καθόλου, ἀπεκρίθησαν μὲ τόνον, ποὺ ἐμαρτυροῦσε κρύφιον γέλωτα κάτω ἀπὸ τοὺς πέπλους.

— Συγχωρήσατέ με ἦτο ἠλίθιος ἡ ἐρώτησίς μου, ἕνεκα σωροῦ σκέψεων· ἡ πρώτη, ὅτι εὑρίσκομαι μαζῆ σας· διὰ τ' ἄλλα δὲν μὲ μέλει διόλου.

Τὰχὲ παρατηροῦσεν. Εἶχον τὰ ἴδια τσαρτσάφια ἀπὸ μαύρην μέταξαν, κἄπου-κἄπου ξεφτυσμένην. Καὶ μόλα ταῦτα, σὰν βασιλοπούλαι ὑποδυμέναι Ἔπειτα ἅμα ἔβγαλαν τὰ γάντια των, τὰ διαμαντικὰ ἐλαμποκοποῦσαν Ποῖαι νὰ ἦσαν ἆρά γε, αἱ γυναῖκες αὗται, καὶ τίνος ἡ παροῦσα κατοικία.

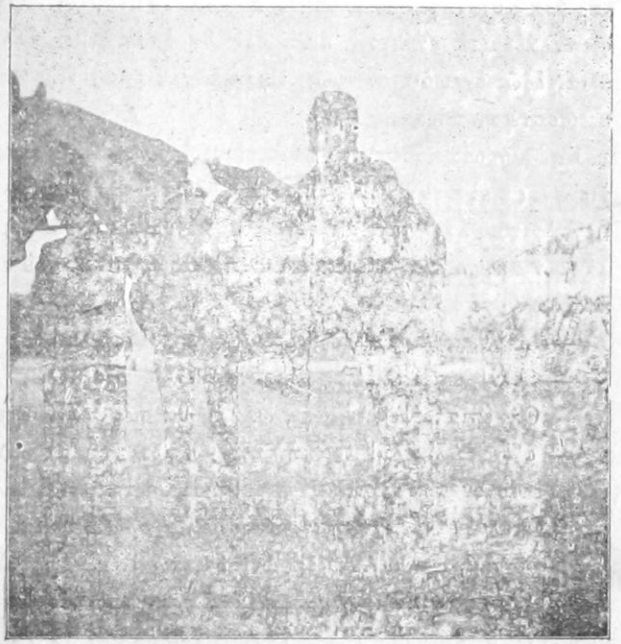
Ἡ Δζενὰν ἠρώτησε μὲ φωνὴν λαβωμένης σειρῆνος τὴν ὥραν ποῦ ξεψυχᾶ.

— Πόσον καιρὸν μπορεῖτε νὰ μᾶς δώσετε ;

— Ὅλον τὸν καιρὸν, ποὺ θὰ μοῦ δώσετε σεῖς.

— Ἡμεῖς δύο σχεδὸν ὥρας ἔχομεν μισογαλήνης. Πιθανὸν ὅμως νὰ εἶνε πολὺ διὰ σᾶς.

Ὁ Μελὲκ ἔφερε τώρα ἕνα ὁλόμικρο τραπεζάκι, ἀπ' ἐκεῖνα

Μόλις εἶχεν ἀναβῇ ἐπὶ τοῦ ἵππου ὁ Χαμδῆς Σελίς. **43.**

ποὺ μεταχειρίζονται εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, διὰ δειπνίσκους καὶ προσάγουν πάντοτε εἰς τοὺς ἐπισκέπτας, καφὲ, ζακχαρωμένα δίπυρα καὶ γλυκὰ ἀπὸ τριαντάφυλλο. Ἀπὸ ἄσπρην μέταξαν, μὲ χρυσὸν ποικιλμένον τὸ τραπεζομάνδυλο,

ἐπάνω τοῦ ὁποίου ἔρριψαν φυσικοὺς μενεξέδες τῆς Πάρμας· τὸ σερβίτσιον ἀπὸ καθαρὸν διϋλισμένον χρυσόν, πράγματα συμπληροῦντα τὴν ἀνομοιότητα τοῦ περιβάλλοντος.

— Ἰδέτε τὰς φωτογραφίας τοῦ Ἐγιούπ, τοῦ εἶπε—τρατάρουτα αὐτὸν σὰν σκλαβοποῦλα—ἀλλ' ἀπέτυχον. Θὰ τὰς ἐπαναλάβωμεν σήμερον, διότι δὲν θὰ ἐπανίδωμεν ἀλλήλους πλιά, ἐδῶ, ἔχει ὀλίγον φῶς, εἰμποροῦμεν ὅμως νὰ πάρωμεν περισσοτέραν πόζαν.

Καὶ λέγουσα ταῦτα, τοῦ παρουσίασε δύο μικρὰς εἰκόνας συγχισμένας καὶ σταχτεράς, ὅπου ἡ σιλουέτα τῆς Δζενὰν μόλις διεγράφετο, καὶ τὰς ἀπεδέχθη ὁ Ἀνδρέας ραθύμως, πολὺ μακρὰν ἀκόμη τῆς ὑποψίας, διὰ τὴν ἀξίαν των, ποὺ θ' ἀπ κτων ἀργότερα.

— Ἀλήθεια θὰ φύγετε ; εἶπεν ὁ Ἀνδρέας.

— Ἀληθέστατα, ἐντὸς δέκα ἡμερῶν ἀναμφιβόλως.

— Θὰ ἐπιστρέψετε ὅμως , . . καὶ θὰ σᾶς ἐπανίδωμεν ; . ·

— «Ἴνς Ἀλλάχ»!... ἀπήντησεν μοιρολατρικῶς ἡ Δζενάν.

Θὰ ἔφευγον πραγματικῶς ἢ ἐπίτηδες διὰ νὰ δώσουν πέρας εἰς τὴν τολμηρὰν ἐπιχείρησιν, φοβούμεναι πλῆξιν ἢ καὶ τρομερὸν κίνδυνον ; Καὶ ὁ Ἀνδρέας ἔνοιωθε τώρα, πῶς ἐγλυστροῦσαν σὰν ὀπτασίαι, μὴ δυνάμενος νὰ τὰς συγκρατήσῃ, ἢ νὰ τὰς εὕρῃ τὴν ἡμέραν, ποὺ τὸ καπρίτσιο τωνδὲν ἤθελε νὰ τὸν ἴδουν.

Κ' ἐπειδὴ ἡ ἡλιακὴ ἀκτὶς, ἀντανακλωμένη εἰς τὸ καφεσωμένο αὐτὸ σαλονάκι ἀνήρχετο πρὸς τὴν σκεπὴν, ἕτοιμος ν' ἀποδράσῃ, ἐπέσπευσαν κ' ἐπανέλαβον δύο τρεῖς φωτογραφικὰς στάσεις, τῆς Δζενὰν πάντοτε πλησίον τοῦ Ἀνδρέα, κ' ἡ Δζενὰν πάντοτε κάτω ἀπὸ τὰ μαῦρα λυπητερὰ ὑφάσματα.

— Μοῦ παριστάνετε, ταῖς εἶπε, ἀλλόκοτο δι' ἐμὲ πρᾶγμα

καὶ μοῦ ἐπνέετε σχεδὸν ἀνησυχίαν, ἀφοῦ ὁμιλῶ μὲ ὄντα τόσον ἀόρατα ; Κ' ἀπὸ τοὺς τριπλοῦς αὐτοὺς πέπλους μοῦ ἔρχεται' κάποτε ἀόριστος τρόμος.

— Πάντοτε ὅμως ἐντὸς τῶν ὅρων τῆς συμφωνίας μας, διότι μόνον ψυχαὶ εἴμεθα διὰ σᾶς.

— Ναὶ, ἀλλ' αἱ ψυχαὶ φανερώνονται εἰς ἄλλην ψυχὴν διὰ τῆς ἐκφράσεως τῶν ὀφθαλμῶν. . .. Καὶ τὰ μάτια σας οὔτε τὰ φαντάζομαι κἄν. Ἐπιθυμῶ νὰ παραδέχωμαι, πῶς εἶνε εἰλικρινῆ καὶ διαυγῆ, ἀλλὰ γνωρίζω ἐὰν εἶνε φρικαλέα ὡς τῶν βρυκολάκων ; Ἐμπιστευθῆτε μου τοὐλάχιστον τὰς προσωπογραφίας σας ἀπέπλους.

Ἐπῆλθε σιωπή. Συνενοήθησαν ἀκολούθως, διότι ταῖς ἐφαίνετο πῶς ἦτο ἀπρεπὲς καὶ αἱ σχέσεις των μὲ τὸν Ἀνδρέαν καθίστατο μᾶλλον ἔνοχοι, ἂν παρέβαινον τὴν παράδοσιν τοῦ ξεσκεπάσματος τοῦ προσώπου.

Κ' ἡ Μελὲκ ἐπιφορτισθεῖσα μὲ κρυψίνουν ὕφος:

— Τὰς φωτογραφίας ζητεῖτε, χωρὶς γιασμάκι καὶ τσαρτσάφι ; λαμπρὰ! θὰ τὰς ἔχετε τὴν προσεχῆ ἑβδομάδα . . . Τώρα ἂς καθήσωμεν ὅλοι. Ἡ Δζενὰν ἔχει τὸν λόγον, ποὺ ἔχει κάτι νὰ σᾶς παρακαλέσῃ· ἀνάψατε ἕνα σιγάρο, διὰ νὰ μὴ πλήττετε.

— Σᾶς παρακαλοῦμεν, εἶπεν ἡ Δζενὰν, ἐκ μέρους μας κ' ἐκ μέρους ὅλων τῶν Τουρκισσῶν ἀδελφῶν μας, νὰ μᾶς ὑπερασπισθῆτε, νὰ γράψετε βιβλίον ὑπὲρ τῆς δυστυχισμένης Μουσουλμανίδος τοῦ Κ΄. αἰῶνος ! . . . Κηρύξατε εἰς ὅλον τὸν κόσμον, πῶς κ' ἡμεῖς τώρα ἔχομεν ψυχὴν, πῶς δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ μᾶς θραύουν πλέον ὡς ἀντικείμενα . . . καὶ θὰ σᾶς εὐλογοῦμεν . . . θέλετε ;

Μετὰ σιωπὴν, ὅπως ἐκεῖναι πρὸ ὀλίγου.

— Τί δύσκολα ποὺ μοῦ ζητεῖτε . . . Κ' ἔπειτα μήπως τὴν ἠξεύρω τὴν Μουσουλμανίδα τοῦ Κ'. αἰῶνος ;

— Θὰ σᾶς χρησιμεύσωμεν ὡς δοκουμέντα.

— Μ' ἀφοῦ θὰ φύγετε σὲ λιγάκι . . . Κ' ἂν μοῦ γράψετε, δὲν κατορθόνω ποτὲ νὰ διηγηθῶ ἀρκετὰ καλὰ, παρὰ ἐκεῖνα ποὺ εἶδα καὶ ἔζησα . . .

— Θὰ ἐπανίδωμεν ἀλλήλους ! . . .

— Ἀλλὰ θὰ διακινδυνεύσετε τότε . . .

— Εἴμεθα ἑτοιμασμέναι νὰ θυσιασθῶμεν διὰ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην ! . . . Κ' εἰς τί θὰ χρησιμοποιήσωμεν τὰς ἀσκόπους καὶ ἀξιολυπήτους ὑπάρξεις μας ; Λοιπόν ! Θέλομεν νὰ γίνωμεν αἱ ἐμπνεύστριαι τοῦ βιβλίου, ὅπως αἱ Εὐρωπαῖαι.

— Μὰ σκεφθῆτε καλὰ, πῶς ἔχω θέσιν εἰς τὴν πρεσβείαν, δὲν εἶμαι ἀνεξάρτητος . . . Ἄλλως τε φιλοξενοῦμαι ἀπὸ τοὺς Τούρκους ! . . Μεταξὺ τῶν τυράννων σας ἔχω καὶ φίλους.

— Εὖγε, ἐδῶ σᾶς θελομεν. Ἐκλέξατε ἐκείνους ἢ ἡμᾶς.

— Τότε ;, Τότε ἐκλέγω σᾶς φυσικά. Καὶ ὑπακούω.

— Τέλος πάντων ! Καὶ τοῦ ἔτεινε τὸ χεράκι της, τὸ ὁποῖον μὲ σεβασμὸν ἐφίλησε.

— Κ' ἂν εἴσθε αἱ ἐξαιρέσεις ; ἠρώτησεν ἔκθαμβος διὰ τὴν ἀπελπισίαν καὶ ἀνταρσίαν των.

— Ἀπ' ἐναντίας, ὁ κανών. Οὔτε μίαν δὲν θὰ εὕρετε ποὺ δὲν θὰ δυιλήσῃ ὅπως ἡμεῖς. Ὄχι, δὲν εἰμποροῦμεν νὰ βαστάξωμεν πλιά. Καὶ τοῦ ἀνέπτυσσον πῶς ὡς χαδεμένια παιδιὰ κατ' ἀρχὰς ἀπὸ τὸν πατέρα των, ἢ ματαιεπιδείξεως καὶ πολυτελείας ἀντικείμενα ἀπὸ τοὺς αὐθέντας των, ὡς κλάβαι, ὡς ὀδαλίσκαι κατόπιν μετεχειρίζοντο...Καὶ μ' ἀγαλλίασιν ὑπέμενε

τὴν γοητείαν των ὡραίων των ἀγανακτήσεων, ἀποστροφῶν των, τῆς οὐρανίας των φωνῆς, ποὺ ἐδονοῦσε μίσος ἐναντίον τῆς τυραννίας τῶν ἀνδρῶν.

Ἐσυνείθησε βαθμηδὸν εἰς τὸ ἀπρόσωπόν των. Καὶ διὰ νὰ τοῦ φέρουν φωτιὰ διὰ τὰ σιγαρέττα του, ἢ καφὲν, ἐπήγαινον κ' ἤρχοντο ἐλαφραὶ, χαριτωμέναι, βομβοῦσαι, αἰθέριαι, ἀλλὰ πάντοτε μαῦρα φαντάσματα, καὶ ὅταν ἔκυπτον, ὁ πέπλος ἐκρεμᾶτο ἐπὶ τοῦ προσώπου σὰν μακρὰ γεννειὰς καπουκίνου, διὰ περίγελο τῆς νεότητός των.

Μίαν φορὰν μόνον ἐδοκίμασαν τὴν ὑπάτην φρικίασιν· τὸ χάλκινον ρόπτρον ἀντηχοῦσεν ἀπ' ἀνυπόμονο χέρι, παράγον φρικαλέον θόρυβον, μέσα εἰς τὴν σιωπὴν ἐκ ἴνην τῶν ἀποθαμμένων οἰκιῶν, κ' ἀμέσως κ' αἱ τρεῖς μαζῆ ἐπετάχθησαν εἰς τὰ καφασωμένα παράθυρα. Ἦτο κάποιο γραΐδιον, συγγενὴς τῆς τροφοῦ, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχον συστήσει πῶς ὁ Ἀνδρέας ἦτό ἰατρὸς διὰ νὰ θεραπεύσῃ τὸ ἄρωστο παιδὶ τῆς τροφοῦ.

Μετὰ τὸ πέρασμα τῆς κυρτωμένης γραίας. μὲ τὸ ραβδί, ὁ Ἀνδρέας ἐσυλλογίζετο πῶς θὰ τοῦ ἔλεγον:

«Μιὰ νεράϊδα, ἡ καμπουριασμένη Λάμια, θὰ ξεφυτρώσῃ σὲ λιγάκι κάτω ἀπὸ τὸ διβάνι, καὶ μ' ἕνα κτύπημα μπακίτας, ὅλα μὲ μιᾶς θὰ γίνουν παλάτι», καὶ θὰ τὸ παρεδέχετο χωρὶς νὰ τὸ σχολιάσῃ.

Ἅμα ἦλθεν ἡ ὥρα, τὸν προέπεμψαν ὑπισχνούμεναι, πῶς μίαν φορὰν ἀκόμη θὰ ἐπανίδουν ἀλλήλους, μὲ κίνδυνον ὅλων.

ΙΔ'.

Γέρων εὐνοῦχος, λάθρα, κι' ἄφωνα, ἔφερεν εἰς τὴν κατοικίαν τοῦ Ἀνδρέα τὰς αἰτηθείσας φωτογραφίας· χωρὶς γιασμάκι καὶ τσαρτσάφι, μ' ἀφιέρωσιν τουρκιστὶ καὶ γαλλιστί.

Ὡραῖαι ρόμπες ἐσπερίδων, ἔξωμοι, ἀλλ' οὐδαμοῦ ἐφαίνοντο χαρακτηριστικὰ τοῦ προσώπου.

* *
*

Τὴν Πέμπτην μετέβη εἰς τὴν μυστηριώδη οἰκίαν, τὸ δεύτερον, καὶ καμμιὰ νεραϊδολάμια δὲν τοὺς ἐπαρουσιάσθη. Κι' ἐπὶ δύο ὥρας συνωμίλησαν, χωρὶς σύννεφα καὶ μ' ἐμπιστοσύνην, χωρὶς ν' ἀναφέρουν τίποτε διὰ τὸ βιβλίον. Καὶ ἔλεγον τόσα ἄλλα πράγματα, ὥστε ἀλήθεια, πῶς μακρὸν καιρὸν ἔζησαν μὲ τὴν συντροφιὰν τῶν ἔργων του. Πολλὰ περὶ αὐτοῦ ἐγνώριζον ἐξ ἀναγνώσεων, κι' ἐπειδὴ αὐτὸς δὲν ἐγνώριζε τίποτε περὶ αὐτῶν, ἤκουε μᾶλλον ἢ ὡμίλει. Ἡ Ζεϊνὲπ καὶ ἡ Μελὲκ ἐδιηγήθησαν τὸν διαψευσθέντα γάμον των καὶ τὸ ἄνευ ἐλπίδος κλείσιμον τοῦ μέλλοντός των. Ἀπ' ἐναντίας ἡ Δζενὰν τίποτε τὸ ἄξιον σοβαρότητος ἰδικόν της δὲν ἀφηγήθη.

Κ' ἐγοητεύετο ὁ Ἀνδρέας καὶ τὰς ἄφινε νὰ ἀφηγοῦνται. Καὶ ἐφαίνετο εἰς αὐτὰς τώρα ἀλλοιώτικος, ἀπ' ὅτι τὸν ἐφαντάσθησαν. Ὄχι σκαιός, ἀλλ' ἁπλοϊκὸς καὶ μὲ δύσιν μάλιστα, παιδιακίστικης ψευδαπάτης. Ἀφοῦ αὐτὸς πρώτην φορὰν ὡμίλουσε μὲ τούρκισσας τῆς ἀριστοκρατίας, κ' ἐκεῖναι μὲ οἱονδήποτε ἄνδρα.

Καὶ μέσα εἰς τὴν ἰσκιωμένην μικρὰν ταύτην οἰκίαν τῆς Παλαιᾶς Σταμπούλ ἐπραγματοποίουν τὸ ἀδύνατον, μόνον καὶ

μόνον διὰ νὰ ἀνταλλάξουν μερικὰς σκέψεις, κ' ἀποροῦσαν διότι δὲν εὕρισκον ἀλλήλους πολὺ ἀνομοίους, ἀπ' ἐναντίας ἐν τελείᾳ ἁρμονίᾳ ἰδεῶν καὶ ἐντυπώσεων Αὐταὶ κλεισμέναι μὲ τὰ βιβλία, κ' ἐκεῖνος μ' ὄνομα πασίγνωστον, εὑρίσκοντο εἰς τὸ ἴδιον ἐπίπεδον. Καὶ τὰς μετεχειρίζετο ὡς ἴσας, ὡς ἀνεπτυγμένας, ὡς ψυχὰς, πρᾶγμα ποὺ τὰς ἐπροξένει εἶδος πνευματικῆς ζαλάδας ἀδοκίμαστον μέχρι τοῦδε.

Ἡ Ζεϊνὲπ ἔκαμε τὸ σερβίτσιο διὰ τὸν δειπνίσκον, ἐνῷ ἡ Δζενὰν παρέμενεν περισσότερον ἀκίνητος, ἀσάλευτος, μὴ ταράττουσα οὐδὲ πτυχὴν τῶν πενθίμων πέπλων της· ἅπαξ μόνον ἐσήκωσε τὸ τσαρτάφι καὶ μισο-ἐφάνη ἕνα ἀπὸ τὰ μανίκια της, πολὺ πλατύ, σύμφωνα μὲ τὴν μόδαν, ἀπὸ μεταξωτὴν γάζαν κίτρινο, ὅπως τὸ λευκόνιον μὲ πράσινα ὠχρὰ σχεδιάσματα—χρώματα ποὺ θὰ τοῦ ἐχρησίμευον ὡς ἔνδειξις ἀναγνωρίσεως διὰ τὴν ἐπαύριον: Συνωμιλοῦσεν ὅμως περισσότερον τῶν ἄλλων, καὶ μὲ περισσότερον βάθος.

Ξαφνικὰ εἰς τὴν ἐξώθυραν τὸ χάλκινον ρόπτρον ἀνησυχῆσαν τὰς ἔκαμε νὰ τρέμουν.

— Εἶν' ἐκεῖναι ! εἶπεν ἡ Μελὲκ γέρνουσα εἰς τὸ παράθυρον καὶ παρατηρήσασα διὰ τῶν τετραγωνιδίων κατώρθωσαν ν' ἀποδράσουν, ἄχ! πόσον εὐχαριστήθην !

— Καὶ μετ' ὀλίγον ἀνῆλθον δύο ἀκόμη μαῦρα φαντάσματα καὶ μετὰ τὴν σύστασιν (ἄνευ ὀνομάτων ἐννοεῖται) μὲ γαλλικὰ τέλεια, τοῦ εἶπε μία ἀπὸ τὰς νέας σκιάς.

— Αἱ φίλαι μας, μᾶς ἀνήγγειλον, πῶς μέλλετε νὰ γράψετε ὑπὲρ τῆς Μουσουλμανίδος τοῦ Κ'. αἰῶνος κ' ἠθελήσαμεν νὰ σᾶς εὐχαριστήσωμεν.

— Καὶ πῶς θὰ ὀνομασθῇ; εἶπεν ἡ ἄλλη μὲ μαραμένον τόνον καθίσασα εἰς τὸ ξεφτυσμένο διβάνι.

— Θεέ μου, καὶ μήπως τὸ γιωρίζω, ἀφοῦ μοῦ ἐβίασαν τὴν χεῖρα ... σᾶς βεβαιῶ ... Ἂς δοκιμάσωμεν τέλος .ι. Προτείνω : *Αἱ Ἀπογοητευμέναι.*

— «Αἱ Ἀπογοητευμέναι» ἐπανέλαβεν ἡ Δζενὰν, ἐπιβραδύνουσα τὴν λέξιν. Ἀπογοητεύονται ἀπὸ τὴν ζωὴν ὅταν ἔζησαν· ἡμεῖς ὅμως τοὐναντίον θέλομεν νὰ ζήσωμεν! ... ὄχι δὲν εἴμεθα ἀπογοητευμέναι, ἀλλ' ἐκμηδενισμέναι φυλακισμέναι, στραγγαλισμέναι ...

— Εὕρηκα! εἶπεν ἡ Μελέκ. Τί λέγετε δὲν ταιριάζει τὸ «Στραγγαλισμέναι»; Δὲν ζωγραφίζει καλὰ τὴν ψυχικήν μας κατάστασιν κάτω ἀπό τοὺς πυκνοὺς πέπλους; Δὲν εἰμπορεῖτε νὰ φαντασθῆτε πόσον εἶνε κοπιαστικὸν ν' ἀναπνέῃ τις κάτω ἀπ' αὐτούς!

— Ἀκριβῶς ἤθελα νὰ σᾶς ἐρωτήσω διατὶ τοὺς φορεῖτε. Ἀφοῦ δὲν ἀρκεῖσθε παρουσίᾳ τοῦ φίλου σας ὅπως αἱ ἄλλαι τῆς Σταμπούλ : σκεπασμέναι ἀλλὰ μὲ διαφάνειαν ἐπιτρέπουσαν νὰ μαντεύεται ἡ κατατομή, ἡ καμάρα τῶν φρυδιῶν, καὶ κάποτε αἱ κόρραι τῶν ὀρθαλμῶν. Ἐνῷ εἰς σᾶς, τίποτε ....

— Πρέπει νὰ γνωρίζετε, πῶς ἅμα συναντᾶτε εἰς τὸν δρόμον, μυστηριώδη μὲ τριπλοῦν πέπλον, πρέπει νὰ συμπεράνητε: Αὕτη δὰ πηγαίνει ἐκεῖ, ποὺ δὲν πρέπει νὰ πάγῃ, (παράδειγμα ἡμεῖς). Καὶ τόσον κτυπᾷ εἰς τὰ μάτια, πῶς εἰς τὸ πέρασμά της, αἱ ἄλλαι γυναῖκες, σκουντοῦνται μὲ τοὺς ἀγκῶνας καὶ κρυφογελοῦν.

— Παραληρεῖς, σὰν Φασουλίνα, Μελέκ, εἶπεν ἠπίως ἡ Δζενάν ... «Τὰς ἀπογοητευμένας», πῶς τὰς ἐννοεῖτε;

— Νὰ, πῶς τὰς ἐννοῶ. Ἐνθυμεῖσθε τὰς ὡραίας παραδόσεις τῶν παλαιῶν καιρῶν, τὴν Βαλκυρίαν ποὺ ἐκοιμᾶτο μέσα εἰς τὸν ὑπόγειόν της πύργον. Τὴν Νεράϊδαν πριγκηποποῦλαν τοῦ δάσους, ναρκωμένην καὶ κοιμωμένην γλυκὰ, μέσα εἰς τὸ παλάτι τοῦ δάσους. Ἔσπασαν, ὠιμέ! τὴν γοητείαν καὶ ἐξύπνησαν. Ἔτσι λοιπόν! Σεῖς αἱ Μουσουλμάναι κοιμᾶσθε τὸν νήδυμον ἥσυχον ὕπνον, φυλασσόμεναι ἀπὸ τὰς παραδόσεις καὶ τὰ θρησκευτικὰ δόγματα. Ξάφνω ὅμως ὁ κακοποιὸς γόης — ἡ πνοὴ τῆς Δύσεως ἐδῶ — ἐπέρασεν ἐπάνω σας καὶ ἔθραυσε τὴν γοητείαν, καὶ ὅλαι μαζῆ ἐξυπνήσατε. Ἐξεπνήσατε εἰς τὸν πόνον τοῦ νὰ ζῇ κανένας, εἰς τὸ κακὸν τοῦ νὰ μάθῃ ...

Κατὰ τὸ ἥμισυ μόνον παραδέχετο ἡ Δζενὰν, φαίνεται ὅτι εἶχε ἰδικόν της καὶ δὲν ἤθελε νὰ τὸν εἴπῃ.

Τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐγύριζε τὰ μυαλιὰ ἐν τοῖς χαρεμίοις μία ἀπύδρασις ἀριστοκρατικῆς τουρκίσης εἰς τὸ Παρίσι. Κ' ἐπὶ τῆς συζητήσεως ταύτης ἡ Δζενάν :

— Κ' ἂν ταπεινωθοῦμεν μέχρις ἐξευτελισμοῦ, καὶ ἂν σκλαβωθοῦμεν χειρότερα. Ὄχι ἡ Ζεϊνεπ, ἡ Μελέκ, κ' ἐγὼ, ἐδῶ ν' ἀποθάνωμεν, καὶ νὰ γλυκοκοιμηθοῦμεν εἰς τὸ Ἐγιούπ! ...

— Καὶ πόσον ἔχετε δίκαιον! συνεπέρανεν ὁ Ἀνδρέας.

***

Ὅτι θὰ τὰς ἐπανίδῃ, ἂν κ' ἔλεγον πῶς θὰ ;ύγουν, ἐπείθετο, διότι τὰς συνεκράτει τώρα μὲ τὸ βιβλίον, καὶ μ' ἕνα δεσμὸν ἀκαθόριστον ἀκόμη, μὲ μίαν ἄλυσσιν γλυκεῖαν ἀρχίζουσαν νὰ σχηματίζεται μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς Δζενάν. Ἦλ

θεν ἡ ὥρα νὰ φύγῃ, καὶ τὸν ἀλλόκοτον θυρωρὸν ἀντικαθίστα ἐδῶ ἡ Μελέκ.

Εἰς τὸν σκοτεινὸν χαλασμένον διάδρομον, παρεπονέθη πικρὰ, διὰ τὸν μυστικισμὸν τῶν ἀπροσώπων φωτογραφιῶν. Ἐκείνη δὲν ἀπήντα, ἀλλ' ἐξηκολούθει ν' ἀκολουθῇ μέχρι τῆς μέσης τῆς σκυθρωποῦ παμπαλαίας; κλίμακος, διὰ νὰ μετακινήσῃ καὶ προσαρμόσῃ τὸν μοχλόν.

Ὅταν ἐγύρισεν εἰς τὸ κατώφλοιον, νὰ τὴν ἀποχαιρετίσῃ, τὴν εἶδεν ὑψηλὰ, τοῦ ἐχαμογελοῦσε, μ' ὅλα τὰ χαριτωμένα ὁλόλευκα δοντάκια της, τοῦ προσεμειδία μὲ τὴν μικράν της μύτην, τοῦ ἐχαμογελοῦσε μὲ τὰ εὔμορφα μεγάλα σταχτερά της μάτια, μ' ὅλον τὸ ἡδυπαθές προσωπάκι εἰκοσαέτιδος. Μὲ τὰ δυό της χεράκια ἐκρατοῦσεν ὑψηλὰ μέχρι τῶν χρυσῶν κυκλίσκων τῶν μαλλιῶν της, τὸν πέπλον, καὶ σὰν νὰ ἔλεγε: «λοιπὸν, ἐγὼ εἶμαι ἡ Μελέκ, ἡ μικρά σας Μελὲκ καὶ σᾶς τὴν παρουσιάζω! Καὶ δὲν εἶμαι ἐγὼ καμωμένη σὰν ἡ Δζενὰν π. χ. δὲν ἔχω ἐγὼ σποϊδαιότητα. Καλὴ ἡμέρα, Ἀνδρέα Λερῆ, καλὴ ἡμέρα!»

Καὶ διήρκεσεν ὅσον ἡ ἀστραπὴ, καὶ ἐξανάπεσεν ὁ μαῦρος πέπλος.

— Εὐχαριστῶ, εἶπε τουρκιστὶ καὶ χαμηλὰ, ὁ Ἀνδρέας, διότι εὑρίσκετο σχεδὸν ἔξω, ἐπὶ τῆς λυπητερᾶς ἀδιεξόδου.

Εἶχε κρυο ἔξω, τὰ σύννεφα πυκνὰ ἐμαζεύοντο, κι' ἐφύσα ὁ Ρωσσικὸς ἄνεμος. Εἰς τὴν ἔρημον πλατεῖαν τοῦ Σουλτὰν Σελὶμ, μὲ σκληρὰν εὐκρίνειαν, ἀνεμνήσθη πῶς διέσχισε τὴν ἴδιαν ὥραν, μὲ τὴν ἴδιαν μοναξιὰν, ἐνῷ ἐφύσα ὁ ἴδιος ἄνεμος τοῦ βορρᾶ, ἕνα καταχνιασμένο βράδυ, πρὶν εἴκοσιν ἐτῶν. Ἡ εἰκὼν

τῆς μονάκριβης μικρούλας π' ἀπέθανεν, ἦλθε κι' ἐσάρωσε τότε τὸ φάντασμα τῆς Δζενάν.

ΙΕ'.

Τυχαίως τὴν ἐπαύριον, διέσχιζε τὸ Σταυροδρόμι μὲ τὸ ζεῦγος Σαὶντ-Ἐνογκὰ τῆς πρεσβείας.

Μαῦρο κουπὲ κλειστὸ τοὺς διεσταύρωσε, καὶ διέκρινε ἀφηρημένως σχῆμα Τουρκίσσης. Ἐχεμύθως ἐχαιρέτισεν, ἡ κυρία Σαὶντ-Ἐνογκὰ τὴν σκεπασμένην κυρίαν, ἐνῷ αὕτη σπαμωδικὰ κατέβασε τὸ στόρι τῆς ἁμάξης. Κ' εἰς τὴν βιαίαν ἐκείνη κίνησιν διέκρινεν ὁ Ἀνδρέας χειρίδα χρώματος λεμονίου μὲν πράσινα σχεδιάσματα, τὴν ὁποίαν —ἦτο ὑπερβέβαιος— εἶχε ἰδῆ τὴν προτεραίαν.

— Πῶς καὶ χαιρετᾶτε Τούρκισσαν εἰς τὸν δρόμον;

— Ἀλήθεια, ἀπρεπὲς, καὶ πρὸ πάντων διότι εἶμαι μαζῆ σας καὶ τοῦ συζύγου μου.

— Καὶ ποία εἶνε;...

— Ἡ Δζενὰν Τεβφὶκ Πασιᾶ, ἕνα ἀπὸ τὰ ἀριστοκρατικώτερα λουλούδια τῆς νέας Τουρκίας.

— Μπᾶ!... Νόστιμη;

— Κάτι καλήτερα, θαυμασία. Καὶ πλουσιωτάτη εἰς κτήματα ἐν τῇ Ἀσίᾳ. Προχθὲς εἰς τῆς *** Πρεσβείας εἶχε τέϊον διὰ τὰς γυναῖκας, ὅπου ἀφοῦ ἐδιώχθησαν ὅλοι οἱ ἀρσενικοὶ ὑπηρέται, ἦλθον καὶ Τούρκισσαι. κ' ἡ Δζενάν· ἡ ὁποία, ἐνῷ κακεντρεχῶς σᾶς ἔκρινεν ἡ κόμησσα ντὲ Α..., ἀνέλαβε μὲ σθένος τὴν ὑπεράσπισίν σας... Ἀλλὰ τί βλέπω, σᾶς ἐνδιαφέρει λοιπὸν αὕτη;

— Ἐμέ! τί λόγος! ὄχι, ἀλλὰ συχνὰ βλέπω νὰ ἐξέρχεται μ' ἄλλας δύο γυναῖκας νεκράς.

— Συχνὰ, πυκνὰ τί λέγετε, αὐτὴ δὲν ἐξέρχεται. Ἀλλὰ πιθανὸν, μὲ τὰς ἐξαδέλφας της Ζεϊνὲπ καὶ Μελὲκ, θυγατέρας τοῦ Μεχμὲτ βέη, πρώην ὑπουργοῦ.

ΙΣΤ'.

Σήμερον τὴν 30τὴν τοῦ ὡραίου Μαΐου μετέβαινε νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν μικροῦλαν ἀποθαμμένην κάτω ἀπὸ τὰς καινουργεῖς της πλάκας.

Καὶ μόλις φθάσας εἰς τὸ πένθιμον δάσος παρετήρησετὸν ἐπισκευασθέντα τάφον ἔχοντα λάμψιν νεκροῦ πράγματος ἀνάμεσα εἰς τὴν σταχτερὴν ὁλοτρόγυρα γεροντιάν. Αἱ δύο του στῆλαι ἴσταντο ὄρθιαι καὶ κάτασπροι, μέτα εἰς τὰς γυμένας ἢ ξαπλωμένας χάμου γειτονικὰς, ποὺ τὰς διεβίβρωσκον οἱ λειχῆνες τῶν φυτῶν. Καὶ ἡ βαφὴ ἀνενεώθη καὶ μὲ χρυσᾶ γράμματα λαμποκοποῦντα ἀνεγιγνώσκετο ποίημα διὰ τὴν ἀποθαμμένην καὶ: «*Κλαύσατε διὰ τὴν ψυχὴν τῆς Νετζιμπὲ, θυγατρὸς τοῦ Ἀλῆ-Δζαγκὶρ ἐφέντη, ἀποθανούσης τὴν 18ην Μουχαρὲμ 1297*».

Καὶ ὅτι τὸ μνῆμα, ἦτο νωπὸν ἐμαρτυρεῖτο ἀπὸ τὴν ταχύτητα, ποὺ ἔσπευσαν ν' ἀναδώσουν κύκλω οἱ ἡδύοσμοι, οἱ ἑρπετώδεις θύμοι καὶ ὅλη ἡ μικρουλὴ εὐώδης φυτεία.

Καὶ τὰ ὑπερύψηλα κυπαρίσσια, ποὺ εἶδον νὰ ρέουν βασιλεῖαι χαλιφῶν, τὰ ἴδια, ἀπαράλλακτα, τὰ εὗρεν ὁ Ἀνδρέας, ὅπως θὰ εἶνε καὶ ὕστερα ἀπὸ ἑκατὸν χρόνια, μὲ τὰς αὐτὰς θέσεις, μὲ τὰς ἀπολιθωμένας χειρονομίας τῶν κλωναριῶν, χρώ-

ματος, καταξήρων κοκκάλων, σὰν νὰ ἔτεινον πρὸς τὸν οὐρανὸν τοὺς μακρουλοὺς των βραχίονας οἱ ἀποθαμμένοι.

Διαυγῶς ὡραῖος ὁ καιρός. Ἡ γῆ καὶ αἱ κυπάρισσοι ἀπέπνεον γλυκά. Ἡ ρημαξιὰ τῶν ἀτελειώτων νεκροταφείων, ἦτο ἐλκυστικὴ τώρα, ἡδεῖα καὶ πειστικὴ, ἐπεθυμοῦσεν ὁ καθένας νὰ βραδυπορῇ ἐκεῖ μέσα, κύχετο νὰ μοιρασθῇ λιγάκι εἰρήνην μὲ τοὺς κοιμωμένους ἐδῶ, κάτω ἀπὸ τοὺς θύμους καὶ ἡδύοσμους.

Ἀναγάλλιασε τώρα πῶς ἐπληρώθη ὁ ἐφιάλτης τῶν νυκτῶν του: μέσα εἰς τὸ ἱερὸν τοῦτο κοιμητήριον τῆς Σταμπούλ ν' ἀναγείρῃ πάλιν τὰ πτωχικά της μάρμαρα, ποὺ ὁλοένα ἐφθειροντο... Καὶ τοῦ ἐφαίνετο πῶς ἦτο ἰδικός του, ὁ προσφιλὴς τάφος, ὄρθιος διὰ τὰς θελήσεις του, τὸν ἐστερρέωσε ὁ ἴδιος διὰ νὰ διαρκέσῃ.

Μόλις ἐπῆλθεν ἡ νὺξ ἐγύρισεν εἰς τὴν Σταμπούλ τοῦ Σουλτὰν Φατίχ. Μὲ τὴν ὡραίαν ἐκείνην βραδειάν, ποὺ πλησιφαὴς ἀκτινοβολοῦσεν ἡ σελήνη, καταγάλανος ἐπὶ τῆς Προποντίδος, ἐπεθύμει νὰ ρεμβάσῃ ἐκεῖ, ὑπὸ τὴν καθαρὰν δροσιὰν κ' ἀνατολικὴν γαλήνην, καὶ νὰ φουμάρῃ τὸν ναργκιλέν.

Ἤνοιψαν, γύρω στὰ καρενεδάκια τῆς πλατείας, τὰς πενιχρὰς λάμπας, καὶ τὰς λυχνίας μὲ ἔλαιον, ἀπὸ τὰ δένδρα κρεμασμένας. Εἰς τὰ θρανία οἱ σαρικοδεμένοι ἀνειροπόλοι ἐκάπνιζον, καθ' ἑκατοντάδας καὶ ἠκούετο ὁ γαργαλιστικὸς των θόρυβος Τοῦ ἔφερον καὶ τὸν ἰδικόν του μὲ Περσικὸν τουμπεκί, καὶ εἰς αὐτὸν ἤρχισε μία μισοζαλάδα γλυκειὰ καὶ ἀβλαβής, εὔνους πρὸς σκέψεις.

Ἀναπεταμένη, καὶ μέρος εἰς σκιόρως, ἡ πλατεῖα αὕτη, ποὺ μόλις ἔφεγγον αἱ λυχνίαι ἐκεῖναι, καὶ ὅπου ἐξαρθρωμέναι πλάκες ἀνεκατόνωντο μὲ τὸ χῶμα καὶ τὰς τρύπας. Ὑπερύ-

ψηλος καὶ ἐπιβλητικὸς ὁ αὐλόγυρος τοῦ τεμένους σὰν φρούριον μ' ἕνα μόνον ἄνοιγμα : Τὴν ὠοειδῆ καμάραν πρὸς τὴν ἱερὰν αὐλὴν δίδουσαν. Δεξιὰ κι' ἀριστερὰ, εἰς τὰ μακρυνά. νύξ, καὶ νὺξ συκεχυμένη, μαύρη — δένδρα ἴσως, κοῦφοι κυπάρισσοι μαρτυροῦντα, τόπον νεκρῶν — κοτάδι βαθὺ κι' ἀλλόκοτον· εἰρήνη καὶ μυστήριον τοῦ Ἰσλάμ.

Ἡ Σελήνη ποὺ ἀνέβαινεν ὁλοστρόγγυλος ἀπὸ τὰ βουνὰ τῆς Ἀσίας, ἀργά, ἀγάλια ἐκαθάριζε, καὶ ἐγίνετο κυανωπῶς ὁλάργυρη καὶ ἐντελῶς ἀερώδης ὑπεράνω τῶν σωρειαστῶν γηίνων πραγμάτων. Ἐπροξενοῦσε τὴν ἐντύπωσιν τῆς πρὸς τὰ ὀπίσω κυλίσεως καὶ ἀπομονώσεώς της ἐν τῷ στερεώματ. . . Ἡ γαλανή της διαύγεια ἐπεχύνετο παντοχοῦ, ἐπλημμύριζε βαθμηδὸν ὅλους τοὺς θεοσόφους καπνιστὰς, ἐνῷ ἡ ρημαγμένη πλατεῖα παρέμενεν ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν ἱερῶν τοίχων. Κ' οἱ φυτευμένοι εἰς τὸν οὐρανὸν μιναρέδες ἐφαίνονο διαφανεῖς διάτρητοι εἰς τὰς ἀκτῖνας τοῦ φεγγαριοῦ καὶ ἐπροξενοῦσαν ἐλιγγον, τόσον ἔδειχνον μεγαλωμένοι ἀσταθεῖς καὶ κοῦφοι..,

Ἐνῷ τὴν ἴδιαν ὥραν Λεβαντῖνοι καὶ νεαροὶ ἀκόμη Τουρκόπουλα ἐξευρωπαϊσμένα, εἰς τὸ ἀπέναντι τοῦ Κερατείου Πέραν ἐμαζεύοντο εἰς τὰ ζυθοπωλεῖα, ὡς «μυκώμενοι» βλάκες, ἢ πέριξ τραπεζῶν, πότερ, ἢ μέσα εἰς σκλόνια τῆς Περαϊκῆς ἀριστοκρατίας .. Δυστυχισμένα τὰ ὄντα ταῦτα, τραχσόμενα, ἀνισόροπα, κοῦφα, καὶ ποταπὰ, χωρὶς ἐλπίδα κ' ὄνειρα ! Πράγματι ἀξιολύπητα ὄντα, δίπλα εἰς τοὺς ἀτλοΐκους τούτου τῆς πλατείας, ποὺ ἀνέμενον τὸν μουεζίνην νὰ μετακοῦν γεμᾶτοι ἀπὸ ἐμπιστοσύνην καὶ νὰ γονατίσουν ἐνώπιον τοῦ ἀγνώστου Ἀλλὰχ, καὶ ἀργότερα μὲ ψυχὴν καθησυχασμένην θ' ἀποθάνουν ὅπως ὅταν φεύγουν διὰ ταξειδι . . . .

Πρόσωπα κουρνιασμένα εἰς τὴν κορυφὴν τῶν βελῶν, *μουσαφίριδες* τοῦ ἀέρος, φωλεοδοῦσιν ἐξαίφνης σὰν τὰ πουλιά. Ὅλα τὰ ἀδόμενα εὐκρινῶς κατέρχονται ἐπάνωμας. Κ' ὁ ἕνας κατόπιν τοῦ ἄλλου, οἱ ὀνειροπόλοι, σηκόνωνται, εἰσέρχονται εἰς ζώνην τῆς σκιᾶς καὶ ἀγάλια-ἀγάλια διευθύνονται πρὸς τὴν ἐράν θύραν. Τρία-τέσσαρα τ' ἄσπρα σαρίκια καὶ τὰ μακρὰ μανδύες πηγαίνουν νὰ προσευχηθοῦν Ξεφυτρώνουν ἀκόμη μ' ἐμβάδας σοβαροὶ καὶ συντραμμένοι ἀπὸ ὅλα τὰ γύρω περιβαλλοντα, ἀπὸ τὴν μαυράδαν τῶν δρόμων. Τοὺς προσελκύει ὅλους ἡ ὠοειδὴς ἄψις, ὅπου κρεμᾶται παλαιωτικὸ φανάρι κίτρινο καὶ ξεψυχισμένο, ἕνεκα τῆς σεληνιαίας ἐλαμβώσεως.

Ὅλα τὰ θρανία ἄδειασαν. Ὁ Ἀνδρέας διευθύνεται ἐκεῖ τελευταῖος, κ' ἔνοιωσε τότε πῶς εἶνε ὁ ἀξιολυπητότερος ἀπ' ὅλους, αὐτὸς ποῦ δὲν θὰ προσευχηθῇ. Δύο ἢ τρεῖς χιλιάδες σαρίκια εὑρίσκονται ἐκεῖ, κ' ἀντικρύζουν τὸ μιχράπ. Μία φωνὴ ροκανίζει ἐπάνω εἰς τὴν σιωπήν των, φωνὴ παραπονιάρικη καὶ ὑπερτάτης μελαγχολίας, φωνὴ πότε εἰς ὑψηλὴν κλίμακα, ὅπως τῶν μουεζινίδων ἔξω, ποὺ πότε φαίνεται πῶς θνήσκει ἐξαντλημένη, ἔπειτα ἀναζωογονεῖται, γίνεται πάλιν ἀνατριχιαστικὴ κάτω ἀπὸ τοὺς εὐρεῖς θόλους, σέρνεται, σέρνεται, σβύνει ὅπως εἰς βραδεῖαν ἀγωνίαν, καὶ ἀποθνήσκει, διὰ νὰ ξαναρχίσῃ πάλιν.

Αὐτὴ κανονίζει δύο χιλιάδας προσευχῶν. Εἰς τὴν πρόσκλησίν της, πίπτουν πρῶτα εἰς τὰ γόνατα, ὕστερα σκύβουν μὲ περισσοτέραν ταπεινοφροσύνην, καὶ τέλος ρίπτονται μὲ τὸ μέτωπον χάμου, ὅλοι μαζῆ, ρυθμικὰ κινούμενοι, ἀπὸ τὸ γλυκὺ τραγοῦδι, τὸ ὁποῖον τόσον κατὰ καιροὺς ἐξασθενεῖ, ὥστε μεταβάλλεται εἰς ψίθυρον, ποὺ ἂν καὶ τέτοιο, γεμίζει ὅλον τὸν ἀπέραντον νάρθηκα.

'Αμυδρὰ φωτισμένο τὸ θυσιαστήριο Λυχνίαι μόνον ἐδῶ κ' κεῖ, κρεμασμέναι ἀπὸ τοὺς ἰσχυροὺς θόλους. Κάποτε διασχίζει πτερύγων θόρυβος. Εἶνε τὰ περιστέρια, ποὺ ἔχουν τὰς φωλεάς των εἰς τὰς προεξοχάς. 'Εξύπνησαν ἀπὸ τὰ μικρὰ φῶτα καὶ τὰς ἐλαφρὰς προσψαύσεις, ἀναλαμβάνουν τὸ πέταγμά των καὶ περιστρέφονται ἄφοβα, ὑπεράνω τῶν συναθροισμένων σαρικίων.

Κ' ἡ κατάνυξις εἶνε τόσον ἀπόλυτος, ἡ πίστις τόσον βαθεῖα ὅταν τὰ μέτωπα χαμηλώνουν ἀπὸ τὴν τρεμουλιασμένην φωνὴν τοῦ ψάλτου, ὥστε ὑποθέτει κανένας πῶς τὴν νοιώθει ν' ἀνέρχεται ὡς καπνὸς θυμιαστηρίου ἡ σιωπηλὴ καὶ ἀναρίθμητος των προσευχή . . . .

'Η προσευχὴ ἐτελείωσε κ' ἐγύρισε πάλιν νὰ καθίσῃ καὶ καπνίσῃ εἰς τὸ ὕπαιθρον. Καὶ τώρα, ἐσυλλογίζετο, ἀφοῦ ἐξεπλήρωσε τὸ καθῆκόν του εἰμποροῦσε νὰ φύγῃ καὶ ἀφοῦ δι' αὐτὸ μόνον παρέμενε.

Καὶ ὅμως ὄχι, βαθμηδὸν ἡ ἀνατολίτικη γοητεία τὸν κατέλαβε, κ' ἔπειτα ἡ γοητεία τῶν μικρῶν φαντασμάτων, ποὺ μαζὴ μὲ τὸ θέρος θὰ ἐπανήρχοντο εἰς τὴν πρωτεύουσαν. Κατ' ἀρχὰς εἶχε τύψεις διὰ τὴν περιπέτειαν, ἕνεκα τῆς φιλοξενίας τῶν φίλων Τούρκων. Σήμερον ὅμως δὰν εἶχε πλιά: «'Ανάμεσα τῆς Ζενὰν ἀρκετὰ νέας ὥστε νὰ εἶνε θυγάτηρ μου, καὶ ἐμοῦ ποὺ δὲν τὴν εἶδα καὶ δὲν θὰ τὴν ἴδω ἴσως ποτέ, τί περισσότερον ἀπὸ τερπνὴν καὶ ἀλλόκοτον φιλίαν εἰμποροῦσε νὰ ἐμφιλοχωρήσῃ;»

'Ακριβῶς κ' αὐτὸς ἐσυλλογίζετο, ἕνα χαριτωμένο φλέρτ ψυχῶν μὲ πολὺν γύρω κίνδυνον, ὑλικὸν καὶ ποσῶς ἠθικόν. Ὅλα θὰ

ઉપર જણાવેલ ટેબલ ઉપર કાગળ પેન્સિલ અને રબર મૂકેલાં છે.

παρέμενον λευκὰ ὡς ἡ χιὼν, λευκὰ ὅπως οἱ θόλοι τοῦ τεμένους, μέσα εἰς τὴν διαύγειαν τῆς σελήνης.

Κ' εἶχε μαζῆ του μίαν τῆς Δζενὰν ἐπιστολὴν τῆς ὁποίας, τεμάχια ἐπιθυμοῦσε νὰ ξαναδιαβάσῃ ὑπὸ τὸ φέγγος τοῦ φαναριοῦ ἠρεμώτερα.

Τώρα ποὺ δὲν σᾶς ἔχομεν. τί μελαγχολία νὰ ξαναπίπτωμεν εἰς τὴν νάρκην μας! Ἡ τόσον χρωματισμένη ὕπαρξίς σας, σᾶς ἐπιτρέπει ἆρά γε νὰ νοιώσετε τὰς ἰδικάς μας, τόσον ὠχράς, καμωμένας ἀπὸ τὰ χρόνια ποὺ σωρευονται, χωρὶς ν' ἀφίσουν ἀναμνήσεις. Ἐκ τῶν προτέρων γνωρίζομεν τί θὰ μᾶς φέρῃ ἡ αὔριον – ἕνα τίποτε — καὶ ὅτι μέχρι τοῦ θανάτου μας, ὅλα τὰ αὔριον θὰ γλυστρήσουν μὲ τὴν ἰδίαν ἀνούσιον ἁπλότητα, μὲ τὸν ἴδιον συγχισμένον ρυθμόν. Περνοῦμεν ἡμέρας σκούρας. παραγεμισμένας μὲ αἰώνιον χνοῦν, παράγοντα ἡμῖν τὴν νοσταλγίαν τῶν χαλίκων καὶ ἀκανθῶν.

Εἰς τὰ μυθιστορήματα τῆς Εὐρώπης διαβάζομεν πάντοτε, πῶς ἄνθρωποι, κατὰ τὸ γέρμα τῆς ζωῆς των, κλαίουν τὰς ἀπωλεσθείσας χιμαίρας Ἀλλ' ἔλα! ποὺ εἶχον τοιαύτας ἐκεῖνοι. Ἐδοκίμασαν μιὰ φορὰ τὸ μεθύσι, νάναχωρήσουν, δι' εὔμορφην ἐκδρομὴν, πρὸς τὴν εὐφρόσυνον γοητείαν! Ἐνῷ ἡμεῖς, Ἀνδρέα, οὐδέποτε μᾶς ἐπέτρεψαν τὴν πιθανότητα, νὰ σχηματίσωμεν τοιαύτην, κι' ἅμα θἄλθῃ ἡ παρακμή μας, θὰ λείπῃ τὸ πασα τέμπο τοῦτο, δηλαδὴ νὰ τὴν κλαίομεν ... Ὤ! πόσον τὸ νοιώθωμεν τώρ' αὐτό, καὶ

πρὸ πάντων ὕστερ' ἀπὸ τὸ πέρασμά σας! Ὢ! αἱ ὧραι, ποὺ ἐπεράσαμεν μαζῆ εἰς τὸ σπῆτι, εἰς Σουλτὰν Σελίμ! ναὶ, ἐπραγματεύσαμεν ἐκεῖ ἕνα ὄνειρον. Μονάχαι μας ἐκρατούσαμεν ἐκεῖ τὸν Ἀνδρέαν Λερῆ, ποὺ μᾶς συμπεριεφέρετο ὡς πρὸς ὄντα σκεπτόμενα...

Τώρα σᾶς προτείνομεν μίαν παράκλησιν. Γνωρίζομεν πόσον σᾶς εἶνε προσφιλὴς ὁ τάφος τῆς φίλης σας, καὶ ἂν ἠθέλετε, νὰ μᾶς ὑποδείξετε, ποῦ κεῖται, διὰ νὰ μεταβαίνωμεν ἐκεῖ νὰ προσευχώμεθα, καὶ ἅμα θὰ φύγετε νὰ τὸν ἐπιβλέπωμεν καὶ νὰ σᾶς πληροφοροῦμεν. Ἰσθανὸν νὰ σᾶς εἶνε γλυκειὰ ἡ σκέψις, πῶς ἡ γωνία τῆς γῆς ἐκείνης δὲν καταλύζεται ἀπὸ ἀδιαφορίαν . . .

ΔΖΕΝΑΝ

Καὶ τὸ δεύτερον, τὴν βραδειὰν ταύτην, τὰς ἀνεμίγνυεν ἐντὸς τῆς μνήμης του, τὴν Νετζεμπὲ καὶ τὴν Δζενάν, Ἄλλως τε καὶ αἱ δύο ἦσαν Τζερκεζοποῦλες ἀπὸ τὴν ἰδίαν ἐπαρχίαν, ἡ φωνὴ τῆς μιᾶς ὑπενθύμιζεν τὴν τῆς ἄλλης, μερικὰς μάλιστα λέξεις ἐπρόφεραν ἀπαράλλακτα . . .

Ἐπίκαιρος ἦλθεν ἡ παράκλησίς της διὰ τὸν τάφον διότι ἀπὸ καιρὸν ἐποθοῦσε τοῦτο, ν' ἀνατθέσῃ εἰς κάποιον τὴν φροντίδαι τῆς Νετζεμπέ.

Κ' ἐνῷ τόσα συνεκυκῶντο εἰς τὸμυαλό του, ἀπὸ τὸ μέρος τῶν δένδρων μὲ τὰ ἰσκερά φυλλώματα ἀργυρώδεις κωδωνισμοὶ μουλαριῶν—τῶν καλλιεργητῶν τῶν βάλτων, ποὺ ἔρχονται μὲ καλάθια ἀπὸ φράουλες, λουλούδια, κουκκιά, σαλατικά, καὶ ὅλα τὰ εἴδη τοῦ Μαΐου νὰ πωλήσουν εἰς τὴν Σταμπούλ—τὸν

ἔφερον εἰς τὴν πραγματικότητα. Παρετήρησε γύρω του, εἶδε πῶς ἔμεινε μονάχος· εἰς τὴν πλατείαν, ὅλα τὰ λ χάρια ἐσβυσαν, ἡ δρόσος ἐπεκάθησεν ἐπάνω του, κ' ἕνα νεαρὸ γκαρσόνι, ὄρθιο, μὲ τοὺς ὤμους εἰς τὸν κορμὸν τοῦ δένδρου, ἐπερίμενεν εὐπειθῶς νὰ τελειώσῃ, διὰ νὰ πάρῃ τὸν ναργιλὲν καὶ νὰ κλείσῃ τὴν θύραν.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

ΙΣΤ'

Ἡ Δζενὰν πρὸς τὸν Ἀνδρέαν

Μπουνὰρ Μπασῆ, παρὰ τὴν Θεσσαλονίκην,
20 Ἰουνίου 1904 (ἀλλὰ φράγκα).

Σᾶς ἐσυλλογίζετο ἡ φίλη σας, ἀλλὰ ἐπὶ ἑβδομάδας τὴν παρεφύλαττον πολὺ διὰ νὰ σᾶς γράψῃ.

Σήμερον θὰ ἐπιθυμοῦσε νὰ σᾶς διηγηθῇ τὴν μικράν της ὠχρὰν ἱστορίαν, τὴν ἱστορίαν τοῦ γάμου της, ὑποφέρετέ την, σεῖς ποὺ ἠκούσατε τὴν τῆς Ζεϊνὲπ καὶ τῆς Μελὲκ εἰς Σταμπούλ, ἂν ἐνθυμεῖσθε, μέσα στὸ σπιτάκι τῆς καλῆς τροφοῦ μου.

Ὁ ἄγνωστος ποὺ μοῦ ἔδωκεν διὰ σύζυγον ὁ πατήρ μου, Ἀνδρέα, δὲν ἦτο οὔτε χυδαῖος οὔτε καχεκτικός· ἀπεναντίας ἕναι χαρισωμένος ξανθὸς ἀξιωματικὸς μὲ τρόπους ἀριστοκρατικοὺς καὶ γλυκεῖς, τὸν ὁποῖον θὰ ἠμποροῦσα ν' ἀγαπήσω Ἂν καὶ πρῶτα τὸν ἐβδελύχθην σὰν αὐθέντην διὰ τῆς βίας ἐπιβαλόμενον, δὲν τηρῶ τώρα ἐναντίον του οὐδὲ τὸ ἐλάχι-

στον μῖσος. Καὶ ὅμως δὲν εἰμπόρεσα νὰ τοῦ ἀποδείξω τὸν ἔρωτα, ποὺ ἐπιθυμία μόνον ἦτο καὶ τόσον ἀδιάφορος παρέμεινε διὰ τὴν κατάκτησιν τῆς καρδίας μου.

Παρ' ἡμῖν, ταῖς μουσουλμάνοις, γνωρίζετε πόσον, εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν οἰκίαν ὁ ἀνὴρ καὶ αἱ γυναῖκες ζοῦν χωρισμένοι. Ἐκεῖ τὸ **χαρεμλίκι** *ὅπου χρεωστοῦμεν νὰ παραμένωμεν, καὶ τὸ* **σελαμλίκι** *ὅπου ἐγκαθίδρυνται οἱ ἄνδρες οἱ καὶ αὐθένται μας, εἶνε κατοικίαι ἐντελῶς διάφοροι Ἐκατοικοῦσα λοιπὸν τὸ μεγάλο πριγγηπικὸν χαρεμλίκι μας, μαζῆ μὲ τὴν πενθερά μου, δύο ἀνδραδέλφας μου, καὶ μὲ μιὰν ἐξαδέλφην τοῦ Χαμδῆ, ποὺ τὴν ἔλεγον Ντουρτὰρὲ, χαριτωμένην, μ' ἀσπράδα ἀλαβάστρινον, μὲ μαλλιὰ ζωηρᾶς κλὰς, μὲ μάτια πρασινογάλανα καὶ κόρρας, σὰν νὰ ἐψωσφόριζον καὶ τῶν ὁποίων δὲν συναντοῦσε κανένας ποτὲ τὸ βλέμμα.*

Ὁ Χαμδῆ ἦτο μοναχογιὸς, καὶ τὴν γυναῖκά του ἐπεριποιοῦντο πολύ, Μοῦ ἔδωκαν ἕνα ὁλόκληρον πάτωμα τοῦ ἀπεράντου ἀρχαίου παλατιοῦ Διὰ τὸν ἑαυτόν μου μόνον εἶχον τέσσαρας πολυτελεῖς αἰθούσας κατὰ τὸ ἀρχαῖον τουρκικὸν σύστημα, ὅπου πολὺ ἔπλητται καὶ ὅμως ὁ κοιτών μου ἦλθεν ἀπὸ τὸ Παρίσι, παρόμοιος μὲ σαλόνι ρυθμοῦ Λουδοβίκου ΙΣΤ', καθὼς καὶ τὸ καλυντήριόν μοῦ, ὅπου μοῦ ἐπέτρεψαν νὰ φέρω τὰ βιβλία μου· — ὦ ἐνθυμοῦμαι πῶς κατατάσσουσα αὐτὰ εἰς συρταράκια ἀπὸ ἄσπρην λάκαν, ἔνοιωθα τὸν ἑαυτόν μου σὰν νὰ μ' ἐπίεζεν ἐφιάλτης, ἅμα ἐσκεπτόμην πῶς ἐδῶ, ποὺ μόλις ἤρχιζεν ἡ ζωή μου ὡς γυναικὸς, ἐδῶ ἔπρεπε καὶ νὰ τελειώσῃ καὶ πῶς μοῦ τὰ ἔδωσαν ὅλα ὅσα ὤφειλα νὰ ἀναμένω! . . . Αὐτὸς λοιπὸν ἦτο ὁ γάμος:

Χάδια καὶ φιλήματα, ποὺ ποτὲ δὲν ἐζητοῦσεν ἡ ψυχή μου, μακρυναὶ ὧραι ἀπομονώσεως, φυλάκισις χωρὶς συμφέρον καὶ σκοπόν, καὶ κατόπιν αἱ ὑπόλοιποι ἐκεῖναι ὧραι ὅπου ἔπρεπε, νὰ ὑποδύωμαι τὸ πρόσωπον πλαγγόνος,—ἤ τουλάχιστον ἀκόμη . . .

Ἐπροσπάθησα νὰ κάμω τὸ καλλυντήριόν μου εὐάρεστον διὰ ν' ἀποφασίσῃ ὁ Χαμδῆ νὰ περνᾷ ἐκεῖ μέσα τὰς ὥρας τῆς ἀδείας του. Ἐδιάβασα ἐφημερίδας, συνομιλοῦσα μαζῆ του διὰ τὰ πράγματα τῶν ἀνακτόρων καὶ τοῦ στρατοῦ, ἐπροσπάθησα νά ἀνακαλύψω τί τὸν ἐνδιέφερε διὰ νὰ ὁμιλῶ μαζῆ του περὶ αὐτῶν. Ἀλλ' ὄχι, αὐτὸ συνέχεε τὰς κληρονομικάς του ἰδέας, τὸ παρετήρησα καλά. «Ὅλ' αὐτὰ ἔλεγε, εἶνε λαμπρὰ διά συναναστροφὰς ἀνδρῶν πέρα, εἰς τὸ Σελαμλίκι». Ἐγύρευεν ἀπ' ἐμὲ νὰ εἶμαι κομψὴ καὶ ἐρωτότροπος . . . Μοῦ τὸ ἀπήτησε παρὰ πολύ

Μία ποὺ ἤξευρε νὰ εἶνε ἐρωτότροπος, ἦτο ἡ Ντουρντανέ! Εἰς τὴν οἰκογένειαν τὴν ἐθαύμαζον διὰ τὴν χάριν της, — χαρὶν πάνθηρος νεαρᾶς. ποὺ ἔκαμνε νὰ κυματίζουν, ὅλαι της αἱ κινήσεις, Ἐχόρευε τὸ βράδυ, ἔπαιζε λαοῦτον, ὡμιλοῦσε ἀρῆς καὶ ποῦ, ἀλλ' ἐχαμογελοῦσε πάντοτε, καὶ μ' ἕνα χαμόλελο προκλητικὸν μαζῆ καὶ σκληρόν, ποὺ ἔδειχνε τὰ σουβλερά της δόντια

Συχνὰ ἔμβαινε εἰς τὰ διαμερίσματά μου, διὰ νὰ μοῦ κάμῃ συνυροφιά, σὰ νὰ ποῦμε. Ὦ! πόσην περιφρόνησιν ἐδείκνυε διὰ τὰ βιβλία μου, τὸ πιάνο μου, τὰ τετράδιά μου τῆς μουσικῆς, καὶ τὰς ἐπιστολάς μου! Καὶ παρ' ὅλα ταῦτα μ' ἔπερνε πάντοτε σὲ κάποιο ἀλατοῦρκα σαλόνι, διὰ νὰ ἐξαπλωθῇ ἐπάνω τις ἕνα διβάνι, καὶ καπνίσῃ σιγαρέτα,

παίζουσα μ' ἕνα αἰώνιο καθρεπτάκι. Εἰς αὐτὴν, ποὺ ἦτο ὑπανδρευμένη, καὶ ποὺ ἦτο νέα ἡμποροῦσα, ἐπίστευον, νὰ εἴπω τοὺς πόνους μου. Αὐτὴ ὅμως ἤνοιγε τὰ μεγάλα ὑγρὰ μάτια, κι' ἐξεσποῦσε στά γέλοια. «Διὰ ποιὸ μπορεῖ; νὰ παραπονεθῇς; εἶσαι νέα, χαριτωμένη, κ' ἔχεις ἄνδρα, ποὺ θ' ἀγαπήσῃς 'ς τὸ τέλος! — Ὄχι τῆς ἀπαντοῦσα, δὲν μοῦ ἀρκεῖ, ἀφοῦ δὲν ἔχω καμμίαν ἀπὸ τὰς σκέψεις του — Τί σὲ μέλλει ἡ σκέψις του. Τὴν ἔχεις, αὐτὸν «καὶ τὴν παραέχεις, σὲ σένα μονάχην!» Κ' ἐστήριζε στὰ τελευταῖα ταῦτα λόγια, τὰ πονηρὰ μάτια.

Ἀληθινὴ λύπη διὰ τὴν μητέρα τοῦ Χαμδῆ πῶς δὲν ἀπέκτησα παιδὶ κατὰ τὸ τέλος τῆς χρονιᾶς τοῦ γάμου Ἀναμφιβόλως ἔλεγε μοῦ ἔκαμον μάγια. Κ' ἠρνούμην νὰ μ' ὠδηγήσουν εἰς τὰ ἁγιάσματα, εἰς τὰ τζαμιὰ. εἰς τοὺς φημισμένους δερβίσας νὰ ἐξορκίσουν τὴν βασκανίαν . . . Ἕνα τέκνον, ὄχι, ὄχι, δὲν τὸ ἤθελα καθόλου Ἂν κατὰ δυστυχίαν μᾶς ἐγεννᾶτο θυγάτριον, πῶς θὰ τὸ ἀνέτρεφον; Κατὰ τὸ Ἀνατολίτικο σύστημα, ὅπως τὴν Ντουρντανέ. χωρὶς καμένα ἄλλον οκοπὸν εἰς τὴν ζωὴν ἔξω ἀπ' τὰ τραγούδια καὶ τὰ χάδια; Ἢ ὅπως ἡμᾶς, σὰν ἡ Μελέκ, ἡ Ζεϊνὲπ κ' ἐγὼ ἡ ἴδια, καὶ νὰ τὸ καταδικάσωμεν σκληρῶς νὰ ὑποφέρῃ;

Βλέπετε, Ἀνδρέα, καὶ τὸ γνωρίζω καλὰ πῶς εἶνε ἀναπόφευκτον τό πάθημα μας ἡ ὀδύνη μας καὶ πῶς ἐμάθα ἡμεῖς καὶ αἱ ἀμέσως μεθ' ἡμᾶς κατόπιν ἡ βαθμὶς, διὰ τῆς ὁποίας αἱ μουσουλμάναι ἐκλείσθησαν ν' ἀνέλθουν καὶ νὰ ἀπολυτρωθοῦν. Ἀλλὰ πλασματάκι ἀπὸ τὸ αἷμά μου ποὺ θὰ ἐναγκύ

ριζα εἰς τοὺς βραχίονάς μου, νὰ τὸ ἀφιερώσω εἰς τὸν ρόλον τοῦτον τῆς θυσίας, ἔνοιωθα, πῶς δὲν εἶχα τὸ θάρρος.

Ὁ Χαμδῆς, τὸν καιρὸν ἐκεῖνον μετὰ ὥριμον σκέψιν ἐπροτίθετο νὰ ζητήσῃ θέσιν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν, εἰς καμμιὰν πρεσβείαν μας. «Θὰ σὲ πάρω μαζῆ μου, ἔλεγε, καὶ ἐκεῖ κάτω θὰ ζήσῃς τὴν ζωὴν τῶν Εὐρωπαίων· σὰν ἡ κυρία τοῦ πρεσβευτοῦ μας. εἰς τὴν Βιέννην, ἢ καθὼς ἡ πριγκήπισσα Ἐμιρὲ εἰς τὴν Σουηδίαν». Ἐσυλλογιζόμην λοιπὸν τότε, μονάχη, σ' ἕνα σπητάκι μικρότερο, ἡ ὕπαρξίς μὰς θ' ἀπέβαινε περισσότερον ἐγκάρδιος. Ἐσυλλογιζόμην ἀκόμη πῶς εἰς τὸ ἐξωτερικὸν θὰ ἦτο εὐχαριστημένος, ὑπερήφανος ἴσως, διότι εἶχε γυναῖκα καλῶς ἀναθραμμένην, παιδευμένην, ἐνήμερον ὅλων τῶν πραγμάτων;

Καὶ πόσον θὰ ἐκοπίαζα νὰ εἶμαι ἐνήμερος! Ὅλα τὰς μεγάλας γαλλικὰς ἐπιθεωρήσεις, τὰς ἐδιάβασα, ὅλας τὰς μεγάλας ἐφημερίδας, καὶ τὰ μυθιστορήματα καὶ τὰ θεατρικὰ ἔργα. Τότε ἀκριβῶς, Ἀνδρέα, ἤρχισι νὰ σᾶς γνωρίζω μὲ βαθύτερον τρόπον. Νεᾶνις, ἐδιάβασα ἤδη τὴν Μετζὲ καὶ μερικὰ ἔργα σᾶς περὶ τῆς Ἀνατολῆς. Τὰς ξαναδιάβασα κατὰ τὴν περίοδον ταύτην καὶ ἔνοιωσα κάτι διατί ὅλαι μας αἱ Μουσουλμανίδες σᾶς χρεωστοῦμεν εὐγνωμοσύνην, καὶ διατί σᾶς ἀγαπῶμεν περισσότερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους.

Ὥστε εὑρέθημεν εἰς πλήρη συγγένειαν ψυχικὴν μαζῆ σας διὰ τὴν τελείαν κατανόησιν τοῦ Ἰσλάμ. Ὢ· τὸ παραποιηθὲν Ἰσλάμ, τὸ παραγνωρισθὲν, εἰς τὸ ὁποῖον ἐν τοσούτῳ μένομεν τόσον πιστῶς προσηλωμέναι, διότι ὄχι δὲν εἶνε αὐτό. ποῦ ἠθέλησε τὰς ὁδύνας μας! . . . Ὢ! ὁ προφήτης μας, ὄχι δὲν εἶνε αὐτὸς ποὺ μᾶς κατεδίκασεν εἰς τὸ μαρτύ-

ριον, εἰς τὸ ὁποῖον μᾶς προσέδεσαν, μᾶς ἠτίμασαν! Ὁ πέπλος, ποὺ μᾶς ἔδωκαν τὸ πάλαι, ἦτο προστασία, καὶ ὄχι ἔνδειξις δουλείας. Ποτέ, οὐδέποτε θὰ παραδέχετο νὰ εἴμεθα κοῦκλες μόνον ἡδονῆς: ὁ εὐσεβὴς Ἰμάμης, ὁ ὁποῖος μᾶς ἐδίδαξεν εἰς τὸ ἱερόν μας βιβλίον καθαρῶς μᾶς τὸ λέγει, Σεῖς, εἰπέτε τὸ σεῖς ὁ ἴδιος, Ἀνδρέα· εἰπέτε το πρὸς τιμὴν τοῦ Κορανίου καὶ πρὸς ἐκδίκησιν ἐκείνων ποὺ ὑποφέρουν. εἰπέτε το τέλος διότι σᾶς ἀγαπῶμεν . . .

Κατόπιν τῶν ἔργων σας περὶ τῆς Ἀνατολῆς, ἐδιάβασα καὶ ὅλα τὰ ἐπίλοιπα, σὲ κάθε σελίδα ἔπεσε κι ἕνα δάκρυ... Οἱ πολυδιαβαζόμενοι συγγραφεῖς σκέπτονται ἆρά γε ὅταν γράφουν τὴν ἀπέραντον διαφορὰν τῶν ψυχῶν ὅπου θὰ πάγῃ νὰ βυθισθῇ ἡ σκέψις των; Διὰ τὰς γυναῖκας τῆς Δύσεως ποὺ βλέπουν τὸν κόσμον, αἱ ὁποῖαι ζοῦν ἐκεῖ, μέσα αἱ παραγόμεναι ἐντυπώσεις δι' ἑνὸς συγγραφέως εἰσδύουν ἀναμφιβόλως ὀλίγον προτίτερα Δι' ὑμᾶς ὅμως τὰς αἰώνια φυλακισμένας, κρατεῖτε τὸν καθρέπτην, ὁ ὁποῖος ἀντανακλᾷ αὐτὸν, τὸν πάντοτε ἄγνωστον τοῦτον κόσμον· μόνον δι' ὑμῶν τὸν βλέπομεν καὶ διὰ μέσου ὑμῶν νοιώθωμεν, ὅτι ζοῦμεν. δὲν καταλαμβάνετε τότε πῶς ὁ προσφιλὴς συγγραφεὺς ἀποτελεῖ ἕνα κομμάτι τῶν ἑαυτῶν μας; Σᾶς παρηκολούθησα πανταχοῦ τῆς γῆς, καὶ ἔχω λευκώματα γεμᾶτα ἀπὸ τεμάχια κομμένα ἐκ τῶν ἐφημερίδων, καὶ περὶ ὑμῶν ὁμιλοῦντα, καὶ μόνον ἀπ' αὐτὰ ἤκουσα περισσότερα κακὰ νὰ λέγουν, ὅσον δὲν ἐπίστευα. Πολὺ προτίτερα τῆς γνωριμίας μας προηγήθη ἀκριβῶς τὸν ἄνδρα ἐκεῖνον, ποὺ ἐμέλετε νὰ γίνετε. Ὅταν τέλος σᾶς ἐγνώρισα, σᾶς ἐγνώριζα ἤδη! Ὅταν μοῦ ἐδώκατε τὰς φωτογραφίας σας, ἀλλὰ Ἀνδρέα, τὰς ἔχω

ὅλας, ποὺ κοιμοῦνται εἰς ἕνα κιβώτιον μυστικὸν, μέσα εἰς ἕνα ἀτλαζένιο σακκουλάκι!.. Καὶ κατόπιν τῆς ἐξομολογήσεως ταύτης θὰ ἐπιμείνετε νὰ μᾶς ξαναῖδῆτε; Ὄχι ὅλ' αὐτὰ ἀφ' ἑαυτῶν λέγουν, ἁπλῶς εἰς τὸν φίλον, **πῶς δὲν θὰ τὸν ξαναΐδουν πλειά ...**

Θεε μου, ἰδέτε πόσον ἡ μικρά μου ἱστορία τοῦ γάμου ἀπεμακρύνθη ... Εὑρισκόμην, πιστεύω, εἰς τὸ τέλος τοῦ χειμῶνος ὁ ὁποῖος ἀκολούθησε τὴν ὡραίαν ἑορτὴν τοῦ γάμου μου. Ἦτας βαρὺς χειμὼν, τὸ ἔτος ἐκεῖνο, καὶ ἡ Σταμπούλ δύο μῆνας κάτω ἀπό τὰ χιόνια. Εἶχα γίνει πολὺ ὠχρά, ἔλυωνα Ἡ μητέρα τοῦ Χαμδῆ, ἡ Ἐμινὲ Χανούμ, ἐμάντευεν πολὺ καλὰ. πῶς δὲν ἤμην εὐτυχισμένη. Ἀνησύχησε, φαίνεται, νὰ μὲ βλέπῃ τόσον λευκήν, διότι μίαν ἡμέραν οἱ ἰατροὶ προσεκλήθησαν, καὶ κατὰ τὰς συμβουλας των, μ' ἀπέστειλεν αὕτη νὰ περάσω δύο μῆνας εἰς τὰ νησιά ὅπου προμικροῦ εἶχον ἐγκατασταθῆ καὶ αἱ δύο σας φίλαι Ζεϊνὲπ καὶ Μελέκ,

Τὰ γνωρίζετε, τὰ νησιά μας, καὶ τὴν δροσερότητα τῆς ἀνοίξεώς των; Τὸν ἔρωτα μόνον τῆς ζωῆς, καὶ τὸν ἤρωτα τοῦ ἔρωτος ἀναπτέει κανένας ἐκεῖ.

Μέσα εἰς τὸν καθαρὸν ἐκεῖνον ἀέρα, εἰς τὰ εὐωδιάζοντα πεῦκα, ἔνοιωσα τὸν ἑαυτόν μου ἀναζωογονηθέντα. Αἱ κακαὶ ἀναμνήσεις, αἱ παρακρούσεις τῆς ζωῆς μου, ὡς γυναικὸς, ὅλα ἔλυωσαν εἰς μίαν τρυφερὰν νωχέλειαν. Ἔκρινα τὸν ἑαυτόν μου, πῶς εἶμαι τρελλὴ ἀπέναντι τοῦ συζύγου, τόσον περίπλοκος καὶ τόσον ἀπαιτητική. Τὸ κλίμα αὐτὸ καὶ ὁ Ἀπρίλιος ἐκεῖνος μὲ μετέβαλλεν. Κατὰ τὰς βραδειὰς τοῦ καθαροῦ φεγγαριοῦ, μέσα εἰς τὸν ὡραῖον κῆπον τῆς βίλλας μας ἐπεριπατοῦσα μονάχη, χωρὶς κανένα ἄλλον πόθον, ἄνευ

ἄλλου ὀνείρου, εἰμὴ πῶς νὰ ἔχω δίπλα μου τὸν Χαμδῆ μου, καὶ μὲ τὸν βραχίονά του γύρω στὸ σῶμά μου, τίποτε ἄλλο, νὰ μὴ εἶμαι, παρὰ μία ἐρωτοβαρεμένη Ἔνοιωσα τὴν πικρὰν λύσιν τῶν φιλημάτων, ποὺ δὲν ἤξευρα ν' ἀνταποδώσω, τὴν νοσταλγίαν τῶν χαϊδιῶν. ποὺ μὲ ἔπληττον.

Πρὶν τῆς ὡρισμένης προθεσμίας, χωρὶς προειδοποίησιν, ἀνεχώρησα διὰ τὴν Σταμπούλ, ἀκολουθουμένη ὄμνον ἀπὸ τὰς σκλάβας μου.

Τὸ ἀτμόπλοιον μ' ἐτανέφερεν, ἕνεκα ἀβαριῶν ἀργοπορῆσαν, μόλις ὅταν ἐπῆλθεν ἡ νύξ, — καὶ γνωρίζετε πῶς δὲν ἔχομεν τὸ δικαίωμα, αἱ μουσουλμανίδες, νὰ εὑρισκώμεθα ἔξω μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου. Ἦτο ἐννάτη ἀκριβῶς, ὅταν ἀθορύβως εἰσῆλθον εἰς τὸ μέγαρόν μας, τὴν ὥραν ταύτην ὁ Χαμδῆς, ἔπρεπε νὰ εὑρίσκετο εἰς τὸ σελαμλίκι μαζῆ μέ τὸν πατέρα καὶ τοὺς φίλους του ὡς σύν ἤθως. ἡ πενθερά μου κλεισμένη ἀναμφιβόλως θὰ ἐμελετοῦσε τὸ Κοράνι της, καὶ ἡ ἐξαδέλφη μου εἰς τὴν ὥραν ποὺ θά ἔβαζε κάποιαν δούλην ποὺ ἐγνώριζε νὰ διαβάζῃ μέσα εἰς τὸν κύαθον τοῦ καφὲ, νὰ τῆς λέγῃ τὸ ὡροσκόπιόν της.

Ἀνέβηκα λοιπὸν κατ' εὐθεῖαν εἰς τὰ διαμερίσματά μου καὶ ἐμβαίνουσα εἰς τὸν θάλαμόν μου, τίποτε ἄλλο δὲν εἶδα, τὴν Ντουρτανὲ μόνον, ἀνάμεσα εἰς τοὺς βραχίονας τοῦ συζύγου μου . . .

Θὰ εἴπετε, Ἀνδρέα, πῶς εἶνε πολὺ κτηνώδης ἡ περιπέτειά μου, καὶ πολὺ συνειθισμένη εἰς τὴν Δύσιν. Δὲν θὰ τὴν διηγούμην παρὰ διὰ τὴν συνέχειαν ποὺ συμπαρέφερεν.

Ἀλλ' εἶμαι κουρασμένη, φίλε ποῦ δὲν πρέπει νὰ ξα·

καιδῶ πλιὰ, καὶ τὴν συνέχειαν ταύτην δι' αὔριον.

ΔΖΕΝΑΝ

ΙΗ'.

Καὶ μόλα ταῦτα ὅλος ὁ Ἰούλιος διέρρευσε χωρὶς νὰ λάβῃ τὴν συνέχειαν τῆς μικρᾶς της ἱστορίας.

Καὶ ὅπως ὅλοι οἱ παρόχθιοι κάτοικοι τοῦ Βοσπόρου, ὅπου εἶχε μεταβῆ κι' αὐτὸς νὰ παραθερίσῃ, ἐζοῦσαν ἐπάνω εἰς τὸ νερὸ, κάθε ἡμέραν πηγαίνοντες καὶ ἐρχόμενοι ἀνάμεσα τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας. Εἶχε σὰν Ἀνατολίτης Τοῦρκος τὸ καϊκι του, μὲ τοὺς παρδαλορρεμένους κωπηλάτας, καὶ τὸν περισσότερον καιρὸν διέσχιζε τὴν θάλασσαν παραλλήλως τῆς Ἀνατολικῆς ἀκτῆς.

Μίαν πρωΐαν τοῦ Αὐγούστου, ἐνῷ μὲ τὸ ἐπιτελεῖον του ἐπροχωροῦσεν εἰς τὸ χεῖλος τῆς ὄχθης, μία λέμβος ἐλαφρὰ ὅπου τρεῖς γυναῖκες, ἄσπρα ἐνδεδυμέναι, ἐκωπηλάτουν, κ' ἕνας εὐνοῦχος μὲ ρεδιγκόταν κουμβωμένην, ἐκάθητο πίσω, τὸν διεσταύρωσεν ἐκ τοῦ πλησίον

Ἔστρεψαν πρὸς αὐτὸν τὴν κεφαλὴν, ἀλλ' εἶχον τὸ πρόσωπον ἐντελῶς σκεπασμένον.

Ἐμάντευσεν ὅτι ἦσαν αἱ φίλαι του, ἐπιστρέψασαι ἐκ τῆς Μακεδονίας . . .

* * *

Ἡ Δζενὰν πρὸς τὸν Ἀνδρέαν

19 Αὐγούστου, 1604 (Ἀλαφράγκα)

Ἀλήθεια, Ἀνδρέα, ἐπιμένετε διὰ τὴν συνέχειαν τῆς μικρᾶς μου, ἱστορίας; Καὶ ὅμως εἶνε πολὺ περιχρὰ περιπέτεια, ἐκείνη, ποῦ ἤρχισα ἄλλοτε νὰ διηγηθῶ

Καὶ πόσον πονεῖ ἀποθήσκων ἔρως! Ἂ! ἂν ἀπεθνησκε τοὐλάχιστον μὲ μᾶς! τοὐναντίον ὅμως παλαίει, ἀγωνίζεται, καὶ ἡ ἀγωνία ἐκείνη μόνον εἶνε σκληρά.

Διότι ἀπὸ τὰ χεῖρα μου ἔπεσε τὸ σακκουλάκι μου, καὶ εἰς τὴν ταραχὴν φιαλιδίου ἀπὸ μυρωδικὰ, ποῦ ἔσπασε χάμου, ἡ Ντουρτανὲ ἐγύρισε τὸ κεφάλι πρὸς ἐμέ. Δὲν ἐκουνήθηκε καθόλου.

Τὰ χρώματος νεροῦ μάτια της ἤνοιξαν καὶ μοῦ ἔστειλε τὸ χαριτωμένο της χαμόγελο, χαμόγελο πάνθηρος. Χωρὶς τσιμουδιά. Ἐγὼ κι' αὐτὴ ἐκυττάζόμεθα. Ὁ Χαμδῆς δὲν ἔβλεπεν ἀκόμη τίποτε. Αὐτὴ εἶχε τὸ ἕνα της χέρι γύρω εἰς τὸ λαιμό του, καὶ ἀγάλια τὸν ἠνάγκασε νὰ γυρίσῃ καὶ αὐτὸς τὸ κεφάλι; «Ἡ Δζενάν!» εἶπε μὲ ἀδιάφορον φωνήν.

Δὲν ξεύρω τί ἔγινε, διότι ἔφυγα διὰ νὰ μὴ βλέπω πλιά. Ἐξ ἐνστίκτου, πλησίον τῆς μητρὸς του κατέφυγα. Ἐδιάβαζε τὸ Κοράνι της, καὶ κατ' ἀρχὰς ἐμουρμούρισε διότι διέκοψαν τὴν προσευχήν της, κατόπιν ἐσηκώθη φοβισμένη, νὰ πάγῃ εἰς αὐτὸν, καὶ μὲ ἄφησε μόνην. Ὅταν ἐγύρισε, ἀγνοῶ ἀπὸ πόσα λεπτὰ ὕστερα ἀπήγαινε εἰς τὸ δωμάτιόν σου, μοῦ εἶπε μὲ ἥσυχον γλυκὺν τόνον, πήγαινε δυστυχισμένη μου μικροῦλα, δὲν εἶνε ἐκεῖ πλιά.»

Εἰς τὸ καλλυντήριόν μου, μονάχη, μὲ κλεισμένας τὰς

θύρας, ἐρρίφθην εἰς ἐπιμήκη ἕδραν κ' ἔκλαυσα ἕως ὅτου ἀπεκοιμήθηκα ἐξαντλημένη. Ὦ! ἔπειτα, τὴν αὐγήν, ἐκεῖνο τὸ ξύπνισμα! Νὰ τὸ εὑρίσκῃ εἰς τὴν μνήμην της, ν' ἀρχίῃ πάλιν νὰ σκέπτεται, νὰ λέγῃ μέσα της πῶς πρέπει ν' ἀποφασίσῃ Θὰ ἐπιθυμοῦσα νὰ τοὺς μισῶ, μέσα μου ὅμως, μονάχα, πόνος, καθόλου μῖσος· πόνος κ' ἔρως.

Ὄρθρος βαθὺς, μόλις ἐγλυκοχάραζεν ἡ ἡμέρα. Ἤκουσα βήματα πλησιάζοντα τὴν θύραν μου, ἐμβῆκεν ἡ πενθερά μου, καὶ εἶδα πῶς τὰ μάτια της εἶχον κλαύσει. « ἡ Ντουρντανὲ ἀνεχώρησε, μοῦ εἶπε, τὴν ἔστειλα μακρὰν ἀπ' ἐδῶ κοντὰ σὲ μιὰ συγγενισσά μας.» Ἔπειτα ἐκάθισε δίπλα μας, ἐπρόσθεσε πῶς τέτοια συμβαίνουν πάντοτε εἰς τὴν ζωήν, πῶς αἱ ἰδιοτροπίαι ἑνὸς ἀνδρὸς, ἔχουν ὀλιγωτέρας συνεπείας, ἀπ' ἐκείνας τοῦ ἀνέμου. Πῶς ἔπρεπε νὰ ἔμβω εἰς τὸν θάλαμόν μου, νὰ γίνω πολὺ ὡραία, νὰ χαμογελάσω γλυκὰ εἰς τὸν Χαμδῆν τὸ βράδυ τοῦτο, ὅταν θὰ γυρίσῃ ἀπὸ τὸ παλάτι, ἔδειχνε πολὺ λυπημένος καὶ δὲν ἤθελε νὰ μὲ πλησιάσῃ πρὶν παρηγορηθῶ.

Τὸ δειλινὸ, μοῦ ἔφεραν μεταξωτὰς βλούζας, δαντέλλας, ριπίδια, κοσμήματα. Τότε παρεκάλεσα νὰ μ'ἀφήσουν μονάχην εἰς τὸν θάλαμόν μου. Ἐπιθυμοῦσα νὰ παρατηρήσω καθαρὰ μέσα εἰς τὸ βάθος τοῦ ἐγώ μου. Σκεφθῆτε λοιπὸν, πῶς τὴν προτεραίαν εἶχον εἰσέλθει, δονουμένη ὁλόκληρος ἀπὸ καινούργιο αἴσθημα εἶχον συναποφέρει ἐκεῖ ὅλην τὴν ἄνοιξιν τῶν νησιῶν, τ' ἀρώματά των καὶ τὰ τραγουδάκια των, τὰ φιλήματα, συλλεγέντα ἐκεῖ ἀπὸ τὸν ἀέρα καὶ ὅλην τὴν φρικίασιν ἐρωτικοῦ ξυπνήματος.

Τὸ βράδυ ἦλθεν εἰς τὰ δωμάτιά μου ὁ Χαμδῆς, ἤρεμος,

λιγάκι χλωμός. Ἤρεμος κ' ἐγὼ, τοῦ ἐζήτησα ἁπλούστατα νὰ μοῦ εἰπῇ τὴν ἀλήθειαν· μ' ἀγαποῦσεν εἰσέτι ἢ ὄχι; Θὰ ξαναγυρίσω εἰς τὴν οἰκίαν τῆς γιαγιᾶς μου διὰ νὰ τὸν ἀφίσω ἐλεύθερον. Ἐμειδίασε, μ' ἔλαβεν εἰς τοὺς βραχίονάς του, τί μπεμπὲ ποῦ εἶσαι, μοῦ εἶπε, Θαρρεῖς πῶς θὰ εἰμποροῦσα νὰ ἔπαυα ἀγαπῶν σε;» μὲ ἐκάλυψεν ἀπὸ φιλήματα, μὲ ἐμεθοῦσεν ἀπὸ χάδια.

Ἐπροσπάθησα ἐν τούτοις νὰ τὸν ἐρωτήσω πῶς ἠδυνήθη ν' ἀγαπήσῃ τὴν ἄλλην.. ἂν μ' ἀγαποῦσε πάντοτε . . . Ὦ! Ἀνδρέα, τότε ἔμαθα νὰ κρίνω τοὺς ἄνδρας. —τοὐλάχιστον τῶν ἡμερῶν μας. κ'αὐτὸς μάλιστα δὲν εἶχε τὸ θάρρος τοῦ ἔρωτός του! Αὐτὴ ἡ Ντουρντανέ, ὄχι, δὲν τὴν ἀγαποῦσε καθόλου . . . Ἁπλῆ ἰδιοτροπία ἀποκλειστικῶς διὰ τὰς πρασίνας της κόρρας, τὸ κυματίζον σῶμα της ὅταν ἐχόρευε τὰ βράδια. Καὶ ἔπειτα, διετείνετο αὕτη, πῶς ἐγνώριζεν ἀποκρύφους ἐπιστήμας νὰ μαγεύῃ τοὺς ἄνδρας, καὶ ἠθέλησε νὰ δοκιμάσῃ. Ἂν ἠρχόμην ἀπροόπτως θὰ τὸ ἐμάνθανα ἆρά γε ποτέ;

Ὦ! νὰ τὸν ἀκούω εἰς ταῦτα, ποῖος οἶκτος καὶ τὶ ἀηδία μέσα μου, εἰς τὸ βάθος τοῦ ἐγώ μου, δι' ἐκείνην, δι' αὐτὸν, καὶ δι' ἐμὲ ποὺ ἤθελα νὰ ζήτὸν συγχωρέσω! Ἐν τούτοις ὅμως ὑπέφερα ὀλιγώτερον μόλις ἐπληροφορήθην: Ἔτσι λοιπόν; τὸ εὔκαμπτον σῶμα, τὰ ὑγρὰ ἐκεῖνα μάτια, αὐτὰ ἦσαν ὅλα ποὺ ἠγάπα ὁ Χαμδῆς; εἰς τὴν ἄλλην! Λοιπὸν! ἔμαθα πῶς εἶμαι εὐμορφώτερη ἀπὸ τὴν ἄλλην. Κ' ἐγὼ ἐπίσης εἶχον πράσινας κόρρας, μὲ θαλασσινὸν πράσινον περισσότερον ζοφερόν, καὶ σπανιώτερον ἀπὸ τὸ ἰδικόν της, καί, ἂν ἤρχη

μαζῆ του νὰ εἶμαι ὡραία καὶ ἐρωτόληπτος, ἤμην καὶ διὰ τὰς δύο τώρα.

Καί ἡ ἐκστρατεία τῆς ἐπανακτήσεως ἤρχισε, Ὢ! αὐτὸ δὲν διήρκησε πολὺ ἡ ἀνάμνησις τῆς Ντουρτανὲ δὲν ἐβάρυνε πλιὰ πολὺ εἰς τὴν μνήμην τοῦ ἀγαπητικοῦ της.

... Καὶ ὅμως ποτὲ εἰς τὴν ζωήν μου δὲν ἐπέρασα τόσον ἀξιοδακρύτους ἡμέρας Ἔνοιωθα πῶς πᾶν ὑψηλὸν καὶ αἰθέριον νὰ φεύγῃ ἀπ' ἐμὲ, νὰ ξεφυλλίζεται σὰν τὰ τριαντάφυλλα ποὺ μαραίνονται ἀπὸ τὴν ζέστην. Ἕνα μόνον ἐσκεπτόμην, νὰ τοῦ ἀρέσω, νὰ τὸν κάμω νὰ λησμονήσῃ τὸν ἔρωτά του πρὸς τὴν ἄλλην, μέσα εἰς ἀγάπην περισσότερον μεγάλην.

Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον, τί φρίκη θεέ μου, νὰ καταλαμβάνω πῶς μὲ τὴν αὔξουσαν περιφρόνησιν τοῦ ἐγώ μου, βαθμηδὸν μοῦ ἐπανήρχετο τὸ μῖσος πρὸς ἐκεῖνον, διὰ τὸν ὁποῖον ἐξεφαυλιζόμην. Διοτι μὲ μίαν λέξιν κατήντησα πλαγγὼν ἡδονῆς. Ἐσκεπτόμην μοράχα, πῶς νὰ εἶμαι ὡραία, νὰ εἶμαι εὔμορφη, κατὰ διαφορετικὸν ὅμως κάθε ἡμέραν τρόπον. Μέσα εἰς ἄφθονα κιβώτια ἀπὸ τὸ Παρίσι ἤρχοντο τουαλέτες ἐσπερίδων, «ἔξωμοι» τοιαῦται, ἀρώματα, ψιμμύθια. Ὅλα τὰ τεχνάσματα τῆς Ἀνατολίτικης κοκεταρίας, ἦσαν ἡ μόνη μου φροντίς. Δὲν ἐπήγαινα ποτὲ εἰς τὸ ἀναγνωστήριον φοβουμένη τὰς ἀφώρους ἐπιτιμήσεις τῶν παρημελημένων τώρα βιβλίων μου· ἐκεῖ μέσα ἐπιπόλαζον σκέψεις τόσον διαφορετικαὶ, ὠιμέ! ἀπὸ τὰς σημερινάς . . . Ἡ ἐρωτοβαρεμένη Δζενὰν ματαίως ἐκοπίαζε, ἔκλαιε διὰ τὴν προτέραν Δζενὰν, ποὺ ἐπροσπαθοῦσε ν' ἀποκτήσῃ ψυχήν! Καὶ πῶς νὰ σᾶς ἐκφράσω τὴν στρέβλωσιν ταύτην, ὅταν τέ-

λος ἀντελήφθην καθαρώτατα, πῶς τὰ φιλιὰ ἐψεύδοντο καὶ πῶς ὁ ἔρως δὲν κατοικοῦσε πλιά μέσα μου!

Μὲ ζέσην ὅμως μ' ἀγαποῦσεν ἐκεῖνος τώρα, που εἰς φρίκην δι' ἐμὲ μετεβάλλετο Πῶς νὰ ὑποκριθῶ διὰ νὰ γλυστρήσω ἀπὸ τοὺς βραχίονάς του, τί νὰ κάμω διὰ νὰ μὴ παρατείνω τὸ ὄνειδος τοῦτο; Δὲν ἔβλεπον ἄλλην διέξοδον ἀπὸ τὸν θάνατον, κ' ἐπιθυμοῦσα νὰ μοῦ ἔλθῃ ἐκεῖ, πάντα ἕτοιμος καὶ πάντα δίπλα μου, ἐπάνω εἰς τὸ τραπέζι ἐκεῖνο τῆς τουαλέτας, ἔμπροσθεν τοῦ ὁποίου ἤμην κολλημένην· ἕνας θάνατος γλυκὺς καὶ γοργὸς, εἰς τὴν παλάμην μου, μέσα εἰς ἕνα ἀργυροῦν φιαλίδιον, ὅμοιον μὲ τὰ φιαλίδια τῶν μυρωδικῶν μου.

Εἰς τὴν κατάστασιν ταύτην εὑρισκόμην, ὅταν ἕνα πρωὶ ἐμβαίνουσα εἰς τὸ σαλόνι τῆς πενθερᾶς μου, Ἐμιρὲ Χαρτοῦμ, εὗρον δύο ἐπισκεπτρίας, ποὺ ἐφορροῦσαν τὸ τσαρτσάφι πρὸς ἀναχώρησιν τὴν Ντουρτανὲ καὶ τὴν μακρυσμένην θειάν, ποὺ τὴν ἐπεφόρτισαν.

Ἐχαμογελοῦσε, σὰν πάντα αὐτὴ ἡ Ντουρτανέ, σήμερα ὅμως μὲ θριαμβευτικὸν ὕφος, ἐνῶ αἱ δύο γραῖαι ἐφαίνοντο συγχυσμέναι. Ἐγὼ ἀπεναντίας ἔνοιωθα τὸν ἑαυτόν μου τόσον ἤρεμον. Παρετήρησα πῶς ἡ ἐσθής της ἀπὸ τσόχαν ἐκ φυσικοῦ μαλλίου ἦτο λιγάκι ἐξογκωμένη καὶ πῶς τὸ σῶμά της ἔδειχνε πῶς ἐπαχύνθη καὶ αἱ κινήσεις της νωθρότεραι. Ἀργά, βραδέως ἀπετελείωνε τὴν στερρεοποίησιν τοῦ τσαρτσαφιοῦ της, τοῦ πέπλου της, μᾶς ἐχαιρέτησε κ' ἔφυγε, «τὶ ἦλθε νὰ κάμῃ;» ἠρώτησα ἀπλῶς μόλις ἐμείναμεν μόναι. Ἡ Ἐμιρὲ Χανούμ μὲ παράγγειλε νὰ κοθήσῃ δίπλα της, ἐκράτησε τὰ χέρια μου, ἐδίστασε προτοῦ ἀπαντήσῃ,

καὶ εἶδα δυὸ δάκρυα νὰ τρέχουν εἰς τὰς ρυτίδας της, ἡ Ντουρντανὲ ἐκείνη ἔμελλε ν' ἀποκτήσῃ τέκνον κ' ἔπρεπεν ὁ σύζυγός μου νὰ τὴν νυμφευθῇ· καὶ γυναῖκα τῆς οἰκογενείας της, δὲν ἔπρεπε νὰ γίνῃ μητέρα, χωρὶς νὰ εἶνε ὑπανδρευμένη, κ'ἐξ ἄλλου ἕνα παιδί τοῦ Χαμδῆ αὐτοδικαίως εἶχε τὴν θέσιν του μέσα εἰς τὴν οἰκίαν.

Μοῦ τὰ ἔλεγε κλαίουσα, καὶ μ' ἔλαβεν εἰς τοὺς βραχίονάς της. Μὲ πόσην ὅμως γαλήνην τὴν ἤκουον! Ἡ ἀπελευθέρωσις ἀκριβῶς ἐπήρχετο ὅταν ἐνόμιζα τὸν ἑαυτόν μου ἀπωλεσμένον! Κ' ἀπήντησα ἀμέσως πῶς τὰ κατελάμβανα καλὰ, πῶς ὁ Χαμδῆς ἦτο ἐλεύθερος καὶ πῶς ἤμην ἕτοιμη στὴν στιγμὴν νὰ χωρισθοῦμεν, χωρὶς νὰ προσφύγωμεν πουθενά.

— Νὰ χωρισθῆτε! ἐπανέλαβε, μὲ ἀνάβλυσιν δακρύων. Νὰ διαζευχθῆτε! Θέλετε νὰ χωρισθῆτε! Ἀλλὰ σᾶς λατρεύει τὸ παιδί μου! Ἀλλὰ σᾶς ἀγαποῦμεν ὅλαι ἐπίσης! Ἀλλὰ εἶσαι ἡ χαρὰ τῶν ὀφθαλμῶν μας!

Δυστυσμένη γυναῖκα! ὅταν ἐγκαταλείμπανον τὴν οἰκίαν ταύτην, αὐτὴν μονάχαἐλυπήθην ... Διὰ νὰ μὲ συγκρατήσῃ, ἤρχισε νὰ μοῦ διηγῆται τὸ παράδειγμα συζύγων τῆς ἐποχῆς της, ποὺ ἐγνώριζον νὰ εἶνε εὐτυχισμέναι εἰς παρομοίας περιστάσεις. Αὐτὴ ἡ ἴδια δέν ἦτο ὑποχρεωμένην νὰ μοιράζηται μ' ἄλλας τὴν ἀγάπην τοῦ πασιᾶ; Ἀφότου ὠγρίασεν ἡ καλλονή της δὲν εἶδε μίαν, δευτέραν, τρίτην, νεαρὰς γυναῖτας νὰ διαδέχωνται εἰς τὸ χαρεμλίκι; Τὰς προσωνόμαζεν **ἀδελφάς της**, ποτέ, καμμία δὲν ἔπαυσε νὰ τὴν περιποιηθῇ, κ' εἰς αὐτὴν πάντοτε ἤρχετο ὁ πασιᾶς ὅταν ἤθελε νὰ ἐκμυστηρευθῇ, νὰ γυρεύσῃ μία γνώμην, ἢ μάλιστα

ὅταν ἔνοιωθε τὸν ἑαυτόν του ἄρρωστον. Καὶ δι' ὅλα ταῦτα εἶχεν ἀρά γε ὑποφέρει; Δύσκολα, μόνον μίαν λύπην ἐνεθυμεῖτο εἰς τὸν Ἰωάννην, ἀκριβῶς ὅταν ἀπέθνησκεν ἡ μικροῦλα Σαχιδὰ, ἡ τελευταία ἀπὸ τὰς ἀντιπάλους της, κ.. ἐνεπιστεύετο εἰς αὐτὴν τὸ μπεμπέ της! Μάλιστα ὁ νεώτερος ἀδελφὸ τοῦ Χαμδῆ, ὁ μικρὸς Φερίτ δὲν ἦτο καθεαυτοῦ υἱός της, ἀλλὰ παιδὶ τῆς κακομένης Σαχιδᾶς: ποὺ μόλις τὴν στιγμὴν ταύτην τὸ ἐμάνθανε ...

Ἡ Ντουρντανὲ ἔπρεπε τὴν ἐπαύριον νὰ κάμῃ τὰ εἰσόδια της εἰς χαρεμλίκι. Τί τὴν ἔμελλε, τὴν γυναῖκα ταύτην, εἰς ποῖον σημεῖον εὑρισκόμεθα; ἄλλωστε ὁ Χαμδῆς δὲν τὴν ἀγαποῦσε πλιὰ καὶ μόνον ἐμένα ἐπιθυμοῦσε. Ἐγὼ ὅμως ἔπρεπε ν' ἁρπάξω τὸ πρόσχημα αὐτό, νὰ μὴ χάσω μὲ πᾶσαν θυσίαν τὴν παροῦσαν εὐκαιρίαν. Διὰ νὰ συντομεύσω, ἕνεκα τοῦ τρόμου τῶν σκηνῶν καὶ μᾶλλον ἕνεκα τοῦ φόβου ἀπὸ τὸν Χομδῆν ποὺ θὰ ἐξετρελλέναιτο, ἔκαμα πῶς ὑπετάγην πάντα κάτω ἐκείνην τὴν στιγμήν. Γονατιστὴ ἐμπρὸς εἰς τὴν μητέρα ταύτην, ποὺ ἔκλαιε ἐξελιπάρησα μόνον κ' ἐπέτυχα νὰ ὑπάγω καὶ νὰ περάσω δύο μῆνας εἰς τὸ Κασὶμ πασιᾶ, εἰς τὸν παρθενικόν μου θάλαμον· διὰ νὰ συγκρατεύσω εἶχα ἀνάγκην, τούτου, κ' ἀκολούθως θὰ ἐγύριζα.

Κ' ἀνεχώρησα προτοῦ γυρίσῃ ἀπὸ τὸ Γιλδίζ ὁ Χαμδῆς ἀκριβῶς τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἤλθατε εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ἀφοῦ διέρρευσαν οἱ δύο μῆνες, ὁ συζυγός μου, ἐννοεῖται ἠθέλησε νὰ μὲ ἐπαναφέρῃ πλησίον του. τοῦ διεβίβασα πῶς δὲν θὰ μ' ἀποκτοῦσε πλιὰ ζωντανήν, τὸ ἀργυροῦν φιαλίδιον δὲν μ' ἐγκατέλειπε πλιὰ, κ' ἔλαβε χώραν θηριώδης πάλη ἕως

ὅτου ἡ Α. Α. Μεγαλειότης ηὐδόκησε νὰ ὑπογράψῃ τὸν ἰ-
ραδὲν ὁ ὁποῖος μοῦ ἀπέδωκε τὴν ἐλευθεριαν.

Σᾶς ἐξομολογοῦμαι ἀκόμη πῶς ὑπέφερα τας πρώτας ἑβ-
δομάδας. Χωρὶς νὰ τὸ προβλέψω, ἡ εἰκὼν τοῦ ἀνθρώπου τού-
του, τὰ φιληματάτά του, ποὺ πολὺ ἐμίσησα, κάμποσον καιρὸν ἐπέμεινον ἐξακολουθητηκῶς παρακολουθοῦντα με.

Σήμερα ὅλα ἐσώτησαν. Τὸν συνεχώρησαν διότι μὲ μετέβαλεν σχεδὸν εἰς μίαν ἐιαίραν, δὲν μοῦ ἐμπνέει πλιὰ οὔτε ἐπιθυμίαν, οὔτε μίσος. Πάει πλιά. Ὀλίγη ἐντροπὴ μοῦ ἀπέμεινε διότι ἐπίστευσα πῶς συνήντησα τόν ἔρωτα διυτὶ χαριτωμένο ἀγόρι μ' ἔσφιγγεν εἰς τὴν ἀγκαλιάν του. Ἐπανέκτησα τὴν ἀξιοπρέπειάν μου, ἐπανεῦρον τὴν ψυχήν μου κ' ἐπανέλαβα τὴν πτῆσίν μου.

Τώρα ἀπαντήσατέμου, Ἀνδρέα, νὰ ξεύρω ἂν μὲ νοιώθετε, ἢ μᾶλλον ὅπως τόσοι ἄλλοι, θὰ μ' ἐξελάβετε διὰ μίαν δυστυχισμένην μικρὰν ἀνισόρροπον, ἐπιδιώκουσαν τὸ ἀδύνατον

ΔΖΕΝΑΝ

ΙΘ'.

Ἡ Δζενὰν πρὸς τὸν Ἀνδρέαν

Τῇ 16 Σεπτεμβρίου 1704.

Ἤμην ἀνάμεσα στοῦ κήπου τὰ λουλούδια καὶ ἔνοιωσα, πῶς ἤμην ἐκεῖ τόσον μονάχη καὶ τόσον κουρασμένη διὰ τὴν ἀπομόνωσίν μου! Ἀνεμοστρόβιλος ἐπέρασε τὴν νύκτα κ' ἐρήμαξε ταῖς τριανταφυλλιαῖς,

Αἱ τριανταφυλλιαῖς ἔψαυσαν τὸ χῶμα. Νὰ περιπατήσω ἐπάνω εἰς τὰ νωπὰ ἀκόμη πέταλα ἐκεῖνα μοῦ ἐφαίνετο πῶς ἐποδοπατοῦσα τὰς ὀνειροπολήσεις.

Μέσα εἰς τὸν κῆπον τοῦτον, εἰς τὸν Βόσπορον, ὅπου ἀπὸ τοῦ ἐρχομοῦ μου ἐκ τοῦ Καρατζαμὶρ ἐπέρασα ὅλα μου τὰ παιδικὰ καὶ παρθενικὰ καλοκαίρια μαζῆ μι τὰς φίλας μου Ζεϊνὲπ καὶ Μελέκ. Τὸν καιρὸν ἐκεῖνον τοῦ βίου μας, δὲν σᾶς λέγω πῶς εἴμεθα δυστυχισμέναις. Ὅλα χαμογελοῦσαν. Καθένας γύρω μας, ἀπελάμβανε τὴν ἀρνητικὴν ἐκείνην εὐτυχίαν, ποὺ ἐξαρκεῖται εἰς τὴν γαλήνην τῆς στιγμῆς, ποὺ περνᾷ καὶ εἰς τὴν διανοητικὴν νηνεμίαν, ποὺ ἔρχεται. Ποτὲ δὲν εἴδαμεν αἰματωμένας καρδίας. Καὶ αἱ ἡμέραι μας γλυστροῦσαν γλυκειὲς καὶ βραδεῖαι, ἀνάμεσα εἰς τὰς μελέτας μας καὶ τὰς μικράς μας τέρψεις, καὶ μᾶς ἄφηναν ἐν ἡμιεγρηγόρσει, μέσα εἰς τὴν νάρκην ἐκείνην, ποὺ φέρουν τὰ πάντοτε θαλπερὰ καλοκαίρια μας. Δὲν ἐσυλλογίσθημεν ποτὲ, πῶς εἰμπορούσαμεν νὰ γίνωμεν ἀξιολύπητοι. Αἱ ξέναι παιδαγωγοί μας ὑπέφεραν πολὺ εἰς τὰς πατρίδας των. Ἐπερνοῦσαν εὔμορφα μαζῆ μας; ἡ γαλήνη αὐτὴ ἦτο δι' αὐτὰς σὰν λιμάνι, ὕστερα ἀπὸ τρικυμίαν. Κ' ὅταν καμμιὰ φορὰ ταῖς ἐλέγαμεν τὰ ἀόριστά μας ὄνειρα καὶ τὰς ἀκαθορίστους ἐπιθυμίας μας· νὰ ζοῦμεν σὰν Εὐρωπαῖαι, νὰ ταξειδεύωμεν, νὰ βλέπωμεν, μᾶς ἀπήντων, ἐκθειάζουσαι τὴν ἠρεμίαν καὶ τὴν γλυκύ-

τητα ἀπὸ τὰς ὁποίας ἐπεριβαλλόμεθα. Τὴν ἠρεμίαν, τὴν γλυκύτητα τοῦ βίου τῆς Μουσουλμάνας· ὅλον μας τὸν παιδικὸν καιρὸν αὐτὸ καὶ μόνον ἠκούαμεν. Ἔτσι λοιπόν, τίποτε τὸ ἐξαιρετικὸν δὲν μᾶς προπαρεσκεύαζε νὰ ὑποφέρωμεν. Ὁ πόνος προῆλθεν ἀπὸ ἡμᾶς τὰς ἰδίας. Ἡ ἀνησυχία καὶ ἡ ἀχόρταστος ἐπιθυμία ἐγεννήθησαν ἀπὸ ἡμᾶς. Καὶ τὸ ἰδικόν μου δράμα μέσα μου, ἤρχισεν ἀληθῶς τὴν ἡμέραν τοῦ γάμου μου, ὅταν τ' ἀργυρᾶ σχοινιὰ τοῦ νυμφικοῦ μου πέπλου μ' ἐκάλυπτον ἀκόμη ..

Ὦ! ἡ πρώτη μας συνάντησις, Ἀνδρέα, εἰς τὴν ἀτραπὸν ἐκείνην, μὲ τὸν σφοδρὸν ἐκεῖνον ἄνεμον, ἐνθυμεῖσθε θὰ ἐσκέφθητε ἆρά γε κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον, πῶς θὰ ἐγίνεσθε δι' ἡμᾶς τόσον γοργὰ, ἕνας προσφιλὴς φίλος; Καὶ σεῖς, αἰσθάνομαι πῶς ἀρχίζετε νὰ προσκαλᾶσθε εἰς τὰς μικρὰς τουρκίσσας ταύτας, ἂν καὶ πολὺ ἐχάσαν τὸ ἐλκυστικὸν τώρα, νὰ εἶνε μυστηριώδεις. Κάτι τι τὸ ἀπείρως ἡδὺ διωλίσθησεν ἐν ἐμοὶ, ἀπὸ τὴν τελευταίαν μας συνέντευξιν, ἀπὸ τὴν στιγμὴν ποὺ ἡ φωνήσας καὶ οἱ ὀρθαλμοί σας ἤλλαξαν. διότι ἐφοβήθητε μὴ μ' ἐπληγώσετε τότε ἔνοιωσα πῶς εἶσαι πολὺ καλὸς καὶ πῶς συγκατατίθεσθε νὰ γίνετε ὁ ἐμπιστευμένος μου μαζῆ, καὶ ὁ φίλος μου Πόσον καλὸν μοῦ προξενεῖ νὰ σᾶς εἰπῶ, εἰς σᾶς ποὺ εἰμπορεῖτε νὰ νοιώσετε τόσα βαρειὰ λόγια, ποὺ δὲν ἤκουσε κανένας ποτέ· πράγματα ποῦ μ'

ἀποπλανοῦν· σεῖς ποῦ εἶσθε ἄνδρας καὶ γνωρίζετε, θὰ μοῦ τὰ ἐξηγήσετε ἴσως

Ἔχω τὴν φωτογραφίαν σας ἐδῶ, πολὺ πλησίον μου, ἐπὶ τοῦ γραφείου μου καὶ μὲ παρατηρεῖ μὲ τὰ διαυγῆ της μάτια. Σεῖς ὁ ἴδιος, σᾶς νοιώθω, ὄχι μακρὰν ἀπ' ἐδῶ, εἰς τὴν ἄλλην ὄχθην· μία πτυχὴ τοῦ Βοσπόρου μᾶς χωρίζει, κι' ὅμως ἀνάμεσα τῶν δύο μας, πόση πάντοτε ἀπόστασις, καὶ πόση ἄβυσσος δυσκολιῶν, μὲ μίαν τόσον εὐσταθῆ ἀβεβαιότητα νὰ ἐπανιδομεν ἀλλήλους ποτέ! Παρ' ὅλα ταῦτα ἐπιθυμοῦσα, ὅταν θὰ ἐγκαταλείψετε τὴν χώραν μος, νὰ μὴ εἶμαι πλιὰ ἕνα κοῦφον φάντασμα εἰς τὴν μνήμην σας ἤθελα τοὐλάχιστον νὰ παραμένω ἐκεῖ σὰν μιὰ πραγματικότης, πτωχὴ καὶ μελαγχολικὴ πραγματικότης.

Αἱ τρυανταφυλλιές ἐκεῖναι ποὺ ἐποδοπάτησα πρὸ ὀλίγου γνωρίζετε τὶ μοῦ ἐνθύμισαν. Ἕνα παρόμοιον ξεφύλλισμα, μέσα εἰς τὰς δενδροστοιχίας τοῦ ἰδίου κήπου πρὸ δύο κ' ἐπίκεινα ἐτῶν. Ἀλλ' ἡ καταιγὶς δὲν ἦτο θερινὴ τότε, ὅπως τόρα εἶνε ἡ αἰτία, ἦτο μάλιστα φθινόπωρον. Ὁ Ὀκτώβριος ἐκίτρινισε τὰ δένδρα, ἔκανε κρύο, κ' ἔπρεπε τὴν ἐπαύριον νὰ ἐπιστρέψω εἰς τὴν Πόλιν, εἰς τὸ Κασὶμ πασιᾶ. Ὅλα τὰ ἔπιπλα ἔδεσαν, ἡ οἰκία ἄνω κάτω. Ἐπήγαμεν ν' ἀποχαιρετήσωμεν τὸν κῆπον νὰ συλλέξωμεν τὰ τελευταῖα ἄνθη. Δριμὺς ἐμυκᾶτο εἰς τοὺς κλώνους ὁ ἄνεμος. Ἡ γραῖα Ἰρφανέ, μία ἀπὸ τὰς σκλάβας μας ὀλίγον μάγισσα ποὺ δια-

βάζει εἰς τὸν κύαθον τοῦ καφὲ διϊσχυρίσθη πῶς ἡ ἡμέρα ἐκείνη εἶνε κατάλληλος διὰ προφητείας περὶ τῆς τύχης μας. Μετ' ὀλίγον μᾶς ἔφερε καφὲ τὸν ὁποῖον ἔπρεπε νὰ πίωμεν· καὶ τοῦτο ἐγίνετο εἰς τὸ βάθος τοῦ κήπου εἰς μίαν γωνίαν ποὺ τὴν ἔσκεπεν ὁ λόφος, καὶ σὰν νὰ τὴν βλέπω τώρα ἀκόμη καθημένην εἰς τὰ πόδια μας. ἀνάμεσα εἰς τὰ ἀποθαμμένα φύλλα μ' ἀγωνίαν δι' ἐκεῖνο ποὺ ἔμελλε ν' ἀποκαλύψῃ. Μέσα εἰς τὰ φλυτζάνια τῆς Ζεϊνὲπ καὶ τῆς Μελὲκ μοναχὰ δῶρα καὶ διασκεδάσεις ἔβλεπε: ἦσαν ἀκόμη τόσον νέαι. Ἀλλὰ ξάφνω ἐσήκωσε τὸ κεφάλι μόλις ἐδιάβασε τὸ ἰδικό μου: «Ὦ! ὁ ἔρως ἀγρυπνεῖ, εἶπε. ἀλλ' ὁ ἔρως εἶνε ἄπιστος! Δὲν θὰ ξαναγυρίσῃς εἰς τὸν συνειθισμένον σου Βόσπορον πλιά, καὶ ὅταν θὰ ξαναγυρίσῃς ἐκεῖ, τὸ ἄνθος τῆς εὐτυχίας σου θὰ ἔχῃ πετάξει. Ὦ! δυστυχισμένη, δυστυχισμένη! Ἔρως καὶ θάνατος τῆς τύχης σου εἶνε μόνον.

Καὶ πραγματικῶς ἦτο γραφτὸ, τὸ θέρος τοῦτο νὰ ἔλθω ἐδῶ, κατόπιν ἀπὸ τὸν λυπηρόν μου γάμον. Καὶ ὅμως τὸ ἄνθος τῆς εὐτυχίας εἶνε ἀρά γε ποὺ ἐπέταξε, ἀφοῦ τὴν εὐτυχίαν δὲν ἐγνώρισα καθόλου; Ὄχι, τί λέγετε; Ἀλλὰ καμμιὰν φορὰν δὲν μοῦ ἔκαμε τόσην ἐντύπωσιν ἡ προφητεία, ὅσον σήμερον. «Ἔρως καὶ θάνατος εἶνε τῆς τύχης σου μόνον».

ΔΖΕΝΑΝ

Κ'.

Πολλάκις συνηντήθησαν εἰς τὰ γλυκέα ὕδατα τῆς Ἀσίας ὡς καὶ εἰς τὴν Σταμπούλ, εἰς τὴν οἰκίαν τῆς ἀγαθοῦ τροφοῦ. Κ' ἐκεῖ μέσα συνωμίλουν, σὰν παλαιοὶ φίλοι καὶ συνέβαινε τώρα ἡ Ζεϊνὲπ καὶ ἡ Μελὲκ νὰ σηκώνουν τὸν πέπλον των καὶ νὰ δεικνύουν ὁλόκληρον τὸ ὠοειδὲς τοῦ προσώπου των, τὰ μαλλιὰ μόνον ἔμενον κρυμμένα κάτω ἀπὸ τὸν μαῦρον μανδύαν, καὶ ὡμοίαζον ἔτσι μικρὰς καλογρήτσας, γεμᾶτας χάριν καὶ νεότητα. Ἡ Δζενὰν μόνον δὲν ἐνέδιδε καθόλου, κ' αὐτὸς ἔτρεμε νὰ κάμῃ παρατήρησιν.

Κάποτε, τὰ βράδια. ἐτολμοῦσεν. ἀφοῦ συνεννοεῖτο πρότερον. νὰ τὰς ἀκούσῃ ἐκτελούσας μουσικὴν κατὰ τὰς χλιαρὰς καὶ χαϊδευτικὰς νύκτας τοῦ Βοσπόρου, ποὺ δὲν ἔχουν τὴν μικροτέραν πνοήν. Δὲν εἶχε τὸ θάρρος νὰ μεταβῇ ἐκεῖ κάτω ἀπὸ τὰ παράθυρά των, μὲ τὸ καΐκι του, διότι εἰς τὴν πρώτην ὑπόνοιαν οἱ κωπηλάται του εἰμποροῦσαν νὰ τὸν καταστρέψουν· ἤρχετο μὲ τὰς πενιχρὰς ἁλιευτικὰς λέμβους, ποὺ τὰς νύκτας διασπείρονται εἰς ὅλα τὰ σημεῖα τοῦ Βοσπόρου. Καὶ διὰ νὰ μένῃ περισσότερον, προσεποιεῖτο πῶς ἁπλώνει δίκτυα. Ἤκουε τὴν Ζεϊνὲπ ψάλλουσαν καὶ συνοδευομένην εἰς τὸ πιάνο ἀπὸ τὴν Μελὲκ ἢ τὴν Δζενάν. Ἀνεγνώριζε τὴν νεαρὰν καὶ διάπυρόν της φωνήν, Φωνὴν τόσον ὡραίαν καὶ τόσον φυσικῶς ἐξελισσομένην. πρὸ πάντων εἰς τὰ δύσκολα τεμάχια, φωνὴν, ποὺ κάποτε ἔνοιωθε κανένας τὸ ἀνεπαίσθητον ράγισμα, ράγισμα ποὺ τὴν ἔκαμνε περισσότερον διαπεραστικὴν ἀκόμη σὰν νὰ σοῦ ἔλεγε τώρα κοντὰ τὸν θάνατον.

Καὶ μίαν φορὰν κατὰ τὰ μέσα τοῦ Σεπτεμβρίου ἀπετόλμησαν ν' ἀναρριχηθοῦν μαζῆ τὸ ὁλορόδινο ἕνεκα τῶν θάμνων τῆς ἐρείκης βουναλάκι καὶ νὰ περιπατήσουν εἰς τὸ δάσος τοῦ Βεϊκὸζ. Ἐκεῖ ἀνάμεσα σὲ δασοφουντωμένα βουναλάκια εὑρίσκεται ἡ «κοιλάς τοῦ Σουλτάνου» μὲ ἐξαισίαν γοητείαν. Ἀπ' ἐκεῖ δὲ ἐμαντεύετο καθόλου πῶς ὁ Βόσπορος μὲ τὰ ἀδιάκοπα του σύρε- κ'ἔλα, ἦτο τόσον πλησίον, πρᾶγμα ποὺ θὰ ἐτάρασσε τὴν ψυχικὴν των κατάνυξιν. Τίποτε δὲν ἀκούεται ἐκεῖ ἐκτὸς ἂν δὲν εἶνε περὶ τὴν πτῶσιν τῆς ἡμέρας αἱ φλογέραι τῶν ποιμένων ποὺ μαζεύουν τὰς αἶγάς των ἀπὸ ταὐλοτρόγυρα βουνά, Αἱμεγαλοπρεπεῖς πλάτανοι ἀποτελοῦσι δενδροστοιχίας ὅπου περιπατοῦν μουσουλμανίδες μ' ἄσπρον πέπλον. Κ'ἕνα ρυάκι ἀκόμη τρέχει μέσα γεμᾶτοἀπὸ χελώνας καὶ σανιδογέφυρα, Εἰς τὰς ὄχθας, ὑπὸ τὸν ἴσκιον, καφέμποροι Τοῦρκοι εἰς ἀχυροκαλύβας ἔστησαν τὰ καφενεδάκια των κ' ἐδῶ ἔρχονται οἱ ἄνδρες νὰ καθίσουν πίνοντες ναργκιλὲ καὶ θεώμενοι τὰς πεπλοφόρους γυναῖκάς, ποὺ πηγαινοέρχονται εἰς τὸν λειμῶνα τῶν μακρῶν ὀνείρων. Κατὰ συμπλέγματα τριῶν τεσσάρων ἐπεριπατοῦσαν μισοβουτηγμέναι εἰς τὰς φυτείας,καὶ ἡ γαληνιαία θέα των, ὅταν νυχτώνει σὲ κάμνουν νὰ ὀνειροπολῇς τὰς μακάρους σκιὰς τῶν Ἠλυσίων πεδίων... Σταθμὸς τοῦ περιπάτου των τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἔγινεν ἕνα τζαμὶ, προσκυνητάρι λησμονημένον, ἐπάνω εἰς ὀροπέδιον κυριαρχοῦν τῆς θαλάσσης.

Δὲν ὡμίλησαν καθόλου διὰ τὸ βιβλίον. Ἡ Ζεϊνέπ μόνον ἦτο σκεπτικὴ, ἐνῷ ἡ Δζενὰν καὶ ἡ Μελὲκ εὑρίσκοντο ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς ζαλάδας τοῦ περιπάτου. Ὁ ἀσπρογένης ἀνατο-

λίτης τοὺς ἔφερε καφὲ, μὴ ἀμφιβάλλων πῶς εἶχε νὰ κάμῃ μὲ αὐθεντικὸν μπέην.

Κ' ἔπειτα ὁ ἀέρας ἐδῶ ἔγινε πολὺ δροσερὸς κατόπιν τῆς θάλπης τῆς κοιλάδος, καὶ τὴν Ζεϊνέπ κατέλαβε μικρὸς βῆχας ποὺ ἐπροσπαθοῦσε ν' ἀποκρύψῃ καὶ ὁ ὁποῖος ἔλεγε τὸ ἴδιο μὲ τὸ ἐλαφρὸν ράγισμα τῆς χαριτωμένης της φωνῆς Αἱ ἄλλαι ἠθέλησαν νὰ τῆς περισφίξουν τὰς πτυχὰς τοῦ φορέματός της, ἀλλ' ἡ ὑποψήφιος ἄρρωστος ἀνετινάχθη.

— Ἀφίστε με, παρακαλῶ, εἶπεν ἡσύχως καὶ ἀδιαφόρως. Ἔ! καὶ τί ἠμπορεῖ νὰ μοῦ κάμῃ;

Κ' ὁ Ἀνδρέας ἐπίστευε πῶς τὴν Ζεϊνὲπ ἐγνώριζεν ὀλίγον εὐκρινῶς. Μίαν ἀπογοητευμένην μὲ τὰς δύο τῆς λέξεως σημασίας, μία ἀποθαρρημένη ἀπὸ τὴν ζωὴν, ποὺ δὲν ἐπιθυμεῖ πλιὰ τίποτε, δὲν ἀναμένει τίποτε, ἀλλὰ καὶ ὑπέκυψε μὲ ἀναλλοίωτον γλυκύτητα. Ἐνῷ ἡ Μελὲκ, ποὺ θαρροῦσες πῶς εἶχεν ἀγαθὴν μικρὰν καρδίαν, δὲν ἔπαυε νὰ φαίνεται παράξενη, βιαία, κἄποτε μωρὸ, ἱκανὴ νὰ σκώψῃ, νὰ γελάσῃ δι' ὅλα. Ἡ Δζενὰν ἐξαιρετωτέρα ὅλων, παρέμενε μυστηριωδης, τόσον σύνθετος καὶ μόλα ταῦτα ἄνισος, ὑποκύπτουσα ἅμα καὶ ἀγέρωχος, ἐμπιστευτικὴ κάποτε, κ' ἐνίοτε ἐκλείετο πάλιν εἰς τὸν μαρμάρινόν της πύργον.

«Ἡ τελευταία αὕτη, ἐσκέπτετο ὁ Ἀνδρέας, δὲν ξεχωρίζω διατί μὲ θέλει, οὔτε διατί μοῦ εἶνε προσφιλής. Τότε μόνον θ' ἀρχίσω νὰ τὴν νοιώθω, τὴν ἡμέραν ποὺ θὰ ἴδω τέλος τί μάτια θὰ ἔχῃ, ἀλλὰ φοβοῦμαι μὴ δὲν μοῦ τὰ δείξῃ ποτέ.

ΚΑ'.

Τὸ δεύτερον μετὰ τὴν ἐπανοδον ἐκ τοῦ Βοσπόρου, ὁ Ἀνδρίας καὶ τὸ τρίο τῶν φαντασμάτων του, ἦσαν μαζῆ, εἰς τὸ σπῆτι τῆς καρδίας τῆς Παλαιᾶς Σταμπούλ.

Ὁ Ἀνδρέας ἀπεφάσισε σήμερον νὰ ρίψῃ τὸν κύβον διὰ νὰ γνωρίσῃ τὰ μάτια τῆς Δζενάν, καὶ ἂν ἐπέμενεν εἰς τὴν ἄρνησίν της, ἐτέλειωσε πλιά, μιὰ γιὰ πάντα Μίαν μόνην στιγμὴν νὰ ἰδῇ τὴν σειρῆνα ἐκείνην μὲ τὴν ὡραίαν φωνήν... Κ'ἔπειτα διατί ἐκρύπτετο, ἐνῷ αἱ ἀδελφαί της τοὐναντίον; Τί διαφορὰ λοιπὸν ὑπάρχει; Εἰς πεῖον ἀνομολόγητον αἴσθημα ὑπέκυπτεν ἡ ἀγέρωχος ἅμα καθαρά της ψυχή; Μία ἐξήγησις ἐπήρχετο εἰς τὴν διάνοιάν του, ἀλλὰ τὴν ἀπεδίωκε πάραυτα ὡς παράλογον. «Ὄχι, ἔλεγε καθ' ἑαυτὸν, αὐτὴ εἶνε κόρη μου, καὶ ὁ κοινὸς νοῦς εἰμπιρεῖ νὰ τὸ καταλάβῃ».

Καὶ ἐκείνη ἵστατο πλησίον του. Ἡ ὥρα περνοῦσε· ἡ ἀκτὶς τοῦ νοεμβριανοῦ ἡλίου ἐπροχώρει πρὸς τὰς στέγας καὶ αἰφνιδίως τῆς ἀπέτεινε τὸν λόγον.

— Ἀκούσατέ μου, μικρὰ φίλη, πρέπει μὲ πάσαν θυσίαν νὰ γνωρίσω τά μάτια σας. Δὲν βαστῶ πλιά, σᾶς βεβαιῶ. Δὲν εἰμπορῶ νὰ ἐξακολουθήσω τοιουτοτρόπως... ἀφοῦ ἐσεῖς βλέπετε τοὺς ἰδικούς μου, ἀλλὰ τίποτε ἄλλο ἐκτὸς τῶν ὀφθαλμῶν σας, μ' ἀκούσατε.... τὸ ὑπόλοιπον τοῦ προσώπου κρύψατε, ἂν ἐπιθυμεῖτε, ἀλλ' ὄχι τοὺς ὀφθαλμούς σας.... Βλέπετε, τὸ ζητῶ, τὸ ἐκλιπαρῶ.... Διατί ἐσεῖς ἀφοῦ αἱ ἀδελφα ί σας δὲν κάμνουν τὸ ἴδιον;... Διατί ἡ δυσπιστία αὕτη;..

Ἐκείνη ἔμεινεν ἐμβρόντητος, καὶ μετὰ σιωπὴν ποὺ ἤκουε νὰ κτυποῦν αἱ ἰδικαί του ἀρτηρίαι.

—Ἰδοὺ, εἶπε τέλος μὲ σοβαρὸν τόνον, παρατηρήσατε Ἀνδρέα ἂν δυσπιστῶ, !

Καὶ ἐγείρουσα τὸν πέπλον ἀπεκάλυψε τὸ πρόσωπόν της καὶ ἔδειξε τοὺς θαυμασίους της ὀφθαλμούς χρώματος βαθὺ θαλασσίου. Ἦτο ἡ πρώτη φορά ποὺ ἐτόλμησε νὰ τὸν ἀποκαλέσῃ μὲ τὸ βαπτιστικόν του ὄνομα ξερά, ὅπως καὶ εἰς μίαν ἐπιστολήν. Καὶ ἡ ἀπόφασίς της, τὸ κίνημά της ἔκαμε καὶ τὰς ἄλλας νὰ μείνουν ἄφωνοι, ἐνῷ ὁ Ἀνδρέας ὀπισθοδρόμει ὑπὸ τὸ σταθερὸν βλέμμα τῆς ἐνοράσεως ταύτης, σὰν ὅταν φοβοῦνται, ἢ σὰν ὅταν ἀποθαμβοῦνται χωρὶς νὰ θέλουν ὅμως νὰ τὸ φανερώσουν...

ΚΒ'.

Τὴν 12 Νοεμβρίου (4 Ραμαζὰν) ἔκαμον ὅλοι μαζῆ ἐπίσκεψιν εἰς τὸν τάφον τῆς Νετζιμπέ,κ' ἐκεῖ ἔμαθεν ἡ Δζενὰν πῶς κατήγετο ἐκείνην ἀπὸ τὴν φυλὴν τῶν Δζανκίρ-πού κατῴκουν τὸ ἴδιον χωρίον κ' ἦλθον μαζῆ μὲ τοὺς προγόνους της ἐκ τοῦ Καυκάσου. Κ' αὐτὸ ἐξηγοῦσε καλήτερον τὴν μεγάλην των ὁμοιότητα .

Τότε μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν ἐκ τῆς ἐπικινδύνου ἐκείνης ἐκδρομῆς ἔλαβε τὴν πρόσκλησιν διὰ τὴν 12ην Ραμαζὰν διὰ νὰ κάμουν μαζῆ τὸ Ἰφτὰρ εἰς τὴν πραγματικήν των κατοικίαν.

* *
*

Ὁ Ἀνδρέας ὤφειλε νὰ παρουσιασθῇ ἀκριβέστατα εἰς τὰς

δύο. Εἶχε τὸ ἐπίταγμα νὰ βαίνῃ εἰς τὴν ρίζαν τοῦ τοίχου ἵνα διαλάθῃ ἀπὸ τοὺς ἐνεδρεύοντας εἰς τὰ ἀπέναντι παράθυρα. Εἶδε τὸ σύνθημα—μανδήλιον λευκὸν διά μέσου τοῦ τετραγωνιδίου τῶν ξύλων. Ἐπλησίασε τὴν θύραν εἰσῆλθε μὲ χαμηλωμένο κεφάλι σὰν νὰ ἐχώνετο εἰς βάραθρον. Ἡ Μελὲκ ὄπισθεν τῆ θύρας τοῦ εἶπε μὲ τὴν σκωπτικὴν φωνήν της .

— Γρήγωρα, γρήγωρα ! Τρέξατε !

Τέσσαρας πρὸς τέσσαρας ἀνῆλθον μαζῆ τὰς βαθμίδας καὶ μόνον εἰς τὸ διαμέρισμα τῆς Δζενὰν ποὺ ἀνέμενεν ὁλοπάλλουσαί σταμάτησαν, ἔκλεισαν μὲ διπλῆν στροφήν.

Μετ' ὀλίγον ἔκρηξις γέλωτος. Γέλιο σκωπτικό, σὰν νὰ ἦτο πρόκλησις διὰ κάθε κίνδυνον ἀποτραπέντα.

Κ' ἡ Δζενὰν ἐπεδείκνυε μὲ θριαμβευτικὸν ὕφος κλειδί— νεωτερισμὸς ἀνατρεπτικὸς εἰς ἕνα χαρεμλίκι. Ἔπειτα ἐλευθερώθησαν ἀπὸ τὸ τσαρτσάφι των κ' ἦσαν ὡχρότεραι τοῦ συνείθους. Ἐφορροῦσαν τουαλέταν ἑσπερίδος ὡς εὐρωπαῖαι μὲ τὴν διαφορὰν μόνον ὅτι ἔφερον ὁλομέταξον Κιρκασιανὸν πέπλον κατερχόμενον ἐπὶ τοῦ ὤμου των.

Τὸν εἰσήγαγον εἰς τὰ διαμερίσματα, εἰς τὸν παρθενικὸν θάλαμόν της εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς Μουσικῆς, εἰς τὸν κῆπον.

Ὡμίλησαν περὶ τοῦ Ραμαζανίου, τοῦ Ἱρτὰρίου, περὶ ὅλων τῶν δογμάτων, καὶ ὅλων τῶν φιλοσοφιῶν. Καὶ τὸν ἠνώχθησαν ἐὰν πολλαὶ σελίδες ἐκ τῶν ἀπογοητευμένων ἐγράφησαν, ἐνῷ ἓν εἶχε σηρθῆ οὔτε γραμμὴ ἀκόμη.

Τὸν ἔφερον εἰς τὸ γραφεῖον τῆς Δζενὰν ὅπου αὕτη ἠθέλησε νὰ γράψῃ ἅπαξ ἐκεῖνος

Καὶ μετὰ δύο ὥρας λευκοτάτης συνομιλίας. κ' ἕνα γύρον εἰς τοὺς διαδρόμους, οἱ ὁποῖοι εἶχον μείνει κενοί, διότι τὰς ὑ-

περετρίας ἀπησχόλησαν εἰς ἄλλα μέρη μὲ ἀνοήτους διαταγάς, διὰ τῆς χειρὸς ἡ Μελὲκ τὸν ἔφερε μέχρι τῆς θύρας. Κ' ἔφυγε πάλιν βαίνων δίπλα εἰς τοὺς τοίχους ἐρωτῶν τὸν ἑαυτόν του ἂν ἡ κλεισθεῖσα θύρα μὲ τόσον κρότον ἔμελλε νὰ ἀνοίξῃ πίσω καὶ νὰ ἐξαπολύσῃ συφερτὸν μαύρων μὲ ῥαβδους καὶ ρεβόλβερ.

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΚΓ'.

Ὁ Ἀνδρέας ἀνεχώρησε μὲ ἄδειαν εἰς Γαλλίαν, ὅπου παρέμεινε δύο μῆνας. Καὶ ὅταν ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Τουρκίαν—τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ Μαρτίου 1905—ἡ Σταμποὺλ εἶχεν ἀκόμη τὸν χιονώδη της μανδύαν, καὶ χιλιάδες γλάρων περιεστρέφοντο εἰς τὸ ἀτμόπλοιον ποὺ τὸν ἐπανέφερεν. Ὁ Βόσπορος ἦτο κοσκινισμένος ἀπὸ τὰ πουλιὰ ταῦτα, ὁμοιάζοντα χιόνα μὲ χονδροτέρας ὅμως τολύπας.

Πουλιά τρελλά, ἀναρίθμητα, σύννεφο, ἕνα λευκῶν πτερῶν ταρασσόμενον ἔμπροσθεν τῆς λευκῆς πόλεως.

Αἱ φίλαι του Ζεϊνὲπ καὶ Μελὲκ γνωρίζουσαι τὴν ἄφιξίν του ἐκ τῶν προτέρων, τοῦ ἔστελον τὰ σελάμια των τοῦ καλῶς ἤλθατε, μαζῆ καὶ τὴν εἴδησιν. ὅτι ἡ Δζενὰν προσβληθεῖσα ἐκ νευρικοῦ διαλείποντος πυρετοῦ, εὑρίσκετο τώρα σχεδὸν ἐν τελείᾳ ἀναρρώσει.

Καὶ ὅλον τὸ ἔαρ ἐπέρασε σχεδὸν μὲ πολὺ ὀλίγας ἀθῴας συνεντεύξεις καὶ μὲ πολλὰς τοῦ Ἀνδρέα ὀνειροπολήσεις, εἰς τὰ ὕπαιθρα τουρκικὰ καφενεδάκια.

Ἐκ τῶν φίλων του ἡ Ζεϊνὲπ, τοῦ ἔκαμε μεγαλειτέραν ἐν-

Ἔγγρα ὑπογραφὴ δίκης τῶν Ἀθηναίων ὀψὲ τὴν

τύπωσιν,, τὸ πρόσωπόν της, ἂν κ' ἦτο ἡ λεπτότης καὶ τελειότης προσωποιουμέναι εἶχε προσλάβει τὴν ὠχρότητα τοῦ κηροῦ· τὰ μάτια της ἐμεγάλωσαν καὶ τὰ χείλη ἔχασαν τὸ χρῶμά των. Ὁ χειμὼν τρομερὸς τὸ ἔτος ἐκεῖνο ἐπεδείνωσε τὴν κατάστασίν της. Καὶ ἡ Μελὲκ ὠχρίασεν εἰσέτι μὲ μίαν πτυχὴν εἰς τὸ μέτωπον, ἐφαίνετο συγκεντρωμένη, σχεδὸν τραγικὴ, ὡριμάσασα αἰφνιδίως ὑπὸ ὑπερτάτης ἀντιστάσεως.

— Θέλουν νὰ μὲ ὑπανδρεύσουν, τοῦ εἶπε, χωρὶς νὰ περιμένῃ τὴν ἄφωνον ἀπάντησιν τοῦ Ἀνδρέα ἀπὸ τὰ μάτια.

— Καὶ σᾶς; ἠρώτησε τὴν Ζεϊνέπ.

— Ἄ! ἐγώ . . . ἔχω τὴν ἀπελευθέρωσιν ἐδῶ, ἀπήντησε ψαύουσα τὸ στῆθός της, π ὺ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν θλιβερὸς βῆχας τὸ ὑπεσήκωνε.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν Δζενάν, αὕτη ἤρχισε πάλιν νὰ ρίπτῃ τὸν πέπλον, ἀποφασισμένη νὰ μὴ τὸν ξανασηκώσῃ πλιά.

Πραγματικῶς σοβαρὰ πράγματα ἤρχισαν νὰ λαμβάνουν χώραν εἰς τὸ σπῆτι τῶν τριῶν του μικρῶν φίλων, διότι διὰ τὴν Μελὲκ κάποιος Ὀμὲρ Μπένης λοχαγὸς τοῦ ἱππικοῦ παρουσιάσθη καὶ τὴν ἐζήτησεν εἰς γάμον, καὶ εἰς τοῦτο συγκατετέθη καὶ ἡ οἰκογένειά της. Ταὐτοχρόνως καὶ ὁ Χαμδῆ Μπένης ἐπέμενεν εἰς τὴν αἴτησίν του, ὅπως παραλάβῃ πάλιν τὴν Δζενὰν καὶ ἤρχισαν ἀπὸ κοινοῦ αἱ δύο οἰκογένειαι νὰ ζητοῦν τὴν ἄρσιν τοῦ ἰραδὲ, τοῦ ἰραδὲ ποὺ ἀπελευθέρωσε τὴν Δζενάν.

Καὶ τὸν Ὀμὲρ Μπένην ἡ Μελὲκ ἐθεώρει ὡς δήμιον ἐρχόμενον παρὰ τὴν θέλησίν της νὰ τῆς ἀφαιρέσῃ τὴν ἐλευθερίαν. Ἡ καϋμένη ἡ Μελὲκ, ὑπὸ τὸν σκωπτικόν της χαρακτῆρα πόσην ὑπέκρυπτε θέλησιν! Διότι συνεπείᾳ τῆς αἰτήσεως ταύτης

κατελήφθη ὑπὸ ἐγκεφαλικοῦ πυρετοῦ, Κ' ἡ δυστυχισμένη μικρὰ Μελὲκ μέλλει ν' ἀποθάνῃ, νικηθεῖσα ἀπὸ νευρικὴν ὑπερέντασιν, ἀπὸ ἀνταρσίαν, ἀπὸ φρίκην, ποὺ τῆς παρήγαγεν ὁ καινούργιος γάμος.

ΚΔ'.

Δύο ἑβδομάδας —κατὰ τὸ τέλος τοῦ 8]βρίου—διήρκεσεν ἡ ἀγωνία τῆς Μελέκ. Ἡ Ζεϊνὲπ καὶ ἡ Δζενὰν δὲν ἀπεμακρύνοντο ἀπὸ τῆς ψυχορραγούσης, κ' εἰς τὸ παράθυρον ἔθετον λευκὸν μανδύλιον σημαῖνον· ζῇ πάντοτε, ἐνῷ τὸ γαλανὸν θὰ ἔλεγε· τετέλεσται.

Τρὶς τῆς ἡμέρας ἤρχοντο ἐκεῖ ἢ ὁ Ἀνδρέας ἢ ὁ Ρενὼ ἢ ὁ θαλαμηπόλος του, διὰ νὰ παρατηρήσουν ἀγωνιωδῶς τὸ παράθυρον ἐκεῖνο.

Κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον, εἰς τὸν οἶκον τῆς ψυχορραγούτης μικρᾶς, σιωπὴ ἄκρα ἐβασίλευε,καὶτῇ προσκλήσει τῶν μαμμῶν, Ἰμάμαι προσήρχοντο νὰ προσευχηθῶσι.Καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὸ Ἰσλὰμ, νανουριστικὸν τῶν ἀγωνιῶν τόσον, ἐπεκάλυπτε ἐπὶ μᾶλλον τὸ ἀνταρτικὸ παιδί, κ' ἀπεκοιμᾶτο ἄνευ φρίκης. Δὲν προσέβαλλον πλέον τὴν μικρὰν ἄπιστον τῆς χθὲς αἱ δεισιδαιμονίαι τῶν μαμμῶν της. κ' ἐδέχετο νὰ τῆς θέτουν φυλακτα, καὶ νά τὴν ἐξορκίσουν οἱ ἅγιοι Δερβίσσαι Μεβλεβῆδες τῶν ὁποίων ἡ πνοὴ ἔχει τὸ χάρισμα τῆς θεραπείας ὅταν εὑρίσκονται ἐν ἐκστάσει μὲ τάς μακρὰς των κραυγὰς πρὸς τὸν Ἀλλάχ.

Τὴν 2 Νοεμβρίου, ἡ Ζεϊνὲπ εὑρικομένη παρὰ τὸ προσκεφάλαιόν της, ἐστράφη αἰφνιδίως ριγήσασα, διότι εἰς τὸ βάθος

τοῦ ἡμισκοτεινου δωματίου μιὰ φωνή, πολὺ γλυκειά, πολὺ δροσερὴ ἀπήγγειλε προσευχάς. Δὲν ἐκατάλαβε καθόλου πότε ἦλθεν ἡ μικρὰ ἐκείνη κοπελοῦδα. Τί ἤθελε ; Διατί ἐκρατοῦσε τὸ κοράνι εἰς τὰ χέριά της ;—Ἄ ! ἠννόησεν ἀμέσως: ἡ προσευχὴ τῶν ἀπόθαμμένων ! Εἶνε συνήθεια εἰς τὴν Τουρκίαν ὅταν ψυχορραγοῦν τῆς συνοικίας τὰ κορίτσια ἕνα ἕνα πεπλοφοροῦντα, ἀνώνυμα καὶ μοιραῖα ἔρχονται κ' ἀπαγγέλλουν προσευχάς, σὰν ἡμεῖς τὸ ψαλτήρι.

Κ' ἡ Μελὲκ ἀκόμη ἐνόησε, καὶ τὰ ἀπὸ πολλοῦ κλεισμένα μάτια της ἠνοιξαν πάλιν. Ἐπανεῦρε λιγάκι τὴν φωνήν της ποὺ θαρροῦσαν πῶς ἐχάθη διὰ πάντα : —Ἐλᾶτε κοντά μου, εἶπεν εἰς τὴν ἄγνωστον, δὲν ἀκούω καλά . . . Μὴ τρέμετε ὅτι φοβοῦμαι,.., Ἐλᾶτε... Διαβάσατε δυνατώτερα... Νὰ μὴ μοῦ ξεφύγῃ τίποτα . . .

Ἔπειτα ἠθέλησε μονάχη της νὰ ἐξομολογηθῇ καὶ ἀνοίξασα τὰ κηρίνης λευκότητος χέρια της μέ στάσιν προσευχῆς ἐπανέλαβε τοὺς ἱερούς λόγους :

«Λὰ ἰλλαχὲ ἰλλαλὰχ Μοχαμεντοὺν ρεσσοὺλλαλάχ. Ἐσιχεντοὺ ἀν λὰ ἰλλαχὲ ἰλλαλλὰχ βὲ ἔσι χεντοὺ ἀν λὰ Μοχαμεντοὺλ ἀλιχὲ χού βέ ριτσούλουχού.»

Ἀλλὰ πρὶν τελειώσει τὴν φράσιν τὰ χέρια της ξανάπεσαν ἀδρανῆ. Καὶ ἡ προσευχήτρια ἤρχισε νὰ διαβάζῃ τὸ Κοράνι της Ἦλθαν κατόπιν κ'ἄλλα πρόσωπα, ἄφωνα, καὶ ἔγερνον εἰς τὴν κλίνην ταύτην τοῦ θανασίμου ὕπνου. Ἠμήτηρ, αἱ μάμμαι. Ὁ πατὴρ Μεγμὲτ Μπέης μὲ πρόσωπον ταρασσόμενον ἀπὸ θλῖψιν ἴσως καὶ τύψεις.

Κατὰ βάθος ἐλάτρευε τὴν κόρην του Μελέκ, ποὺ μὲ τὴν

ἀδυσώπητον ἐμμονὴν εἰς τὰς παλαιὰς συνηθείας τὴν ὡδήγησεν εἰς τὸν τάφον...

Τετάρτη ὥρα τῆς πρωΐας. Ἡ Δζενὰν τώρα ἠγρύπνει κ' ἐκράτει μίαν ἀπὸ τὰς διαφανεῖς χεῖρας τῆς Μελὲκ χωρὶς νὰ νιώσῃ πῶς ἔγειναν ψυχραί, Κ' ἐνῶ ἡ ἄγνωστος ἐπλημύρει διὰ τῆς προσευχῆς της τὸν θάλαμον ἐκεῖνον τοῦ χαρεμίου δύο κτυπήματα ἐπὶ τῶν ὤμων, ἔκαμαν ν' ἀνατιναχθῇ ἡ Δζενὰν ἐκ φρίκης. Ὦ! τὸ εἰδεχθὲς πρόσωπον, ποὺ δὲν τὸ εἶδε καμμιὰ φορὰ καὶ εἰσῆλθε χωρὶς θόρυβον ἀπὸ τὴν πάντοτε ἀνοιγμένην ἐκείνην θύραν! Μία γραία, ὑψηλή, λιπόσαρκος, πελιδνὴ μὲ νεῦμα τῆς εἶπε: «Πηγαίνετε». Ἦτο ἡ πλύνουσα τοὺς νεκρούς.

— Ὄχι, ὄχι! εἶπεν ἡ Δζενὰν, ριπτομένη ἐπὶ τῆς μικρᾶς ἀποθαμμένης. Ὄχι ἀκόμη! Δὲν θέλω νὰ μοῦ τὴν πάρετε! Ὄχι!...

— Ἐκεῖ, ἐκεῖ, τῆς εἶπε γλυκὰ ἡ γραῖα, δὲν θὰ τῆς κάμω κακόν.

Καὶ τὴν ἀπεμάκρυνεν ἡ πλύντρια τῶν ἀποθαμμένων. Τοιουτοτρόπως ἡ μικρὰ Μελὲκ-Σαδιχὰ-Σααντὲτ εἰς τὰ εἴκοσι καὶ ἥμισυ ἔτη της, ἀπέθανεν ἀπὸ τὸν φόβον, τοῦ νὰ ριφθῇ τὸ δεύτερον εἰς τὰς ἀγκάλας ἐπιβλητέντος συζύγου.

ΚΕ'.

Ὁ Νοέμβριος ἔμελλε νὰ λήξῃ, καὶ ἡ 30 ἦτο ἡ ἡμέρα καθ' ἣν θὰ ἐγκατελείμπανεν διὰ παντὸς τὴν Τουρκίαν.

Συνηντήθησαν τὸ ὕστατον εἰς τὴν οἰκίαν τῆς τροφοῦ, ἡ ὡχρὰ Ζεϊνὲπ μὲ τὸ ξέσκεπο πρόσωπο, καὶ ἡ Δζενὰν μὲ τὸν

κατάμαυρον πέπλον καὶ ὡμιλοῦσαν ἥσυχα, σὰν νὰ μὴ ἔμελλε νὰ συμβῇ τίποτε...

Μόνον ὅταν ἔμελλε νὰ φύγῃ μονάχος διὰ μέσου τῶν ἐρήμων ἀποθαμμένων ὁδῶν, ἐσκέπτετο νὰ εἰπῇ εἰς τὴν Δζενάν: «Ἂς μὴ χωρισθῶμεν τοιουτοτρόπως, προσφιλής μικρά μου φίλη. Σεῖς ποὺ εἶσθε τόσον καλὴ καὶ εὐπροσήγορος, μὴ μὲ πονεῖς· δείξατέ μου τὸ ὕστατον τὰ μάτια σας, καὶ σφίξετέ μου περισσότερον τὴν χεῖρα· θὰ φύγω ὀλιγώτερον λυπημένος». Ἀλλὰ τίποτε... Μόνον ἡ Ζεϊνὲπ ἐσχεδίαζε, πῶς θ' ἀλληλογραφῶσιν, ὅταν φθάσῃ εἰς τὴν ποθητὴν Γαλλίαν. Ἐνῷ ἡ Δζενὰν ἐσκέπτετο νὰ τὸν ἴδῃ τὸ ὕστατον...

Καὶ ὅταν ἀπεχωρίσθη ἔκλινεν εὐλαβῶς τὴν κεφαλήν, καὶ διὰ τῶν ἄκρων τῶν χειλέων του ἐφίλησε τὴν ταθεῖσαν χεῖρα. Αὐτὸ ἦτο ὅλος ὁ ἀποχαιρετιστήριος χαιρετισμός.

Καὶ τὴν ὥραν ἐκείνην, ποὺ ἤρχιζεν ἡ Σταμποὺλ ν' ἀνάβῃ τὰ φῶτά της, μέσα εἰς τὰς ἐρήμους ὁδούς της, κάτι τι τὸν προσήλωνε ἐκεῖ μετ' ἀπελπισίας, δὲν εἰμποροῦσε νὰ τὸ καθορίσῃ, κάποιο πρᾶγμα ποὺ ἐκυμαίνετο εἰς τὸν ἀέρα, ἐπάνω εἰς τὴν ἄπειρον καὶ διάφορον ταύτην πόλιν, ἀναμφιβόλως κάποια ἀπόρροια γυναικείων ψυχῶν, — διότι κατὰ βάθος εἶνε σχεδὸν αὐτὸ ποὺ μᾶς προσηλώνει εἰς τοὺς τόπους ἢ εἰς τὰ ἀντικείμενα — ψυχῶν γυναικείων ποὺ ἠγάπησεν ἄλλοτε καὶ αἱ ὁποῖαι συνεχέοντο τώρα· ἦτο τῆς Νετζιπέ, ἢ τῆς Δζενάν, ἢ καὶ τῶν δύο, δὲν τὸ πολυήξευρε...

ΚΣΤ'.

Δύο ἐπιστολαὶ τῆς ἐπαύριον

Ἀλήθεια δὲν ἔνοιωσα πῶς εἴδαμεν χθὲς ἀλλήλους διὰ τελευταίαν φοράν· ἀλλοιώτικα, θὰ ἐσυρόμην σὰν δυστυχισμένη εἰς τὰ πόδια σας καὶ θὰ σᾶς καθικέτευον νὰ μὴ μᾶς ἀφίσητε τοιουτοτρόπως . . . Ὦ! μᾶς ἀφίνετε] γαμένας εἰς τὰ ἐρέβη τοῦ πνεύματος καὶ τῆς καρδίας. Σεῖς μεταβαίνετε εἰς τὸ φῶς, εἰς τὴν ζωήν, καὶ ἡμεῖς θὰ φυτοζωοῦμεν τὰς ἀξιοδακρύτους ἡμέρας μας, πάντοτε ὁμοίας, εἰς τὴν νάρκην τῶν χαρεμίων μας . . .

Ἅμα ἐφύγατε, ἐξεσπάσαμεν εἰς λυγμούς. Ἡ Ζεριχτὲχ, ἡ καλὴ τῆς Δζενὰν τροφὸς κατῆλθε· μᾶς ἐμάλωσε πολὺ καὶ μᾶς ἔλαβεν εἰς τὰς ἀγκάλας της· ἀλλὰ κ' αὐτὴ ἡ δυστυχισμένη ἀγαθὴ ψυχή, ἔκλαιε βλέπουσα ἡμᾶς ὀλοφυρομένας

ΖΕΪΝΕΠ

Σᾶς ἀπέστειλα σήμερον τὸ πρωὶ εἰς τὸ κατάλυμά σας εὐτελῆ τουρκικὰ ἐνθύμια Τὰ κεντήματι ἀπὸ τὴν Δζενὰν· εἶνε ἡ Ἐγιὲτο ρητὸν τοῦ Κορανίου, ἀπὸ τῆς παιδικῆς της ἡλικίας ἀγρυπνοῦν ὕπερθεν τῆς κλίνης της. Ἀποδέχθητε τοὺς πέπλους ἐκ μέρους μου, ὁ ῥόδινος εἶνε Κιρκασιανὸς καὶ μοῦ ἐδόθη ἀπὸ τὴν μάμμην μου, ὁ μὲ ἄργυρον κεντημένος εὑρίσκετο εἰς τά κιβώτια τοῦ γιαλιοῦ μας· θὰ τὰ ῥίψετε εἰς κάποιον καναπέ, εἰς τὸ σπῆτί σας τῆς Γαλλίας ...

Ζ . . .

Θὰ ἐπεθύμουν νὰ διαβάσω μέσα σας ὅταν τὸ πλοῖον θὰ κάμψῃ τὸ Σεράϊ Βουρνοῦ. ὅταν σὲ κάθε στροφὴν τοῦ ἕλικος θὰ διαφεύγουν αἱ κυπάρισσοι καὶ τὰ νεκροταφεῖά μας, οἱ μιναρέδες καὶ θόλοί μας... Θὰ τὰ παρατηρῆτε μέχρι ἐξαφανίσεως, τὸ γνωρίζω. Καὶ κατόπιν, εἰς τὴν Προποντίδα, οἱ ὀφθαλμοί σας ἀκόμη θ' ἀναμοχλεύουν δίπλα εἰς τὸ Βυζάντιον τεῖχος τὸ ἐγκαταλειμμένον νεκροταφεῖον ποὺ ἐπροσευχήθημεν μίαν ἡμέραν ... Καὶ τέλος εἰς τοὺς ὀφθαλμούς σας ὅλα θὰ συγχισθοῦν οἱ κυπάρισσοι τῆς Σταμπούλ, οἱ μιναρέδες ὅλοι, καὶ εἰς τὴν καρδίαν σας, μετ' ὀλίγον, ὅλαι αἱ ἀναμνήσεις . . ,

Ὦ! ἂς σκοτεινιάσουν λοιπὸν ὅλα καὶ ὅλα ἂς συγχισθοῦν: τὸ σπητάκι τοῦ Ἐγιοὺπ ποὺ ἦτο τῆς ἄλλοτε ἀγάπης σας,καὶ τὸ φτωχικὸ κατάλυμα εἰς τὴν καρδίαν τῆς Σταμπούλ, πλησίον τοῦ τζαμιοῦ, καὶ ἡ μεγάλη μελαγχολικὴ κατοικία ποὺ μιὰ φορὰ εἰσήλθατε λάθρα ... Ἂς σκοτεινιάσουν λοιπὸν μαζῆ, ὅλαι αἱ σιλουέται ἐκεῖναι, ἡ ἀγαπημένη ἄλλοτε, ποὺ μὲ τὸ γκρίζο της φερετζὲ ἐπεριπατοῦσε μαζῆ σας δίπλα εἰς τὸ τεῖχος, ἀνάμεσα εἰς τὰς μικρὰς μαργαρίτας τοῦ Ἰανουαρίου (ἠκολούθησα τὴν ἀτραπόν της καὶ ἐπεκαλέσθην τὴν σκιάν της),καὶ αἱ τρεῖς ἀργότερα ποὺ ἐπεθύμησαν νὰ γίνουν φίλαι σας. Συγχίσατέ τας ὅλας, καὶ συγχισατέ τας λοιπὸν καὶ κρατήσατέ τας μαζῆ μέσα εἰς τὴν καρδίαν σας (δὲν εἶνε πολὺ μέσα εἰς τὴν μνήμην σας) Καὶ αὐταὶ ἀκόμη, αἱ συμερι αἱ, σᾶς ἠγαπήσαμεν ὅσον δὲν τὸ ἐπιστεύσατε ἴσως... Γνωρίζω πῶς τὰ μάτια σας θὰ ἔχουν δάκρυα, ὅταν ἐξαφανισθῇ ἡ τελευταία κυπάρισσος, καὶ θέλω γιὰ μέναν ἕνα δάκρυ . . .

Και ἐκεῖ κάτω . . . ἅμα θὰ φθάσετε, πῶς θὰ σκέπτεσθε τὰς φίλας σας! Ἀφοῦ ἡ γοητεία διεσπάσθη, ὑπὸ ποῖον πρόσχημα θὰ σᾶς ξαναφανοῦν; εἶνε τρομερὸν νὰ εἰπῶ μέσα μου, πῶς δὲν θὰ μείνῃ τίποτε, καὶ ἴσως θ' ἀπορήσετε καὶ θὰ γελάσετε μόλις τὸ ξανασκεφθῆτε.

Πόσον βιάζομαι καὶ πόσον φρίττω νὰ διαβάσω τὸ βιβλίον ἐκεῖνο, ποὺ θὰ ὁμιλῆτε—περὶ τῶν τουρκισσῶν—περὶ ἡμῶν! . . . Θὰ εἶμαι ἆρά γε μέσα ἐκεῖ, ἐκεῖνο ποῦ εἰς μάτην ζητῶ ν' ἀνακαλύψω ἀφ' ὅτου γνωριζόμεθα: τὸ βάθος τῆς ψυχῆς σας, τὸ πραγματικὸν ἐγκάρδιον τῶν αἰσθημάτων σας, πᾶν τέλος ὅτι δὲν μαρτυροῦν αἱ βραχεῖαι σας ἐπιστολαί, οὔτε οἱ σπάνιοί σας λόγοι. Κάποτε μάλιστα ἔνοιωσα μέσα σας τὴν συγκίνησιν, ἀλλὰ τόσον γρήγορα ἐπιέζετο καὶ τόσον ταχέως ἀπεδίδρασκεν! στιγμὰς μάλιστα ἠθέλησα νὰ σᾶς ἀνοίξω τὸ κεφάλι καὶ τὴν καρδίαν διὰ νὰ μάθω τέλος τι ὑπῆρχε πίσω ἀπὸ τὰ κρύα καὶ διαυγῆ σας μάτια! . . .

Ὦ! Ἀνδρέα, μὴ λέγετε πῶς φλυαρῶ! . . . Εἶμαι δυστυχισμένη καὶ μοναχή . . . ὑποφέρω καὶ πλέω εἰς τὸ σκοτάδι! . . . Χαίρετε Λυπηθῆτέ με. Ἀγαπήσατέ με λιγάκι, ἂν ἠμπορεῖτε.

ΔΖΕΝΑΝ

Ὁ Ἀνδρέας ἀπήντησε.

Δὲν σᾶς μένει μεγάλο πρᾶγμα ν' ἀνακαλύψετε, καλέ, πίσω ἀπὸ τὰ «κρύα καί διαυγῆ» μου μάτια. Γνωρίζω πολὺ ὀλιγώτερα ἀπ' ὅτι συμβαίνει πίσω ἀπὸ τὰ ἰδικά σας, προσφιλὴς μικρὰ σφίγξ . . .

Παραπονεῖσθε πάντοτε διὰ τὸν σιωπηλόν μου καὶ κλεισμένον τρόπον μου· εἶνε τέτοια διότι βλέπετε.. ἔζησα πολὺ ὅταν θὰ φθάσετε καὶ σεῖς ἐκεῖ, θὰ καταλάβετε καλήτερα.

Καὶ ἂν παραδέχεσθε, πῶς ἐγίνετε χθὲς παγερά, τὴν στιγμὴν ποῦ ἀπεχωρίσθημεν! . . . λοιπόν, δι' αὔριον τὸ ἑσπέρας ὥρα 4η εἰς τὴν θλιβερὰν προκυμαίαν τοῦ Γαλατᾶ.

Μέσα εἰς τὸν θόρυβον τῶν ἀναχωρήσεων, θ' ἀγρυπνῶ πολύ· δὲν θὰ ἔχω ἄλλην ἐνασχόλησιν, σᾶς βεβαιῶ, παρὰ νὰ μὴ χάσω τὸ πέρασμα τῆς μαύρης σας σιλουέτας, . . ἀφοῦ αὐτὸ μόνον μοῦ ἐπιτρέπει νὰ παρατηρήσω ἀκόμη.

. . . . . .

ΑΝΔΡΕΑΣ

ΚΖ'.

Γοργὴ, γοργὴ, ἔφθασεν ἡ Πέμπτη ἐκείνη, τῆς 30ῆς Νοεμβρίου, γοργὴ καὶ ἀνίλεως, ὅπως φθάνουν ὅλαι αἱ ἀποφασιστικαὶ ἢ πεπρωμέναι προθεσμίαι

Τὴν κρυερὰν καὶ ὠχρὰν αὐγήν, ταὐτοχρόνως ἐξύπνησαν καὶ οἱ δυο, ὑπὸ τὸν αὐτὸν οὐρανὸν καὶ τὴν ἰδίαν πόλιν διὰ μερικὰς ἀκόμη ὥρας, χωρισμένοι μόνον ἀπὸ φάραγγα κατοικιῶν καὶ ἕνα δάσος κυπαρίσσων, γεμᾶτο ἀπὸ ἀποθαμμένους.

Καὶ οἱ δύο ἡ Δζενὰν καὶ ὁ Ἀνδρέας, ἠρεύνησαν κατ' ἀρχὰς τὸν ὁρίζοντα, τὴν πύκνωσιν τῶν νεφῶν, τὴν διεύθυνσιν τοῦ φθινοπωρινοῦ ἀνέμου.

Ηὔχοντο διὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἕνα καιρὸν εὔδιον, φωτεινὸν μὲ τὴν νοσταλγικὴν ἀκτινοβολίαν, τοῦ φθινοπωρινοῦ ἡλίου τῆς Σταμπούλ. Αὐτὸς, διὰ νὰ χορτάσουν τὰ ἄπληστα εἰς χρωματισμοὺς μάτια του, μίαν ὑστάτην μεγαλοπρεπῆ ἐλόρασιν τῆς πόλεως: μὲ τοὺς μιναρέδες καὶ τοὺς θόλους. Ἐκείνη διὰ νὰ παρατηρήσῃ ἀκόμη μίαν φοράν, ἀνὰ τὴν προκυμαίαν τοῦ Γαλατᾶ Αὐτὸν, περιπατοῦντα κατὰ μῆκος τοῦ πλοίου του, καὶ ὅπως εἶχε σκεφθῇ, νὰ ἐπιστρέψῃ ὕστερα, ἵνα ταφῇ εἰς τὸν οἶκόν της, . . Ἀλλὰ ἰδοὺ, ἤρχισε λεπτὴ βροχή, ὅλα συνανεμίγησαν, κατέστησαν μᾶλλον ἀβέβαια. καὶ μὲ τί πρόσχημα θὰ δυνηθῇ νὰ ἐξέλθῃ εἰς περίπατον. καὶ νὰ διαφύγῃ τὴν διπλασιασθεῖσαν κατασκοπίαν τῶν εὐνούχων καὶ τῶν ὑπηρετριῶν; . . .

Καὶ ἡ Ζεϊνὲπ, διὰ τοῦ παραθύρου της παρετήρει τὸν οὐρανὸν, ἀδιάφορος διὰ τὴν ὑγιεινήν της κατάστασιν, ἀναπνέουσα τὸν πλήρη ὑγρασίας παγετώδη ἀέρα τοῦ χειμῶνος. Δὲν τὴν ἔμελλε πιὰ γιὰ τίποτε. Ἀπὸ τοῦ παρελθόντος χειμῶνος ἀνάπτυσσεν εἰς τὸστῆθός της τὰ σπέρματα τοῦ θανάτου. . .

Δύο ἡ ὥρα, καιρὸς νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ ξενοδοχεῖον καὶ νὰ διευθυνθῇ πρὸς τὴν θάλασσαν. Κατῆλθε πρὸς τὴν χαμηλὴν συνοικίαν τοῦ Γαλατᾶ καιωκημένην ἀπὸ λεβαντίνους. Σκυθρωπὸς ὁ οὐρανὸς, δρομάκια στιβασμένα μὲ γλυώδη λάσπην καπνιεῖα ἀκάθαρτα, θόρυβος ρακενδύτων ἀχθοφόρων, πολύμνια ψωραλέων σκύλλων – Ποῦ εἶνε ὁ μαγικὸς ἡλιοχῶστις μεταβάλῃ ὅλα ταῦτα εἰς καλλονήν. ἐνῶ σήμερον ‘ τὶ χλεύη, κάτω ἀπὸ τὸ μούσκευμα τοῦ Χειμῶνος.

Τέσσαρες ἡ ὥρα τώρα. καὶ ὁ Ἀνδρέας εὑρίσκεται ἐπὶ τῆς πρώρας, περικυκλούμενος ἀπὸ πρόσωπα τῆς πρεσβείας διὰ νὰ

τὸν προπέμψουν, ἀφηρημένος δι' ἐκεῖνα ποὺ τοῦ ἔλεγον, καὶ ἐνίοτε λησμονῶν νὰ προσρειδιάσῃ πρὸς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι διερχόμενοι του χαμογελοῦν.

Εἰς τὴν προκυμαίαν, εἰς τὸ μῆκος τῆς ὁδοῦ ἄνθρωποι ὅλων τῶν τάξεων καὶ ὅλων τῶν γενῶν ὁθοῦνται, οὐρλιάζουν, παρατηροῦν τοὺς φεύγοντας, χαζεύουν ἐνῷ εἰς τὸν Ἀνδρέαν ἐφ ὅλης ταύτης τῆς ἀσχημίας διὰ τῆς σιωπῆς της ἐπαριάρχει ἡ σιλουέτα τῆς Δζενάν . . . Δὲν θὰ ἔλθουν ἄραγε αἱ δυστυχισμέναι μηκραί; . . . Οἱ φίλοι ποὺ τὸν προέπεμπον φεύγουν, ἡ πρώρα κενοῦται. ὁ δεύτερος κτύπος ἤχησε πενθίμως. — Ἀλλ' αἴφνης ὁ Ἀνδρέας ἐρρίγησεν.

Ἄ ! ἐκεῖ κάτω ἡ ἄμαξα ἐκείνη πρέπει νὰ εἶνε ἡ τῆς Δζενάν, ἕνα ἀγοραῖον κουπὲ, ὅπως τοῦ ἀνήγγειλε, προχωρεῖ μὲ βραδύτητα. Μέλλει νὰ διέλθῃ πλησίον· ἡ ὕελος κατῆλθε, καὶ μέσα δύο πεπλοφορημέναι μαῦρα, . Ἡ μία αἰφνιδίως ἀνεγείρει τὸν πέπλον της. Ἄ, ἡ Δζενάν! . . . Ἡ Δζενὰν, ποὺ ἠθέλησε νὰ τὴν ἴδουν, ἡ Δζενὰν ποῦ τὸν παρατηρεῖ, ἐπὶ δευτερόλεπτον, μὲ ἀγωνιώδη ἔκφρασιν, ποὺ ποτὲ δὲν λησμονοῦνται . , .

Οἱ ὀφθαλμοί της ἀπαστράπτουν ἀνάμεσα εἰς τὰ δάκρυά της· ἀλλὰ τώρα δὲν ἔχει δάκρυα . . . Ὁ πέπλος ξανάπεσε καὶ ὁ Ἀνδρέας ἔνοιωσε τώρα, ὅτι ἦτο τελειωτικὸ πρᾶγμα πλιὰ καὶ αἰώνιον, ποὺ ὅλαι ἀποκρύπτουν ἀγαπημένον πρόσωπον, ὑπὸ τὸ σάβανον τοῦ φερέτρου . . . Δὲν προσέκλινε νὰ τὸν ἀποχαιρετίσῃ διὰ τῆς χειρὸς, κανένα σημεῖον. Καὶ τώρα τὸ ἁμάξι ἀπεμακρύνετο διὰ μέσου τοῦ συνωστισμένου πλήθους.

Καὶ ὅμως τὸ βλέμμα ἐκεῖνο, εἰσέδυσε περισσότερον εἰς τὴν καρδίαν τοῦ Ἀνδρέα, ἢ ὅλοι οἱ λόγοι καὶ ὅλαι αἱ ἐπιστο-

λαί. Καὶ οἱ ὀφθαλμοί του, ποὺ ἤθελον νὰ παρακολουθοῦν τὸ ἁμάξι φεῦγον αἴφνης σκοτιδινοῦνται, βλέπουν τ' ἀντικείμενα ταρασσόμενα . . .

Νομίζει πῶς ὀνειρεύεται! τ' ἁμάξι ποὺ ἐπροχωροῦτε βραδύτατα, ἐνόμιζε πῶς φεύγει ἀστραπιαίως καὶ εἰς ἀντίστροφον φορὰν τῶν ἵππων! Ἀλλὰ μαζῆ μὲ τὸ ἁμάξι, καὶ ὅλαι αἱ εἰκόνες, οἱ ἄνθρωποι, οἱ κοσμοὶ τοῦ λαοῦ, αἱ οἰκίαι, ἡ πόλις... Ἄ! ἦτο τὸ ἀτμόπλοιον ποὺ ἀνεχώρησε . . . Χωρὶς θόρυβον, ἄνευ τιναγμοῦ . . . Ἡ σκέψις του ἦτο ἀλλοῦ, δὲν ἐπρόσεχεν... Καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἡ Σταμπούλ ἤρχισε νὰ φεύγῃ, νὰ χάνεται, ὅλη αὐτὴ ἡ Τουρκία ἤρχισε νὰ σβέννυται μὲ πένθιμον μελαγχολίαν, εἰς τὰ μακρυνὰ - μετ' ὀλίγον εἰς τὸ παρελθόν.

Ἡ νὺξ τὸν κατέλαβεν εἰς τὴν Προποντίδα . . . Ὁ Ἀνδρέας σκέπτεται: «τώρα θὰ ἐγύρισαν εἰς τὸ σπῆτι των».

Καὶ ἡ ἀναχώρησις ἐκείνη, σὰν μὲ κτύπημα ἀξίνης, διέκοψε τὰ σχοινία, ποὺ εἶχαν περιπλέξει τὴν τουρκικὴν ζωήν του, καὶ ἡ πραγματικότης ἐκείνη, ποὺ ἦτο τόσον τώρα πλησίον, ἀποσπᾶται, πίπτει, πίπτει μὲ μιᾶς εἰς τὸ βάθος τῆς ἀβύσσου, ἔνθα ἐκμηδενίζονται τὰ ἀπολύτως παρελθόντα πράγματα.

ΚΗ'.

Καὶ ὅταν ἔφθασεν εἰς τὴν Γαλλίαν, ἔλαβε τὰς ὀλίγας ταύτας λέξεις τῆς Δζενάν.

Ὅταν εἴσθε εἰς τὴν χώραν μας, Ἀνδρέα, ὅταν ἀναπνέομεν τὸν αὐτὸν ἀέρα ἐνομίζομεν ἀκόμη πῶς μᾶς ἀγαπᾶτε.

Τώρα ὅμως ἐχάθητε δι' ἡμᾶς. Πᾶν ὅτι σᾶς ἐγγίζει, πᾶν ὅτι σᾶς περικυκλοῖ εἶνε ἄγνωστον . . . καὶ τόσον περισσότερον ἡ καρδία σας, ἡ ἀφῃρημένη σκέψις σας μᾶς διαφεύγει. Φεύγετε, — ἢ μᾶλλον ἡμεῖς ὠχριῶμεν ἕως ὅτου ἐξαφανισθῶμεν μετ' ὀλίγον. Ὦ! φρικώδης κατάστασις μελαγχολίας.

Ὀλίγον καιρὸν ἀκόμη τὸ βιβλίον θὰ σᾶς ἐξαναγκάσῃ νὰ μᾶς ἐνθυμεῖσθε, Κατόπιν ὅμως; . . . Μία χάρις θὰ σᾶς ζητήσω: νὰ μοῦ στείλετε τάχιστα τὰ πρῶτα χειρόγραφα φυλλάδια, σᾶς ἱκετεύω. Σπεύσατε. Δὲν θὰ μ'ἐγκαταλείψουν ποτέ: ὅπου κ' ἂν ὑπάγω, καὶ μέσα εἰς τὸ χῶμα ἀκόμη, θὰ τὰ ἔχω μαζῆ μου ... Ὦ! τί λυπητερὸν τὸ μυθιστόρημα τοῦ μυθιστορήματος τούτου· εἶνε σήμερον τὸ μόνον ἔδαφος ὅπου νοιώθω ἐμαυτὴν βεβαίαν πῶς θὰ σᾶς συναντήσω· καὶ αὔριον μόνον αὐτὸ θὰ ἐπιζήσῃ ἀπὸ περίοδον διὰ πάντα ἀποθανοῦσαν . . .

ΔΖΕΝΑΝ

Ὁ Ἀνδρέας ἔστειλε τὰ ζητηθέντα φυλλάδια, ἀλλὰ δὲν ἔλαβε καμμίαν ἀπάντησιν ἐπὶ πέντε ἑβδομάδας. μόνον τὴν ἐπιστολὴν ταύτην τῆς Ζεϋνέπ:

Κασὶμ Πασᾶ τῇ 13 Ζιλκαρτέ 1325.

Ἀνδρέα, αὔριον τὴν πρωΐαν θὰ ὁδηγήσουν τὴν ἀγαπητήν μας Δζεράρ εἰς Σταμπούλ. εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Χαμδῆ βέη τὸ δεύτερον, ὅλαι αἱ δυσκολίαι ἐξομαλύνθησαν, αἱ δύο οἰκογένειαι μαζῆ ἐπέτυχαν ἀπὸ τὴν Α.Λ.Μ. τὴν ἄδειαν τοῦ ἱραδέ. Ἐκείνη δὲν εἶχεν οὐδένα νὰ τὴν ὑπερασπίσῃ.

Ὁ Χαμδῆ βέης τῆς ἔστειλε σήμερον μεγαλοπρεπῆ ρόδα τῆς Νικαίας, ἀλλὰ δὲν τοῦ ἐφανερώθη ἕως ἀῦριον, ἡμέραν τῆς στέψεως. Διέταξε δὲ νὰ μεταφέρουν τὰ ἄνθη ὅλα εἰς τὸν θάλαμόν ιης, ὅπου εἰσῆλθατε μιὰ φορά Τώρα μετεβλήθη εἰς γοητευτικὸν κῆπον.

Τὸ βράδυ ἐκεῖνο ἔκπληκτος τὴν ηὗρεν πλήρη ἠρεμίας, μαρτεύω ὅμως ὅτι εἶτε ἀπὸ νωχέλειαν καὶ ἐγκαρτέρησεν. Γνωρίζω πῶς τὴν ἡμέραν ταύτην —ἡμέραν ἀλλοκότως ὡραίαν— ἐξῆλθε μονάχη μὲ τὴν Κοντζιά-Γκιούλ κ' ἐπεσκέφθη τοὺς τάφους τῆς Μελὲκ καὶ τῆς ἰδικῆς σας Νετζιμπὲ, καὶ εἰς τὸ ὕψωμα τοῦ Ἐγιούπ, ὡς τὸ μέρος ἀκριβῶς ποὺ σᾶς ἐφωτογράφησεν ἡ δυστυχισμένη ἀδελφοῦλά μου Μελέκ, μαζὴ μὲ τὴν Δζενάν, τὸ ἐνθυμεῖσθε ἄραγε ; Ἠθέλησα νὰ περάσω μαζὴ της τὴν τελευταίαν ταύτην νυκτα πρὶν τοῦ δευτέρου γάμου της, ὅπως τὸ ἐκάμαμε μὲ τὴν Μελὲκ εἰς τὸν πρῶτον. Ἔνοιωσα ὅμως ὅτι ἐπροτιμοῦσε νὰ μείνῃ μονάχη. ἀπεσύρθην πρὶν ἔλθῃ ἡ νὺξ μὲ τὴν καρδίαν δηλητηριασμένην ἀπὸ ἀπελπισίαν.

Καὶ τώρα, νά, ἐγύρισα εἰς τὸ κατάλυμα μέσα εἰς φρικώδη μοναξιάν. Τὴν νοιώθω τώρα περισσότερον ἀπελπισμένην ἢ εἰς τὸν πρῶτον γάμον κ' ἐπειδὴ ὁ Χαμδῆς ὑποπτεύεται τὴν ἐπιρροήν μου θὰ μὲ ἀπομακρύνῃ αὐτῆς. δὲν θὰ τὴν ἴδω πιά . . . Δὲν ἐπίστευα, Ἀνδρέα, ποτὲ πῶς ἠμπορεῖ κανένας νὰ ὑποφέρῃ τόσον. Ἐὰν εἶσθε ἕνας ποὺ προσεύχεται, θὰ σᾶς παρεκάλουν νὰ προσευχηθῆτε δι, ἐμέ· Περιορίζομαι μόνον νὰ σᾶς εἴπω, λάβετε οἶκτον, μεγάλον οἶκτον διὰ τὰς ταπεινάς σας φίλας, τὰς δύο ποὺ ἀπέμειναν.

ΖΕΪΝΕΠ.

Ὦ ! μὴ πιστεύετε πῶς σᾶ ςληομονεῖ ἡ Δζενὰν · τὴν 27 Ραμαζανίου, ἡμέραν τῶν ψύχων δι' ἡμᾶς, ἐπέμεινε νὰ μεταβῶμεν μαζὴ εἰς τὸν τάφον τῆς Νετζιμπὲ σας, νὰ τῆς φέρῃ ἄνθη . . . καὶ τὰς προσευχάς μας, αὐτὸ ποῦ ἀπέμεινεν ἀπὸ τὴν ἀπολεσθεῖσαν πίστιν μας . . . Δὲν σᾶς ἔγραψε διότι πολὺ ὑπέφερε κ' ἐβασανίζετο, γνωρίζω ὅμως ὅτι ἔχει τήν πρόθεσίν νὰ σᾶς γράψῃ ἐκτεταμένως **τὸ ἑσπέρας τοῦτο, πρὶν κατακλεῖσθῇ** ἀποχωριζομένη μοῦ τὸ εἶπε.

Ζ. .

ΚΘ'.

Τὴν μεθεπομένην ὅμως ἦλθε τὸ ἀκόλουθον ἐπικήδειον ἀγγελτήριον χειρόγραφον, μόλις ἐξέσχισε τὸ φάκελλον ὁ Ἀνδρέας ἀναγνώρισε τὴν γραφὴν τῆς Δζαδιδὲ Χανούμ.

Ἀλλάχ !

Ἡ Φεριδὲ-Ἀζαδέ-Δζενάν,

θυγάτηρ τοῦ Τεφβὶκ πασιᾶ Νταριχὰν Ζαντὲ καὶ τῆς Σεριχὰ Χανοὺμ Κερισσὲν ἀπέθανεν χθὸς τὴν 14 Ζιλκαντὲ 1323 Ἐγεννήθη τὴν 22 Ρετζὲπ 1297, ἐν Καρατζαμὶρ.

Κατὰ τὴν θέλησίν της ἐτάφη εἰς τὸ Τουρμπὲ τῶν σεβασμίων Σιβασσῆ τοῦ Ἐγιοὺπ. διὰ νὰ κοιμηθῇ ἐκεῖ τὸν τελευταῖον της ὕπνον.

Τὰ μάτια της ποὺ ἦσαν καθαρὰ καὶ ὡραῖα, ἤνοιξαν πάλιν τώρα καὶ ὁ Θεὸς ποὺ τὴν ἠγάπησε πολὺ, διηύθυνε τὸ

βλέμμα του εἰς τοὺς κήπους τοῦ παραδείσου, ὅπου Μωάμεθ, ὁ προφήτης μας, ἀναμένει τοὺς πιστούς τους.

Ἡμῶν ὅλων ποὺ θ' ἀποθάνωμεν, ἡ προσευχὴ ἀνέρχεται πρὸς σέ, ὦ Δζενὰν Φεριντέ-Ἀζαντέ, καὶ σοῦ ζητεῖ νὰ μὴ μᾶς λησμονήσῃς εἰς τὴν ἐπικλησίν σου, Καὶ ἡμεῖς, ταπειναί σου φίλαι, θ' ἀκολουθήσωμεν τὸν φωτεινὸν δρόμον ποὺ θὰ μᾶς χαράξῃς.

Ὦ, Δζενὰν-Φεριντὲ-Ἀζαντέ. Εἴθε τὸ ραχμὲτ τοῦ Ἀλλὰχ νὰ κατέλθῃ ἐπὶ σοῦ!

Κασσὶμ Πασιᾶ, 15 Ζιλκαντὲ 1323.

Ἐσπευσμένως καὶ τεταραγμένος τὴν ἀνέγνωσε, τὸ ἀνατολίτικον ὕφος, καὶ τὰ διάφορα ὀνόματα τῆς Δζενὰν, κατ' ἀρχὰς τὸν ἀπεπλάνησαν . . . Στιγμαὶ [ἐχρειάσθησαν διὰ νὰ νοιώσῃ ὅτι πρόκειται περὶ αὐτῆς . . .

Δ'.

Ὕστερ' ἀπὸ τρεῖς ἡμέρας, τοῦ ἦλθεν ἀπὸ τὴν Ζεϋνὲπ φάκελλος ἐνσφράγιστος, ἐφ' οὗ τὸ ὄνομα «Ἀνδρέας» εἶχε γραφῆ διὰ τῆς χειρὸς τῆς Δζενάν.

Ἐπιστολὴ τῆς Ζεϋνὲπ

Ἀνδρέα, ὅλοι μου οἱ πόνοι, ὅλαι μου αἱ λύπαι, ἦσαν χαρὰ, ἐφ' ὅσον τὰ ἐφώτιζε τὸ χαμόγελό της· ὅλαι μου αἱ μαῦραι ἡμέραι ἐφωταγωγοῦντο ἀπ' αὐτήν· τώρα τὸ ἐκατάλαβα ποὺ δὲν εἶνε πλιά.

Εἰς τὸ ὀροπέδιον τοῦ Σουλτὰν Φατίχ

"Η Κοντζιά-Γκιούλ ήτο αιωνίως έκεί

Ἐπέρασε τώρα μία ἑβδομὰς, ποὺ κατεκλίθη μέσα εἰς τὸ χῶμα , . . Δὲν θὰ ξαναϊδῶ ποτὲ τὰ βαθειὰ καὶ σοβαρά της μάτια, δὲν θὰ ξανακούσω ποτὲ τὴν φωνήν της, οὔτε τὸ παιδιακίστικό της γέλιο· ὅλα θὰ εἶνε μαῦρα μέχρι τοῦ θανάτου μου. Ἡ Δζενὰν κατεκλίθη μέσα εἰς τὸ χῶμα . . . Δὲν τὸ πιστεύω ἀκόμη Ἀνδρέα, καὶ ὅμως ἔψαυσα τὰ κρύα της χεράκια, εἶδα τὸ παγωμένο της χαμόγελο. τὰ μαρμαρωθέντα της δόντια ἀνάμεσα εἰς τὰ μαρμαρένια της χείλη . . . Πρώτη ἐγὼ ἐπῆγα κοντά της, ἐπῆρα ἐγὼ τὴν ὑστάτην ποὺ ἔγραψεν ἐπιστολὴν,τὴν ἐπιστολὴν διὰ σᾶς, ρυτιδοθεῖσαν καὶ στρεβλωθεῖσαν μέσα εἰς τὰ δάκτυλά της . . . Δὲν τὸ πιστεύω ἀκόμη καὶ ὅμως τὴν εἶδα ἀδρανῆ καὶ πάλλευκον, ἐκράτησα μέσα εἰς τὰ χέρια μου τ' ἀποθαμμένα της χέρια . . . Δὲν τὸ πιστεύω, ἀλλ' ἔτσι ἔγινε, καὶ τὴν εἶδα. καὶ εἶδα τὸ φέρετρόν της σκεπασμένον μὲ τὸ Βαλιδὲ-Σιὰλ, μ' ἕνα πράσινον τῆς Μέκκας πέπλον, καὶ ἤκουσα τὸν Ἰμάμην νὰ ἀπαγγέλῃ δι' αὐτὴν τὴν προσευχὴν τῶν τεθνεότων.

Τὴν Πέμπτην, ἡμέραν ποῦ ὠφείλαμεν νὰ τὴν ἐπαναοδηγήσαμεν εἰς τοῦ Χαμδῆ-Μπέη, τὴν αὐγὴν ἔλαβα μίαν λέξιν, καὶ ἕνα κλειδὶ τοῦ θαλάμου της . . . (τὸ κλειδὶ ποὺ τόσον ηὐχαριστήθη, ὅταν τὸ ἐπέτυχε, ἐνθυμεῖσθε ;) Ἡ Κονιτζιαγκιοὺλ μοῦ τὰ ἔφερεν· καὶ διατὶ τόσον ἐνωρίς ; . . . Μὲ φρίκην ἐξέσχισα τὸν φάκελλον . . . Καὶ ἀνέγνωσα : « Ἔλα θὰ μ' εὕρῃς ἀποθαμμένην. Θὰ ἔμβῃς πρώτη καὶ μονάχη, εἰς τὸν θάλαμόν μου, δίπλα μου θὰ γυρεύσῃς μίαν ἐπιστολὴν, θὰ τὴν κρυψῃς εἰς τὴν ρόμπα σου, καὶ κατόπιν θὰ τὴν στείλῃς εἰς τὸν φίλον μου».

Τρέχουσα μετέβην, καὶ μονάχη εἰσῆλθον εἰς τὸν θάλαμον . . . Ὦ ! Ἀνδρέα, τί φρίκη εἶχον νὰ ἔμβω ἐκεῖ ! . . . Τὶ φρίκη εἰς τὴν πρώτην ματιὰν ποὺ ἔρριψα μέσα ! ... Ποὺ θὰ εἶνε; .. Εἰς ποίαν στάσιν .. πεπμένη ; ἐξαπλωμένη ;. .. Α! Α! ἐκεῖ, εἰς τὴν ἔδραν της, ἐμπρὸς εἰς τὸ γραφεῖόν της, μὲ τὸ κεφάλι της γυρμένο πίσω, κατάλευκος, κ' ἐφαίνετο πῶς ἐπαρατηροῦσε τὴν ὑποφώσκουσαν αὐγὴν .., Κ' ἔπρεπε νὰ μὴ φωνάξω, νὰ μὴ κραυγήσω ... Ὄχι, ἡ ἐπιστολή, ἔπρεπε νὰ ζητήσω τὴν ἐπιστολήν . . . . Ἐπιστολάς, ἔβλεπα πέντε ἢ ἓξ σφραγισμένας ἐπὶ τοῦ γραφείου δίπλα της, χωρὶς ἄλλο, αἱ ἀποχαιρετιστήριοί της. Ἦσαν ἀκόμη καὶ φύλλα σπαρμένα, αὐτὰ θὰ ἦσαν μὲ τὸν ἕτοιμον αὐτὸν φάκελλον πού ἔφερε τὸ ὄνομά σας , . . Καὶ τὸ τελευταῖό της φυλλο, αὐτὸ ποὺ θὰ ἰδῆτε συμπτηγμένον, τὸ ἐπῆρα ἀπὸ τὸ ἀριστερό της χέρι ποὺ τὸ ἐκρατοῦσε, σπασμωδικά . . . Γὰ ἔκρυψα ὅλα ταῦτα, καὶ ἀφοῦ ἔκαμα ὅπως ἤθελε, τότε, καὶ τότε μόνον ἐκραύγασα μ' ὅλην μου τὴν φωνὴν, καὶ ἦλθαν . . .

Ὦ ! Δζενὰν, μόνη μου φίλη, ἀδελφή μου ... Δι' ἐμὲ δὲν ὑπάρχει ὑστερ' ἀπ' αὐτὴν, οὔτε χαρά, οὔτε στοργὴ, οὔτε φῶς τῆς ἡμέρας ὅλα τὰ πῆρα μαζή της εἰς τὸ βάθος τοῦ τάφου της, ὅπου θὰ στηθῇ μία πράσινη πέτρα, ἐκεῖ χάμου, γνωρίζετε, μέσα εἰς τῦ Ἐγιοὺπ ἐκεῖνο ποὺ τόσον ἠγαπήσατε καὶ δυο... Καὶ θὰ ἔζη ἀκόμη, ἂν ἔμεινεν ἡ μικρὰ βάρβαρος, ἡ μικρὰ πριγκηποποῦλα τῶν πεδιάδων τῆς Ἀσίας.

Δὲν δὰ ἐγνώριζε τίποτε ἀπὸ τὴν μηδαμινότητα τῶν πραγμάτων ... Γιὰ νὰ ξέρῃ πολλὰ καὶ νὰ σκέπτεται πολὺ, κάθε ἡμέραν τὴν ἐδηλητηρίαζε λιγάκι . . . Ἡ Δύσις τὴν ἐφόρευσεν, Ἀνδρέα . . . Ἂν τὴν ἄφηναν ἀμαθῆ ὡς ἡ πρόγονοί μας, καὶ μονάχα ὡραίαν, θὰ τὴν ἔβλεπα τώρα, ἐδῶ δίπλα μου καὶ θὰ ἤκουα τὴν γλυκειάν της φωνήν . . . Καὶ τὰ μάτια μου δὲν θὰ ἔκλαιον ὅπως θὰ κλαίουσιν ἡμέρας καὶ νύκτας ἀκόμη . . . Δὲν θὰ εἶχα τὴν σημερινὴν ἀπελπισίαν Ἀνδρέα, ἐὰν παρέμεινε ἡ μικρὰ πριγκηποποῦλα τῶν πεδιάδων τῆς Ἀσίας . . .

ΖΕΪΝΕΠ

Θρησκευτικὸς τρόμος κατέλαβε τὸν Ἀνδρέαν, ὅταν ἠθέλησε νὰ ἀνοίξῃ τὴν ἐπιστολὴν τῆς Δζενάν.

Δὲν τὴν ἔσχισεν ὅπως καὶ εἰς τὸ ἀγγελτήριον τοῦ θανάτου. Τώρα εἶχεν εἰδοποιηθῇ· ἀπὸ ἡμέρας ἐπενθηφόρει δι' αὐτόν· ἡ λύπη διὰ τὸ χάσιμό της βαθμηδὸν εἰσέδυε κατάβαθα. Καὶ εἶχε καιρὸν ἀκόμη νὰ σκερθῇ κατὰ πόσον ἐνήχετο ὡς ὑπεύθυνος εἰς τὴν ἀπελπισίαν ταύτην.

Λοιπὸν, πρὶν ξεσχίσει τὸν φάκελλον. ἐκλείσθη μονάχος νὰ μὴ ταραχθῇ ἀπὸ κανένα εἰς τὴν μετ' αὐτῆς συνδιάλεξιν ταύτην.

Πολλὰ φύλλα . . . Καὶ τὸ τελευταῖο, πράγματι, τὰ δάκτυλά της τὸ ἠσθάνοντο ρυτιδωμένο καὶ μελαναισμένο.

Πρῶτα εἶδε πῶς τὸ γράψιμό της ἦτο τὸ τακτικό της γράψιμο. Ἄρα ἦτο κυρία τοῦ ἑαυτοῦ της, ἔμπροσθεν τοῦ θανάτου ! Καὶ ἤρχιζε μὲ τὰς ρυθμικάς της φράσεις, ὅπως ἐσυνείθιζε. Φράσεις τόσον γαληνιαίας, ποὺ σχεδὸν ἀμφέβαλε τὸν θάνατον ὁ Ἀνδρέας, αὐτὸς ποὺ δὲν τὴν εἶδε αμαρμαρωμένην καὶ ἄσπρην», αὐτὸς ποὺ δὲν ἔψαυσε τὸ παγωμένο της χέρι.

Η ΕΠΙΣΤΟΛΗ

Φιλε μου, ἤλθεν ἡ ὥρα ν' ἀποχωρισθοῦμεν. Ὁ προστατευτικός ἰραδές ἀνεκλήθη, κ' ἡ Ζεϊνὲπ ἐπεφορτίσθη νὰ σᾶς τὸ ἀναγγείλῃ. Ἡ μάμμη μου καὶ οἱ θεῖοι μου προπαρεσκεύασαν ὅλα, καὶ αὔριον ὀφείλω νὰ ἐπιστρέψω εἰς τὸν ἄνδρα ποὺ γνωρίζετε.

Εἶνε μεσάνυχτα, καὶ μέσα εἰς τὴν νέκραν τῆς κλειστῆς οἰκίας καθόλου θόρυβος, μονάχα τὸ τρίξιμο τῆς πέννας μου. Τίποτε δὲν ἀγρυπνεῖ, ἐκτὸς τῆς ὀδύνης μου. Δι' ἐμέ, ὁ κόσμος ἐξηφανίσθη· ἀπεχαιρέτησα ὅτι μοῦ εἶνε προσφιλὲς, ἔγραψα τὰς τελευταίας μου θελήσεις καὶ τὰς ἀποχαιρετηστηρίους μου. Ἀπελευθέρωσα τὴν ψυχήν μου ἀπὸ ὅλα τὰ ἐπίγεια, ἀπεδίωξα ὅλας τὰς εἰκόνας - διὰ νὰ μὴ παρεμβάλλεται τίποτε μεταξὺ ἡμῶν καὶ ἐμοῦ, διὰ νὰ παραχωρήσω μόνον εἰς σᾶς τὰς τελευταίας ὥρας τῆς ζωῆς μου, καὶ διὰ νὰ εἶσθε μόνον σεῖς ποὺ θὰ αἰσθανθῆτε τὸ τελευταῖον καρδιοχτύπι μου.

Διότι, φίλε μου, ἀποθνήσκω μετ' ὀλίγον . . . Ὦ! μ' ἔναν ἥσυχον θάνατον, ὅμοιον μὲ ὕπνον, καὶ ὁ ὁποῖος θὰ μὲ διατηρήσῃ εὔμορφην. Ἡ ἀνάπαυσις, ἡ λήθη εἶνε ἐδῶ μέσα εἰς τὸ φιαλίδιον ποὺ τὸ κρατῶ εἰς τὸ χέρι μου. Εἶνε ἀραβικὸν τοξικόν, πολὺ γλυκὺ λέγουν, δίδει εἰς τὸν θάνατον τὸ ὄνειρον τοῦ ἔρωτος.

Ἀνδρέα, πρὶν φύγω ἀπὸ τὴν ζωήν, ἐπῆγα καὶ ἐ-

προσκύνησα τὸν μικρὸν τάφον ποὺ σᾶς εἶνε τόσον προσφιλής. Ἠθέλησα νὰ προσευχηθῶ ἐκεῖ, καὶ νὰ ζητήσω ἀπ' ἐκεῖνην ποὺ τόσον ἠγαπήσατε νὰ μὲ βοηθήσῃ τὴν ὥραν τῆς ἀναχωρήσεως, — καὶ νὰ ἐπιτρέψῃ ἀκόμη εἰς τὴν ἀπόμνησίν μου νὰ ἀναμιχθῇ μὲ τὴν ἰδικήν της μέσα εἰς τὴν καρδίαν σας. Ἐπῆγα μονάχη εἰς τὸ Ἅγιοὺπ μὲ τὴν γραταν σκλάβαν μου, νὰ ζητήσω ἀπὸ τοὺς νεκροὺς νὰ μὲ ὑποδεχθοῦν. Ἐπανῆλθεν εἰς τὰ μνήματα, κ' ἐδιάλεξα τὴν θέσιν μου. Εἰς τὴν ἄκραν ἐκείνην ποὺ ἐκαθήσαμεν μαζῆ, ἐκεῖ θ' ἀναπαύομαι μονάχη. Ἡ χειμωνιάτικη ἡμέρα ἔκεινη ὡμοίαζε μὲ τὴν ἄλλην τοῦ Ἀπριλίου ὅτε ἡ ψυχή μου εἰς τὸν ἴδιον αὐτὸν τόπον ἐδόθη . . , Μέσα εἰς τὸν Κεράτειον, κατὰ τὴν ἐπιστροφήν, ἔβρεχε ρόδα ἀπὸ ὁ οὐρανός. Ὦ! χώρα μου, τόσον ὡραία κατὰ τὴν ἐσπερινήν σου πορφύραν! Ἔκλεισα τοὺς ὀφθαλμούς μου διὰ νὰ συμπαραφέρω εἰς τὸν ἄλλον κόσμον τὸ ἐνόραμά σου . . .

Ἡ Ζεϊνὲπ μὲ συνεβούλευσε νὰ φύγω, ὅταν μᾶς ἔφερον τὴν εἴδησιν πῶς ὁ ἰραδές ἐξουδετερώθη. Καὶ ὅμως δὲν ἠμπόρεσα ν' ἀποφασίσω.

Τουλάχιστον ἐὰν ἐγνώριζα πῶς εἰς ἄλλον οὐρανόν θὰ εἰμποροῦσα νὰ εὕρισκον τὸν ἔρωτα νὰ μὲ περισυλλέξῃ. . . ἀλλὰ δὲν εἶχον δικαίωμα νὰ ἐπιτύχω ἐκεῖ παρὰ μόνον στοργικήν εὐσπλαγχνίαν. Προτιμῶ καλήτερα τὸν θάνατον. Ἐβαρύνθην.

Ἀλλόκοτος γαλήνη βασιλεύει μέσα μου . . . Διέ-

ταξα κ' ἔφεραν εἰς τὸν θάλαμόν μου —τὸν παρθενικόν μου θάλαμον ὅπου εἰσῆλθατε μίαν ἡμέραν — ὅλα τὰ λουλούδια ποὺ ἔστειλαν αἱ φίλαι μου διὰ τὴν αὐριανὴν «ἑορτὴν». Τὰ ἐταξιθέτησα γύρω τῆς κλίνης μου, κ' ἀπὸ τὸ τραπέζι ποῦ γράφω μόνον σᾶς φίλε, σκέπτομαι. Σᾶς ἐπικαλοῦμαι. Εἶσθε ὁ σύντροφός μου τὴν νύκτα ταύτη ν. Ἐὰν κλείσω τὰ μάτια, ἰδοὺ εἶσθε ἀπέναντί μου, ψυχρός, ἀκίνητος. Ἀλλὰ οἱ ὀφθαλμοί σας —ὀφθαλμῶν ποὺ δὲν ἐνέβάθυνα ποτὲ τὸ μυστήριον —τρυ ποῦν τὰς βλεφαρίδας μου, καὶ μοῦ καίουν τὴν καρδίαν. Καὶ ἂν πάλιν ἀνοίξω τὰ μάτια μου εἶσθε ἀκόμη ἀπέναντί μου ἀνάμεσα εἰς τὰ ἄνθη, τὸ πορτραῖτο σας μὲ παρατηρεῖ.

Καὶ τὸ βιβλίον σας— τὸ βιβλίον μας — ἐκτὸς τῶν φυλλαδίων ποὺ μοῦ ἐστείλατε καὶ τὰ ὁποῖα θὰ μὲ ἀκολουθήσουν αὔριον, φεύγω λοιπὸν χωρὶς νὰ τὸ διαβάσω! Ἔτσι δὲν θὰ ἐγνώριζα καὶ τὴν ἀληθινὴν σας σκέψιν. Ἐνοιώσατε ἄραγε τὴν θλῖψιν τῆς ζωῆς μας; Ἀντελήφθητε κἀλὰ τὸ ἔγκλημα τῆς ἐγέρσεως ψυχῶν, ποὺ κοιμοῦνται καὶ κατόπιν θραύονται, ἅμα θελήσουν νὰ πετάξουν, τὸ ὄνειδος νὰ ἐπαναφέρουν πάλιν τὰς γυναῖκας εἰς τὴν παθητικότητα τῶν πραγμάτων; .. , Εἶπατέ το, σεῖς, πῶς αἱ ὑπάρξεις μας ἐθεμελιώθησαν ἐπὶ τῆς ἄμμου, καὶ ὡμοιάζουν μὲ βραδείας ἀγωνίας. . . Ὦ! εἶπατέ το! Εἶθε ὁ θάνατός μου νὰ ὠφελήσῃ τοὐλάχιστον τὰς ἀδελφάς μου μουσουλ-

μάνας! Πόσον ἠθέλησα νὰ τὰς ἐξυπηρετήσω ὅταν ἔζων! Ἐβαυκαλίζόμην μ' αὐτὸ τὸ ὄνειρον ἄλλοτε, νὰ ἐργασθῶ ὅπως τὰς ἐξυπνήσω ὅλας .... Ὦ! ὄχι κοιμηθῆτε, κοιμηθῆτε, δυστυχισμέναι ψυχαί. Νὰ μὴ μάθετε ποτὲ πῶς ἔχετε πτέρυγας! ... Ἀλλ' ἐκεῖναι ποὺ ἠψχισαν νὰ πετοῦν τώρα, ποὺ μέσα εἶδον ἄλλους ὁρίζοντας πλὴν τοῦ τῶν χαρεμίων, Ὦ! Ἀνδρέα, σᾶς τὰς ἐμπιστεύομαι. Ὁμιλήσατε δι' αὐτὰς, καὶ ὑπὲρ αὐτῶν. Ἐστέ των ὑπερασπιστῆς εἰς τὸν κόσμον ποὺ σκέπτονται. Καὶ ὅλων των τὰ δάκρυα, ἡ ἀγωνία μου τῆς ὥρας ταύτης, ἂς συγκινήσουν τέλος τοὺς δυστυχισμένους τυράννους, ποὺ ἐντοσούτῳ μᾶς ἀγαποῦν καὶ ὅμως μᾶς καταθλίβουν!

Ἡ γραφὴ τώρα ἤλλαξεν αἰφνιδίως, ἐγένετο ὀλιγώτερον εὐσταθὴς, σχεδὸν τρεμουλιασμένη.

Εἶνε ἡ τρίτη πρωϊνὴ καὶ ἐξακολουθῶ πάλιν τὴν ἐπιστολήν μου. Ἔκλαυσα, ἔκλαυσα πολὺ, τόσον ἔκλαυσα ποὺ δὲν βλέπω πλέον καλά. Ὦ! Ἀνδρέα! Ἀνδρέα! εἶνε λοιπὸν δυνατὸν νὰ εἶναί τις νέα, ν' ἀγαπᾷ, καὶ ὅμως νὰ ἐξοθῆται πρὸς τὸν θάνατον; Ὦ κάποιο πρᾶγμα μοῦ σφίγγει τὸν λαιμὸν καὶ μὲ πνίγει . . .

Εἶχα τὸ δικαίωμα νὰ ζήσω, καὶ νὰ εἶμαι εὐτυχισμένη . . . Κάποιο ὄνειρο τῆς ζωῆς καὶ τοῦ φωτὸς χαϊδεύει τριγύρω μου . . . Ἀλλ' αὔριον, τὸν αὐριανὸν ἥλιον, ὁ σύζυγος ποὺ μοῦ ἐπιβάλλουν, αὐτὸς ναί καὶ

οἱ βραχίονές του θὰ μὲ ἐξωθήσουν... Καὶ ποὺ εἶνε, λοιπόν, οἱ βραχίονες ποὺ θὰ ἠγάπων...

Ἕνα διάλειμμα μαρτυροῦν ἄλλο διάλειμμα χρόνου ποὺ ἐσταμάτησεν ἀναμριβόλως; ὁ ὕπατος διστιγμός, καὶ μετὰ ταῦτα ἡ ἐκτέλεσις τῆς ἀναποφεύκτου καὶ ἀμετακλήτου πράξεως. Καὶ ἡ ἐπιστολή, διὰ κάμποσα ἀκόμη δευτερόλεπτα ἀνελάμβανε πάλιν τὴν ἁρμονικήν της ἠρεμίαν. Ἀλλ' ἡ ἠρεμία αὕτη ἐπροξένησε φρίκην,

Τετέλεσται, ὀλίγον θάρρος ἀπητεῖτο Τὸ μικρὸν φιαλίδιον εἶνε ἄδειο Τώρα εἶμαι κάτι τι τοῦ παρελθόντος. Εἰς ἕνα λεπτὸν ἐπέρασα τὴν ζωήν. Δὲν μοῦ ἀπομένει παρὰ μόνον μία πικρὰ γεῦσις τῶν ἀνθέων εἰς τὰ χείλη. Ἡ γῆ μοῦ φαίνεται πῶς ἀπεμακρύνθη, ὅλα σκοτεινιάζουν καὶ διαλύονται, — ὅλα ἐκτὸς τοῦ φίλου ποὺ ἠγάπων, τὸν ὁποῖον ἐπικαλοῦμαι, τὸν ὁποῖον θέλω δίπλα μου μέχρι τοῦ τέλους

Ἡ γραφὴ ἤρχισε νὰ ξεφεύγῃ ἀπὸ τὰ διάμισα, σὰν τῶν μικρῶν παιδίων. Ἀκολούθως, κατὰ τὸ τέλος τῆς σελίδος, αἱ γραμμαὶ περιπλέκονται ἐντελῶς. Τὸ καῦμένο τὸ χεράκι δὲν ἦτ πλιὰ ἐκεῖ, δὲν ἐγνώριζε πλιά, τὰ γράμματα ἐσμικρύνοντο πολύ, κάποτε ἐξαφνικὰ ἐγίνοντο πολὺ μεγάλα, ἐμπέοντα φρίκην διότι ἦσαν τόσον μεγάλα. ., Ἦτο τὸ τελευταῖον φύλλον ποὺ ἐζαρώθη καὶ συνετύχθη κατὰ τοὺς σπασμοὺς τοῦ θανάτου, τὰ δὲ μέλανιάσματα τοῦ χάρτου τούτου προσέθετον φρίκην εἰς τὸ διάβασμα...

Μία Κυρία τοῦ 1320

Τοῦ φίλου ποὺ φωνάζω, καὶ τὸν θέλω διπλα μου μέχρι τοῦ τέλους... Πολὺ ἀγαπημένε μου, ἐλᾶτε γρήγωρα, διότι θέλω νὰ σᾶς τὸ εἴπω... Δὲν γνωρίζετε λοιπὸν ὅτι σᾶς ὑπερηγάπων μὲ ὅλην μου τὴν ψυχὴν; Ὅταν εἶνε κανένας ἀποθαμμένος, εἰμπορεῖ νὰ τὰ ἐξομολογηθῇ ὅλα. Οἱ κανόνες τοῦ κόσμου δὲν χωροῦν πλιὰ ἐδῶ. Διατὶ ἀπερχομένη τώρα νὰ μὴ σᾶς ἐξομολογηθῶ πῶς σᾶς ἠγάπησα... Ἀνδρέα, τὴν ἡμέραν ταύτην ποὺ κάθεσθε ἐδῶ ἔμπροσθεν τοῦ γραφείου τούτου, ὅπου γράφω τὴν ἀποχαιρετηστήριον μου, ἡ τύχη ἠθέλησε νὰ σᾶς ψαύσω, ἐνῷ ἔγηρα Τότε ἔκλεισα τὰ μάτια μου, καὶ πίσω ἀπὸ τοὺς κλειστοὺς μου ὀρθαλμούς, τὶ ὡραῖα ὄνειρα ἐπέρασαν! Οἱ βραχίονες μου μὲ ἔθλιβον πρὸς τὴν καρδίαν σας, καὶ τὰ χέρια μου γεμάτα ἔρωτα ἔψαυον γλυκὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς σας καὶ ἀπεδίωκον ἐκεῖθεν τὴν θλίψιν. Ἀ! ὁ θάνατος θὰ ἠμποροῦσε νὰ ἤρχετο, ἐνῷ ταυτοχρόνως θὰ ἤρχετο εἰς ὑμᾶς ἡ κόπωσις, ἀλλὰ καὶ πόσον θὰ ἦτο γλυκύς, καὶ τὶ χαριτωμένη καὶ εὐγνώμονα ψυχὴν θὰ ἔπερνε μαζῆ του... Ἀ! ὅλα σκοτεινιασμένα καὶ ὅλα καλύπτονται... Μοῦ εἶχον εἴπει πῶς θὰ ἐκοιμώμην, ἀλλὰ δὲν μοῦ ἔρχεται ἀκόμη ὕπνος, μόνον ὅλα ταράσσονται ὅλα διπλασιάζονται, ὅλα χωρεύουν, αἱ λαμπάδες ἔγιναν σὰν ἥλιοι, τὰ λουλούδια ἐμεγάλωσαν, ἐμεγάλωσαν, εὑρίσκομαι εἰς ἕνα δάσος ἀπὸ γιγαντιαῖα λουλούδια. Ἔλα, Ἀνδρέα, ἔλα πλησίον μου, τὶ γυρεύεις ἀνά-

μεσα εἰς τὰ ρόδα ; Ἔλα κοντά μου, σιμά μου, ἐνῶ ἐγὼ γράφω, θέλω τὸν βραχιονά σου γύρω μου καὶ τὰ ἀγαπημένα σου μάτια σιμὰ εἰς τὰ χείλη μου! Ἐδῶ, ἀγάπη μου, ἔτσι θέλω νὰ κοιμηθῶ. πολὺ σιμά σου, καὶ νὰ σοῦ εἰπῶ πῶς σ' ἀγαπῶ. Πλησίασέ μου τὰ μάτια σου, διότι ἀπὸ τὴν ἄλλην ζωὴν ποὺ εὑρίσκομαι τώρα, εἰμποροῦν ἐκεῖ νὰ διαβάσουν εἰς τὰς ψυχὰς διὰ μέσου τῶν ὀφθαλμῶν... Καὶ εἶμαι μία νεκρά Ἀνδρέα... Μέσα εἰς τὰ διαυγῆ σου μάτια, ποὺ δὲν ἠμπορεσα νὰ διαβάσω, ὑπάρχει ἄραγε δι' ἐμὲ ἕνα δάκρυ ; ... Δὲν σ'ἀκούω, ν'ἀπαντᾷς, διότι εἶμαι ἀποθαμμένη... Δι' αὐτὸ σοῦ γράφω, δὲν θὰ ἤκουες τὴν μακρυσμένην μου φωνή ...

Σ' ἀγαπῶ, ἀκούεις τοὐλάχιστον αὐτό, σ' ἀγαπῶ...

Ὦ ! καὶ νὰ νοιώθῃς ἔτσι, σὰν κάτω ἀπὸ τὸ χέρι σου, τὴν ἀγωνίαν ταύτην ! Νὰ εἶσαι ἐκεῖνος, ποὺ πεισμόνως μόλα ταῦτα δὲν ἠθέλησε νὰ ὁμιλήσῃ κατὰ τὴν στιγμὴν τοῦ ὑπερτάτου μυστηρίου, καθ'ἣν ἡ ψυχὴ πετᾷ... Νὰ περισυλλέξῃς τὸ τελευταῖον ἴχνος τῆς προσφιλοῦς της σκέψεως ποὺ ἤρχετο τώρα ἀπὸ τὸ βασίλειον τῶν ἀποθαμμένων ! , .

Καὶ φεύγω, πετῶ, σφίξε με!... Ἀνδρέα!... Ὦ! θὰ σὲ ἀγαπήσουν ἄραγε ἀκόμη μὲ ἕνα τόσον στοργικὸν ἔρωτα ...Ἄχ! ὁ ὕπνος ἔρχεται καὶ ἡ πέννα εἶνε βαρειά.

Εἰς τὰς ἀγκάλας μου... πολὺ ἀγαπημένε μου..

.. ..

Ἐχάνοντο μόλις χαρασσόμεναι αἱ τελευταῖαι λέξεις. Ἄλλως τε οὔτε αὐταί, οὔτε καμμιὰ ποὺ ἐδιαβάζετο δὲν ἠμποροῦσε νὰ διαβάσῃ .. , Ἐπάνω εἰς τό φύλλον, ποὺ ἐζαρωθη ἀπὸ τὸ ἀσυνείδητον πλιὰ χέρι, ἐστήριζε τὰ χείλη του. εὐλαβῶς καὶ μὲ πάθος, Αὐτὸ ἦτο τὸ μεγάλο καὶ τὸ μοναχικό των φίλημα . .

Ὦ! Δζενὰρ-Φεριδὲ Ἀζαδὲ, εἴθε τὸ ραχμὲτ τοῦ Ἀλλάχ νὰ κατέλθῃ ἐπὶ σοῦ ! Εἴθε ἡ εἰρήνη νὰ βασιλεύῃ εἰς τὴν λευκὴν καὶ ὑπερήφανον ψυχήν σου! Καὶ εἴθε αἱ Τούρκισσαι ἀδελφαί σου, κατ' ἔκκλησίν μου, μετὰ τινα ἀκόμη χρόνια πρὶν τῆς λήθης νὰ ἀναφέρουν τὸ ἀγαπημένο σου ὄνομα, τὸ βράδυ μέσα εἰς τὰς προσευχάς των! ....

ΤΕΛΟΣ

ΖΗΤΟΥΜΕΝ συγγνώμην ἀπὸ τοὺς ἀναγνώστας διὰ τὰ παρεισφρύσαντα στοιχειωθετικὰ λάθη, διότι ἔτρεχα τοῦ ἀνωμάλου τῶν τότε περιστάσεων, ἡ ἐπιβλεψις δὲν ἐγένετο δεόντως.

Τῇ 13ῃ Ἀπριλίου 1909.

Ὁ μεταφραστὴς

ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΙ

Οἱ ἐν Κωνσταντινοπόλει

Τῇ εὐγενεῖ φροντίδι τοῦ κ. Κλεοβούλου Γ. Σάσση.

Μιλτιάδης Λαπαρδᾶς, Γεώργιος Παλλίδης, Βασ. Δ. Λιάκος, Βασίλειος Ἀντ. Παππᾶς, Νικόλαος Παπαδόπουλος, Κ. Β. Γκιώκας, (δικηγόρος), Ἀν. Σπύρου, Κλεόβουλος Γ. Σάσσης.

Τῇ εὐγενεῖ φροντίδι τοῦ κ. Θωμᾶ Γκουβέρη

Γεώργιος Χαλκιᾶς, Σπυρίδων Εὐστράτης Δημ. Ἀ. Κ Βέκκος Δημ. Π. Βαφειάδης, Ἰωάν. Δ. Βέκκος, Σπυρίδων Ἀθ. Νικολαΐδης, Χ. Παπαστήλας, Σ. Πολίτης, Κ. Βλαβάνης, Ἰωάν. Μπουτσάκας, Σωτ. Δημητριάδης, Ἰωάν. Τζάκος, Ἰωάν. Βέκκος, Δημ. Ἀ. Βέκκος, Νικόλαος Χ. Ντίνας, Ἀρστ. Ι. Κύρκου

Τῇ εὐγενεῖ φροντίδι Ἰωάν. Δέρβου (ἀρτοποιοῦ)

Ἰωάν. Β. Δέρβος, Ἀθαν. Χρ. Δέσης. Δημ. Ν. Γάτσης. Εὐθ. Κουκουνάρης, Βασίλειος Λαχανόπουλος, Κωνσταντῖνος Κόντης.

Τῇ εὐγενεῖ φροντίδι του κ. Ἐλευθερίου Ἀ Μέντζου.

Ἐλευθέριος Ἀ. Μέντζος, Σωμ. 10

Παναγιώτης Δημόπουλος, Σώμ, 10

Πέτρος Θανόπουλος (διευθυντὴς ἀστικῆς Σχολῆς (Βουγιούκδερε) Σώμ.) 10, Βασίλειος Νικολαΐδης, Σώμ 2

Σπ. Ἀθ. Νικολαΐδης, Χατζῆ-Βασίλειος, Νικόλαος Πετσαλῆς, Δημ. Κοντομέριος Ἠλ. Ἀργύρης, Αἰκατερίνη Παύγουζα (Θεραπειὰ) Μενέλαος Χ, Ἀναστασίου (Πάνορμος), Κωνσταντῖνος Χ. Ἀναστασίου, (Πάνορμος) Φρατζέσκα Νομίδου (Φεϊρουζάγᾶ). Βασίλειος Γ. Παγόπουλος, Ἡρακλῆς Κ. Παγόπουλος. Συμεὼν Μ. Τσαμπάζογλους. Ἀθ. Γάτσης Παναγιώτης Σταῦρο-Γεώργος, Κ. Θ. Κωτσάκης,, Ἰωάννης Π. Εὐαγγέλου, Χαρίκλεια Ἰ. Π. Εὐαγγέλου Δημήτρ. Μποῦτζος, Χρῆστος Οἰκονο-

μόπουλος, Γεώργιος, Ρούβαλης, Ἀλέξιος Χατζόπουλος, Ἀλέξιος Εὐαγγέλίδης, Δημήτριος Ἔξαρχος, Θ. Κ. Λογοθέτης, (Πόρτ-Σαΐτ), Χρῆστος Ν. Κουτσογιανόπουλος, (Ἀθῆναι) Χρῆστος Νασσόπουλος, Νικόλαος Πετρόπουλος, (Θεραπειᾶ) Σώμ. 10, Γεώργιος Ζουμπούγλους, Νικόλαος Ξυλοπόδης, Σώμ. 2 Κ. Μιχαηλίδης, Φώτιος Παπαδημητρίου, Ἰωάννης Ἰωαννίδης, (Πάνορμος), Γρηγόριος, Τερζόγλους, Πανοικίδης, δικηγόρος, Ἀντών. Παπαλοῦκας (Γ. Χρυσώνη) Ἐμμ. Ἀ. Μέντζος, Ἀντώνιος Βανδῶρος, Πρόδρομος Σαλαντόγλους, Ἰωάν. Τσαγγούλης, Ἀλέξιος Δουρδούφης, Ἀντώνιος Πετσαλῆς, Ἀλέ. Παυλόπουλος, Πέτρος Βουγίδης, Παναγιώτης Μιτυληναῖος, Θωμ. Κυριαζῆς, Νικ. Κωτσος, Χρ. Δάσκος, Μ. Καραδῆμος, Γρ. Ἀρχιμανδρίτης (Δάσκαλος).

Τῇ εὐγενεῖ φροντίδι τοῦ κ. Θ. Ἀμπατζόγλου,

Φίλιππος Μ. Χριστίδης, Νικόλ. Ἀμαξηλάτης, Γέωργιος, Ράπτης, Μιχαλλ Ράπτης,

Τῇ εὐγενεῖ φροντίδι τοῦ κ. Χρήστου Δάλμα

Ἀντωνιάδης Δημήτριος, Ἀντώνιος Βεσικτασλης, Ἀμπατζόγλους Θωμᾶς, Ἀνδρέας Βάρδας, (Καδίκιοϊ) Γεώργιος Βιζιώτης, Γιάννης Ἀρβανίτης, Γρηγόριος Γρηγοριάδης, Χρῆστος Δάλμας, Δημήτριος Βασιλείου, ΖγουρῆςΧατζῆ-Ἰωάννου, Δημήτριος Κοραγιάννης, Δημήτριος Μιτυληναῖος, Μαρκαρέφέντης (Σκούταρι), Ἰωάννης Παπαδόπουλος, (διαιρομεὺς καπνοπωλείων, Κωνσταν. Ρουσσίδης (Φανάριον), Στέφανος Σπαθόπουλος, Φραντζῆς [Ψωμαθειὰ), Γεώργιος Χρυσώνης.

Τῇ εὐγενεῖ φροντίδι τοῦ κ. Στεφ. Σπαθοπούλου

Εὐριπίδης Γ.Θυσσανίδης, (φαρμακοποιός,) Κωνσταντῖνος, Χ. Συμεωνίδης, (Νεάπολις], Παντελῆς Ἀργυριάδης.

Τῇ εὐγενεῖ φροντίδι τοῦ κ. Δημ. Μπέτση (βιβλιοπώλης), (Μέγας Τσεκμετζὲς)

Μιχαήλ Χρ. Καραμιχάλογλους, (Καλλικράτεια), Κ. Μαραγγός, Χρ. Πάχης, Θεοδ. Ξένος, Μ. Κλονταρης, Ἀ. Θεοδώρου, Στ. Ράπτης, Κ. Ι. Καφετζῆς, Ἀν. Ἀνδρικόγλου Σταῦρος, Νικολαΐδης, Γρ. Ξενοδόχος, Παλ. Τριγλιανός, Κ. Σαντακαμινός, Γ. Κ. Πλάγια, Περικλῆς Καφετζῆ, Ἀλ. Λαζαρίδης, Χρ. Παπαηλιοῦ, Ἐν. Οἰκονόμου, Ἀν. Τζανέτος, Κ. Ἀλεξάνδρου, Ἀν. Παπαδόπουλος, Ἰσαΐας, Καμπάκης, Ὀδ. Ἀλεξανδρίδης, Ν. Νικολαΐδης, Δ. Ἐμμανουὴλ, Ἀ Σμητόπουλος, Ἐ. Μαραγγός, Βασ Χ. Ἀναγνώστου. Ἀ. Δησιματάρου, Εὐριβιάδης Ράπτης, Ἀρ. Παπαθανασίου, Ἄγγελος Κυρνόπουλος.

Οἱ ἐν Ρυσσίῳ

Τῇ εὐγενεῖ φροντίδι τοῦ κ. Χαρλάμπου Κεσσαρίδου,

Χριστόδουλος Χ. Χριστοδούλου, Δημ. Π. Λεοντοείδης, Γ.

Οἱ ἐν Χρυσοπόλει

Τῇ εὐγενεῖ φροντίδι τοῦ κ. Χαρ Ὀδ. Τσοχατζόγλου

Ν. Τσούβαλης, Φ. Ν. Ζαφειρόπουλος, Κ Καλονίδης, Δ. Ἀψούρης, Χ. Σ Φεκόπουλος, Π. Γεωργιάδης, Ν· Ξεντόνογλου, Γ. Ἀκεστορίδης. (ἰατρὸς) Ἰ. Ζαφειρόπουλος, Σ. Ἐλευθερίου.

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ

Οἱ ἐν Ἀνεπόλει

Τῇ εὐγενεῖ φροντίδι ἀδελφ. Γουναρίδων.

Ἀ· Μελίδης, Α. Γεωργιάδης, Μ. Ἀφεντουλίδης, Σ. Συμεώνογλους, Δ. Μαυρομμάτης, Π. Λαζαρίδης, Ἰ Γιαννόπουλος, Χ'' Ἰωρ. Γαλανός, Χ'' Λ. Ἀντωνιάδης. Ἀ. Ἀλέξιάδης.

Ἡ ἐν Ἀρτάκῃ (Κυζίκου.)

Τῇ εὐγενεῖ φροντίδι τοῦ κ. Δημητρίου Χ. Μουζᾶ.

Ἀ. Ν. Κόρακας, Γ. Π Προτωψάλτης Κ. Κάλφογλους, Ἀ. Κ. Μακρῆς, Τ. Βατμανίδης, Σ. Δ. Μουρουδέλης, Σ. Φραντζῆς (Φαρμακοποιός,) Ἰ. λύκας, Χ. Δάγης, Γ. Τζουρέλης, Ἀ. Δ. Ψαθέρης, Π. Γιαννακάκης, Α Κ. Γρηγορέλιας, Θ. Ι Χαλβατζῆς, Θ. Νομίδης. Ν. Κ. Κελαϊδίτης, Ἰ. Ν. Ταλαιλόγλους, Δ. Χ'' Χαραλάμπου Ἀ. Καπετὰν Γεώργιος, Δ. Β. Πάντερμαλη, Π. Δούκας, Σ. Παντελῆς, Κ. Χανιόγλους, Ἰ. Παπᾶ Ἀναγνώστου, Ν. Σ. Μακρῆς Γ. Γ. Μακρῆς, Λ. Μπαμπουνάκης, Γ. Φαντζόγλους, Ν. Οἰκονόμου.

Οἱ ἐν Βησσάνῃ τῆς Ἠπείρου.

Τῇ εὐγενεῖ φροντίδι τοῦ κ. Ἀριστ. **Μ. Τζάκου.**

Ἀ. Μ. Τζάκος, Κ Β Βοσνάκης, Π. Μαλάμης, Ἀ. Παπαγεωργίου, Ἀ. Ἰλαρίδης Ἡ. Μορτίλλος, Σ. Στούπης, Ἀ. Κωστάκης Ἀ. Δ. Βλάχος, Χ. Καραμῆτρος, (ἰατρὸς) Ε. Ζωΐτσης, Μ. Γ. Γκαζῆς, Χ. Ι. Δάλμας Ἀ. Βασιάδης, Ἀ. Μέντζος Ἀ. Φίλλης (Ἐμανετσῆς).

Οἱ ἐν Ἀγκυρᾳ.

Τῇ εὐγενεῖ φροντίδι ἀδελ. Καλτσουνίδων.

Ν. Χ. Καλτσουνίδης. Σωμ. 100 Ἀ. Καλτσουνίδης Σωμ. 10

Κυδωνίαι,

Γ. Διγενῆς Σωμ. 100 Κ. Ἐλευθεριάδης (Ταμπακαρία), Γ. Τσομπανάκης (Τκιουμέτσιον)

Εἰς διαφόρους πόλεις

Ἀδελφοὶ Σακελλαρίδαι (Σουφλί) Χ. Βαφειάδης (Νικομείδια) Χ. Παμπόρης [ἀδριαν. ὀρτακιοῦ) Ἰ. Π. Προδρομίδης (ἐκ Σεχί, Πέρματα) Δ Μαγουλᾶς (Κῖος) Ν. Κουμπες (ἀδριαν. Δεδέ ἀγάτς) Γκιώκας (Κεσσάνη) Μ. Δεδεπάλογλους (Σαμφοῦς Πάφρα) Ἀ. Κισερέκλας (Μάλγαρα) Κ Βαμβακόπουλος (Μουδανιά) Π. Σ-αματιάδης (Δαρδανέλια) Δ. Στεφάρη (Γανόχωρα) Σ. Χαραλαμπίδης (βοηθὸς ὑποδιοικητὴς Κίου) Θ Γρηγοριάδης (Τραπεζοῦς Ἰ. ἀκερμανίδης (Σουρμενα), Γ Καραμιχάλογλους (Δεδέαγατς) Σ. Τριαντσφυλλίδης (Ξάνθη) Κ. Καρνοῦτσος (Νέον Βασιλικον) Α, Γούσιος (Σέρραι) Σ Βίτρης (αὐλὼν Α. ἀρχιτεκτονίδης (ἀμισσὸς) Α. Βαϊρινὸς (Λαμπζακος) Ι, Ἀμανετίδης (ὀρδοῦ) Χ. Σιδερόπουλον (ὀρδοῦ) Α. Πούσιος (Σέρραι) Λ. Γεωργιάδης (Καβάλα) Ἰ. Κάμφωνα (Ζουγκουλοῦ) Α. Παολίδης (Νουσρετλῆ-Δράμας) Α. Παπαδόπουλος (Κασταμονὴ) Ι. Κτευίδης (Τραπεζοῦς) Π. Γραμματόπουλος (Ἰνέπολις) Α. Χαραλαμπίδης (οὐζοὺν Κιοπροῦ) Κ. Χ" Ἰωαννίδης (Κιουπλιά) Χ" Γρηγόριος Πιστεύης (Κοζάνη) Δ. Γναρδέλης (Βάλια) Β. Ταντα-ρέας (Ρουμανία Π. Χατζόγλους (Μέτραι). Σ. ἀναστασιάδης (Φερτέκιον) Δ. Ἀλεξανδρίδης (ἀφιὸν-Καραχισαρ) Δ. Ἐλευθεριάδης (Παλαιστίνη)

Συχνά ἐπιστρέφουσι δίπλα εἰς τὴν Ἀσιατικὴν ὄχθην

SISMANOGLIO
MEDICA